

تصویر ابو عبد الرحمن کردی

فهرهنگی زاره‌کی

موکریان

له سهو پته‌های

باومر - داب - زار او - مه‌سه‌ل

په‌ند - مه‌ته‌ل - ریکه‌ونده‌کان

و ...

سه‌لاح پایانی

پ

شہزادہ فہمی زارہ کی

سہ لاج پایانیانی

سرنامه	پابلېني، صلاح
عنوان و نام پېداوړ	فهرهنگي زاره‌کي موکريان، صلاح پابلېني
منځمنات نشر	مهلباد: هيواد، ۱۳۸۱ -
منځمنات طابعي	ج: حدود
شالک	دوره ۸-۱۷-۹۶۴-۷۹۷۰-۱۶-۱۱، ج ۲، ۸۰۰۰۰ ريل، ۸-۱۵-۹۶۴-۷۹۷۰، ۷۹۵۰۰ ريل
	ج ۳-۷۳-۹۶۴-۹۷۸-۰۴-۶۸۳۵-۷
وصيت فهرست نوی	نېا
پاډولت	گردي
پاډولت	ج ۱۲ چاپ اول، ۱۳۸۹
پاډولت	ج ۱۳ چاپ اول، ۱۳۹۰ (نېا)
پاډولت	جلد سوم توسط صلاح پابلېني منشر شده است
موضوع	سورتي - ولايتونه
موضوع	سورتي - - ولايتونه
رده بدي کتبه	۱۳۸۱ PIR ۲۲۵۱ / کي ۳۳۲ ۱۳۸۱
رده بندي اړي	۹۶۴۱
نمار، کتابشناسي ملي	۲۶۹۰۸-۸۱۶

ناوې کتیب : فهرهنگي زاره‌کي موکريان (به‌رگي سېههه - پ)

دلته : سه‌لاح پابلېنياني

پيتچن : له‌يلا نوورلني

شېوه‌کاريي : توفيق شه‌مه‌دزاده

به‌شي هه‌له‌رکني و نژتي مزيقا: زانا هه‌يده‌ره‌پوړ به‌يارم‌تي شه‌مير دهمه‌تي

رازانه‌نوه : عه‌بدوللا شه‌ريفي (کاني کاسيپوتيز ۱۲۲۵۶۱۱-۱۴۱۴)

چاپي په‌کتم : ۱۳۹۰

تيرال : ۱۰۰۰

ناشر : مزل

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۰۴-۶۸۳۵-۷

ISBN : 978-964-04-6835-7

selah.payanyani@yahoo.com

پژ و سپاسی بین پرانه و هم بۆ پێژدار مه هه ندیس هه مه ئاره، دلسۆز و غه مخوری هه رهنگ و
زمانی کوردی، که به و په پێ دلاوایی شه رگی چاپی شه به رگی وه شه ستو گرت و کاره گی بۆ
که یان دینه حاسلاتی. له خودام ته له بۆته مه نایه قهت ده ست به گیرفانی به تال دانه گری و
کوردگوتنه ئی: هه نه کا و دانیشی، خودا به سه ری دا بریتی.

هاوکارانی ئەم بەرگە: بەرێزان:

سەپتەسەد بەرزەنجی، مەقام سەلیمی، کەمال مەولودیوور، قاسم ئاباگە، عەلی ناسری، مسەفا
پەسوولی، مەممەد بایەزیدی (جۆلا)، مامە مەروولی (جۆلا)، یوسف بایەزیدی (جۆلا) بازوود
ئیسماھیلزادە (جوتیار)، خەیر ئیبراھیمزادە (وەرزێر)، مەممەد قەزەم (بەرگدرو)، عەلی
قەزەم (بەرگدرو) و هاوکارانی مەمبەقە یەم کۆپانی گانی کامپۆتۆری پیرانشار.

نهریتیکی نوئی له فهرهنگ نووسی کوردی دا

ناوږدانومیډک له فهرهنگی زاردهکی مرکریان

دکتور پههیر مهسروزیانه

نمو تایبتمندی یانده دجنه هژی نهمی فهرهنگیک به فهرهنگیک چاک بناسین و له هلمنگاندن دا چیکایه کی بهرزی پی بلهین، گامانه؟ لهوانیه کژدمگی به کی ږیژی له سر نم تایبتمندی یانده خواروه له نیو خوته راندا همی:

۱- گشت گر هوونی فهرهنگه که (جامع بودن). واته کانتیک به نیازی دژینهوی ماکتیک (مده خلیک) لیکي ده کیموه، دمت به پرویموه نمنی و ماکه کی گرتی.

۲. لیکلاندوه و مانا گره نهمی راست، گشت گر هوونی کانتیک بایه خلی هیه نه گهر نمو شی کردنه واته ش که له بهرانبهر ماکه کانداهاتوون به راستی نهمی چارواغی خویان بهرپروه بهمن و خوتنهر به لایږی دا نه بهمن و زانیاری هله و هله له تینهری پی نهمی.

۳. ژانستی هوون، نمو دور تایبتمندی یانده بهر ژانماژمان پی کردن هره مده خلیک وازی دهکا، بهلام نم تایبتمندی بهی دواپی به که له لیکلاندوهی ورتنهر و هلمنگاندن پی پوژپانته ردا ونسرای نمو تایبتمندی یانده پیشرو بهرنی پی دهوئی.

ژانستی هوون خوی به هژی چمنده ورده تایبتمندی ترهوه دمتبهر دمی. نمو ورده تایبتمندی یانده به شیوهی خواروه دستنیشان دهکین:

۱-۳ دیاری کردنی جوړی وشه یان زارواوه یان ږنکه وموئیک که وهک ماک داندراوه. بز نمونه له فهرهنگی وشه د میتوژدی ژانستی وا دهخوازی جوړی وشه کان له باری ږیژمانی یوه دیاری بگرین.

۲-۳ لیک هله اوردنی گهرته کانی وشه، نه گهر وشه که لیکدروا پی.

۳-۳ نیشاندانی ږمچله کی زمانی وشه.

۴-۳ هینانهوی شایه و نمونه یو وشه.

نیست نەگەر بە گۆزەری نەم پێڕوانەیی بە گەشتی تا نیستا باسان کردن، هەنبانەبۆزینەیی هەزار لە گەڵ قاموسێ زەبجیی هەلسەنگەتێن لەوانەیی بە خۆتەنەمەییەکی خشکەیی، بە نەم نەتەجەمە بگمێن کە هەنبانەبۆزینە لە قاموس گشت گرتەر (دیارە) هەلسەنگانە کە مان هەر وشەکانی دوو حەرفنی «نەلف» و «بە» دەگرتەو، چونکە قاموس هەر هەتا شو دوو حەرفە هاتوو شە پێش بەلام قاموس لە هەنبانەبۆزینە زانستی نەو. لە هەنبانەبۆزینەدا ژۆر وشە دەوژینەو کە لە قاموسدا نین، وەکوو: ناشای، ناشۆ، (بە مانای وچان)، ناشۆت، ناشۆژن^۱ و... بەلام نەگەر شو چوار وردە تاییبەتەندی یانەیی باسم کردن بگمێن بە پێویری زانستی بوون. لە تاییبەتەنێیی چوارەدا نەیی (هەتانهوی) شایبە و نەوونە بۆ وشە) کە هەنبانەبۆزینە لە قاموس نایبەتەو، بۆ پەچاوکردنی سێ مەرجە کە تر نەو قاموسە کە گۆزی گرتۆی بردو شەو، با پڕوانینە نەم نەوونەیی خوارەو: لە هەنبانەبۆزینەدا لە بەرانبەر وشەیی ناژۆدان، هەر هێشە نووسراو: بۆ شەو لەمەڕ برۆنی مینگەل^۲. لە قاموسدا سەرەتا کەرتەکانی وشە لینگ جودا کراونەتەر: ناژۆ و دان دوائی جۆزی وشە کە لە باری پڕمانی یەو دیاری کراو: (مەشت. [بانی مەسەری تیکەلار] مەت. [بانی مەتە هەدی] نینجا مانای وشە کە لینگداو شەو: برونە دەرەویی ناژۆل بە شەو بۆ لەمەڕماندن ... دواتر نەو وشەیی لە رەستەبە گدا وەکوو نەوونە کەلکی لێ وەرگیراو: نەمە چەند رۆژێکە رانە کە ناژۆ دەدین. دواي هەمووان بە نیشانی نەستێر، هاتنا (مەتراف)ای وشە کە هاتوو: شەریکێر^۳.

لە قاموسدا پەچەلەکی وشەکانیش دیاری کراون. بۆ نەوونە لە پێش وشەیی ناساردا نووسراو: [عنا: اثار]. نیشانی «عنا» کورت کراوی عارمی یە. لە پێش وشەیی ناسان نووسراو: [بەت: ناسان]. «بەت» کورت کراوی پەهلەوی یە^۴.

نەگەر نەم سێ خالە بگمێن بە پێویری هەلسەنگانەیی فەرەنگی زارەکیی مۆکریان، نەم فەرەنگە لەم تاقیکاری یەدا چۆن دەرەجی؟ بەرلەوی وەلامی نەم پرسیارە بەعینەو با سووکە لەنگەزنگ بگمێن و لـ سەر شو نەرێتە فەرەنگ نەووسی یە نەم فەرەنگە پێشەو بە سەرەو شەو نەختیک بۆین.

خوالی خوشبۆ دوکتۆر نەو پەحمانی حاجی مارف لە وتاریکی بە پێژیدا بە ناوی «فەرەنگ نەووسی» بە شێوەیەکی تێزوتەسل ناوێی لە مێژووی فەرەنگ نەووسی کوردی داو شەو^۵. لەم وتارەدا فەرەنگەکان لە هەندیک بارەو پۆلێن کراون. بۆ نەوونە باسی جوداوازیی فەرەنگی ئێسکلۆپیدی و فەرەنگی فیلولۆژی کراو (دواتر لەم بارەیدا دەروژین) یان باسی جوداوازیی شو فەرەنگانە کراو کە بە گەرەستەیی زسانی

^۱ هەزار، هەنبانە بۆرێتە بەرگی یە کەم، جایی یە کەم، سرووش، ۱۳۶۷، ل ۷

^۲ سەرچاوەی پێشوو، ل ۶

^۳ عەبدوڵەحمەنی زەبجیی، قاموسێ ژبانی کوردی، ئێنستاتانی سەلاحەدین نەبوی، ۱۳۶۷، ل ۲۶

^۴ سەرچاوەی پێشوو، ل ۲۷

^۵ د. نەو پەحمانی حاجی مارف، فەرەنگ نەووسی، لە بێنەکی سەرچاوەی زمارە ۳

زگمک، مانای وشه‌ی زمانیکی ینگانه لیک دده‌نمه‌و لگمل نوانه‌ی به‌ینچه‌وانه به کمرسته‌ی زمانیکی ینگانه، مانای زمانی زگمک لیک دده‌نمه‌و.

ه‌دروها له نم وتاردها فره‌نگه کوردی‌به‌کان به گورزی شوین و کانی نووسرانیشیان پۆلین کران، به‌لام هتا کۆتایی وتاره‌که، کم و زۆر بای جوداوازی نیتوان فره‌نگی زاره‌کی و فره‌نگی نفیاری نه‌کراوه. ه‌دروها مامۆستا هم‌زاریش له پیش‌کی ه‌نبانه‌پۆرینه‌ی خۆی‌دا بای جوداوازی نیتوان نم فره‌نگانه‌ی کوردوه که وشه کوردی‌به‌کانیان به عاربی یان به فارسی لیک داوخته‌وه لگمل نوانه‌ی فره‌نگی کوردی به کوردین. به‌لام ن‌ورش بای جوداوازی نیتوان فره‌نگی نفیاری و فره‌نگی زاره‌کی نه‌کردوه. له کوردستانی نیراندا له سالی ۱۳۶۷ی کۆچی ه‌متای به دواوه، ه‌یندینگ فره‌نگ نووسران که ناکری به هاسانی ناری فره‌نگی وشه‌یان له سەر دا‌بیتین. ه‌دروها ناودیزکردنیان به فره‌نگی نفیاریش جینگ‌ی دۆدۆنگی و تیزامانه. نم فره‌نگانه بریتین له:

۱. فره‌نگی وشه دووانه‌کانی زمانی کوردی، نووسراوی خوالی‌خۆش‌پور ته‌ها فەیزی‌زاده، له پاشکۆی نم کتێبه‌دا دوو نامیکه‌ی «نۆمەر» و «ه‌مۆن» پەیس‌وت کران که له به‌که‌میاندا تماری نم پێکۆمەند و زاراوه و پەند و مەسل و بیه‌ت و باوانه‌ی ه‌هلگری چاوگی «چوون» ن کۆ کران‌تموه و له دوومیشیاندا نوانه‌ی وشه‌ی «دەست» یان له خۆ گرتوه، پێچکەیان پێ به‌ستراوه^۱.

۲. پەندی پیشینیان، نووسراوی سەید عەبدولحەمید حیرەت سەجادی^۲.

۳. امثال و حکم کردی، نووسراوی قادر فتاحی قازی، دوو بەرگ^۳.

۴. دەست‌پۆخە: زاراوی زمانی موکریان، کۆکراوی هیدی (جەعفەر حوسێن‌پور)^۴.

دپاره نم فره‌نگانه له چه‌شنی ه‌نبانه‌پۆرینه و قاموس نین.

بۆ جوداوازی دانان له نیتوان فره‌نگی له چه‌شنی ه‌نبانه‌پۆرینه و له چه‌شنی فره‌نگی زاره‌کیی موکریان، ه‌موو پێرۆکه‌یک که مێشکمان ختوکه ده‌ا له‌وانه‌یه نم پێرۆکه‌یه بێ که بلێین ه‌نبانه‌پۆرینه فره‌نگینگه نم وشانه‌ی له‌خۆگرتوه که له نووسینی کوردی‌دا به کار ده‌هیندرتین، به‌لام فره‌نگی زاره‌کیی موکریان ه‌هلگری نوو پەیفانیه که به‌سەر زاری خەلکەمەن و له شیوه‌ ناخافنه‌کانی خۆمانتردا کەلکیان لێ وەرە‌گیرئ. نم پێرۆکه‌ سەر‌خایی‌یه‌ چەند گەرفتیکی ه‌یه. یه‌ک له‌وانه‌ نه‌ویه فره‌نگه به زاره‌کی ناودیزکراوه‌کان ده‌وان له‌خۆگری زاراوه و پێکۆمەندی نەوتۆ بێ که بۆ به‌کاره‌ینانیان له نیتو زمانی نفیاری‌دا له‌بەرئێک له‌گۆڕێ‌دا نئێ، بگه‌ به‌کارش هاتبێ، کێ دڵێ ناکری زاراوی *ئاوله ئاورور دەرکردن* له زمانی نووسین‌دا کەلکی لێ وەرگیرئ؟ به‌ینچه‌وانه فره‌نگه به نفیاری ناودیزکراوه‌کان وا ه‌یه وشه‌ی نه‌وتۆیان

^۱ تا‌ها له‌بە‌زی‌زاده فره‌نگی وشه دووانه‌کانی زمانی کوردی، نیشانیان سه‌لاح‌ه‌دین نه‌ییووبی، ۱۳۶۷

^۲ سید عبدالحمید حیرت سجادی پند پیشینیان، جلد اول، انتشارات صلاح الدین ابوبی، ۱۳۶۹

^۳ قادر فتاحی قازی، امثال و حکم کردی

^۴ جەعفەر حوسێن‌پور(هیدی)، دەست‌پۆخە. زاراوی زمانی موکریان، سوئید، کتێبی هەرزان، ۱۹۹۹

گرتن که تابیت به ناخافتنی خدایکې ږمده کین و له زمانې نووسیندا لایان لږ ناکرشمه. بڼه نمونه هغیانموزینه وشه «جوجه» ی که شیزه به هله گوږدراوی وشه «جوجه» به، گرتوره. تمنانت ماموستا هژار له بهرانهریدا نویسیږه تی «جوجه»^۱.

گرتن دویم له راستی دا گرتن زمانې نویسني کوردی به که هشتا له پورتی ستاندارد بووندا نمینوانیوه زور قوښان به یو پیش بیرئ. نیتاش له نویسني کوردی دا که قمراره ستاندارد یی هیچ سلهمینومیک له ناست به کارهیتانی تمنانت بدلشای پمیی سوکه له کراو و سرورگوږ په پریو و له پښالاداو که تابیت به زمانې ږمده کی و پوژانه له گوږی دا نی به. لوانیمه خرنشدر چه شتیک به سوکه دانانی زمانې ناخافتن و بهرتر نرغاننی زمانې نویسني لم گوتی سره به خوښتته. بڼه نوعی پیش به نم خراب ټنگه شته بگرین بڼه لایسکی دیکه که پیژندی به کی قایم و قولیشی له گډل باسی قهرمنگی زاره کی هدیه قله مبارکک دهین.

هیندیک له خاموږایان له سر نم پروایم که زمانې زاره کی خوی دوو لقی سره کی لږ دیتته. په کیان «زمانې پوژانه» و په کیشیان «زمانې ږمده کی»^۲. زمانې ږمده کی له فارسی دا (زبان عامیانه ای یی دطین و له ټینگلیسی دا (slang) ی پښ دطین. زمانې ږمده کی زمانې نمو خدایک به بهی سلهمینوم و نازادانتر و دور له هیندیک سرورده انانی روسی پیه کوه دهوین و له قه کردنیاندا پمیی شعوت به کار دهین که لوانیمه له بونه روسی په گاندا ته رواو خویانی لږ پپارتن، کابرای فارس دطین: «پو گم شوه به ولش حسابت رو میرسم». وروگیزدراوی کوردی نم پستانه هر لم ناسته ږمده کی یېدا دیتته شتیک نریک له مه: «پو ده غوت هله، وهختی خوی مشورت دهخوم». نم دهر پښانه له ناستی زمانې ږمده کی (زبان عامیانه - slang) دان. به لام زمانې پوژانه یان زمانې قه کردنی پوژانه زور له زمانې نویسني دور ناکرشمه. له گډل زمانې نویسني جوداوازی په کی له لودایه نه ختیک نا روسی تر و هروها سوکه له کراوه. بڼه نمونه فارس دطین: «کتابی رو خولم» نه گره هر نم پستیه له زمانې ستانداردی نویسني دا به کار بهین دضوسی: «کتابی را خولم».

همو نمو دهر پښاندی خواروه که له قهرمنگی زاره کی موکریان هملیزیدراون نمونه دهر پښی ږمده کین: نم دطین ټره نمو دطین پیوښه، نسس ده گیرفانی دا سمولی دطین، نسپ به کردانی کمری پازی لای، کمرانج وک کرمیز وایه پرو له هر کړی کا تاردانی دهکا، نم پلوت مره. نم دهر پښاندی خوارومش نمونه دهر پښی پوژانه. له موکریان دطین: هاتو یان هاتو تته. له ندره لان بڼه نمونه دطین نمپیتن. به کارهیتانی نم وشانه هر بدم شیزه له زمانې ستانداردی نویسني دا هملیه و زمر له ستاندارد پرونی زمان دهر شتی. له زمانې ستانداردا دضوسی «هاتوره»، هاتو شیزه سوکه له کراوی

^۱ سرچاوهی زماره ۱، ل ۱۸۶

^۲ نم بولن کردنه. هی ماموستا ته بولحه منی نه جغه په بروانه: بهادالدین خرمشاهی، از واره تا فرهنگ اشتراکات

به کار دین له کوښ؟ گوتوبویان همرگیز شتی وهامان نهمیستوه. بن گومان نهمان راستیان کړدوه، چونکه به زهعت دهگنه لادینی پیک که جارن دقتی کوردی رمنی لمیر ماوه همتا لنی بییه. سلیمانندی . ۴^۱

کومايه به شیک لهو وړسا زمانیانه که له نټو زمانی زاړه کی دا همن به لام هیشتا نمدوزارونه شوه و به شپوی زانستی شینل نه کړاون، گرینگایتی په کی زوریان بؤ زمانی ستاندارد هیه. بؤ زمانیک وهکوو زمانی کوردی که نویسنی پزیمان به شپویم کی هه مه لایمه و زانستی و تیزوتمهل نه کړاوه، شوو گرنگی په هیندی دیکه ش ټوخ دمیتهوه. جگه لم پرتسا که شلمه کړاوانه، زوریعی شوو زارواو و دهرپرتنه زارواویپانه ی (idioms and idiomatic expressions) له زمانی زاړه کی دا همن. هر بېم شپویمش ده کړی له نټو زمانی ستانداردوا که لکیان لی وهریگری. کوانه نشتا دطین زمانی زاړه کی له خوگری س زړ کومايه: ۱- زمانی وژانه ۲. زمانی رهم کی ۳. به شیک هاریش له گمل زمانی ستاندارد که یان تا نشتا له زمانی ستانداردوا ده کار کړاوه یان نه گوریش ده کار نه کړاوه بؤی هیه به شپویم کی سیستمیک ده کار بکړی. دپسان وهکوو نهمونه دطین وای داینین خهریکین دهتیک له زمانی فارسی را ورده گپرتنموه سمر زمانی کوردی، نورشی شو چمند رستمی خواروه هاورین:

بادنجان بم/ بد آفت نلاره.

فلاتی خرده شپه داره.

دو هفت آسمان پیک ستاره نلارم.

برو سر وگوشی آب بده و زود پرگړد.

نم پستانه چو وهرگپرتنه سمر زمانی کوردی؟ به شپو سیمه زمانی زاړه کی لپره زور به هاسانی ده فریامان دین. وهرگپرتنم وای هه سمر شو پستانه مان له فهرهنگه زاړه کی په کدی کاک سلاخ پایانیان دا دوزبونهوه:

بادنجان بم/ بد آفت نلاره: نهمی گمنی وهر ناپه. فلاتی خرده شپه داره: فلان کس نهمونه کی

ورده. (لنکانه وای کاک سلاخ بؤ نم دهرپرتنه ناوایه: «راسته همی ده کار دی هیه. نهمون نه گمر ورد برو، له ترسی نهمی که پلهی ده گمل لیک دراین، به ناهه سندی دوزانن». دو هفت آسمان پیک ستاره نلارم: له هعون ناهاش دهک جه پیک شک ناپم. برو سر وگوشی آب بده و زود پرگړد: بهرو دواوان به تانی کمر و خپرا بگمړتوه.

نه گمر له بیرتان بن له به شیک نهم و تاره ده گرتان گرتیک بؤ شپو فهرهنگیک له چشمنی نم فهرهنگی کاک سلاخ به «فهرهنگی زاړه کی» ناویر بکین نهمه په که له نټو نم جزوه فهرهنگانه دا زارواو وړنکه وندی نهمون همن که بؤ به کارهتانیان له نټو زمانی نفیاریش دا هیچ له مپرتنک نی.ه. نشتا دوزانین

^۱ مسعود محمدهد. کورته په کی بیروا له سمر پشگره کانی لی. لی. یخ. سروم. زماره ۷۲. ل ۱۸

هر نو به‌شده سیمه‌ی زمانی زاره‌کی‌یه که ده‌کری له زمانی نووینیشدا که‌لکی لئ وهریگری. به‌لام له بنه‌متدا زمانی نووین یا زمانی ستانداره نم به‌شده له زمانی زاره‌کی خواستووخته. کوابه تیتا ده‌وانه به خارجه‌سی بومه بلتین نم فهرهنگه‌ی کاک س‌لاح سر به سونه‌تیکه فهرهنگ‌نووسی کوردی‌یه که ده‌کری به نهرتی فهرهنگ‌نووسی زاره‌کی ناو‌دیزی بکمین و نه‌گمر له حدیق لانه‌مین له بئو نم فهرهنگه‌ی له سونه‌تده لورساون فهرهنگی زاره‌کیی موکریان شان و ه‌لانه‌تده‌کی چنده بمره که فهرهنگه‌کائی دیکه ده‌فارتده.

ده‌مانموی به‌گورتری نمو سی تایه‌تمه‌ندی‌بانه‌ی له سه‌ره‌های نم و‌تاره‌دا باسماں کردن اگشتگر بیون جینگای مشانه بیونی لیک‌نامه‌وکان و زانستی بیونی میتودی نووینی فهرهنگ، ه‌له‌نگانه‌نیکمان له‌سر فهرهنگی زاره‌کی موکریان ه‌مین.

بۆ سه‌لانه‌نی گشتگر بیونی نم فهرهنگه نه‌گمره‌کی نمو‌زمان نایته سه‌ر چ. نه‌و به‌رگی بۆ ه‌ره‌نی «ن» نهرخان کراوه به‌ تنیا ۵۰۰ لاپه‌ریه و به‌رگی دوايش که هر به‌ تنیا بۆ ه‌ره‌نی «ب» نهرخان کراوه ۵۹۰ لاپه‌ریه. ده‌کری پنا ب‌ه‌مین بۆ نموونه‌کی به‌ره‌ستتری دیکه:

ماک (مه‌دخ‌لی) ناو، ماک‌ی ژماره ۷۶۶، ه‌تا‌کو ژماره‌ی ۱۶۲۶ واته‌ دینگ ۶۶۰ ماک‌ی پی‌وه‌نی‌دار به‌ وشه‌ی ناو له‌م فهرهنگه‌دا ه‌اتون. نیش له‌ ناو و ناو‌ل‌ناو و چارگه‌وه‌ بگره‌ ه‌تا دابونه‌ریت و داوود‌رمان و پند و مه‌سل و مه‌تل و کابه و گ‌ورانی و فر و جینو و سو‌ند و دوعا، نه‌وه‌ی پی‌ومدی به‌ وشه‌ی ناو‌وه‌ ه‌مین. نم فهرهنگه‌ گ‌رتویه. نم تایه‌تمه‌ندی‌یه سو‌که ه‌لو‌ن‌تمه‌کمان پین ده‌کا ه‌تا به‌ تیر‌وانینیکی تر بۆ فهرهنگی زاره‌کیی موکریان پروانین. کاتیک ده‌یین ک‌م بابه‌ت ه‌مه‌یه که بۆ نموونه‌ پی‌وه‌نی به‌ ده‌اره‌ی ناو له‌ ک‌زم‌لگای نهریتی ک‌رد‌ه‌واری بومه‌ ه‌ه‌روچ و نم فهرهنگه نه‌یگریتی، به‌ نم نه‌نجاه ده‌گ‌مین نم فهرهنگه هر به‌ تنیا به‌ کاری لیک‌زین‌ه‌ری زمانی نایه‌ج. بۆ نموونه‌ خو‌ن‌دکار‌نکی ک‌و‌مه‌ل‌نا‌بیش که ده‌خوازی له‌سر ک‌و‌مه‌لگای ک‌وردی و فهرهنگی نهریتی ک‌وردی لیک‌زین‌ه‌وه‌ بکا زه‌مه‌ته‌ پ‌س‌وانی سه‌رجاوه‌کی گ‌رد‌و‌ک‌تر و پ‌ن‌ک‌و‌ین‌ک‌تر له‌م فهرهنگه‌ بد‌وز‌تمه‌وه‌. «فهرهنگی زاره‌کی موکریان» له‌ راستی‌دا دایره‌ه‌له‌ه‌اری‌نکی فهرهنگی نهریتی ک‌وردی‌یه. نه‌گمر له‌و ج‌ود‌وا‌زی‌یه‌ی دو‌ک‌ت‌ور نه‌وه‌ه‌انی حاجی مارف باسی ده‌کا ورد پ‌ن‌ه‌وه‌ نم مه‌به‌ته‌مان زور چاک‌تر بۆ و‌ون ده‌یت‌ه‌وه‌. دو‌ک‌ت‌ور ده‌لن: «هر چنده فهرهنگ جو‌ری زوره‌، به‌لام له‌گ‌م‌ل نه‌مرش‌دا ده‌وان‌تری دوو جو‌ری سه‌ره‌کی جیا به‌گ‌رت‌تمه‌وه‌: ۱- فهرهنگی نیش‌ک‌ل‌و‌ز‌ینی [نه‌وه‌ی له‌ ن‌یزان پ‌نی ده‌ل‌ین دایره‌ن‌ه‌ه‌اریف]. ۲- فهرهنگی فی‌ل‌و‌ل‌و‌زی. فهرهنگی نیش‌ک‌ل‌و‌ز‌ینی سه‌بارت به‌ رو‌ود‌ار و دایره‌ و خ‌ه‌لک . . . ه‌ته‌ ده‌درن. ه‌ره‌چی فهرهنگی فی‌ل‌و‌ل‌و‌زی‌یه‌ له‌ وشه‌ ده‌ک‌و‌ز‌یت‌ه‌وه‌. واته‌ ر‌شه‌ که دانه‌ی زمانه‌ ک‌مره‌سی سه‌ره‌کی فهرهنگی فی‌ل‌و‌ل‌و‌زی‌یه»^۱.

کرامیه فرهنگه‌کی کاک س‌لاح له راستی ده فرهنگه‌کی ٲینسکلر ٲنکی به و فرهنگه‌کی فیلاولژی لی به. ٲینجا دٲینه سر یاسی جینگای متامنه بوونی لیکدانمه‌کان. سروریه کره‌نی کارٲنگی لم چمشته واته فرسٲنی فرهنگه‌نگینکی زاره‌کی باوریه‌ی کراوه. هر به دنیا به گم‌انمه بل سرچاره ٲسمن و دستلر نه‌دراوه‌کانی زمانی فاخافتنی خلگی کرد ممبر دهج. سرلبره‌ی دم فرهنگه‌کی لیاولٲ له ٲیخاندی ندرٲن که ٲشان دمه‌لٲتن کاک س‌لاح لم گم‌انمه بل سرچاره‌ی چاکی بۆ ده بیانوان کراوه‌ده. دیاره نووسر هر له نم ٲرؤژه گهر ٲیش نه‌زمونٲنکی له‌چمشتی «کانی مرادان» هم‌بروه. بۆ ٲیشاندانی رؤده بوونی نمو هه‌رازه و ٲشور ٲ بوونی زهری ناو‌زنگی که سوار بۆ سرکوتن لم هه‌لم‌موتنه هه‌زار به هه‌زاره دهی ده‌کاری بکا له‌وانیه هر هٲنه به‌س ٲی که بلٲین لم م‌میدانه‌دا کوردی‌زانی له‌زهری وه‌ک مامؤ‌تا هٲنیش را هم‌بروه بگلی. کاک س‌لاح خۆی له ٲیشه‌کی به‌ی بۆ به‌رگی به‌که‌می کٲبه‌کی نووسیه‌ نا‌ما‌زه به نم شٲهری مامؤ‌تا ده‌کا:

هٲشتا دور له‌سور له‌هنگوره کٲرم ده‌کان له شه و گورد

له نو فرهنگه‌نگه‌کی ده‌کۆر نمو‌ه‌حانی حاجی مارٲ بۆ تاریک و ٲوون‌ی گوردوه، له به‌رانبهر وشه‌ی شه و گورد^۱ نا نووسراوه ژوانی شعرا نه له م‌ده‌خ‌لی ژماره ۱۹۸۳ ی به‌رگی به‌که‌م له لیکدانمه‌ی زاراوه‌ی «دٲلٲی به‌نی نه‌ستوری، قه‌ ده شه و گوردی که‌س نایه‌ی» ناوا هانوره:

«لشه: شٲ، شانه، دانه دانه‌ی تان و راپه‌لی به‌نی حاجم یا ٲز ٲه‌شمن یا به‌رمال یا به‌وزور، به‌که‌لین ده‌که‌کانی نمو شه‌مه‌دا راپه‌ل ده‌کرتن. گورد: دور جیوت چارچٲهری دارٲن که له پاناسی به‌ره ریزه به‌نٲک ده‌کی ده‌که شانه به‌ به‌ک م‌مردا قایم کراوه و ده‌که‌وته ٲشتی شٲ. [مانای نمو زاراوه ده‌ته نمو:] به کاری که‌س نایه‌ی، ده غم و خۆشی که‌س نای. [شاهد له به‌یتی نه‌حه‌ده‌ی شمنگ:] بیست و ٲٲنج که‌س هه‌م‌وه سر‌داره‌شٲل هه‌م‌وه ٲیاری وٲچره. ٲیدی هر زمانه‌ی که‌سبک ده شه و گوردی دنیا به ده‌کشتن...»^۱

راست فرهنگه‌نگۆکی تاریک ٲوون مامؤ‌تا هٲن نه‌ٲنوسیه، به‌لام به س‌رنٲی خۆی نووسراوه و نا‌گای لی هم‌بروه. له زۆر لیکدانمه‌ی فرهنگه‌نگی زاره‌کی م‌و‌کرمان‌دا، نووسر هه‌له‌ی فرهنگه‌نگه‌کانی ٲٲش خۆی ٲاست کردوه‌هوه^۲ بۆ نمونه کاک جه‌غه‌ر حۆس‌ٲن‌ٲوور (هٲدی) له کٲٲی دست‌به‌رخه له به‌رانبهر زاراوه‌ی «دٲلٲی ناوی دانوانت به خۆدا کردوه»^۳ دا نووسیه: [واته] زۆر ٲی‌ناسی، ناوی دانوان ٲی‌نام و ٲی‌خۆی به‌ره ٲزیه را دٲلٲن. کاک س‌لاح له به‌رانبهر م‌ده‌خ‌لی ناوی دانوان به خۆدا کردن، نمو هه‌له‌ی دست‌به‌رخه‌ی ناوا ٲاست کردوه‌هوه: [واته] ته‌مه‌لی و کار نه‌کردن. [نونه] «دوست له ٲرش و سٲی ناوا و به جارتگی

^۱ س‌لاح ٲا‌لٲانی. فرهنگه‌نگی زاره‌کی م‌و‌کرمان. به‌رگی به‌که‌م. ده‌ر‌گای جاب و بلاو‌کرده‌وه‌ی ره‌رم‌وه. ۱۳۸۵. ۳۸۶

^۲ س‌ه‌راوه‌ی ژماره ۹. ل ۱۲۱

ناوی دانروانی به خُودا کرده^۱. بهر لَم زاراومِش نووسم زوَر بموردی له سمر ږنگموندی ناوی دانرو و دایی پیومندی دار بدم دیارده له موکریان، دواوه.

له بارې لایمنی زانستی فرهنگي بمریاس پیوسته ناماژه بدم خالاندی خواروه بکمن:

یه کم، نووسم فرهنگي زاره کي موکریان له بهرگي په کمدا پیچکه له مدخمله سمره کي یه گان مدخمله فرعي یه کانی له شاهزه بهر دا لیک جودا کرده دوه نهم بهشانه بریتین له: باوم، پمند، جینر، داب، داوود مرسان، دوعا، ږنگموندگان، ږنگموندگان رستیی و نامال پستیی، زاراره، زمان خلمتینه، سوتند، فر، کایه و گوزانی، لیکنداموی حجون، ممتل و مسمل، له بهرگي دوه دود، دوو بهشی دیکه واته نیرون ترکه و هه قایه تیش بدم بهشانه زیاد کروی. ثم لیک جودا کرده نهم به سپاه کي زوَر ږنگوینک و ته کووژ و زانستی دواوه به فرهنگي زاره کي موکریان.

په کم چار نووسم دستم برخه، هم له پتته کي کتبه کي و هم له واریکدا به ناوی «سنورینک له تیوان پند و زاراره» دا له گوزانی سوره له سمر پیوستی لیک جودا کرده دوی جزوړه کانی دهر پین له زمانی ناخلفته بله پي نویسی. کاک جعفر حسین پروا هندی له بارې جودا وازی تیران پندی پشینان و زاراره و مسمل د موسی: «پندی پشینان (Proverb) واک له نیره کي را دیاره پندی کي تیر دایه، بهلام زاراره (idiom) شیری یک قسې به تیر کله و مانایه کي تیر دا شارد و دوه نهم نک پندیک. بز نهمه «باری کسه»، «با نمر سوتندم این بکموئ»، «با نوش بیتت سمر دی» [...] هه صوریان زاراروم، که چی [له سرودا] له ژیر ناوی پندی پشینان، بلار کرانموره: بهلام «دستت به کموگیر بین، چاروت له فقیر بین»، «پیاوی دهنه وستان، چ له گمرین، چ له کرستان» پندن نک زاراره. مسملیش قسې کي نه ستفه که به داستانیک یان پروا ویکموره دهنه شترنومه. واک: ددسی بز بلنی کرلی گریانی هه لمتن^۲. نه گهرچی لیک جودا کرده دوی نهم شیره دهر پنه هتدیک جار به راستی دژواره و نهانته کاک جعفر بز خوشی را هه پروا بز نهمه گوزانی دایکان بز کوپه ساواکاتیانی به ناوی زاراره بلار کرده دوه دوه کپره نان و هدی کپره دو، بهر غل بهر پروا بهر جز. دستم برخه. ل ۲۲۸)، بهلام به گشتی شم شیره لیک جودا کرده دوه بهر به ږن نوینگی یاش بز توژ وروانی دواتر. پتشر باسی نهمان کرد که هتانی هه ژده جزوړه دهر پین یا داب وروانی پیومندی دار به بله پیکموره، فرهنگي زاره کي موکریان کرده به داب وروانی هه پیکموره. لَم پروا، فرهنگي زاره کي موکریان تا پتسا فافله به.

دووم، نووسم فرهنگي زاره کي موکریان بز پیزمندی ماک و ژرماکه کان له نژی ترین میژدی زانستی که به «پیزمندی هتیموی» دهاسری، کملگی وهر گرهوه. لَم میژده ماکه سمره کي یکان له پروی نه لفریوه به دوی یه کدا ږیز کرلن. بهلام ماکه فرعي یه کانی پیومندی دار به ماکه سمره کي یه که به شیره

^۱ سرجاوی زماره ۱۴، ل ۲۵۵

^۲ سرجاوی زماره ۹، ل ۱۱

هيندوسي و وركو نهنداماني خيزانيك له ژير چمتري مودخله سره كي په كده كڅ برونه توره. سهرخي و فاني بهر چاري پمچار كړدني نهم ميتوده نهميه كه وا دهكا دهر پنه پتروني دارهكان هموو بهيه كوره له ژير چمتري ماكيكي سره كي دا كڅ بېنه توره. نه گهر وا نهموايه، دهر پنه بهيه كوره خزمهكان وركو نروي همون له هموو كتيبه كده بلاو دهورنه و پتروني نژرگانكيان ليك دهپمرا. له فرهنگ خروسي فارسي دا. بڼ نرون له بهرهمي بهرني فرهنگ فارسي عاميانه تي نوو سراوي ماموستانه نهمولعه سمني نهجهفي. كهلك له نهم ميتوده وركو سراو. دياره كاك سلاخ سهرچاي كهلك وركو ترن لهم ميتوده زانستي به له پاشكزي فرهنگه كي دا له بهي چاواسافي نه لولوي تي دا بڼ وي لولوي خولتر كهلكي له شپري نه لولوي شپري وركو تره كه زور چاك بڼ دوزينه مودخلهكان دمنستي خولتر دهگري.

سپه. نوو سهر فرهنگي زاره كي موگريان به پيچوانده فرهنگه كاني پترو، دهر پنه كاني به شپري چاوگ (مسهرخي) نوو سهر. له زانستي فرهنگ خروسي مود تره زارواكان به شپري گهرهكان وركو و بڼ پكر يا جي ناوكي تابيهت ناووسرين و نهم كار به كاريكي نازانستي حساب دهگري. بهلام بڼ نهمونه مسهل ناي به شپري مسهرې بنوسري. كاك سلاخ بڼ نوو سمني دهر پنهكان به شپري دروستي خويان، نامانجه كي به چاكي ننگاوتوره و بهي زنده وزي دهي بلين كه چاك به سهر كاره كي دا زال بوره و به تافي مني كاريكي كرده كه له ولاناني دپكه ڼك خاويك دهكا. هيوادرم چاومان به دپني بهرگه بهك له دواي په كه كاني فرهنگي زاره كي موگريان ږون پترو.

ریزی نیشانه و پسته کورت کراوه کان

٥	بالوم
⊕	په‌ند
⌘	پیک‌هاته‌کائی له چلوگ و مرگ‌رلو
♂	چنگو
Ω	د‌اب
⌘	دلو و د‌مرمان
☒	دو‌عا
☆	ل‌یک‌د‌رلو‌ه‌کان
∞	ل‌یک‌د‌رلو‌ه‌کائی ر‌سته‌یی و ل‌ام‌ال‌ر‌سته‌یی
◆	زمان خ‌ه‌ل‌م‌ت‌ه‌ه
†	سو‌چ‌ند
●	ف‌ر
☞	ک‌ایه و گ‌ورانی
ξ	ل‌یک‌د‌ان‌مو‌ه‌ی خ‌ه‌ون
‡	م‌ه‌ت‌ه‌ل
*	م‌ه‌س‌ه‌ل
*	ن‌ی‌و‌و‌ن‌ر‌ت‌که
⊙	ه‌م‌ق‌ای‌م‌ت
/	۱- له ج‌ای‌ی «پ‌ا» ه‌ان‌و‌ه . ۲- د‌چ‌ری ش‌ه‌مر و ب‌م‌ن‌ل‌ن ل‌یک ه‌م‌ل‌ن‌لو‌چ‌ری .
—	س‌ه‌ر‌چ‌ا‌و‌ه‌ی ب‌ای‌ه‌ت یا ن‌م‌ق‌ل و ل‌و‌ک‌ت‌ه‌ی‌کی ب‌ه د‌وا‌نا د‌ی .
‖	ن‌ی‌ش‌ان‌ه‌ی ج‌و‌ی پ‌و‌و‌ن‌ه‌و‌ه‌ی ب‌ای‌ه‌ت‌ه‌کان ل‌و‌ک‌ت‌ره
∞	د‌ژ‌م‌م‌ا‌نا
←	پ‌ر‌و‌ل‌ن‌ه ...
↓	پ‌ر‌و‌ل‌ن‌ه ن‌ی‌ر‌ت‌کی خ‌و‌ار‌و‌و
↑	پ‌ر‌و‌ل‌ن‌ه ن‌ی‌ر‌ت‌کی س‌ه‌ر‌و‌و
↵	له ب‌ه‌ر‌گ‌ه‌ک‌ائی پ‌ا‌ش‌و‌و‌نا

مدقول (۱)

جاچک دوجاری کیر له دلشنه

- جووٽ ٻوونِي ڪري

تذکره مصلحتی در دمت نسیم

- قهرانزوو

— گھسی

مذہب (۱)

(۵) * پای شکاره کلکی هالده مستند

← ۱۰۶ و ۱۰۹ و ۱۱۰ پ.

لیک در اووه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۱)

۷۰ فعل نیه و پای شکاوه

۶(۱)

کانتیک ده کار ده کړئ که که سیک، به هه لپه تی و سه فته، هه ولی دا پزینی
راستی یک ددا، به چه شتیک که سه و بعلگه کانی نعیش هه نو راستی بهی که
بوزخی حاشای لی ده کا پشتر است ده کاتمه. **۱! فعل نیه پای دلمنگی. فعل نیه و پای**
سه فته.

لیک در اووه کانی تر (۱)

☆ پایلچه

۷(۱)

کدوش: «بابای هه یار پهلجی ناسکندری یوو، بلی هه یوو یوکی به پز کربا ده یگوت پودام نی
پایلچم ده یارن.»

[سه پدنامیر ناموری: هه لپه ت]

↓

☆ پایه

۸(۱)

کدوش به زمانی مندلان: «باران گیان ووه پاید کانت ده یی کم.»

☆ پایمتی

۹(۱)

بین ییلار. ← ۱۷۵۹.

☆ پاچال

۱۰(۱)

← ۱۷۱۷.

☆ پاچرا

۱۱(۱)

← ۱۷۵۵.

☆ پادار

۱۲(۱)

گیان له بیری خاوه یی.

مه سهل (۱۲)

* پاداران بگرن/ بگرن، یی پای خومانن

۱۳(۱۲)

راپه راندنی نیش به یی راسری و نه لهویست.

— سه کر له دی به کی یوو، نو دی به ناغای تی دا نیوو. ناغا خیمیری دانی کوتی: خمرج

۱۴(۱۳)

و باجم بلی بنیزن. نه وانیش که و تشکیکیان گرتیوو. به هه مووان لئی خربو نه و کوتیان: نه و

زور تونموتوله و نملحان ده گانه ناغای! همه مو باج و خه رجه که میان بؤ خر کرده و له
 که روشکیان قایم کرد و بهر ملایان کرد. هیتندی یی نه چرو ناغا هات. کوتی: نمر خه رج و
 باجی مه (نینه) چی لی هاتمه و؟ کوتیان: خو ناغا له میژ به زمان ناردوی! کوتی: به
 کی دا؟ کوتیان: و ملا قوریان به شینکی گوی مقه سندا! کوتی: و اباشه نوانه به متافی
 که مموه. بزانه همروا فقیرن یان نه من به شیت دزان؟ هتای قانل ونجه و میژ مرمشکی بؤ
 لیکدان کوتی بزانه چ ده که. سه کر لی هالان. کوتیان: پاداران بگرن. یی یا نی خو مان!
 نمایه نشت قانل ونجه ته کان بدن. ناغا کوتی: بایم دستم اگرن، نه شه ده میللا ناردو تانه.
 [بسه ده وسنه رسوا]

☆ پاداری

15/11

میری باورین.

پاپا

به دوی وشه منته باردا دی.

پینک هاته کانی له چاوگ و ده رگراو (۱۶)

✽ پاپا و منته تبار برون

17/11

شوکر خواز و شوکرانه بیز برون: «پاپا و منته تباریش نمن خرمایه لی له گیل ناکم.»

پاتشا

«په کمان له خمی ده منته په نجه و پانلین/ نوری دیکانه هین که منته لکی ده کولان/»
 «لارین به رینه بهر سوانتانی ته سته سپروان، پاتشای بیست و چوار دهوله تان...»
 [همه می ناغای: بهی کاکمیر و کاکمیر]

← ۳۸

پاتۆل

بەرگینکی دوو حاجه که له ناوقه ههتا گوزیننگ داده بۆشی؛ رانکی له قوماش؛

پاتۆل: «ئو حاکیکی خۆشخینه / سه دهه زار لاله کولینه / بیست هه زاریان پاتۆلخینه»

[هوسن مامڕێش: بهینی بزم]

«پۆل پۆلێ مەرد و نامەردی / هه زه سێمان پاتۆلێ زهردی / چه نه خورده سی خسته مەردی»

[مهممه عه لیل: ئارمان: بهینی عه لیل پهل]

«ئه پاتۆلی ئالمانی زه ریم له پهلێ دها، نه کاله / شه مامه به نهی ئاوو به پهلێ له پهلێ دها...»

[ههجن، بهرگی پاران: ۱۴]

مه ته (۱۹)

§ سهری یه که و بهی دوو ۲۰ (۱۹)

به قوولی باب و باهرت هه لچوو

- پاتۆل

§ لاقی ههیه و دهستی نه ۲۱ (۱۹)

↑ -

باوه (۱۹)

○ مه شه که نه که زۆر بۆی و کهمی بکهوتنی به نهوه خرابووه و چارو زار کاری لی کردووه. بۆیه ۲۲ (۱۹)

نه خهتیک له پاتۆل یا دهسالی چاربه که لی ده که نهوه و ده بن شیر که ده دیستوتنی.

په که هاته کانی له چاو و ده رگیراو (۱۹)

✱ پاتۆل / ده بهی له بهر دا که نن ۲۳ (۱۹)

پاتۆل / ده بهی له بهر دا که نن به مه بهستی نه تک و بهی حومهستی بهی کردن.

داب (۲۳)

■ نه کهر په کیک ژنی هه لگرتیا، ههتا به هۆی قورسای پاره، پاتۆله کهی نه ده پایا مه سلتیا ۲۴ (۲۳)

ده گهل نه ده کرد. نهو کات ژنه یان بۆ نه لاق ده دا و ده یان گوت: مه سلتیا ده گهل نه کرد ههتا

پاتۆلیان له بهر دانه کهند!

لیکدراوه کان (۱۹)

☆ پیچمو پاتول

۲۵ (۱۹)

«جا خړ ددنگی شاگردی ددها دمیگرت بول ددستیک دور ددستیان پیچمو پاتول بل بڼه له دورکانه، سهر ددستی پیچمو پاتول دمهر ددکړین و له لویه دا مهر پورې تړنده کړد و دمیگرت خه پاته مه زارت کړل بل موپایه نه ده ش پکه بل لیا ماته.»

[محموده گندوی: بهمنی برابول]

«مڼای ددستیک پیچ و پاتول په علم بل بری، ددستیک لبادی بل دوس ددکړد پاشکویه کی جړ بل دگرت، له پاشکویه لاهم کړد و دغنی سوار پورین هه پاشکویه کی نار ددپلوه کرم وده سر له لکاشی زینت کړا...»

[پاشکویه]

☆ کمو پاتول

۲۶ (۱۹)

دستیک جلوه دگ بیک حاتو له پاتول و کړا، کمو پاتول، کمو پاتول: «کسی بوم به به ددسانی شمسی لوه ددسانی میری لوه چه لپانه / نه من کمو پاتول کی دددهق له سولکاشی نه بلوم»

[وستانه برابری کونه غانی: بهمنی برابم و دددهالی ددطشان]

«کاشی من له به ددغلی ددکاشه کمو پاتول کی په دددهالی / گزی ددکری به سبی به چولری مهر به پیچمو به»

[ددهالی شمسی: بهمنی لاس و ددزلا]

کراسرپاکول کوسری

فناج پاکول

سافار خلای

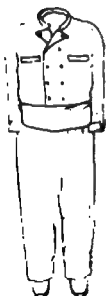
کراسرپاکول

کرای حاجی ده میخی

چاگست پاکول

مراد خلای چشمه

مراد خلای چشمه

مراد خلای چشمه

لیک در اوہ کان (۲۶)

☆ کہ او با تو لی بیند گز مہش

TV(32)

«ئەل ۋە رايونلاردىكى دە ئېنىقلىغۇچىلار كىرىپ چىقىرىش ۋە ۋەقە / ئەسەر ۋە رايونلار ئىچىدە مەھسۇل

لیکھاسنگی دہریا سیم دیکر سو بہو

[خطه عمرزق: بهمنی قهر و گولمزما]

☆ کہ او یا تو لی دہمہ رقیبان

TAKESHI

(دسبرلایان: قوماشی نه ستوری نه خوری و مور.) «ناله لایه به خلی به کرد»

کرونا ویکری لوی نہ مسئلہ نہ رہتا/ یہ سہر شامیہ دہا کے ویکری لہری

سېږه لایې څار لوی نه غږه څارلایې»

(محمول: ہمیں لکھو)

«تالام نه من رویمه گریهوه ده سه راج خانج خانی/ ده میخا بدورج پنجهست دهست که وار باقری

«مەلۇماتلار»

(مسئول شرماء: مہدی لشکری)

☆ کدوان ہائزلی فم فاح ہا ہا ہا

74(738

«کوارپاتلنکی له تا چاپاځای دمه رلپه / جروانک شه دی له دی ده کور حوسځنی ده سه رلپه»

[اسلامی حوالہ: بدعتی اہلکری]

३५

جزیرتک قولینگی یہ کہ دم؛ لغزمہ: ہنسنے کا اور تم پر ہر وقت سے وہ ہر وقت کا کہانی! ہمار

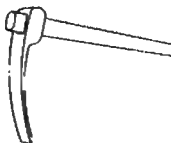
به عام به معروف خان/ نه بهای دگولتوره نه به باران/ توره نه به تکی پاجان، نه به

خوبه ی پریمه ران، نه به کلوسه رانیم»

(عمرو سترخوړو: بهیځی کلنمې و ځوانمې)

«کرم دسکری پاچي / نه پي نه کم ناچي»

[بہندی باللہ ۷۸۸ ب]

پتک‌هاته‌کانی له چاوگ‌وه‌رگیراو (۳۰)

✱ تری کسپک به پاچ نه‌شکان ۳۱(۳۰)

← ۵۳۲ د، ۱/۶۶۵ د و ۸۶۸۵ ب.

✱ وەگ پاچی هەرمەنی / تەرمەس بوون ۳۲(۳۰)

لەسەر مەبەستێک سەر و پێ داگر بوون: «... باهێ بارنامێژن، شەهەری نوێمەکن، زوڵمی نوێمەکن، پانی پێوه‌ده‌نێن بۆلای خراپە؛ مەیکەن پاچی هەرمەنی، له لایوانەری خەڵکی بەرمەمدەن، پادەن هەر خێڵیان تەبی نوێمەکن...»

[ئەبوری، هەوارمەرو: ۵۸]

! ناراژ دەگوترێ: برونه پاچی هەرمەنی. بۆتە پاچی هەرمەنی.

لێک‌دراوه‌کانی‌تر (۳۰)

☆ پاچ‌کاری ۳۳(۳۰)

نیش کردنی به پاچ! زوی کۆلین به پاچ.

☆ پاچ‌ڕولکە ۳۴(۳۰)

لەزەمی بچروک.

☆ پاچه‌کۆله ۳۵(۳۰)

↑

پادشا

۱) نەهەری کە بەردەوام و پێ‌نێوێز و پشت‌اوێشت به سەر ولایتێکدا حکومەت دەکا، پادشاه، سولتان، شا: «خەڵم لەبەر شەقامندووی به کەسک و سوود و به شایی و شەپە/ له کۆل‌لێکم بارێوو گەزێل‌لەوی نیکانەم بارێوو هەنگوینە/ مەمکێکم بۆ گەرمووی به هەکرەستۆ و مەمکێکی نیکانەم تەمەسی وایە پادشاه تازانی...»

[خەڵکی سەله شەورە: بەهێی لاس و خەزێل]

۲) زال، خاوند‌مە‌لات: «مەڕکەس پادشای ماله خەمەنی.»

۳) خردا: «پادشاهی له‌پێ‌نه‌ل هەبێی پێ‌مه‌کان/ قاسری لومەرت پەحمیم و پەحمان»
[مەحمەدی لوتکی: بەهێی زۆرە و مەتەری]

مه‌ته‌ل (۳۶)

§ ۳۷(۳۶) حمرايلكدي حمرا ده‌كا

به دست و پيچ سه‌ما ده‌كا
خزمه‌تي كوردي پادشا ده‌كا
كورتي‌ري له زنان چاتر ده‌كا

- دښه‌نگوين

§ ۳۸(۳۶) خان‌رومان كچي پاشايه
سي‌دورو كراسي لمبردرايه

- كه‌لم

§ ۳۹(۳۶) مه‌لاحمسن دملې: پرله گيانه!

شتيگ هميه بيرزبانه
به هرزي دميچ گوزمرانه
به دستي ني همبلانه
له‌وي دميچ به چراخانه
پشكروزه دميچ له‌ر مه‌كانه
هر دملې گولي نيسانه
شاپان پتي دميچ له‌وانه
پرماي بينايي‌چاوانه
به له‌نمام دميچن پادشايانه
رئي له‌نمام دميچن له‌وانه

- هرغ ده‌لې: مه‌لاحمسن هاتووي له وږوه

منډالچي هرېيم مه‌ميزووه

له‌و سهر و سمږلت ده‌كوني كه‌رږوه

له‌وه نازاني شه‌مامه‌يه، دميچ به پرېكږوه

مه سمدل (۳۶)

* دوو شیرى به قمرت و دوو پاشا/ پادشای زوردار لمر ته ختیگی ناهوئنهو
«تهو شیخسه دیگرت: بابه! مومم گه یه به چاره یی، پتی تاره ده پازده یی/ نه سمدی دوو
شیری به قمرت له لاتیکی، دوو پادشای زوردار لمر ته ختیگی/ تهو کانی، نه من جزه/ تر
دانیسه، من سمدیه»

[حتمدی به یزان: بهینی شیخ برطی و شیخ سمدی]

← ۲۹۵۵/ ب.

* دژشاو بز ردیتی پاشای قات نیه
بین سنووو برون دسلانی دسلاتداران.

لیک در اووه کانی پرستیی و نامال پرستیی (۳۶)

== نوری/ هر کس دهنگه جزیه کی پاشای خواردیج
تیکرای خدک: «ساز برون بز سمدی، شهو بانگ دهکا له ره تاشی ده سمدی/ شه
که سمدی ده فکر، جزیه کی پادشای خواردیج، ساز بی له بز عزمی ده سمدی/ شهو جزیه
دهکاتره شیخ، دسلانی چه سمدیهان دهگل شهو گریخ»
[موسیق شمه: بهینی موز و وها]

ا نوری/ هدی پروردمه ره. نوری کولی ده گرویی ده.

== پاشا! بهرگی نویت لیج مبارک یی

۲۹۴۲هـ →: «جا دلیج بهو جووه، بهکی نه من عزم گریخ، تارای دلیج عولاده کی لمر
لاهر و توکسه به کمان مینا ده بهر لالی ده ژنه یان ماروشت و خه بهریان دلیه پاشای: پاشا
بهرگی نویت مبارک یی که خیزانی تر عولادگی بی له هفت توکسه به ا»

[خه عزمی: بهینی موز و وها]

«کرتان پاشا! بهرگی نویت لیج مه مبارک یی! کاپریک دهگه به شهو شیکان چاک دهکا.
کولی: دا بانگی کن.»

[پهانیانی، شهمیانی زارمکی مذلانی موزیان: ۱۱]

== نازانی دور/ حیماسی چ پاشا به کی

(۱) گیلکه و نه قیر حاله برون.

(۲) بین بیر و غم.

(۳) بز که سیک ده گوتری که له کانی قسه بز گردن دهوژی رژیسی و له و نزم
تی نه گیشینی.

۵۱(۳۶) ☆ پادشای تودرت

«بانگ رهبر پادشای تودرت/ خانیان شهید کرد به کوتکی خجودتن/ هارار و پلاید
نمده!»

[سعدحسین رسولی: بهمنی نمده]

←۴۹.

۵۲(۳۶) ☆ پادشای لامه‌گان

«خودپکی گورو و گرانه/ پادشاپکی لامه‌گانه»

[حسین شطه: بهمنی مگر و وها]

←۴۹.

۵۳(۳۶) ☆ پادشای لژرود

«بانگ رهبر پادشای لژرود/ خان نارهی نورده به نورده/ بلایاس هانتن به جه‌سورده/
رانگه‌غی جه‌کسه‌سورده»

[مان، دلچلی موزطهریه: ۷۶۸]

←۴۹.

۵۴(۳۶) ☆ پادشای لسه‌ر

«مور مسمی‌دا ته‌پتی تاویم ویکه‌وتبان/ گه‌یامه سهر تاتی ده کانیان/ به هوکسی پادشای
لسه‌ر، له‌رق سلطانم به لفرک و نه‌مایکی له‌ری ده قزیه‌بیان»

[حسین شطه: بهمنی لاس و خمزلا]

←۴۹.

۵۵(۳۶) ☆ پادشای مهریل و ناخر/ ناخرت

«یا پادشای مهریلین و ناخرت/ خالسی‌پادشام نه‌خه‌لنت»

[حسین پلستکی: بهمنی لارم‌محمان‌پادشا]

←۴۹.

۵۶(۳۶) ☆ پادشایانه/ پادشایانه

(۱) می پادشا.

(۲) شیاری پادشا.

(۳) به‌شیری پادشایان: «مسمیه‌پلق خاتون‌په‌روشان ته‌لره‌کی پادشایانه‌ی بق مسمیه‌لی
گرت.»

[مان، دلچلی موزطهریه: ۵۸۰]

☆ پاشاییتی / پادشاییتی

۵۷(۳۶)

کاری پادشا. حکومت: «کوتی: بلا بولایتمه، جاری راکیشن، ثمن نهدی پادشاییتن
ناگم.»

[سمن، قوچقه یوزملرییه: ۳۶]

مه سهل (۵۷)

له برگه کانی پیشروا:

۵ دایک و پایی غزی له دپیا داوای پاشاییتی ده کرد- ۳۶۱ ب.

لیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۵۷)

مه له شاهی و پاشاییتی

۵۸(۵۷)

ساغی و سلامتی، پاشاییتی به.

☆ پاشایی

۵۹(۳۶)

↑

پتک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (۵۹)

۳ سفر وه پاشایی راگیشتن

۶۰(۵۹)

بوون به پادشا به پلهی پادشایی گیشتن.

لیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۶۰)

مه نانه جیب سهری وه پاشاییتی رایگا هدر نانه جیبه

۶۱(۶۰)

ماونای: سول کمر سهری به پاشاییتی بگا همر سول کمره.

پار

سالی پیش، سالی رابردو. پاره که.

جینتو (۶۲)

له دینی پارو (پاره کتان) بهم

۶۳(۶۲)

جینتو عمکمری دژم بروه، چون که سالی پیش نموان عروس ده ولانی دا بروه.

مهسهل (۶۲)

- * چۆله كى پار، ئى ئوسال قىرە جيگه جيگى دهكا! ۶۶(۶۲)
 ئىنسانى كەپتەسەن و كەپتەزمون ساتقان قىل لە گەورەقۇرغۇ خۇى بىكا! ۱! ھارناى:
 يەكسالە دورسالەى ھەلەمخەلەتتى!
 * مردوى پارھاروتى، ئوسال بۆى دەكم/ دەكن گەرمەشەينى. ۶۵(۶۲)

لىك دراۋەكانى رستەيى و ئامال رستەيى (۶۲)

- = ئوسال چۆنى دەگل پار؟ ۶۶(۶۲)
 زۆرر لە كانى چاكەخۇشى دا دەگوتى.
 = پار ئاقلىر بوى لوسال ۶۷(۶۲)
 شىتى و يىن ئاقلىى بەدەپرى خۇ گەياندىن.

= سال بە سال خۇزگەم بە پار ۶۸(۶۲)

- ھەموو سال بۇ سالى رابردو پەشيان برونەو و خۇزگە بۇ خواردىنى.
 = ھەزرىتى ھەلى گەيشە جوتىزىكى، مانئونەبىونى لى كەد و كوتى: كاكى جوتىزى ئوسال ۶۹(۶۸)
 چاتىرى يان پار؟ كوتى: ئوسال. ھەزرىت پۇيى. بەگىك گوتى لى بىو. كوتى: بەدبەخت
 چت كوت؟ جوتىزى كوتى: بۇ؟ كوتى: ھەزرىتى ھەلى لوسەرى پىتەو سەرت لە قەلاى
 لەشت دەكاتەو! كوتى: جا نەخە بۇ؟ كوتى: ھەتا پۇزىك لە پىتەمبەرى و دەور كەوين
 خەراتر دەجىن. ئىشتاش بگەپتەو ھەكەن (ھەتەن) شىرەكت لە مىلى دەدا، غاپەنىكى
 نەتۇر دەتوانى بلىنى: قورىان پار ئىسانم نەھىتابو، شوكر ئوسال مرسولمانم. ھەزرىت
 لوسەرى گەپراو. كوتى: جوتىزى چۆنە ئوسال لە پار چاتىرى؟ كوتى: قورىان پار ئىسانم
 نەھىتابو!

[سەپە خوسىن و سولرا]

= ھەر ئوسال خۇزگەم بە پار ۷۰(۶۸)

- * ھەي تازەلار ھەممە ئازەلار! قەلبارىكەى گوتىبەگوار! مەورە لە مەورت گەپم/ لە جىيانى
 چارلەك سەد جار! مەسەلەى پۇشپىنناھ/ ھەر ئوسال خۇزگەم بە پار؟
 [۱۱۱مەن]

لنک در او ه کانی تر (۶۲)

☆ پارسیزار

۷۱ (۶۲)

یا یار یا پسرار: «پارسیزار دکتور رهبر و تاریکی لمر فرهمنگی زاره کی موریان نویسی»

پاراستن

(۱) ناگ لن بیرون چاودیزی کردن: پاراستن: «پاراسته کی بیومه کانی/ هر لن کارسانی کانی/ هر لن به سویدن دمنانی/ به توکان هژناه شمانی/ بمانهارلنی له مگری شه پتانی»
[نصمصی لوتلی: بیتی شیخ فرخ و خانوونک مسخر]
(۲) براردن: لن خوش بیرون: «شمال له حاست من زدر تورده به، هر سهره هسره ده چار چار دهک منالان واپه، کس ناپارلنی، جاری واده هرمدلنی مری پیله مپری به»
[نصیری، هوار بهر: ۱۶۲]

دوعا (۷۲)

☞ خودا/ خموس/ ... پتپارلنی

۷۳ (۷۲)

«لای لایت بوندکم به دل و به گیان/ خوا پتپارلنی له به لای ناگهان»
[ماجر کولنکسبی]
«ولچاک را سه لاه/ تارک بیله گمیلنی/ هوار حنره نی هوس شو گولنی پتپارلنی/ قهرله دیارم بر پتنی/ گولم را له تورده نی»
[پدانیانی، کانی مرادن: ۱۶۲]

کایه (۷۲)

☞ شلم، کویرم، ناپارلیم

۷۴ (۷۲)

دمستیک جاری خزان دجهستن و هرکسیان و جهر دست بین به گورزان لینی ددن. دم کایه گولنی بدلیتران بیتی بین ده گوتری.

لنک در او ه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۷۴)

☞ شلم، کویرم، ناپارلیم

۷۵ (۷۴)

نبراردن و نه پاراستنی هیچ کس و شوتنیک: «کایه که کورده بیله کانیان که له دمیری باره گای هوس بر، شلم، گولم، ناپارلیم، و بهر لاپ و تلکان ما»
[موزر، چیشی بهر: ۳۱]

پټک‌هاته کانی له چاوگ وه‌رگيراو (۷۲)

✱ خڅ پاراستن ۷۶ (۷۲)

ناگا له‌خڅ برون، دوورمه‌رتر برون: «پيروداغ به شوقی شو سه‌رگه‌وتنه‌دا تڼی با په‌ک‌لله کولېو، که‌شتر خڅی نه‌پاراست.»

[به‌لېس، شم‌مخامه: ۵۲۰]

«حه‌زمتی خالید نه‌که چاوی لڼ‌کرد به‌تی تیره‌که سه‌ری مارلیکی نه‌نگه‌وتوه، گورج هاله‌ده‌وڅ و کوتی: چما نه‌ج‌ل ناوایه، له‌و وه‌خته‌وه تڼی خڅی له‌ شه‌پڅ نه‌پاراست.»
[سه‌به‌هوسن رسولی]

✱ خڅ له‌ کسپک/ شپټک پاراستن ۷۷ (۷۲)

شم‌ و کټنه ده‌گڼل شو نه‌کردن، خڅ براردن له‌ ټپک‌ه‌لچرون و ده‌ده‌مه ده‌گڼل کردنی:
«سه‌سوی موخانی کول‌لېو، سه‌چی برابم یوو خڅی له‌ حه‌سه‌ن‌خانی نه‌پاراست، ده‌یکوت نه‌که‌ر حه‌سه‌ن‌خان به‌سکرتڅ نه‌من ناپک‌وڼم. له‌ دوايه خاتون گه‌پالم لڼ‌ده‌کا. ده‌لڼ براب کول‌م.»
[هوسن شمه: به‌تی مه‌معل و برابې به‌شپان]

پاراستان

گونديک سمر به شاری سرده‌شت.

پټک‌دراوه کانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی (۷۸)

— کردپانه چوله‌کدی پاراستان ۷۹ (۷۸)

[چوله‌کبه‌ک له‌ ناسانی پاراستان نه‌نگواوه. خه‌لک چاریان تڼ‌برپوه و گوتوویانه: نه‌ها!
هالیزه، هالمرئ ده‌که‌وئ.] «ترساندن و تۆقاندنی نه‌خۆش یا برین‌دار و ... به‌ فه‌گه‌لنکی وه‌ک: نیتر چانایی، رشگت بژوا زمرده و ... یا: وه‌ک چوله‌کدی پاراستانپان لڼ‌کره.

پاراو

۱) ناو داشتی دیزاو (زهرعات و یشان و توتوت): «هه‌را هه‌چو پاراوڅ/ ره‌ی ده‌بی له‌به‌ر
[لڼ‌کره]

[په‌په‌تیش، کانی مرغان: ۹۷]

۲) حالی گیاوگۆل. ده‌غل‌ودان، یشان و سه‌رمو مالی تڼ‌تاو.

- (۳) تیزوتسه سل: پتور: «همه چه شد نه زنی خانی چه بی دمه و نه زنی نيزامی را نه، کچل و لافیهی هه پورگیان تا دست له سه ره پینتی سوار و دهوان و پارایه.»
[مجن، چه پورگیان: ۲۱]
(۴) به بی دواوی وشه لیکن دراوی پورخو پاراو: ۸۳←.

پینک هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (۸۰)

- ✱ پاراو بوون ۸۱ (۸۰)
(۱) تیزاو بوون.
(۲) توروت و گش بوون: «سالانی نفو گه پورگیو بوون، خه پور بوون، نه پوروتل و توروت و پاراو، توروت و خارا...»
[نسیوی، هاوارده پور: ۵۶]
✱ پاراو کردن ۸۲ (۸۰)
(۱) تیزاو کردنی مهورمائل: «... منهای کرده ماستی مهور و گورگ و مهوری له نه پوروتل و پاراو ده کورن...»
[پدلیسی، شه پمفانه: ۱۱۸]
(۲) ۸۰ (۱) →

لیک دراوه کان (۸۰)

- ☆ پورخو پاراو ۸۳ (۸۰)
پینک پینک، خاورنه زم: «مهتا مه مالیکی پاکو خاویان و پورخو پاراو مهورا کابان و مالدر.»
[نسیوی، هاوارده پور: ۲۱]
☆ دهسته پاراو ۸۴ (۸۰)
پدکی پینانی ناو که پاراو تروتن و زورعانی پین ده کری.
❖ دم/ دم پاراو ۸۵ (۸۰)
تابیهتی که سیک که شهی دهوان و پوروت و دور له گری و گوتل یی: «همه پنه ندی خاویان، که به عزیز نه لمانی مناسرا و پیاویکی دلد زاکا و دم پاراو پور...»
[پدلیسی، شه پمفانه: ۵۷]
↓
☆ زمان پاراو ۸۶ (۸۰)
«مهور زمانیکی شه و پاراو و لوسی مهور.»
[خوسن هشته: به پیتی مه مهمل و برایی مه پمفان]

پاریارنجی

مندان له دوری یک کژدمنهوه و لاتیان واده کیشن و پنجه ی پنیان پیکهوه دمنین و
په کیان نمو بهندانای خواروه دلیتموه. هر کاپان ناخری بهنده که واتا "هملی لروشی" بان
نمودی گزی" و جبرگه وئ. له لاتیان وئژمزی بهنده کانهوه زلله پیکه و لاتی ده گوی و
دهنچین و دمن لاتیان خرم ده کانهوه؛ **هملی لروشی**.

۱

هملی لروشی ده کانه

زهره و سوره و شه ماهه

تاپه مایه

دور زعفرانیه

زعفران چمک

پن بهله کی

میخ هملکوتی

میخ هملبزی

دستی چه پم

نمودی گزی

۲

پاریارنجی

سلمان قنجی

نوره ووره

دسته زوره

میخ کرتا

میخ هملبزی

چمکی چه پم / چمپی دستم

لور بهر بنزی

بنی خار، بنی سوره

کاسه میژ پر وروشه

هملیگره، هملیروشه

پاریارنجی
سلمان قنجی
حورالقدر بلورید نه کامه
زورد و سرور و شهمامه
خالخالوکه
بالبالوکه
دمچه پهری
بین لاهری

[په پانځانی، لاهم پانځانی ژارمکی منډالانی موکریان: ۱۹- ۵۰]

پارچه

له ت. کوت.

لیک دراوه کانی تر (۸۸)

☆ پارچه پارچه

۸۹ (۸۸)

له تله ت. کوت کوت.

پتک هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (۸۹)

✱ پارچه پارچه برون

۹۰ (۸۹)

له تله ت. برون. کوت کوت برون.

✱ پارچه پارچه کردن

۹۱ (۸۹)

له تله ت. کردن. کوت کوت کردن.

✱ پارچه پارچه (چدلو/ شیر/ نهشته...) کردن

۹۲ (۹۱)

له تله ت. کردن به معنی یه کتیک له کهرسانه: «بهینگی پلهی، کوتی: هه رت بهی نه من
بهانگه من پارچه پارچه شیرانیان ده کم. دهلق هه رت گرتی، هه تا پختن دق پلوه خوارین،
کوتی: نهی هه رت! بهرم ده هه رت بهی خویان تته تکه به تپ، دهلق هه رت بهی ده.»
[بهینگی هه رت هه رت و خاتون نه ستر]

نور به شه له خوارده منی که به جارتک دیهاوخته زار: «ناچمه ماله لهه تائینی، به سه دهه سوری به ده نچ پاروو پارووی نان/ ملت غایله، نهکا، مملی ممله حمتی ژاننه/ هر دههچ له ماله کابه کری دهه مپولته»
[سپهه جوین رسولی: بهینی موم و زین]

پاروو (۹۳)

- ۹۱ (۹۳) ۵ نده پاروو له دهست بهریزوه نده له خرم و کهسان په کیک بریستی.
۹۲ (۹۳) ۵ نده صفالیک درنگ زمان بگری دهی پارووی له زاری په کیک بز بهرینی.
۹۵ (۹۳) ۵ پاش تیز خواردن. خواردن چل پاروو سوننه: «به زیاده یی عامه بهید: پارو په که تیز خورم، چیه دی تاها، دوی تیز خواردن چل پاروو سوننه: «ته لایم که یی به تیزویش یی د خوارو ده دهه»
[قصیری، هلوارد بهره: ۷۱]

۹۶ (۹۳) ۵ خواردن پارووهک نانی نیشکی ندره.

مه تهل (۹۳)

- ۹۷ (۹۳) ۵ به دیوان تیه دارن، به سی و دیوان دیکر ژون
- پاروو

مه سهل (۹۳)

- * ۹۸ (۹۳) پاروو له زار بهریزوه، یز کوشی باشه
به شیزانهش دهگوتی: پاروو له زاری بهریزوه کوش بیگرتوه باشه. پاروو بکوتته کوش چاره. پاروو له زاری پیای بکوتته کوشی، به فیرو نه چوره. ناوتک پروا یز چومی، خرم بیخواتوه نهک ینگانه. خبر به خرمی نهک به ینگانه.

* ۹۹ (۹۳) پاروو له قدم زاری

خاوتای: کمس له قدم خوی ناپزوتوه و ۳۰۲۹ ب.

۱۰۰ (۹۳) # پاروو هدا نیجروی قوت نادری

به شیزانهش دهگوتی: پارووی چهریش جوتی دهی. پاروو هدا نه جری، قوت نادری.

* پارو داگرتن

۱۰۸ (۹۳)

↑: «مامم سمری هه لښتا کوتی: پارو د لگرتن پیوه نه کن دهستان، پارو یوان د لگرت بردهانه کن دهمیان.»

[فتوحی و ویمسی، شموجرا: ۷۶]

* پارو پهنی تاپ/ یا (...) خستن

۱۰۹ (۹۳)

خلاص کردنی خوارده سمنی و لیدانی دواپین پارو: «کوپه که چهله و هک کویدی چاری ماتیدون له پلا جهی ناخری، هه تیر پاروی پهنی تاپی خست و کوتی: ئی بابی گهان (نم ده چاری و مستا.»

[اروسوی ناسی: نهلا]

* پارو کردن

۱۱۰ (۹۳)

پارو ساز کردن: «پاروی کی چکولم به په نوبی بک بک.»

* پارو له زاری خۆ دهرشان و ده زاری که سیک دیکه نان

۱۱۱ (۹۳)

وهرمین کوتنی کار و گوزانی هه لومهرج به دلی نمو: «دوستی وام هه ن شهگر هه ز بکم، پاروی له زاری خزان دهرشان و ده زاری منی دملین.»

[همن، شاربک و پوون: ۱۱]

* پاروی که سیک ده پلندا بوون

۱۱۲ (۹۳)

بههرمین بوونی کار یا بهدل بوونی بارودوخ.

* پاروی که سیک ده پلن کوتن

۱۱۳ (۹۳)

وهرمین کوتنی کار و گوزانی هه لومهرج به دلی نمو: «له پاشخانه بهرمانی ناها بک من دانه ندر، ئه منی که کوپوه بهرمانی، پارووم ده زاری که کوپوه.»

[فتوحی و ویمسی، شموجرا: ۷۶]

«هه له ههول زلومه که هانه بهتدیلکه سمری کهسه که کیرمه و دهک خاک و خول پاروی خهرج دگرده، منشی پارووم ده زاری کهوت و خوارمن و خولگم زکوپک بو.»

[نسن، کهههیاو: ۹۵]

* پاروی هه سمر کهس نه بوونی کار، کهس یا شیک

۱۱۴ (۹۳)

له سمر بوونی کار له ناشی توانایی، و شیاوی نه بوونی کهس یا شیک.

* جی گهرم بوون و پارو نهرم بوون

۱۱۵ (۹۳)

دایین و له کیشه و مەترسی به دورر بوون: «کابرا بلخوی جیکای نهرم و پاروی کهم، له حاسته خلی دلتخت و له مویره ئیمه فیره خهبات دهکا»

* شهه پارو ده گهل که سیک نه بوون/ نه کردن

۱۱۶ (۹۳)

تیکه لایی و ناسیایی زور ده گهل که سیک نه بوون: «ههه لهقل چوون بهقات بهر هه بهر خیری بهی کره؟ کره جا نهغه تمن چووزانم نارابه، خۆ شهه پارووم ده گهل نه کره.»

لیک دراوه کانی تر (۹۳)

☆ پارو گلین ۱۱۷(۹۳)

زورخوړ-

☆ پاروی شرمی ۱۱۸(۹۳)

نم پرې چيشت و خواردهی که به هزی که می، کهس دهستی بؤ نابا و هه روا له سر
سفره دهیښتهوه.

☆ زنگه پارو ۱۱۸(۹۳)

نم کولیزه، کونچه، بؤدار یا شؤرباوهی که لمبری نمرک و کړنځوړی دهیښ به پاله.

پارو

نم نفاق و لهوړې که به هزی باونښکه دهیښ ده لاگوړی مالات به گشتی و مېم و
کاوړ به تايښتی.

پټک هاته کانی له چاوگ وه رگپراو (b۱۱۸)

✕ پارو هاتن c۱۱۸(b۱۱۸)

تووشی گرفتیی پارو برون.

داوو ده رمان (c۱۱۸)

☞ به دار لاگوړی کون ده کمن. d۱۱۸(c۱۱۸)

پاره

← ۹۶۵.

پارنؤ

۱) خوږاردن له کړدنې کارنگ. یان دووری کړدن له کهښک یا شټیک.

۲) ← ۷۶.

- (۳) خرابوردي تاک له خواردني هښتېک له خواردمهني به کان له کاتي نه خوشي يا بز
کدم کردنه وي نورسايي له ش.
(۱) بزه. که مين.
(۵) هيزش و پهلاماري لماناکو.

پټک هاته کاني له چاوگ وهرگير او (۱۲۰)

* پارژر ننگاوڼ

۱۲۱(۱۲۰)

(۵) ۱۲۰: «نور دمدی لورنه وي سوران ددهاته خورق/ له نوي شېنگن په لکورت
گړيک ستنه/ حلقه لورل... له بهر چرکي ددهانهان، گربه ي سه بولان، بلزي ددهاني،
ناسکي ده تاجي و تولان/ ددويان دله له چارته په فان، رڼکاي نيه هلق/ به لان لمن خلم
سه بولوروم، پارلنکم هه ننگارت، له شاميزي منپش گيرنه ددويو، خورونه دکره، خړي
ددهکشافه بن خه نه لږ»

[موسقن شمشه: پايزه]

* پارژر بردن

۱۲۲(۱۲۰)

په لامار دان هيزش بردني له ناکاو: «به نه دمه و به سهت واده ولا/ پياو شازان چلن
پارلنک بيا»

[مفتاحي قازي، سمبولو پروسين: ۱۱]

← ۲۴.

* پارژر بوڼ

۱۲۳(۱۲۰)

(۳) ۱۲۰: «- وره ددکتيک شيرني بخل. - ناخلم. - بل ناخزي پارژره؟/ خل پارژر
نه. - وره ددکتيک شيرني بخل. - ناخلم. - بل ناخزي پارژره؟»

* پارژر بل بردن

۱۲۴(۱۲۰)

«نمن ددويو وره گولگولي ده کابه گري/ پارلنک سي هه لده فاندېنه/ به هزکيان سوله نه،
سه رکه سکن، سينه مراونه/ هره ددهاته له پارلي ددهکشينه/ شکر لورم پارل بل ددبرېنه/
لورق هه لدهستان ددهاته له لورنه سپ و ميترکه هينان ددهکشين له ميترکي ده شيندېنه»
[خله برزي: فابزه]
«پلي ماوړه به ورو و هه ميغه بلې ددلو، نيسان به نزي پارلنک بل خاڅوونځستې به دده کا
له فراع خاري هه لي دله...»

[مفتاحي قازي، شيخ فخر و خاڅوونځستې: ۱۱۷]

«سنگري هه نه ددهستن له که مين گاي چاوڼ/ وهرکو پاچين و ددهن بل ملي زلم پارلنه»
[لغات]

← ۱۲۲.

* پارژ دان ۱۲۵ (۱۲۰۱)

خوښه‌ستوه دار! نيزن دان: «... مه‌لېان بېرېوم، له پناه‌يان كړېم، تېسته وگ باړوتی
للمالقام، وگ دوی لای كړنېان لږكړوم، پارژن بدم كړلم له حاجت دمكړی.»
[نښی، هاورېمېر: ۲۳]
«تالې له‌به په‌لږوالی سرود و به‌چېمېشت، دواي شويلا زله‌خا پارژنې نه‌دلې،
داده‌خجتي نه‌زېلېگړېوش په تازو و كړه‌م، هره‌ډې به‌چېنه‌مېشت، داپه كېشك و
كوانې له دېره‌ي زله‌خا دمكېشا.»

[همان، ۱۲۵]

* پارژ راگړن ۱۲۶ (۱۲۰۱)

(۱۲۰۳) → «- تگه شېرنې و شتي را دمخوم تازای به‌دېم دېتی ده زاری ماران‌اپه. — ده
په‌لایې بوا له‌خوت ده‌كې پرېك پارژي راگړه.»

* پارژ كړدن ۱۲۷ (۱۲۰۱)

(۱۲۰۴) → «خاتره‌م به، مېع پارژ مه‌ك/ چوڼ چه‌ران له چه‌م شو تاخېز په‌ك»
[نهممې لوفې: شېرن و فرهاد]

* پارژ لې‌ستاندن ۱۲۸ (۱۲۰۱)

په‌لې‌كړن.

* پارژ لې‌كړدن ۱۲۹ (۱۲۰۱)

خو لې‌پاراستن: «نمن وه‌لوه‌ډې تاو لږكه‌لوم/ زلف و په‌چه‌م و خالی شېرلوم/ خاتره‌م
نهمېش پو تڼ نماموم/ له لېمې كالم مېع مه‌ك پارژ/ با بلاكېن لېمې خوشه‌وي په‌روژ»
[نهممې لوفې: شېرن و فرهاد]
«خالی دممه‌ك ورومېز مه‌ك/ نمن هازاندم، لېم پارژ مه‌ك/ دممه‌ك له من نه‌تلمس‌لېز
مه‌ك/ وگ چه‌ران له چوم شو تاخېس مه‌ك»

[نهممې لوفې: پېني بارم و گړلندام]

ليک‌دراوه‌کاني رسته‌يي و ناهال‌رسته‌يي (۱۲۹)

مه گول پارژي لې ده‌كا ۱۳۰ (۱۲۹۱)

زور پيس برون: «نمه برابم ده‌لې: خاتون! سهرې من دېش، بلن من چه‌ډې له نه‌هاتي/
په‌خودې كاكه شو پېاوته‌ريانه‌ي دممه‌لوه، شو چاكانه‌ي وپېر تده‌مات نه‌كړ گول بېو/
گول پارژي لږمه‌كړه/ هو سالان په‌كړلې خوم په‌سوري كره‌شېني! هاي دمكېزا له
ولاي»

[هالي كړيدار: پېني براهېزك]

* چروته پارژر

۱۳۶(۱۲۰)

له بزسه و که سیزدا یوون: «چروته پارژر» که مولگان و بولم دی له که مین/ تهری من برو به
که مان، پختی که مانم بروه تور»

[حاجی لاس]

لیک دراوه کانی تر (۱۲۰)

☆ به پارژر

۱۳۷(۱۲۰)

پننامدی؛ به نیتی و به بین دزه: «به پارژر من چروم بولم کویه/ هخیره پان بروه ساتوره
له و دویه»

[نعمندی لوتی: به منی بلام و کو لنام]

«ماله باب که م بولم/ تل بولوری که منی بلام/ که ریل به پارژر بولم»

[لاله منین: ورمقام]

☆ پارژر کار

۱۳۸(۱۲۰)

← ۱۳۷.

☆ پارژر کاری

۱۳۹(۱۲۰)

← ۱۳۸.

☆ پارژر گا

۱۴۰(۱۲۰)

(۱) حشارگی راوچی.

(۲) گورترین به که له دابه شینه کانی ولاندایه که چهند شارستان له خوده گری و خارنی
ناوندیکه و پارژر کار پنی راده گا؛ نوستان.

☆ پارژر کار

۱۴۱(۱۳۵)

گورترین پلهی نیداری له پارژر گادا.

☆ پارژر کار

۱۴۲(۱۲۰)

(۱) نموی له گوتاح کردن خز دجوتزی: «... ههروها دله میندلر و پارژر کار و له خواتر سیش
پوه.»

[ههرومندی: دابه بلمر ۱۱۷]

(۲) کسک که دهرانی بیارژری: «پارژر گارت خوا یو.»

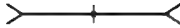
[مهناندی: له یویر نوکھی پارژر کار]

☆ پارزنگاری

۱۳۸ (۱۳۷)

پارزنگار برون: «... خه لکی ته خیار د مکره موه بل پارزنگاری له خویان چه گدار و له حالی تمامه باهی پن.»

[شمه ریخته، نامه بلوه: ۱۱۷]

☆ پارزهر

۱۳۹ (۱۲۰)

۱) نمری که نمرکی پاراستی که سیک یا شیک یا شرنیکی له نه ستز یی:
«... جه نایی پارزهر نمدی خله د مریستم و د مریکت: ته تو له دله انوردا دهیی به پارزهر دیکي تله گهوه...»

[نسن، گه پیاو: ۱۰]

۲) وه کیل، محاسی، ناواقاتی.

پارانهوه

۱) تکا و رجا له کسینک: «... شهزده یار بولت یی د جیله انوره/ له ت دقستم شایر به پارانهوه»

[پایانپانی، کانی مرادان: ۱۳۸]

۲) دوعا کردن: «جا کوی میثایان ده نوزو لایان هه لگرت دهستان به پارانهوهی کرد: خودایه یه کن بهینه زن و یه کن بهینه پیاو.»

[حاجی ساه شهزده: بهی میتر و وهلا]

پتک هاته کانی له چاوگ وه رگیروا (۱۴۰)

% بز کسینک پارانهوه

۱۴۱ (۱۴۰)

۱) دوعا بز کردن: «ده ساخی بهیو شهزاده/ شایر به پهنی خلی دوه/ چه ند شهزایا دوه ستاره/ پاکي بوی له خولای پارانه»

[مان، قوچهی موز مطهریه: ۱۴۵]

۲) تکا بز کردن.

% دهست به پارانهوه کردن

۱۴۲ (۱۴۰)

«دهله به مارچ قارل و چیلیان میثاوه شهزاده و خهویکی شهزاد مال بار کن بز کولستانن.
دهله شهز دهستی به پارانه و ده پیاو کرد: تهی هوار خودایه کی خودمختاری/ پارهی میتر

تقوم چه بهاری / شوق بختی عسری کی بهی تاری / مهتا سحره پند مهلدستین شوقیه ک

به فر بهاری / شمن لیره به جوتیلان و شما خاتون شستین بدج بق هماری»

[جوسن شمشه: شخ نمرغ و خاتون شستین]

«مدلق کوتی: چون دسینولایان مه لگرت و هاتنهوه دسنتیان به پارانموی کرد.»

[ظه همزی: بهیتی مفر و وملا]

↓

✱ و بهار انموه کهوتن ۱۴۳(۱۴۰)

↑

✱ و هک جوو پارانموه ۱۴۴(۱۴۰)

«یتوژن و نه قهر دهاتن و هک جووی د بهار انموه دهانکوت: دیتنه پهریزی گران مهلدگریموه...»

[سهد جوسن رسوولیا]

↓

✱ لیمور پارانموه ۱۴۵(۱۴۰)

تکا لن کردن: «کابای خانه خرق له بهر شوی تابووی نه چن ناردی جویتکه رفیتی نولیان

بق مینا و بیست تهنیان پوول دایه و له بهری پارانموه: کوبه علی و ده مهیدی خویلی به،

به رگی بهند و بالورهی تر ناگرتن ها نهوانه به حاللی بگره و له جوتیان باسماں مه که و

تابوومان مه به.»

[?]: بهیتی تالانی علی بهرمضانی]

✱ بدقهه جوویهک لیمور پارانموه ۱۴۶(۱۴۵)

تکا لن کردنی زور. ا. هاونای: دکای خوتینگ لی کردن، داوتنی کهسینگ بادن.

لیک دراوه کانی تر (۱۴۰)

☆ پارانموه لالانموه ۱۴۷(۱۴۰)

تکای و به جای زور: «مه چهندی پاراوه لالانه، نه پور به مه جیووی. کوتی: نقد چاک.

بهرمحال بوره...»

[خمش نانه خور مه لایست]

لیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۱۴۷)

~ به هزار پارانموه و لالانموه ۱۴۸(۱۴۷)

تکا لن کردنی زور.

10-11651

903(119)

104

197(197)

زنانیہ: «شیخہ مدلی: مرآت! شہرہ مدلی و سحہ مدلی! تانہ دہرم کتیرہ دلی! مہگین بسان
بہرم لکھہ بہرم! مرآت مدلی: بہر ہر پاشہ بہرمین لاقہ گرو! حاشا نامہرم ہافہ لڑ تو!»
[خبر بالوق: بہرہ مرآت]

مه‌ته‌ل (۱۵۲)

§ داسۆکی / داسۆکی ماله خالان ۱۵۴ (۱۵۲)

هاریشته پاشمالان

- مانگ

مه‌سه‌ل (۱۵۲)

x پاشی هدمو چاکان! خراپیه ۱۵۵ (۱۵۲)

هاریتای: جویی چاکای خراپیه.

* له پاش تر کندن قوون قووچاندن بی فایلیه ۱۵۶ (۱۵۲)

پینکیان بگرن ده‌گئل: قووی لهدست چوو گرانه‌وهی بۆ نیه. ئاو که به جزگه‌دا رۆی

ناگه‌رشته. تیر له کدوان دهرچوو ناگه‌رشته. ئان شه‌گه لهت بوو په‌کهر ناگه‌رشته.

دمت که شکا جیتی خۆی ناگه‌رشته. کار له کار فرازان و ۱۵.

x که‌په‌نکی پاش بارانی ۱۵۷ (۱۵۲)

← ۱۶/ب.

* قوولوی پاش گوردی ۱۵۸ (۱۵۲)

↑

* پاشی تریخ هه‌مشی هری ۱۵۹ (۱۵۲)

بین‌که‌لک بوونی په‌شیمانی و داوای لێ‌بوودن کردن دواي پرودانی کار.

* پاشی سالی سلاالی ۱۶۰ (۱۵۲)

بهرینه نه‌چوونی کار له‌کاتی خۆی دا. II شواش ده‌گوتری: له‌پاش سالی سلاالی:

«له پاش سالی سلاالی، من تازه که‌ه‌کم تانیکم له خورنن ده‌گه‌به‌ له‌ سه‌رده‌مانه‌یدا وه‌ک

ده‌لێن خه‌ریکی خه‌ناسین و بۆی بوون بووم، ئهم چووه سه‌ر که‌لێک که‌ عه‌ز و هه‌سما‌نی له‌بهر

بره‌به‌مه‌وه.»

[مه‌وار. چۆن‌ش‌مه‌نۆر: ۲۸۷]

* کویان: هۆره بۆ وا له‌زه‌یری؟ کوتی: له‌بهر زه‌یری پاشموم. ۱۶۱ (۱۵۲)

لیک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی (۱۵۲)

~ پاش چروان چ‌ناکری ۱۶۲ (۱۵۲)

← ۱۵/ب.

❖ قسه برونهوه پاش

۱۶۹ (۱۵۲)

نبردنه سوری قسه و بیلین و بریار، برونهوه برونهوه حوكم و داخواری كسبك: «مه لانه بی
كوتی: كسبكی له نه پناهده شگور شه رتیگی كره كسكه ی خلی تابن برونهوه پاشن، شه رت
نویه ی تیمان»

[نهمه سی لوتلی: بهینی لاس و خزان]

❖ قسه ی كسبك چرونهوه پاش

۱۷۰ (۱۵۲)

(۱۶۸ و ۱۶۹) →: «كوتی: شنگر خنم و له مورگارتن له نئور به به یاندا مه به، شورو لكه ش
نئمه ده گال مینه سخانی به به نیوان تاخواری مان لیزه مهیدا بویه، من له سه یه كم كریوه، له سی من
شگور به چینه وه پاشن بۆ من ده بیته كسری یان، شه لوه یه دا شنگر چ مه سل حهت ده زان؟»
[نهمه سی لوتلی: بهینی زمینل و گوزمل]
«مه محموتاها كه بره گه سوری مه روه گیان بوی به راستی له نئور بیلو گراندا خله ره یست بوی ...
به به له به چاگرگرتی به رزه رتد و تره مئانی تر له رمانی و بیان به چن ده مئتا و له سی نه ده چلوه
پاش.»

[هیدی، فلوینسنگار: ۵۲]

قسه شكان، قسه له حورز دران، قسه وه حورز كوتی، قسه نه چرونهوه سدر، قسه
نه چه فین، قسه پر نه كردن.

❖ دهستیک كوتنه پیتش و دهستیک كوتنه پاش

۱۸۰ (۱۵۲)

نی داسانهوه، دورول بوی له مه لیزاردن. I. هارتای: دهستیک كوتنه دهولا و دهستیک
كوتنه دهولا.

❖ له پاش به چن مان

۱۸۱ (۱۵۲)

له دوا به چن مان، سامانی مادی و مه عهوی مردو: «شمن زه پتیکه خلم ده لوه بهری
شاره و شاریتین/ چه ندی له منی به چین و به سان گاری دهوستانه/ زه یین خق بدهوه لایه ك
كه پتین/ چه ندی له منی گوم و به لوی بیلو گرانده/ دهو سیم به چینه وه گه پتینكه به لوی بیلو گرانده/ له
پاشمان به چن پتین جوتنه گرانو یكه ی قو له به بان، مه له لوی نه به له كچاره»
«چوه به بلو كه مره، به چیری له پاش به چن ما. گارنه تاگای این بوی. كوتی: دهین چاویان این
به كم بزانم شه رتد چلن به خلی دهین.»

دوعا (۱۸۱)

❑ رجبی له پاشت به جی بیتی

۱۸۲(۱۸۱)

جگه له ماسا سره کی یه کی. له مروی خزه ویستی بۆ مند لیش ده گوتی: «ئهو
که ماته تان که به؟ هه که له پاشت به جی بیتی هه که نه که به!» هاتای: رجبی/
پاخروا به میرات یج. لیت به میرات یج.

لیک دراوه کان (۱۵۲)

☆ پاشان

۱۸۳(۱۵۲)

دوایی. دواتر: «به خه منی مایو میخ له که پز و له زاری ده ماته ده پز پاشان چاری
پین کهوت و کهوت که زاری ماته ده پز ده پز...»
[لهمدی لوتی: به منی بدم]

☆ پاشار

۱۸۳(۱۵۲)

ناوی جگه پین شواروی ناو نهشت پا سرتیه. «ب ساروا» ← ۱۲۱۳/ و ۲۱۶.

☆ پاشیار

۱۸۴(۱۵۲)

← ۱۳۶ ب و ۱۳۷ ب.

☆ پاشیاره

۱۸۵(۱۵۲)

← ۱۷۵۳ ن.

☆ پاشیمند

۱۸۶(۱۵۲)

گوریس یا مهر شنگی له چه شنه که پاشوی یه کسم و هیرانی به رزی یی به شنه.
۱۹۱۱ م.

☆ پاشیمند کردن

۱۸۷(۱۸۶)

«پاشیمند کردن» یی هیناوی سینه تاخوی مهله سهره، خه زان مه سوری پاشه نه و
پاشیمند کرد...»

[لهمدی ساله توره: به منی لاس و خه زان]

☆ پاشیانیه

۱۸۸(۱۵۲)

← ۲۸۲ و ۲۸۴.

❖ پاشه‌ترک

۱۸۹۱ (۱۵۲)

۱) بهشی دواوی زین و کورتان.

۲) بهشیک له دووچرخه که ده‌گورته پشت زین بۆشت له‌سەر به‌ستموه یا سوار کردن.

۳) نمونه له پاش‌ترک مار ده‌کری: «دوی ده‌کیشا بۆرتکی سم‌خری که‌فیل‌پانه/ لیتی ده‌کریه خورم‌چکی نه ده‌وله‌ده‌ننه/ پاش‌ترکی ده‌گرت به وه‌ژن سووک و عەر به لیمه‌ت گرانه»
[همه‌ی به‌یته‌ن به‌یته‌ن هه‌ج و مه‌یانه]

۴) به‌روست: فروز: «پاش‌ترکی چاکی هه‌یه/ له‌کنه».

❖ پاش‌خان

۱۸۸۹ (۱۵۲)

جینگای دانیشتی نزکەر و بۆر‌پیار و دانانی شت‌وسه‌ک و سه‌مارو له ماله ناخادا:
«ئه‌که بره‌په‌مان به‌ره‌ بۆ به‌وه‌خانج، خاتون‌به‌ی خلی‌په‌گرت، هات له پاش‌خانی به‌وه‌خانج
خلی پاش‌گرت به‌زانج دلخوا چی پهن‌ده‌لێن به بره‌په‌ی سه‌لانه‌په‌انه».

[محمود گه‌لوی: به‌یته‌ن بره‌په‌ژگ]

☆ پاش‌خوان

۱۹۰۱ (۱۵۲)

گیای مالات تی‌کراو: «ئه‌مه‌سال هه‌رت سه‌له ئه‌که‌ر ناسرو ماله‌مال چووله‌نه ولاتی که‌ر‌ه‌چێن،
بایله‌مه‌تاه‌ی که‌ر‌ه‌چێن ماله‌که‌ی خاتون‌به‌ی که‌ی ده‌وتو، هه‌رچی پاش‌خوانی ئه‌و سه‌په‌ی
ته‌یه‌ن ته‌له‌م ده‌که‌م».

[محمود به‌اله‌کی: به‌یته‌ن ناسرو ماله‌مال]

❖ مزل. اماوتای: کاتۆر.

☆ پاش‌خیشک

۱۹۱۱ (۱۵۲)

داری پاش‌ه‌وی خیشک: ئیروله. ❖ پیتی ع (زۆر نیرتکی خیشک).

☆ پاش‌ه‌اره

۱۹۲ (۱۵۲)

داری لای خوار‌ه‌وی بانی عاره‌به. ❖ پیتی ع (زۆر نیرتکی عاره‌به).

☆ پاش‌دان

۱۹۳ (۱۵۲)

پاش‌نیروژی کار کردن. ❖ اماوتای: دانی ئیروای. ❖ دانی به‌پانی.

☆ پاش‌کا

۱۹۴ (۱۵۲)

تۆز و ورده‌ی ئه‌و کایه‌ی که له‌کاتی خه‌رمان هه‌لا‌یشتن یا خه‌رمان‌که‌وبه‌ ده‌که‌رتنه پشت
لۆده.

☆ پاش‌کلک

۱۹۵ (۱۵۲)

گۆشتیکی زیاد‌یه له پشت کلکی مرشک.

داوو دهرمان (۱۹۵)

۱۹۶ (۱۹۵) * مریشک نده پاش کلکی همبو هیلکه گدی دهرمانهوه. پاش کلکه گدی دهرمن چاک دمن.

۱۹۷ (۱۹۲) * پاش کول

۱) بهنسی دروای زسن و گورتان که دکموتسه نیزیک کلکی چراوئی: «خول نهوه
نه محمد دهنهنگ زکی به خولزای خلی دهسلز/ پپلی دهگرت و دهپار دهنهوه پاشکلزیه خلی/
له پهنهوه/ا له دهپنایه کی له نه محمد دهنهنگ ده/ا به سدر پال و پزی له پلکزیده
به ده دله»

[محمدی بهمنان: بهمنی نه محمدی دهنگ]

۲) لاپره یا لاپره گلی جگه له دهق و نورسراوای سره کی کتیب یا نامیلکه: «دیهاره
کاک سه لاج، سه رمای کلک وه رگرتن له م مپترو ده زانسته، له پاشکلزیه له ده دهنگه گدی له
بهنسی چاوساهی لاله و بهنیدا پز پلکزیلی خولزیه رگه لکی له شیره ی نه لاله پزیش
وه رگرتنه...»

[محمدی زانده: ۱۱ ←]

۱۹۸ (۱۹۲) * پاش کول

دارنکی درینز که بز داخستی درگا له زوروره و بهر درگای دمن. | چل مپزده.
پشت کول. ← ۷۲۰.

پتک هاته گانی له چاوگ وه رگیاو (۱۹۸)

۱۹۹ (۱۹۸) * پاش کول کردن

تایم کردنی درگا به پاش کول: «شه هاتنه تهقل دره گدی پاش کول ده که، دره گدی
له سه پهنهوه به، تاییه گدی کولیه به به چاکلی خه به، دور نانان ده گال لاپتک ماسه
پزی له سدر سینی دانه، پزی له ده دانه، که هاتنه بانگت دینن، جوابی سه سدر له وه
دهنگت پناسا»

[نه محمد کلیموری: بهمنی زسیل لاله]

۱ هواتای: چل مپزده پترمان. ۷۲۱.

۲۰۰ (۱۹۲) * پاش گورد

← ۱۷۴۳.

☆ پاشونیز ۲۰۱ (۱۵۲)

دواى نيزړى نيزوړ، نيزوړه: پاژونيز: «پېشونولان نه مېيله دى دوست مدكرن، پاشونولان مدبيرنه بازارى مدبيرلختن.»

[نهمه د كشمير: بهيتى زمبيلگرولان]

☆ پيشونيز.

☆ پاشونيش ۲۰۲ (۱۵۲)

(۱) كزى نندامى جروت بورن و كؤم: «پاش و پيش هر په كه بل من كه مه پستم چوپنه / نه د ليل چوپه نار د ستاره يا نوللى سيات»

[نهمه د غور د مېاش]

«هر كه كه دلى... به به پاشى به پېشم / نوللى به ته نوللى گونم چرمى لوزى دلىكى مدكېم»

[مه لار]

(۲) جلويه رگيك كه جنگاي پيش و پاشى گؤاره و به پيچمونه ديه رگراوه: «كولسه كه ت / پاتله كه ت پاشوپنه.»

(۳) بهر و دوايى.

پټك هاته كانى له چاوگ وه رگيراو (۲۰۲)

✱ پاشونيش كردن ۲۰۳ (۲۰۲)

گؤوبنى جنگاي پاش و پيشى پاتول و دمرين بؤ شاردنموى دېرا و شرنى شيربؤى.

✱ پاش و پيش (ى) كسيك كرونه پدك ۲۰۴ (۲۰۲)

نيزيكاييتى ده گول كرونى زؤر. و ټيكل به زهخت و فشار. ا. هواتى: هر تك / هر دود كولى كسيك كرون به پدك.

✱ پاش و پيش (ى) قسه / قسان نه زانين ۲۰۵ (۲۰۲)

قسه كرونى بېين لېمېر چاوگرتنى شونين و هلو ممرج. لېمېر چاو نه گرتنى ناكام و دمرنجامى قسه.

☆ پاشوو ۲۰۶ (۱۵۲)

همدرو پنى نهو گيانداراندى كه لهر دمت و پى دموژن و كومتوتوه پاشمويان: «هه» چاروكى نه كه دىكللى بل بؤره دهممقناره، گلى له پاشوى دمرنپه پى به ته غار و به خه لواه»

[نهمه د غور د مېاش: سمعه و مرسو مېاش: ۲۲۱]

«په پښتانه به سينګي دانا ته وښايان به سر پاشوري دمکړه دا هېڅا به خوارې»
[حسني پمپان: پمپان داسر و مالان]

پشور.

۲۰۷(۲۰۶) — يه کسي که پته مېن، به هڅي ساردوسه و ما و باران، توشی نه خوشی يک به نښی
«سگبایي» دېي. سگبایي، پاشوري يکسم له بزورتن دها و وایي دهکا له کاتي
هه ستاندا له سر پشوري راوستی.

داوو دهرمان (۲۰۷)

۲۰۸(۲۰۷) — ماري شو و پژ يا دوو شو و پژان ده کړ پمپي نيشکي دهگرن نا به چاکي
گرېدادي. پاشان به پينک موري سرېشي دهوخته.
[پرسول: پخړه مېس]

پتک هاته کاني له چاوگ وهگرېاو (۲۰۶)

۲۰۸(۲۰۶) — هه ستانه سر پاشور

(په کسم له کاتي شو و و مېبازي دا ده چته سر پاشوران.) «چورنه سر پاشور و له سر
پاشور راوستاني ميندېک برونه وېري پاشورداري وهک نښي، يکسم و چوارين و ... :
«ده خه پريما شېرېک له ژاري ماته مېري، له خه پريکه ده دېستي له شېرېکه دا، هه ماته
کېره برو، هه ستا سر پاشوران، پري هات...»
[حسني لوتلي: پمپي دم]

۲۰۸(۲۰۶) — هه ستانده سر پاشور

«اسميان چه کړت، پوريان ليکېره، هه چته پمپان ليکېره، هه پمپان هه ستانده
سر پاشوران. هه نا زه پشوري ليکېره پمپان زه پوريان به پمپان نه پري.»
[هلي شمس: پمپي لاس و خزان]

ليک دراوه کاني تر (۲۰۶)

۲۰۹(۲۰۶) — پاشوريليند

نو گيا زاري که لاتي له دېستي درېژن: «له شنگر له بل من پلېته به که پاشور
پاشوريليند پشوري، گړه مېستي داسې نه خورسار...»
[حسني لوتلي: پمپي]

↓

☆ پاشوردریز ۲۱۰ (۲۰۶)

↑: «... ولاشکی ره هسی به عرییه/ به لاله دو لوانیک تیرچاوانی سهیه/ دستکودنی
پاشوردریزی پخته میوه»

[فغانی قازی، سهیه و میرسودمین: ۳۹۱]

☆ پاشهبره - ۱۷/۱۷ ۲۱۱ (۱۵۲)

لیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۲۱۱)

☆ پاشهبره، تیرکته ۲۱۲ (۲۱۱)

دواییین منال له لای دایک و باب خو شریستره.

☆ پاشه خان ۲۱۳ (۱۵۲)

دواییین جگی دژراوی جگین که له کوتایی دا تاکامی یاری به که به فازانجی نمو (دژراوا)
ده گزری: «- و طلا رستین دان شیر اند. - و طلا نا خضر، نمو جگم صاده، نمره پاشه خانه، نه لمان
جگتان یی ناهیلیم.»

☆ پاشه دژ ۲۱۴ (۱۵۲)

نمو شیریی که بژ جاری دووهم له مالات ده دژ شری.

پیتک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (۲۱۴)

☆ پاشه دژ کردنره ۲۱۵ (۲۱۴)

دوشینی دورباری مالاتیک که، به هوی گوان شل نه کرد و شیر نه دان، به جازیک
دوشین هه سو شیر که ی نادا: «بیز/ موم/ مانگا که گوانی هه روهک خویی، دهی پاشه دژ
کیمته.»

☆ پاشهراو ۲۱۶ (۱۵۲)

۱۸۳ →: «ده سرکه ی ده مست پر له نه نگینه/ بچه پا بورت به قوم به رهو چوژانه/ خه لک بورت
ده هوا به پاشهراو/ نه من بورت ده قوم به حمر و تارو/ نه گه بورت به قوم دلیکم ده تان/ نه
نه گه بورت به قوم له قوم غه مان»

[فغان سهیلی: گزوانی و نانا]

☆ باقراڑ ۲۱۷ (۱۵۲)

تەنھەرىكەت پۇرۇچىسى، دەرمانساز: «بىزنىڭ ئۆزلىكىمىزگە ئەمەلىي خاراكتېر بولغان
پەيداۋارلىق، زىيانلىقلىق، ياكى تەنھەرىكەت قىلغۇچىنىڭ»

[محمدی لوتقی: بہتی بارام و گولندام]

«... ہر بل معزز باہل و رہنمائی مامم بگتھوہ ہلیج: تھرہ فاسری ہرات ہوا، عہد پ نہ ہوا

نوعتای با بزرگوارترین نام به دوزخ هائیکه می...»

[مجموعہ کاغذی: پہلی خانہ و مالک]

☆ ۲۱۸ (۱۵۲) پافه کشفه

(۱) له شمردا، گهرانڼه و کسانڼه و هڼه گانې نيزامې له پنځه گانې خويان ټو دواوڼي.

(۲) باش‌گمز بیرونده له تنها یا کردنی کارنگ.

☆ باغہ کثرت ۸۲۱۸/۱۵۲۱

(۱) نمر به شه له داهات و ږړولې که ږړ دواړو ژبو دواړو ادب پايه کفت.

(۲) لڙڪوٽي، منڊال و نهوه: «ڪڇي خالي لاهيندي ٿي تازو سولتان ٻوڙ ڪڍي»

تتوی شاه‌مان بود. ثوران مهربان به لیدخان و جانگیرخان کرد. و له‌پان لیر پادشاه کرد

بيورو عهده قيس له والين.»

(المحمدي لوكي: بعثي بسم)

پیکهاته کانی له چاوگ وهرگیراو (۲۱۸)

× باید گهوت کردن b21a(a21a)

وولانانی بەشیک لە داھات و یەرێ بۆ دواڕۆژ.

☆ ۲۱۹ (۱۵۲) پایه لریکه

له کۆتایه کاردا، چمت و گهفت ده کار خستن.

☆ حاصل ۲۲۰ (۱۵۲)

دواړه ی داوښ.

جنتیو (۲۲۰)

♣ پاهمل گواوی

۲۲۱(۲۲۰)

زۆرتر نه زمان ژنان و بز ژنان ده کار ده کری.

پینگ هاته کانی له چاوی وهر گیراو (۲۲۰)

✱ پاهمل کلوش بوون

۲۲۲(۲۲۰)

بین پشیران بوون.

☆ پاش ماله

۲۲۳(۱۵۲)

نەر ماله ی که ده ماله کمبکی دهرله مهندها دهرین و خزمه تیان ده کهن.

پینگ هاته کانی له چاوی وهر گیراو (۲۲۳)

✱ پاش ماله ی کمبک بوون/ نه بوون

۲۲۴(۲۲۳)

خزمهت کاری کمبک بوون/ نه بوون.

☆ پاش ماله

۲۲۵(۱۵۲)

پشته سەر: «... هه میسه هه بیه می نه کهره و پاش ماله جوینی ده دا.»

[ههزاره جوینی مهوین: ۳۸۷]

مه سهل (۲۲۵)

✱ پاش ماله سهری میران دهرن

۲۲۶(۲۲۵)

کمه بک که بهرام سهر و پرو به پرو نه گهرتر یی: بایه خه: «... ئاها بیه خه، له مه جلیسیدا با پشیمانی نه ی له دله دایه/ دلاکی من به خزمه تگه زاری تو گه پشتم، نه ی له دله دایه پشی مه خلی ئاکرین، ده ی کانه ئا هه کراپ/ پاش ماله پیاو له ده کا، به خه پالی خلی پاش ماله ده به ئانه سهری سهر و پاشاپ/ بیه خه، له قهره، سه مه ی گهره، پیاوی را له شه گهری ده جلیس ئا به»

[له کللی لازی، سه مه ی سهو سهوین: ۱۰۹]

✱ پرو به پرو دهی چهره، پاش ماله دهی کهره

۲۲۷(۲۲۵)

کمبک که پرو به پرو به چاکه، و له پشته سهر به خراپه باسی ئینسان ده کا.

بیتک‌هاته‌کانی له چاوگ وهرگیراو (۲۲۵)

✱ پاشا مله باس / زه می که سینگ کردن

TTA(TT01

بجه خراپه باسی نمو کردن له کاتی نه‌یونی دا: «چناره یانه په‌لک/ شیره یانه توتیکه/ بزو

په پيسه شپږمه تي / خودا بڼه مږه پتي کا / ده لڼيم پمړن نه وگه سي / پاشرکه نه ممي ده کا»
[مستطيل سره پخني]

☆ لہ پاشی

٧٧٩(١٥٧)

(۱) دواى.

۱۲) نایب‌نمینی نمادی که له کار یا شرکت داده‌چاو خدایک پیشک‌دینی که متری هدی.

(۳) تایمینی کانٹرمیننگ کہ بہ ہوی سہر روپشن رینگ دہ گہل کات کار نا کا۔

(۸) دواي مردن.

۱۵ باری ولاغ که له تیوراستی پشی ولاغ نهی و زیاتر بو لای پشتمو چرویی.

☆ لہ پٹان

४३-(१५४)

له دوايه. دواتر: «خاني موکري شېرېکي لږه، نورو کړېکې وي کوشت له پاشان هره بل

خزایان داشت بودند، ایک کشانده.

[محمدی لوتکی: بہی بی]

☆ لہو پاش

٧٢١٤١٥٢١

لے مہر بہ دوا۔

پای

سہرحمہ! عہدہ: **گورنمنٹ لکچری پکین روک دہری ٹرانسپورٹ** / **دہلین ٹیپنی ہنگل،**

یہاں کے لوگ دھوکے / دھمکے سے بہت ڈرتے ہیں۔

(حمید بن عبدان: پہلی سہ ماہی مہنگو)

«مرد و بهر بن، نهدی نه تالان/ پاکتان صاحبی مال و مندان/ پاک نه حواله لوط، پاک

«گہ ریتا لن»

[نعمانسی لوتھی بہت ہی بدمعاش]

والہی: سبحین جواب دہ گرمین بگہلہ لہ نسیہ مہولہ ہین ہلہ / سولتان ہین ہین

«ماکمان د مخکنی ته د خت و تاراجمان دهکا ته واره»

۱: بهمنی شیخ فرخ و خاتون خسرو

«حیراب نهمن لیروم له برسان دهرکردن، ئیستا خلوت لنگرگاه خلوت لنگرروم به ناله‌ی

ایم۔یہ / نئیستا، حیزاب و لر لریدہ کم پاکستانی دورہ کم بہ بہ کجاری کی بہ ا

[مان، لکھنؤ، مؤرخہ: بہمنی ناسر و مالال]

* پاک کردن

۲۵۱(۲۳۴)

توکل لب کردنه: «سهریگت بل پاکه ۹- نه لاک پاکه»

* پاک کردنه

۲۶۶(۲۳۵)

خاوین کردنه.

* دلی کدستیک پاک کردنه

۲۶۷(۲۶۷)

رق و قین له دل دهریتان و بزلای خو راکیشان: «ئو مانی و فسه گردنی دلی خالک کدی
دیکه ران کردنه و له شکی هاروشتون، ئه گه ر پتیمان مه پ نه پین، په کجه ک دهستی بل به
قوتان دهندن، دلی پاک ده کته».

[شمیری، میرزا: ۲۹]

«جا مامه پش دلی پاک ده کردنه و بلی ده خورده سی جزمه ی قورعانه/ پیلوی ده سکره وه و
ده شید ده ساه و به هه موو کس ده کا ممانه»

[مختاری لاری، لاس و خه زل: ۲۸]

* ده گدل پاک برون (ده گلم پاکه، ده گملت پاکه، ...)

۲۵۸(۲۳۶)

له ناست به ک برون و بیل برون: «پلیر ده لیتن: کا که / کس ئه ی مه سله حه ش ناکا/ بدلم
ده گدل پاکه/ مه ب ده لیتن لب ناکا»

[مان، لاجه سی، موزمطه ریبه: ۷۱۷]

* کردنه/ لب کردنه ده شتی پاک و نژی پس

۲۶۹(۲۶۹)

سه فسته و ده لیه پتی کردن، بدلگی ست و ده لیه هیتانه: «ئو برابه ی من کس نازانج
چ ده کا، ده گه لیتن پرسی ده کانه/ لیت ده کانه ده شتی پاک و نژی پس. ○ چرم پیم کوئ
گردی ده/ لبی کرده ده شتی پاک و نژی پس».

* له شیر/ شیر دایک پاکش برون

۲۵۰(۲۶۹)

«ئه گه له من ده پرسی، ئه من خبری نه ندیم، له سته م به زاتی خورده ی، شیر چلن پاکه
مه بره سین و شان مانیش ئارا پاکن».

[مختاری لوتفی، به پتی لاس و خه زل]

لیکدراوه کان (۲۳۴)

☆ پاکانه ۲۵۱(۲۳۴)

خدا و تاوان لږدنی نیش یا قسمیک به شی کردنوره یا تارادیار کردنی کسینکی ترا پاساو.

پیکهاته کانی له چاوگ وهرگیراو (۲۵۱)

✱ پاکانه بل کردن ۲۵۲(۲۵۱)

لږدنی خدا و تاوانی نیش یا قسمیک له سرکه یک.

✱ پاکانه کردن ۲۵۳(۲۵۱)

له سر خو لږدنی خدا و تاوانی نیش یا قسمیک.

☆ پاکپاک ۲۵۴(۲۳۴)

زور به خاورنی: «کرتی: بڼه پچو دو ثلوه په ده ودا پاکپاک خلت بشو.»
[خمن نښمنفل: معافمنی بڼه معلمان]
«کپه کرتی: شو کمال پوک ته که نان ده خړا، نه نوره به بلخلی جامه کی بشو و نه نوره به کماله، نمن همو جارو دېدم به کماله که بلخلی پاکپاک دېلېستنه.»
[سمېدوسن رسول: نهال]

☆ پاکپروخت ۲۵۵(۲۳۴)

کدینک که ناکاره جړانه کانی زاتین: «نمرگی ته پای و خړخوایی و ملنپایی و پاکپروختی له سر گزی پختی به روی خه لکدا کړسوه.»
[دولېسی، شمېرمنه: ۳۷۹]

☆ پاکپیس ۲۵۶(۲۳۴)

پاک و ناپاک، چاک و خراب.

پیکهاته کانی له چاوگ وهرگیراو (۲۵۶)

✱ پاکپیس کردن ۲۵۶(۲۵۶)

چاک له خراب مه لاوړدن.

✱ پاکپیس لیک جوړ کردن ۲۵۷(۲۵۶)

جیاکردنوی چاک و خراب / پاک و ناپاک لیکتر.

FOIA(b)(7)

تیکه‌ل کردنِ پاک و ناپاک، چاک و خراپ و هک به‌ک چاولی کردن.

870A(YT1)

۱) تاییه‌یی نمودار فرمتی که به تعادلی له عوزر پاک نموده‌یتموه.

(۱) تایبعتی نمودن فرقه‌ای که به هوی نه‌خوئی به‌له خوئی همین و بی‌نور می‌باشد.

٢٥٩ (٧٧٤)

۲۳۱(۱) → : «کرات کانی مدلیسی ناولی بی بیگرمین، نورهده پاکرخاولین بلانان

«. ١٠٠٠

[کمال، فیض احمد: پ ۱۴۱]

۲۳۱(۲) → : «عافیه تیگی پاکو خاوان و بهرجهست و جاسور»

(حصہ ۱ سرطور لو: بہیتی نارمضان پاشا)

73. (209)

نگاری خاورین گردنمونه.

٢٢١ (٢٢٠)

کادری خاورن کردنموی که بیک لندتو برون: «پلنگ برلانی ده چرونه پایت و نموی ل

مالی دہانہ و پاکو خاویزی مالی بل دہانہ.

(خونچہ میٹاپور: علاقہ جی فائبرکے فائبر)

٢٦٤١٧٧٤)

(امیر، عنایتی خاتون بہمن بمبئی، بہ مانگی چارہ و پازہ، ہزار و چوبیسہ ملاہکتی

ملوڪڙ، ل روي پاڪ و ٺاهاڪي نرومهاڻي/ مير چاوي خاتونن به من بيمڻن بهو

استیو پی که لاولی به دستیارش می‌گوید که به کار و عجم و عوفه دهان می‌آید هانی»

(مان، دواختی روز مشرقیه: ۳۷۸)

٧٢٥(٧٢٤)

آیه تازیانه‌ی بلاستنی زمان/ دوست و چارپاکی هر دو کردو شیخان»

[امتناعی لازمی، سے عہد و میرستوں میں پہلے: ۱۱۹]

• جارحيز.

☆ داورن پاک ۲۶۶ (۲۳۶)

دور له گرناح و زناح: «ماليکه زير... له پهلوانان و لسه و خزان دا هوتاي نه پوه،
دلوښ دوست دلوښ پاک و دلوښک و به خشنه پوه.»

[په لېسې، شمېر مخامخه: ۱۶۶]

۳۳ داورن پيس.

☆ داورن پاکي ۲۶۵ (۲۶۶)

خوږواردن له گرناح و زناح.

☆ دل پاک ۲۶۶ (۲۳۶)

تايدتې کسپک که به روانتي باش، خدک همدسه نگين؛ کسپک که نيزمي به
خدک بابا و رق و قيني لي يان نيه.

☆ دل پاکي ۲۶۷ (۲۶۶)

دل پاک برون.

☆ دسر پاک ۲۶۸ (۲۳۶)

نهمين.

☆ دسر پاکي ۲۶۹ (۲۶۸)

نهمينداری: «لنوک و پمدی هر له سير هدا پهلوانی زلده به دسپاکي دلوښ پاکي و ...»
[په لېسې، شمېر مخامخه: ۲۸]

☆ پرو پاک ۲۷۰ (۲۳۶)

دور له گرناح: «که مانه تدرت بن حسن و حوسني علي شاپور پاکي که که شهيدن له
که به لایه/ حوزه تي نه لپاس و نه لپاسه که که دلوښ له ناته که به حوزه پاکي/ حوزه تي خدري
پاکي که که دلوښ که که پاکي پاکي له لسه دلوښ پاکي»

[نهمينداری، لوستي: پمدی له حوسني شهيد]

☆ زمان پاک ۲۷۱ (۲۳۶)

تايدتې کسپک که قدي ناحهز و دزوي بزاری دا نايه.

☆ زمانپاکی

۲۷۲(۲۷۱)

زمانپاک برون.

☆ شیرپاک

۲۷۳(۲۳۶)

۱) چاک و پاک و بین فروغیل.

۲) کاتیک که له شونیک. ناوی گهسیکی نادیار دین و نمو لنه کار لمر شونه پمیدا
دمی. پنی دملین شیرپاکه: «شیرپاکه! باستان ددکره دمره پمیدا برو.»

☆ شیرپاکی

۲۷۴(۲۳۶)

راستی و درستی و بین فروغیلی.

☆ دلپاک

۲۷۵(۲۳۶)

تایستی نمرکه‌سی که رق و قین و غمرزومهرزی نیه: «پاریمی نه‌سه‌د ملت مهر پاک
پیر! مدگل گریه‌بران قهرت پروناک پیر»

[سولتن شامس‌مدنی: یعنی کل‌ولور]

☆ دلپاکی

۲۷۶(۲۷۵)

دلپاک برون.

☆ ناپاک

۲۷۷(۲۳۶)

مه ۲۳۶(۲).

☆ ناپاکی

۲۷۸(۲۷۷)

پاک نه‌برون: «گدایی بی‌پهنه، له‌بنه‌به‌ری و ناپاکی نمر تاشکرا برو.»

[مان، قزاق‌سی روز‌لهریه: ۳۹]

☆ نوژ‌روژ‌روپاک

۲۷۹(۲۳۶)

مروغی به‌دین و موس‌ل‌ان. ا‌ه‌ارتای: نوژ‌روژ‌روپاک.

☆ نیازپاک

۲۸۰ (۲۳۶۱)

خاوضی خواست و مہبستی خیز: «لہوہی شو تہنسانہ دلپاک و نیازپاکانہم فرور دہرور
بہخوددا دہشکامہ، شکر تہمانہ تنہگان تہمن دہرورہکی وا تاروکم عہہ چہم لہندہگن؟»
[نہسین، گہمہوار: ۱۲۶]

☆ تیرچاوانپاک

۲۸۱ (۲۳۶۱)

پیاچاکی لہ خواترس.

پاک

۲۸۲

بن حباب.

لیکدراوہ کان (۲۸۲)

☆ پاک لہ پاک

۲۸۳ (۲۸۲)

بن حباب، مہج لہ ہیج. بڑ پاکانہی ہلرورکومتی ہاوجہشنی خو لہ ہرامبر
ہلرورکومتی چاک یا خرابی کھیکدا دہگوتری.

پتکھاتہ کانی لہ چاوگ وەرگیراو (۲۸۳)

* پاک لہ پاک برہن

۲۸۶ (۲۸۳)

↑

لیکدراوہ کانی رستہیی و نامال رستہیی (۲۸۳)

= پاک لہ پاکین؛ کسی کاکین

۲۸۵ (۲۸۳)

← ۲۸۳.

پتکھاتہ کانی تر (۲۸۳)

* پاک لہ پاک کردن

۲۸۶ (۲۸۳)

بن حباب کردنی مسئلہ و کار و حیانیک.

پټکها ته کانی له چاوی وهر گیراو (۲۹۰)

✽ پال پیرضان ۲۹۱، ۲۹۰-۱

→ ۲۹۰ (۴)

لیک در او ه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۲۹۱)

✽ شه پتان پالت پیرده ط ۲۹۱ (۲۹۱)

بو ترساندنې منډال و کسانو یی له بلیندایي ده گو تر یی.

✽ پال دانمرو ۲۹۲ (۲۹۰)

۱) پال وه پشته یی یا شتیکی دیکمرو دان.

۲) دلنیا و یی غم برون.

۳) کار نه کردن: «نه که و خورا یه قبالت بد/ سهت سالی بنور، پالمرود/ هر خلک بیکا

و بیخود توستا هر دم یی به زنده»

[طالع سورده: بهمنی بسم]

مه سول (۲۹۲)

✽ نه که خورا دای پالمرود ده ۲۹۲ (۲۹۲)

← ۲۹۰-۲.

پټکها ته کانی له چاوی وهر گیراو (۲۹۲)

✽ تهخت پال دانمرو ۲۹۳ (۲۹۲)

← ۲۹۱.

✽ پال رټکدان ۲۹۳ (۲۹۰)

۱) جورت برون له لانه نیش و لاشانه ده: «ما به سورویان ته سلیم به خاکو کړه، مه تا

نه زل به کیان کل و سهر کړه، تا لا هات، نه که هات کو تی: په حمتی خوندو لږ یی راست

پاوستن، پالمرکمن...»

[ارموی نغمی: نه غلا]

۲) لاگیر و پشیرانی یه کتر برون. ← ۲۹۸.

✱ پال کردنوه

۲۹۴(۲۹۰۱)

۲۹۱→: «تورنچ: برله تورنی حمام پارانته وای بلچریه؟ واره عر لو تورنیه پال کوره.»

[قرلمی، بیگمنینی گدا: ۲۱]

✱ پال لی دان

۲۹۵(۲۹۰۱)

«چوو به موروی خه لک کوره پالی له کپله کوره دا، چوو به سولخنکی پهره پور، له وچ نا خانوونستیان تسلیم به خاک کرد و کوتی: یا ره بیی خودیه من لو سره برانه بمرم و نه چهره به فکرم لیره بچلن، له پاتا خانوونستی دا.»

[قاله غریبه: بهیتی خلق فخر و خانوونستی]

← ۲۹۸.

✱ پال لی داننوه

۲۹۶(۲۹۰۱)

(۱) بریتی به له وچان دان و کار نه کردن: «- تورج ماسوار چ ده کا - جا چ بکا، وطلا بر کاروباره، نوره له سالی پالی لی دارخوره.»

(۲) دلنیا و بین غم برون له بابت جی به جی بونی کارنک: «- تل دنت نروکارم بل واپرنته. - برز به خاترجدی پالی لی بلوره، عمتن بزت جی به جی ده کیم.»

✱ پال وه پالی کدستک دان

۲۹۷(۲۹۰۱)

«همی نازم مرم نازله ناسکله ای نازنیم/ حالی بروی له له نوزیم/ پالیکم وه پالی به یاری گران و سدنکیم/ صورت سالان پیش تل بمرم پاپه بیی مرگت نه بییم»

[پاپانیانی، کانی مرغان: ۱۰۴]

✱ پال وی دان

۲۹۸(۲۹۰۱)

(۲۹۳)→: «سه یل کچه خیره ته کانی شکاک به قوی وه زهره تی نارچه که پان که له هلی سنبوری تیران و عوسمانی ده لک ونبور، بل میچ کام لو دیو ده ولته نه ده برونه ملک کاتنک تیران تهنی بل دیلان، پالیان وه عوسمانی به گان ده دا.»

[بممنی، کورستان و صفرائی دوله شان: ۷۰]

← ۲۹۵.

✱ پال وه حوکسی خردای دان

۲۹۹(۲۹۰۱)

به ندای خردا دست بین کردن: «کوتی: ههسته حالت به لوبی نه گیر، نه لمان ده بی مر بهشته سر تاولن، به لوبمان پوره فلات توری دم به پرتیره، چورنکه له مره که ت له و راندل و نه به رفه لک له و راندل و نه تگروفت دله. کوتی: کپه پال وه حوکسی خردای ده، لخره با برلن. مرغان وه پیش خردا لیان خوبی، به رفه لیشیان وه مره که کت. گهینه پهنی تاولن، پوره فلات له موروه تیران به ورو کوتی: دمنان توری له مره سیر و سوجه تیر بن گولنجان و بن دهوستان مره نه له و راندل، نه پایی شیرخیان تیر دا ن!»

[بهیتی خلق فخر و خانوونستی]

۳۰۰ (۲۹۰) * پال ونگدان

(۳) ۲۹۰ → : «کچه کان مه رستگ روست برون» پالپان ویکدا رانپشتن، کوتیان: شلوه ی

تابه پمان چرو میچمان به خلمان دله دله.

[مفتاحی قازی، خلیج فارس و خاورونخستنی، ۵۱۱]

لیک دراهه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۳۰۰)

۳۰۱ (۳۰۰) * راست راوستن، پال ونگدن، رسته یی خولا / خوداو لیج یح

پیش نویر، بهرله دابه سنی نویر و به دمی بهرز، به نویر که رانی دلی.

لیک دراهه کان (۲۹۰)

۳۰۲ (۲۹۰) ☆ پاله پشته

«نیکانی نو چوار پاله پشته هه ر پاله پشته یی کی کویکه» بانی کویه کاند بهر پاله پشته و

وتاه بهر تاره.

[حمیدی بهجت: بهی لاس و خمار]

← ۳۰۳ هتا ۳۰۵.

۳۰۳ (۲۹۰) ☆ پال رپشت

بالج یا هر شکی لدم بایسته که بز پال ونگدان ویدر پشته یی بدن: «... پوله بهر و

ماروه یی خولالی، دهسگری حاجی زن و خه زان، پاله پشته و دهسه نوین دهرانده روی

مزدکی دانه دله».

[نصیری، هوار بهر: ۱۴۰]

۳۰۴ (۲۹۰) ☆ پاله پشته

۳۰۵ (۲۹۰) ☆ پال رپشت

«دهسلاک بریکش تکه مات، پالی و پاله پشته دا و خوی لیکوت».

[لایه راپور: بهی سمه دوان]

← ۳۰۶.

پنجووی گامیش تا تهمینی یک سالی.

لیک دراهه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۳۰۶)

مردم لئی بالاغ

۳۰۷(۳۰۶)

زور بی ناقل و نهزان بون. ا. هارتای: مردم لئی بالاغ/ پانیزه/ رهمولاغ. ولاغ/ بالاغ
چهاره. ۳۹۲ و ۱۶۶۶.

پیک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (۳۰۶)

* پوول ده پسته بالاغ ناخنین

۳۰۸(۳۰۶)

پوول دار بون.

خاوین کردنه وه و ساف کردنی تراو و ناوه کی بههزی پالوتنه.

پیک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (۳۰۷)

* نار نه بالاوتن- ۹۳۶/۱.

۳۰۸(۳۰۷)

* بالاوتن

۳۰۹(۳۰۷)

خودزینتوه، مه لانت.

پشنهوی داوین: پالدیم: «همج پیم خلش نه یوو بهمه مه لا، رهم له بهرگه کپان بهو، گموی

مه لا و ته شک و پالدیم مه لایتم پوجوان نه یوو.»

[ههمن، بهرگه کپان: ۲۱]

جنتیو (۳۱۰)

* پالدیم به گورو

۳۱۱(۳۱۰)

(تاییمتی ژنانه. ۱۱) پیکیر و شیرین.

(۲) داوین پیکیر: ا. هارتای: داوین به گورو.

لیک در او ه کانی رسته یی و نامل رسته یی (۳۱۰)

نمونه تفکریال دیمه ۱

۳۱۲ (۳۱۰)

به رود اوین شهر نو. ۱- تفکریال دیمه حاجی حویتی.

پالوو

کدزو یا قاشیک که به بن کلکی گوی در زیر یا به کسدا دی و زین یا پالان راده گری.

پیک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (۳۱۳)

* چوارپالوو کردن

۳۱۴ (۳۱۳)

«... سه رنگی که می خورده / لایحه که می بخورده / تل به زایم به خورده / قول به توایم له

باله به پلتن ناره / مانگا قولم چوارپالوو کرده / معلوم به وی کشته اوه»

[خبر پالوو: به پلتن مرده]

لیک در او ه کانی رسته یی و شتوه رسته یی (۳۱۴)

نمونه چوارپالوی که ناگانه (بهاری) نه سال ناپاته سرری

۳۱۵ (۳۱۴)

۱۶۱۵+

* که سیک کردنه تنگه (او) برودنه پالوو

۳۱۶ (۳۱۳)

(تنگه: نمونه قابله پانده که به بهر زگی ولاغدا دی و زین و کورتانی بن قایم ده گری.)

۱- شیوا نه بورن: که سیک که به کار، ناکار یا قسمی ناله بار، نمونه تاریف و بن هلا گوتانه یی

که دباردی دا گوتراوه ده کاتمه هیچ.

پالنه

دروښهوان.

لیک در اوږه کان (۳۱۷)

☆ سدرپاله

۳۱۸ (۳۱۷)

پښمگ له دروښی داس و دسر کمنده که ده کورته لای راستی دروښهوانان.
I ۳۲۰۰۰ ر قرونه چهار.

مه سسل (۳۱۸)

* کس نا چپیار سدرپاله یخ

۳۱۹ (۳۱۸)

نو کسه توانای به یونو بردنی نوو کاره نییه و مروژنکی ناشیاوه.
I ماوتای: کس نا ره چپ!

☆ قرونه پاله

۳۲۰ (۳۱۷)

۳۱۸.

پالدهوان

(۱) شمې کوری نه غرس و بهیژ: «کوانډ نهماسی هه مڼه: پالدهوانی برېږهنا ۱۴ ته وایي ده کړد
هه نا»

[محمود ذهممې: بهیڼی ددور]

«کوټی: ږله ښکر هه ماوه دی شخړه بهان لږن: شخړه بهان ږله پالدهوانه.»
[محمود بهیژن: بهیڼی دسر و مال مال]

(۲) که سینگ که له پښیر کڼی کانی پالدهوانی ولانده پله ی یه کدم ودمت دیني.

(۳) بریښی به له مروژنی:

نعلل! که له گت و به غوړه: «هیند زه لاهه دطی پالدهوانه.»

(پ) بهیژوتاقت: «پاوکی به تمان به به صحت یخ دتکوټ پالدهوانه، منی به به هر یوک مثالیه
له من هتکلی ده...»

[کسیری، هوار بهیږه: ۲۰]

«دلین: ماملستانای دهری و بزی دلویشت، لاس دپگرت دایده هفتاوه و مورقانی له بهی
تالکوی بل دلویشت. ماملستانای هینده پالمان بوو به لاملکان سکوی دهری و فرقه ده دا.»
[همه سی بهتان: بهی لاس و خزال]

کایه (۳۲۱)

۳۲۲/۳۲۱ پالمانی سی سر

چمندکس دست له سمرنمز داینهوه و چمندکس بیش به باره متی بهری دستبان که
له سر پشی توانی دادفتین. به سریاندا بازدهدن و ده گیل هر بازه شیاندا دلین: هم مزمل
یدک. هم مزمل دوو و ... یا چهلنگ هم مزمل، دوو چهل هم مزمل و ...
شینوی خیاچی نم کایه بهم شینیه که هرکس له کانی بازدهدا هر چی به کی. جگه له
بهری دست، وه پشی داهاتوه که بکمری ده خچی و ده چپته پیزی شو کساندی که
داهاتوندهوه. خالی شیاوی سرنج له کایه دا لیدانی "گورت" که برتی به له زهریکی
فوس و بهزان که بازدهر له نه کاو له کانی بازدهدا به ست له پشی نمرکسی ددا که
داهاتوندهوه. ا! هم مزمل.

مه تهل (۳۲۱)

۳۲۳/۳۲۱ کلاری همزه پالمان

نه تیکی هیه و نه درومان

- مهکه

لیک دراوه کانی پرستی و ناهال پرستی (۳۲۱)

۳۲۴/۳۲۱ م پالمانی قسان، کولماری دستان

کسینک که تغیا قدی هیه و به کردهه هچی له دست نایه.

ا حاتنای: له قسان نالی زندگانه، له کاران ریخ له لینگانه. قسینکسی
هوه چهلکه و ۸۷۰ ش.

۳۲۵/۳۲۱ م پروته/ لات پالمانی خودایه

مرونی برسی و هژار. نغرس و نازایه.

لیک در او هکان (۳۲۱)

☆ پالوانه ۳۲۶(۳۲۱)

۱) بهرنکی دارمازوو.

۲) پشتیوانی دیواری شکست.

۳) داری بن دیرهگ.

[ممنیانمژرینه: لایر نژکی پالوانه]

☆ پالوانی ۳۲۷(۳۲۱)

پالوان برون: «کچه مله ی ساله میختک پرو که له ماله تاحه مغانی پرو، ماری مورچه پرو،
میدیه که له پاشایمی، له پالوانتی، له لکهر و مچلیس و وه تاغ و سهیر و سوچه تی
هوانه، مچی که م نهیرو، به لام نه پندزانی نو کاپره نه نژره نه من ۱۹»
[وستا بوانی کلانه خانو: بهمنی لاس و خه زالا]

لیک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (۳۲۷)

☆ پالوانی کردن ۳۲۸(۳۲۷)

کردنی نیشی قورس و ناناسایی.

☆ پالوانی کوللیران ۳۲۹(۳۲۱)

کسبک که سه رهای بین هیزی و ترسمزکی، بانگشی به هیزی و نه ترسی ده کا. ۱.
۳۳۱ ←

☆ پالوانی ۳۳۰(۳۲۱)

۳۲۷ ←

☆ فسن پالوان ۳۳۱(۳۲۱)

۳۲۹ ←

پان

۳۳۱

۱) همراو و بهربلاو.

۲) نه ستور. ۳۳ باریک.

باوهږ (۳۳۲)

۳۳۲(۳۳۱) ۵ ژنی دووگيان ننگه زگی قيت يې کورې دمين و ننگه زگی پان يې کچی دمين.

مه تهل (۳۳۲)

۳۳۲(۳۳۱) § دوو ماری پمې

دوو کانی گهش

حدوزنکی پان

دوو کونه پړوی

- نوموچاو

۳۳۵(۳۳۱) § سپه و پانه

سج مدمکی له بنانه

- لمړش

۳۳۶(۳۳۱) § لټوره هدئا پانه

هدموی سونی سهرپانه

- گړنی

نیوونوترکه (۳۳۲)

۳۳۷(۳۳۱) * پشتپان

۳۳۸(۳۳۲) * سهرپان

۳۳۹(۳۳۱) * که پوپان

۳۴۰(۳۳۱) * قومندان

۳۴۱(۳۳۱) * ملپان

لیک دراوه کانی پرسته یی و نامال پرسته یی (۳۳۲)

۳۴۲(۳۳۲) ~ بېر دمهدی پاندرپانه، نه دپنم یج و نه ټیمانه

← ۱۴۷/ ن.

۳۴۳(۳۳۱) ~ ټوشانی پانه: هدلیدگری

بژ مړوفی قلموی خونړی دهکار دهکړی. که سېنگ که خراپه و یې نامووسی زده کړی
نابینې و چاپوژی لن دهکا.

پیک‌هاته‌کانی له چاوگ وەرگیراو (۳۳۲)

✱ پان پورنوه ۳۴۴(۳۳۲)

(۱) دمبر یی دا نلیخانهوه.

(۲) له تهسکی یهوه به‌یرین یوون.

پیک‌هاته‌کانی تر (۳۴۴)

✱ پان پورنوه ۳۴۵(۳۴۴)

پاکشان یا دانشستی به ناهه‌زی و به بلاری: «نهر هه‌توره به‌و پۆزگاری ههر پان ده‌یتوره،
نیدی وطن هه‌ستی وه‌دای کارکی که‌وێ.»

✱ پان کردنوه ۳۴۶(۳۴۵)

(۱) یی پێ خستن.

(۲) له تهسکه‌وه به‌یرین کردن.

(۳) راخستی سفره و به‌وه و ...

[هه‌مه‌پانه‌پۆله: له‌وێر نهره‌کی پان کردنوه]

✱ چنگ پان کردنوه ۳۴۷(۳۴۶)

به‌رتی به له سوال کردن.

✱ خۆ پان کردنوه ۳۴۸(۳۴۷)

پال‌دانه‌وه و خۆ له‌کار به‌واردن.

✱ دم پان کردنوه ۳۴۹(۳۴۸)

به هه‌مه‌و شتیک پێکه‌نین.

✱ ده‌ست پان کردنوه ۳۵۰(۳۴۹)

← ۳۴۷.

✱ سه‌ری که‌سی یا شتیک پان کردنوه ۳۵۱(۳۴۹)

که‌وشتی نه‌و: «ئێ‌هاتیش به‌و به‌ی‌ن‌پان دا به ده‌ست مێ‌رانی و که‌هان: ته‌سه‌ه‌ای که‌برای ته‌که‌رت
به‌که‌ چه‌ند به‌هه‌ده‌به‌! ته‌مه ته‌سه‌گوت نه‌وی سه‌ر پان که‌وه؟»

[په‌سه‌ول به‌له‌کی: به‌ه‌ی برابه‌وی]

«... نه‌و که‌مه‌که‌مان به‌ی به‌ی‌ن. سه‌ری سه‌ره‌که‌ هه‌تا که‌وه ته‌به‌وه به به‌رد پان به‌که‌وه.»
[که‌سه‌ل، له‌هه‌مه‌مه‌: ب ۳۴۷]

پاوه (۳۵۱)

○ مار هتا سهری پان نه کمیموه نامری. ۳۵۲(۳۵۱)

✱ پانولچ پرونده ۳۵۳(۳۳۶)

له کالک پرون و هداشیلان بهموی و بهرین کموتن.

✱ پانولچ کردنوه ۳۵۴(۳۳۶)

له کالک خستن و هداشیلان بهموی و بهرین خستن.

✱ پانموه پرون ۳۵۵(۳۳۶)

۱۱ پلیخانموه.

۱۲ بهرین پرونده.

لیک دراوه کان (۳۳۲)

☆ پاناو ۳۵۶(۳۳۶)

تهختایی سر کمر.

☆ پاناوک ۳۵۷(۳۳۶)

۱) گزملکدی ناو له دهشتدا.

۲) گزپایی سر کتو و چیا، پاناو، دهختان.

[لهرمکنی همرمان: لهری ندرکی پاناوک]

☆ پاناوکه ۳۵۸(۳۳۶)

☆ پانایی ۳۵۹(۳۳۶)

رادهی هراوی و پانی شتیک یا شرتیک.

لیک دراوه کانی رستهیی و نامال رستهیی (۳۵۹)

== نموه درژاپه کدی برو، نه دی پانایه کدی کیهیه؟ ۳۶۰(۳۵۹)

بز کسبیک دهکار دهکری که قسهیه کی ناهمزی به سرزاری دا هاتی.

☆ پانکه ۳۷۰ (۱۳۳۱)

په کتیک له بېرته کانی دارمازرو که وهک دووگمه پانه.

☆ پانکهله ۳۷۱ (۱۳۳۱)

مروڼی پان و کورتهبالا.

☆ پاندوېژ ۳۷۲ (۱۳۳۲)

بهرین و هراو، زور خوروېژل.

☆ پانه پېر ۳۷۳ (۱۳۳۱)

گورڅرین پېری بالی مغل و بالنده.

☆ پانمویان ۳۷۴ (۱۳۳۱)

(۱) بهلای پانایی دا.

(۲) به ناشکرا و دهژودوغر: «پانمویان پینی بلج».

☆ کفعل پان ۳۷۵ (۱۳۳۱)

په کسې ست پان: «دهیگوت: ماملستا وها سوار بروه له ولاڅنګی ره شکریتی که له لپانه/

تازه مائلته له هچانته زیارهتی وی زله دهرمانه/ بلج: جا چوڼ شانت مه لمدگرې نلپهی

له خیر پچاوه ۴/ ده زکیرانی تکیان څخسیر کړه و برنجان بل لهرمدگستانه»

[له کتانی لازی، بهینی من و ومله: ۱۱۲]

☆ لاپان ۳۷۶ (۱۳۳۱)

خبری نامواو و سعت: «شو بهرلنه پهلوی بهرچکی زله پهق که توری سسله برو خي

دکریان و شکر و ستاګی و ستای چاک نلما مه په په که لاپان دهرمدجو و به کاری مځنځین

[مهی، ناوېنکلو: ۱۶]

نه دعادت».

پانیه

(۱) بهشی پشتمودی بهری پي: «دهنگی چورکه له مسووه که من له پو څاپه؟ نه ده که ل

هه زهتی هه پوهیگر، شکه پانیه ده زاری هه زه پیاپه دهان له غاری ده حیراپه»

[موسو له شروېخ: سولیا]

له نددی زاره کی مورکریان دا، پانیه ی زردوزول و خي به قیسی شوه پندراوه: «لکوزننگت

به من بهنچ به گری له زلی/ پانیه به قیسی ده هلوپانی/ شکر هه جه مان ده پېنځنه به له

دڅخسیرګان».

[محممادی هه زه نه لا: کازیزه]

«تافلی کړلکې چکر له م ده لکی کوی په نګاره/ کتلاسی و تالو بالور له و لپوهی کولی دلو/

په لکی وړی لکه ی هلاچ هه لپه پچاوه/ پانیه به قیسی دڅخسیرګان باهه وړان په تالی دلو»

[مهای خمدوز]

«تنگر پاری من ناناسن، بهلهکی هرپهه هه لاجین، پانییه قه یسی ده هه لوئین، لچوی
تهلن، ددلی موارینه»

[خله دهری، نازیزه]

۱۲ بهشیک له کموش یا گزروی که پانییه مرؤفی دهجیتی به: «پانتی گزروئکم دراهو.
پانتی کموشکم لوجولوه، دهج پانتی لوجدهسه.»
«لایم مهکه ههچرپههچی/ سهرم لهوهی دهرناچی/ سهه مالت دهپهر مری/ دووکان دلو و
قاچاچی/ پانییه کهوشی دراهو/ بوی دهیم به پینهچی»

[سمایل سهردهفتی]

۱- ۱۰۵۴.

مه تهل (۳۷۷)

§ ۳۷۸ (۳۷۷) به خیتسه و به میتسه

به خاللی دهرتسه

چت دی پانتی له پیتسه

- کوللو

§ ۳۷۹ (۳۷۷) نه پتی ههیه و نه پانی

بوخوی دمهته سهرانی

- دووکل

§ ۳۸۰ (۳۷۷) نه پتی ههیه و نه پانی

به دهسور سالان دهرانی

- ههلی

§ ۳۸۱ (۳۷۷) ههلهه پتی پانتی نه

سهری سهی، تروکی نه

- تهرزه

لیک دراهوکان (۳۷۷)

☆ ۳۸۲ (۳۷۷) پاشرپانیه

تورلایی ههردو لای پانیه: «شمن نازنم پاشرپانیهت لهیل را خیز؟ ده لیل: ههتیم نه خر نه تل
نازانی شمن تنگر ده پین دهکم جروئیک کهوشی ده نورهههندی دهچال، نهه لههه پانیه له
ههه دلتی»

[پرسوول دهردهوخ، نازیزه]

☆ پاشاپانیه خری

۳۸۳(۳۸۲)

«هره تانیزه، نوره پاشاپانیه ت بلج را خرن؟ ده لئج: هه تیو نازانی بامم بلی هینابوم
جور تخینه کی هه مدلن»

[هوسن شعله: نازیه]

«نمن تاقم به شریلن، تاسکجه درلن؟ پاشاپانیه خری دلو ده لینگ جورن، بروکی کاکلافی
گلزلن»

[کرم نالانی: همیرن]

☆ پاشاپانیه

۳۸۴(۳۷۷)

نیزکی زادی پشتچانیهی جورین.

باوهر (۳۸۴)

◇ هگ نکه پاشاپانیهی هه بوا گورگ خنکینه.

۳۸۵(۳۸۴)

☆ پانیه قهر پاشی

۳۸۶(۳۷۷)

؟: «تئولریه، ره خنی نوره هه کس شلر هه محمودی ندریه/ هانه بهر سابا، مریزنگان
لوه سابو له سار جورنیک که ره پانیه قهر پاشی سار نوله به نسیه/ ده پاشی ره سنا دلوه،
له پاشی هج که سدا که ره وانییه»

[هه محمدی لوتلی: به پاشی شلر هه محمود و مریزنگان]

☆ پانیه

۳۸۷(۳۷۷)

«خوشگن! ده بل ننه نوره پچینه به سار گوریه لئی ده خمتانن/ په گمان له خمی ده پنه به
پهنجه و پانیلان/ نوری نیکنان هین که پنه به لکی ده کولزلن»
[هه محمدی شاهی: به پاشی کاکسیر و کاکشخ]

☆ پانیه مفری

۳۸۸(۳۷۷)

بانیه خری: «پانیه ت له بهر دی مفری خرن، به لکک له وری لژکی نهرمتن»
[هه لک کریران: نازیه]

«چاری بهش رهک باز، که لاندلی و خزلاندل، لئو شتیلی و باریک رهک له پتان،
که رانزه ده وری رهک کزل، له باریک که بهر دله، قامکمه فلوان، بالابن،
پانیه مفری...»

[به مری، گنجی سهر به موز: ۱۲۹]

☆ پانیه‌لکیش

۳۸۹ (۳۷۷)

کهرسه‌یک له کازرا، وار یا شتی له تهم بایته. له‌گونن کموچک که له‌کاتی
دیمهرکردنی کموش. به یارمندی نو، نیواری پشتووی کموش هله‌لکیش هتا به سووک
و سانایی دیمهرکری.

☆ گراوی پانیه

۳۹۰ (۳۷۷)

«دیمهرمه دیمهر شاه‌کرنانت له‌سەر گراوی پانیه‌ت ده‌کاتمه شه‌په‌ق / شاری به‌خوێلم وێده،
له‌خێنک گه‌رمه‌ت وهرگه‌په‌ق / کولمه‌ت به‌من‌پێنقه‌مه به‌ شوق و ده‌ونه‌ی گه‌لی شه‌په‌ق»
[دیمهرمه‌ی لوتکی: به‌یتی مێر و وێلا]
«ئه‌هل زه‌پێنکه خۆت پدموه کراسێکی مه‌حه‌(دراوی) شه‌گه‌ر له‌سەر گراوی پانیه‌مه ده‌گه‌رو
له‌په‌نگه‌ / ته‌مه‌های زه‌رمه‌مانم که له‌ بن کراسێکه مه‌حه‌(دراوی) ده‌لێن (ه‌نگه‌) / مه‌تا
دیمه‌ی مانه‌نیه‌م به‌ خه‌مناکی و په‌ پێ‌ه‌نگه‌ / له‌ خودام ته‌له‌به‌ سه‌هرت سه‌عادت پێ، له‌په‌ر
به‌لای هه‌رز و عه‌سانه‌ نه‌ه‌نگه‌»
[مهمان: به‌یتی شه‌په‌مه‌صوود و مێرزینگان]

پانیڕ

۳۹۱

گه‌رنکه‌ تیری دووس‌له‌.

لێک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی (۳۹۱)

به‌ پانیڕیکه‌ له‌ر ده‌شتری

۳۹۲ (۳۹۱)

← ۳۰۷.

به‌ وه‌ک پانیڕی پوه‌شی وایه‌

۳۹۳ (۳۹۱)

یان: ده‌لی پانیڕی پوه‌شی. «پانیڕی نیه‌په‌وش له‌ هه‌ر جێ‌یه‌ک تیری خواری دهم‌ی»
«برتی‌یه‌ له‌ مرفانی به‌ده‌خت و پێ‌سیاته‌».

یه کینگ له سیزده شاری پارزگیای کرماشانه، ۳۲۰۰۰ کسی حه شیمهته وکوتوتته باکوروی نهم پارترگیایه.

لینک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۳۹۴)

ه خۆ له پاوهی نی

۳۹۵/۳۹۶

دووو نه بوونی شرتیک: «دهروانی بچی بهرگی سینه می فخرهنگی زاره کی موگرنام بۆ بکری؟ نه پللا ناگمی. بۆ ناگمی خۆ له پاوهی نی!»

ه دلبی له پاوهی راهاتو

۳۹۶/۳۹۷

به رۆشنی کهم و برینی رنگای کورتهمه ماندوو بوون: «بۆوا ماندووی دلبی له پاوهی راهاتووی؟»

سینه م وهرزی سال، دواى هاوین و بهر له زستانه و مانگه کانی برستین له: رهمبه، خه زطهر و سهراووز: «سال بهرنگ بوو، پایز داهات، زهوی بهزگا، ههناپی نه ما، ئینی ههناو کهم بلوه، دۆژ چیان به بهرهمه نه ما، ههه دۆژ و دۆژتەر بوون، ههوا دۆنگ بوو، ره ز دهران، مشتاخ هه لهران، بۆستان له بهرگه رۆتن، بهرگه هه لکێشرا، جه تهره یه شیکرانه، ئاوه له بهراره ده بوون، ئهستێر دهریان لهر لکێشرا، سهراوه قهره بان گرت، بهناوان هه لاندان، دهوار بۆگه و لێل بوون، پالان و ... پۆخوست و بۆله بوون، پۆره ده وێجه دهره پۆن کران، ده پسته کۆله پنج بوون، نه رهنده تیشه بان چه نه پهلکه بوون، ساره کۆنل دهره کۆنل پان دا، کا و گزه له کانهن کران، گرمه و هولاکه و نه رهمه گها له تابه و گهجه دران، تهلای زستان داهرا، دهلکۆن به ههراى بارانی بهرهمهته و هه رهمه له ی پایز، دهمه کار و تیشه که نه دیان دلچاند ... دار و دهوون خه لاندان، دهلگ و چه مهن بۆنه مهن بوون، لاپانی بۆنه بۆنه رۆجه، نوالی زه نوالی کاتلر کران، له لان و نه نه نه دهووتانه، دهووتانی خه رۆن له خه رۆن که رۆن ... سووار بۆ بهراره نه گه بان، گها به رهمه تیشه کۆل، دهوور بۆنه نه نه نه، تیکان بۆنه په یگان ... ههوار خالی بوون، چاسر و چینه پۆنه رۆن، سینه م هه لهره ستران، هه هه که بهرهمه بان تیشه لکێشرا ... بۆزینگ و ده ستا بهان وه کار خست تا زهمه ی بۆ زستانی دهوور و دۆژ گۆزه ی که نه، سووار بهان، بهرله ی به بایکه نه، بۆ بهراره لیکه نه ... سالان له م وه نه دا که کاری نه هات کهم دهوور، سووا و په نه مه رۆی بان و دهووران لهوار دهوور و ئاوه دهوور داههرا، چه نگه ی راهه تازی داههات ...»

[مهن، چه مهن کۆل: ۳۱ و ۳۲]

«همه ده‌گور پایزان/ تلی‌خستن گه‌لایزان/ له‌و گه‌لایزان باه‌تر/ م‌میری س‌ری کالو/

مه‌روه‌گور پوروش و تاگر»

[حاشیه‌شریف. به‌منی حتمه]

باوه‌ی (۳۹۷)

○ خواردن‌موی شیری پایزان خراپه. ۳۹۸(۳۹۷)

= حمزومی لوقمان پایزی به‌کن شوانیکی‌دا پژبی، کوتی: شوانه نموه چ ده‌خزی؟ کوتی: ۳۹۹(۳۹۸)

نان و شیر. لوقمان کوتی: دجبن‌موه! به‌هاری دیسان به‌کن هه‌مان شوانه‌ی‌دا پژبی،

کوتی: شوانه نموه چ ده‌خزی؟ کوتی: نان و شیر. لوقمان کوتی: نه‌تو له من هه‌گیبتری!

[سیدحوسین رسولی]

مه‌سه‌ل (۳۹۷)

* پایز هات و هاوین چوه، به‌ری فه‌قیری در! ۴۰۰(۳۹۷)

← ۳۲۲ و ۳۰۲۳.

* کریبان که‌روتشک چ فه‌سلنیک خۆشه؟ کوتی: پایز، به‌و شه‌رده‌ی نه ۴۰۱(۳۹۷)

سه‌(ه‌گ) بتینی و نه تاجی

* شه‌ری پایز به‌ سال نای، پیاری نه‌بله به‌مال نای. ۴۰۲(۳۹۷)

لیک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی (۳۹۷)

سه پایز خه‌رمانی مه‌روانه ۴۰۳(۳۹۷)

پایزان مردن زۆره.

سه یاخولا به‌خیرتی/ به‌خیرتی میوانی تانیز، به‌ پژزی به‌هار به‌ شه‌ری پایز ۴۰۴(۳۹۷)

به‌خیزه‌نتی میوانی یه‌ده‌کری: «میدنا له‌ فه‌سه‌که‌ی دلیه‌زی، مه‌رووه‌که‌وان مه‌نگاره‌کانی

تولعه‌ر که‌: یاخولا به‌خیرتی میوانی تانیز، به‌ رژلی به‌هار به‌ شه‌ری پایز.»

[نمبوی. میرزا: ۲۹]

لیک‌دراوه‌کان (۳۹۷)

له‌ به‌رگه‌کانی پێشوردا:

ع پایز مه‌را - ۱۴۱۴ه‌.ق.

همایه کی کونی نارجهی موکریانه و له زمان کج و کوپزکی هوارچی باس له نوین و
راو و شکار دهکا. نوسینگ که به هزی که ترخه می کوپه که له کانی خوی دا به
کجهی نه گوتوه- همرسی هتاوه. کوپ دیویتی همنی له دستداوه و لهوه به دور نیه به
گه بشتنوه پایزه هوار. بارگه و بنه یار کۆلی لی تیکه و پیچن و له ماله میزد، گوله بک به
عمرزی دا بدن. روهی کردۆته چیا و بهندن و به حاله منی سه مبولیک باسی شو کارسات
و به رهاته دل ته زتنه ی کردوه که له چورنوه دا چاو و پنی یاره کی دهکا:

«ئاهاام له سه سه لپه که پایزیم گه پوشتن

چ پایزیکه سه منگ، دم له جستانن

نه ره بچن هه یزکی تاروک

ده بارن نه ره خوناوکن ره سه لپ

ته دهکا نچستان، فلاسلان، شیران، سه له بهدان

ره خنی ده ره خستاران، به موی ده بۆزان

نه ره خوناوکه کی خل ده دله ره له قله منی ده ره سه به پهانن

به لآن ده موی لووه موی سواران ده هاله خوارن

له موی شینکن په لکریان ماتی مه لوان پخت به خورسان

له بهر سه موی ده سواران، بگریگری باهیل که ران

دهنگی ناهاهان، ناسکه کی ده تاجی و تولان

هانیه گولله ی، بۆلی ده منی

نه سه نه موی به رویان په ده گوه

خلی رانه ده گوتوه له گه ره لانی

به لآم چ چاره و مه جالی نه ده ما

خلی ده پختنه، تاجی منی سه به پهانن

سه ره گردان و ده سه به رانی خه زۆیم خیلان، نه زت مرم پایزیم

نه ی وای وای وای...

نه ره کیژ رانه ستاپور له بهر پچم ده سه پهانن

به سه بدنگان گازی دهکا: کوپه ماله ویران

دهبا له هه موی به منی سه ره پختن قه له نه ده ی باهان ویرانیت کوتا

نچستا مه جالانی خیل به ره روهه، ده ستانیکه به رانه»

← گه منی سه به موی ۲۱-۵۷.

☆ ۴۰۷ (۳۹۷) پدپووله پایزه

بەری دواى گىايەكى خۆرسەكە و لە دەشت و نێو شیناورد شین دەمى. گولەكەى زەردە و لە دواى حەر نەو گولە وەك تۆپىكى تەوكتى لێ دێن پايزان لە گىايەكەى حیا دەیتەم، و با دەبێ: باویلە، باویلە، باویلە، باویلە، پشیلە، پایزه، پشیلە، گەمە، گەمە، شەلە، مینگەرە.

[لەرمەنگى هەرمەن، لەمۆر تەوكتى پەيوولەپایزه]

☆ ۴۰۸ (۳۹۷) ساردی پایز

(بۆ سەرمای بەهار گولەى بەهار و بۆ بەهاری درەنگ بەهار پەيوون دەکار دەکړ: «پايزان ماله خۆى دەکا و گولەى بەهارى لێ لای را دێتە.» ○ «بەهار پەيو تازە لە گىايەگولەى بەهارى دەهێرێ.» || کاتى سەرمای پايزى، بریتى به لە پايزى درەنگ: «ئەرمال هەفا ساردى پایز لە خۆ ناینەم.»

☆ ۴۰۹ (۳۹۷) شەخەشى پایز

سەرمای پايزى كە شىنایى بەگشتى و زەرەعات بەتایبەتى خراب دەکا: «...خاشاڤون ئۆلۆڤى ڤەلەڤان نەگەر ئەو پارووى دواى به لە زارە دەتا، گەبیل سەر ڤالەرمەن جا ڤولەى دەتا ڤەنە زوو ڤاتەو، هەختن پايزى تەن بۆ ڤەنەو مەر مەلەمەستا ڤەلەى بەگەپە ئەولای ڤاڤە و بەگەپاڤە تەمىگەلە نەوگە ئەمەن ڤەلەم و ڤەلەمەش ڤەلە، ئەڤ سەر ڤەو لەسەر ڤەلەنەن.»

[مەمەوود گەنلۆڤ، ڤەلەى ڤەلەڤى]

پایه

جینگە، ڤەلەپایه.

پێك هاته كانی له چاوی وههگیراو (۴۱۰)

✱ لەو سایه/ هاپێرا هاتنه ئهو پایه ۴۱۱ (۴۱۰)

(بە گەردان کردن، بۆ هەموو کەس دەکار دەکړ.) || بۆ کەسێك دەکار دەکړ: کە لە ڤە و پایهى خوارى را به ڤەلە سەرووگەشتى و ڤاڤەرووى خۆى لەبەر کردى.

۱۳۱۶۱۶۱۶ - مستفاقولەلى قوللىنىپ قولىنىڭ ئۈستىگە سۈرۈپ بۆكەن) بىلەن ئۆزىنى ئۆلتۈرۈش
دەگۈن: ئۇ ھېندۇستاننىڭ ئۈستىگە سۈرۈپ بۆكەن) بىلەن ئۆزىنى ئۆلتۈرۈش!

(۱) لهرزین و پت دانی گری چرا یا لامپی برق: «چرا که مان هدر بنه پنهتی، پنهانیه ده گوزتور».

(۲) پرتویزه: «نمری نمر پنهتتم لهچ».

* کونگی کہینک وہ پتہ پت کہون ۱۶۱ (۱۶۱)

ترسانی له زاده ده. ا. هاوای: تف ده زاردا نیشک برون. نمرس و گرو تنگدل کردن/ نیشک دان. زراو چورن. و نمنق چورن. گرو ده کونگدا نیشک برون. قزاقین. خودار برون. شت برون. خلق یسی کردن.

تنوک، دلوپ۔

لیکدراوه‌گانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی (۴۱۷)

۱۹۸۱ (۱۷۱) = راک پنی خون

زور سرود: «چمک‌گولیکی وک پنی خوین/ گوتی: نی پاری ژیکله و لیدم/ بریا می من با
نمر گوله سروده/ کوله نار تو شیت‌وشورده»

[امین، قاریک و بیوت: ۲۰۴]

پتون

تایم پتو.

پیک‌هاته‌کانی له چاوگ وه‌رگیراو (٤١٩)

✱ قسه‌پتون برون

٤٢٠ (٤١٩)

← ٤٢٣.

پته

(١) زه‌ریک که به تەوزمی قامکی نەسین کۆژ، بۆسەر قامکی شاده یا نارەسات و به

بەردانی گوشاری نوو بۆ لای کەسێک یا شتێک وەدی‌دێ. ← ٤٢٢ و ٤٢٣.

(٢) ه‌اوشنی مەرمەر به دوو قامکی شاده و بالا‌بەرزە.

(٣) حق، عمل یا تەزکی کردنی مێشێن که بۆ ه‌مرکام له یاری‌گەران وەدی‌دێ.

لیک‌دراوه‌کانی ڕسته‌یی و نامال‌ڕسته‌یی (٤٢١)

✱ پەتە لێ‌دابام دە‌قلیم (دە‌قلی، دە‌قلە)

٤٢٢ (٤٢١)

← ٣٧٣/ب.

پیک‌هاته‌کانی له چاوگ وه‌رگیراو (٤٢١)

✱ به پته خۆ تە‌کانن

٤٢٣ (٤٢١)

(١) تە‌کانن و خاوشن کردنە‌ودی‌جل و پارچه به پته.

(٢) بە‌لۆ‌ز‌لۆ‌ز برون، بە‌ده‌هیه برون، بە‌هەرا برون: «کە‌راوات‌لێ‌کی گە‌زێ‌لە‌م دە‌به‌ر‌ه‌بر»

دە‌شکرت پە‌یه‌که‌ تە‌وکی به‌‌ه‌له، قە‌ت کە‌لکە‌ی پە‌یه‌نه‌ما‌بر، پێ‌جا‌بر و ه‌یه‌ک‌س کە‌راوات‌لێ‌

بای مە‌به‌ه‌له‌، به‌‌ه‌ی خۆم دە‌تە‌کلە.

[ڕ‌س‌و‌وی ن‌ام‌ری: ن‌ه‌قل]

(٣) خۆ‌پ‌ان‌ان و نە‌خ‌ر‌ف‌ر‌وشی: «لە‌م لە‌سه‌ر لای‌ی دانا و دە‌ستی گ‌ه‌ به‌ ل‌ە‌‌ز‌و‌ش و پێ‌چه‌ک‌م

ه‌تا تێ‌جا‌وان‌ و ل‌و‌وم دە‌‌خ‌س‌ل‌ان‌ ک‌ر‌، جا‌ر‌جا‌ر دە‌‌ک‌ل‌خ‌یم و پێ‌ک‌م له‌ پ‌ات‌ل‌ک‌ی د‌نا و

تە‌س‌ل‌ه‌پ‌ه‌کی سە‌م‌ل‌تە‌ک‌م دە‌ک‌رد. وە‌ستا سە‌ل‌یم ک‌وتی: به‌‌خ‌ۆ‌ز‌یی جە‌ن‌ایی مە‌ل‌ها‌! تە‌‌م‌ش ک‌ر‌م

تە‌خ‌ه‌ک‌ک‌ور دە‌ک‌م.»

[سە‌م‌ل‌ه‌ی سە‌ر‌م‌ش‌تی: به‌‌م‌ی ن‌ام‌س]

✱ پته‌کردن

٤٢٤ (٤٢١)

کایه و نۆ‌ره له مێشێن‌دا.

✱ پته هاويشتن ۱۲۵(۱۲۶)

← ۱۲۴.

✱ پته له جگ/ مېرمدې ناويشتنهوه ۱۲۶(۱۲۷)

تدرک کردن و دولانانی په کجاره کی چکین یا حیثین.

✱ له پته دهرچرون ۱۲۷(۱۲۸)

۱) له پته دهرپړینې مېرمدې به یې نامادۍ.

۲) پرودانې یې رست و داخواز: «- ډهری کاک مستغلا ډهوار نه پورې نېدی منډالی ډېکت

ډهر؟ - په خړوای کاکه له پته مان دهرچروا»

✱ له سدر پته کی کسپک ښه کردن ۱۲۸(۱۲۹)

۱) له کانی کایه کردنی کسپکدا ښه کردن و پورته هوی هوش پړیشتن و له ناکاډا

سهرنه کپوتنی شو.

۲) نیکدان و شیواندنې بیر و فکری شو، به ښه کردن. له کانی کردنی کارنکدا.

لیک دراوه کان (۱۲۹)

☆ مېرمدې پته ۱۲۹(۱۳۰)

چړوکترین جوری مېرمدې که ده میشتی پته اکلکی لې ودره گیری. «= مېرمدې

دروقامکه. مېرمدې کیفه.

لیک دراوه کانی رسته یی و ناغال رسته یی (۱۳۰)

= دملنی مېرمدې پته یه ۱۳۰(۱۳۱)

برتی یه له مرؤفی کورته بالا. «ا. هاوتای: دملنی بنه گوگمه. دملنی ټوپه هره. دملنی

سپنگه له پمینی ډاکو تراوه.

☆ همدول پته ۱۳۱(۱۳۲)

په کم نوره.

پتهو

۴۳۲

نموي خراب بوون و هملو شاني چمتوون يې: «ژگمه، قايم: «په پوهيښي شويښي نېشتان و
 تلواي تار پتيم پتهوتر و پتهوښم و پانهولې و بهمېز وگوتېر يوه...»
 [همدې، بؤگورستان: ۱۱]

پټک هاته کاني له چاوگ وهر گيراو (۴۳۲)

✱ قسه پتهو بوون

(۴۳۲) ۴۳۳

له سر قسې خړ سور بوون: «چا توه زمېنل ټگه شوي لي معطوم بوو هاتهوه بڼ
 کاروبښي خلې. مېړنيش توه دلي ټگه تار پتهوه، دهگوت: تازه قهولېښم دوه، ههچي به سره
 دې ناپېن په هيمان بهمه. پوهلانتېش شلې شلې له ده پوهلېسي خړېدا. گوتې: بڼ وا په فکري؟
 پپاو ټگه لستېکي کرد دېن قسې پتهوون. قسه که لټېږي پولاپه: په تاسن جزې خوا توه،
 تازه کاره به سهرت هاتوه. مېړنيش عېبه سارو.»
 [محمدسي لوتلي، بهنې زمېنل و گوزل]

← ۴۲۰.

بجران

۴۳۳

(۱) ليک بوونه و لمبره بک چروني شت گه ليکي وهک: ديوار، پښت، پارچه، فمبرش،
 کوش، ونو و هميري يې پټې: «نستان دقسي و دقده قسي به دقې ما. وهڅنېک خهک
 ټيگېي دچيري نالم دچيري، سهره پاي شې گوهتېر گوهتار و تالان دپلوه... نيران ما و
 ټيگه هې مه هين.»

[شمسوري، هاورېمه: ۵]

(۲) زور خواردن يا لمبره بک چروني به هڅي زور خواردن: «چې ديم يې ناخوږي؟ پچرام،
 ○ چينم خواره توه دچيري. ○ بؤ چينمې دهڅي مال وړان لهخه دچيري!»

مه سسل (۴۳۴)

لمبره گه کاني پيشودا:

ه همود شتيک له باريکي دا دچيري، زولم له مستوري / دستوريابي دا-

ن. ۱۹۹۰

۱۳۵۱ (۱۳۵۱) * **مريشک لاسای قازی کردوه قوونی پچرا / درآ**

بۆ نمو مرۆفه هزار و نه داره ده کار ده کړئ که ديهوئ له گوين دونه مند و هه بوريان
بزی. به لام چون که ناتوانی درېزه بهم شپوه ژيانه بدا حملی گه رانهوه بۆ ژيانی پيشوو ددها
که چي نمریسی هه بۆ ناکړئ: «هوک مريشک که نه قلی نه پېچن / بېتوو جووچکه می مرای
هه لېچن / هوک بگانه کناره جووچکه / ناپهته شولنی بهر جووچکه لېچک / چي نه می ویشک
چي نه می تاره / نېدهگا قوون ترالی پېن تاره»

[هاجی لاس]

«مامر قهله وین پان لپ و لاوا / نه پچر مەتا دهکا مێلکه قاز»

[مه لاسموروو سېبا هرا]

۱. مارتای: مريشک لاسای قلی کردوه قوونی دهرهات. مريشک لاسای قازی
کردوه پستکی قوون دهرهات.

لیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۴۳۴)

۲. نموه له حهیلانی ده پچریم / لیک ده بمره ۱۳۶۱ (۱۳۶۱)

نوموړی نارینه زایستی په له ناکار و کردوه یا قه ی کسبک.

۳. چهرمی خاوه نه ددرئ نه ده پچرئ ۱۳۷۱ (۱۳۷۱)

(۱) برتی په له شتی قایم و خواراگر.

(۲) به شوخی بۆ زنی ژن ده کار ده کړئ.

لیک دراوه کانی تر (۴۳۴)

☆ پچراندن ۱۳۸۱ (۱۳۸۱)

(۱) لیک کردنمونه و لمبره رک مردن.

(۲) رفاندنی به پهلوی شتی له دمستی کسبک.

☆ داپچران ۱۳۹۱ (۱۳۹۱)

(۱) زوق و گوشاد کردن، کردنمونه.

(۲) لمبره را بۆ خوار دادوین.

مه تهل (۴۳۹)

۳. دمستی بۆ قوونی دههه، زاری دادپچرئ ۱۴۰۰ (۱۳۹۰)

☆ داپچرانندن

۴۴۶(۴۳۹)

- (۱) داپچقاندنی دم و زوق کردنی چار.
(۲) لهسمر بوزخوار دادچرانندن.

☆ داپچرین

۴۴۷(۴۳۹)

← ۴۴۱.

☆ ههلهچران

۴۴۸(۴۳۹)

- (۱) کردنهوه، سهر ههلهگرتن.
(۲) لهبهربهکچرونی تهقهل.

✱ زار ههلهچران

۴۴۹(۴۳۹)

قه کردن، وهجواب هاتن: «جا عز زاری ههلهچرئ» ده زارت ههلهچر، «ا» هارنای:
زمان نهگهزان.

☆ ههلهچراو

۴۵۰(۴۳۹)

- (۱) سهرلهسمر ههلهگیراو.
(۲) دادچراوی تهقهل لی دراو.

بچراو

دپراو، پښت، پارچه، قهوش، کدوش، رنوو و شتی لعم بابهتهی لیکبزووه و لهبهربهکچرو.

لیکدراوهکان (۴۴۶)

☆ داپچراو

۴۴۷(۴۴۶)

لهسهرپا بوزخوار دادچراو.

فې (۴۴۷)

● تهتزی خهجهدۆم

۴۴۸(۴۴۷)

داپچراوت بهسهری گزم
تهتدک تهتدک لیتدازۆم

☆ هملچراو ۱۱۹(۱۱۹)

- (۱) سرله سر هملگیراو.
(۲) دادراوی ته قتل لی دراو.

لیک دراوه کانی تر (۴۴۹)

☆ ته قتل هملچراو ۱۰-۱۱۹(۱۱۹)

- (۱) تاپیستی دادراوی ته قتل لی دراو.
(۲) کسینک که قسی بن تام و بی مانا و هله قه قه لک دکا. ا هارتای: ته قتل
له سریدک له بیرن.

لیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۴۴۹)

له برگه کانی پیشوردا:

ع سرقان نه پشتم / نه پشتم سهرمشان بۆ ئیو / بۆنگز باش لیه، بۆ
پیر پیکلی شله ی قولی کارنه کمری بارنه بری پشتم له حوت جی
هملچراو پاهه - ۸۱۴ ب.

پچرین

- (۱) لیکه هلمشاندن و لمبریه کیردن: «چومکک شمامک هاتوه و له من بروری نه بری /
بۆیه و بدو و هه هه ملنگان سر کاله و پاره نه و پشیمندان نه پچری»
[مهمم لوتکی: بهی زهینل و گزله]
(۲) فراندنی به پهلای شنگ: «له رخ له پشتمه بوو، پشیمه دیککک و پچری، بری له
پشتمه وه بن کلکی ئیستریه. ا»
[بهی شیخ فرغ و هاتون نسن]

کایه (۴۵۱)

☆ گوی پچرته / گوی پروسکینه ۱۰۲(۵۱)

سهرتا کسینک به ئیری مه للا دیاری ده کړی. مه للا، پوول یا شینکی تر به تراوی هیزی
خوی قری دوا. هرکس بتوانی پوول یا شته که هملگرتنه، حوت دوا به هه لائن و

حواره‌یچەك خۆلەمدەست كەسانى دىكە ۈزگار بكا و خۇبگەتتە مەللا. نەگىيا دەكەوتتە
بەردەستى يارى كەران و نەوضەي گرى دەگىشەن ھەتا پەرل يا شەكە فرى دەدا.

پىك ھاتەكانى لە چاۋگ وەرگىراو (۴۵۱)

❖ ۱۵۳(۴۵۱) ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷.

رەين و پەچرىنى چەرچار لە داخ و قەين يا غەم و كەسر: «ھوكەمان لۆكەرە دەپەن ھەر
مارەت بگەين بە پەگپارەكەپە/ دەپاننارەنە كەن مەلا و سەلارە/ خالوونەستى ھەموو دەوى
خۇي پەچرە: خۇلەمەلەدەگى: بە تەلەم دەمدەن بە ھىخالەكەپەلەر»
[مان، ئۇخەي، موزىفەرە: ۵۰۲]

← ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷.

❖ ۱۵۴(۴۵۱) ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷.

↑: «جوابىكى ئارە بىل مەنگەي/ بىنە خوارىن گەپەگەي/ گەرلەيان لە سابلاخ سەر پەي/
ئەگەر واپان دەزانى پاكى سەرھانى خۇيان دەپەي»
[ئەمەدى، لوتى: بەشى مەلۇخانى مەكرى]

❖ ۱۵۵(۴۵۱) ۱۵۶ ۱۵۷.

«پە وانى گوت: ئەگەر سەبەپنى خەبەرەم دەن/ ھەر كەس لە مەلەخۇي پۇتەدەرى/ لورەن
وەسەرى خۇيكا، پەخەي پەچرە/ بگەي بلىن: ھەيلا پاپەنەن گول بۆر، دەريان كەلە ھارى
چەنەك»

[مان، ئۇخەي، موزىفەرە: بەشى مەم و زەنا]

← ۱۵۳.

❖ ۱۵۶(۴۵۱) ۱۵۷.

۱) دوزگوتەمە.

۲) لەشەردا بەرگى يەكتر بە چەنگ درانەن.

[ھەمبەنەمەلەرىنە: لەشەردا بەرگى پەچرەمە]

❖ ۱۵۷(۴۵۱) ۱۵۸.

«چا كوتى: خۇ ئەمە پەچرىكەنەي لۆرە ئەمەلەن خۇ ئەگەر مەيان وەخەپەرىن دەگەي و خۇي
دەپەپەتەرە، دەلەن ئەلە بۇخۇت ھەمووت خوارەلەرە و پەشى مەن ئەمەلەتەرە.»
[پەسەل بەلەكى بەشى مەمەلەكە]

← ۱۵۳.

* داپچرین

٤٥٨(٤٥١)

← ٤٤٦.

* هلچرین

٤٥٩(٤٥١)

- (١) سر لهر لایردن: «زانی تهگه شر کولکه نلره دمسکاریه، هفتایمه له بن کوره داینا، کزه کنی لایه پیدا یوو. لایله تار کرابوو، هلچرین تهگه تاملای کرد. مندلکی تاملابوو»
[حاجی ساله شموره: بهمنی مژ و وولا]
- (٢) لیک کردنوی پیکه رهنوسار: «گولنکیان تار شپله رگرم هفتا، وه خوانی زینیان گنیا
دله له زینیان هلچرین.»

[قاله من: بهمنی برابوگ]

- (٣) وه کوو هدرمه ده گوتری: «رطلا هلچرینم/ هلچرین.»

برج

٢٤٠

مووی دریزی سر.

باوه (٤٦٠)

- ٥ کولکه رزینه پرچی مه لایکه تانه.

٤٦١(٤٦٠)

دوعا (٤٦٠)

□ پرچت به برین چی

٤٦٢(٤٦٠)

- ناشرانی سر. وه کوو به کینگ له سزاکانی پیاوله سر رگیران. بژ شاپرید بردن. ا. هاونای:
هدک سدرت بدافشین چی. ← ٤٦٨.

پیکه هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (٤٦٠)

* به پرچان پاکیشان

٤٦٣(٤٦٠)

- (١) گرتنی پرچی کسینگ و به دواي خؤدا پاکیشانی.
- (٢) بردنی به تیزری بژ هاروسری یا به نمتک: «تهگه به گولی میامه ندی ره سپده یوو
شوان لسان و شیرمن و گولانه/ سهری مه لایله و ده پکوت: تاملنکیان خؤ شمن میج به نلندیم
له هفتای، میج به پرچانم رله کتشاری/ تهگه رگلی ناپه هتتی هتا پتتیمه به بژ مالی ده
پاپانه»

[بههری. گننم سهریمژ: ٢٠٤]

«بایان میردایخان و میره زرخان و حمه دی له قورده پیسه/ مه پیدای خه زالیان به تالان
دیده/ خه زالیان پادکشا به پرچی/ هر دنگوت هه زه تی زفته به/ کلان به بیلان
دیده»

[حمه دی بهیتان: بهی لاس و خه زان]

«لهمان ماله مه لایراییان تالان دکرده حمه دی مه لایه پیسی و شه حمه دنگای ده هه کی به/
بای خه زالیان به پرچان پادکشا له موری کلج و کلج باری به/ ده پانگوت: شه به نه تکی
کورده لاسی ده ماله کوه»

[سیدحوسین پسرولی: بهی لاس و خه زان]

✱ پرچ هژلنوه ۱۶۱ (۱۶۱)

موری به ده کوه بادراوی تیک هه لکشار.

تیک هاته کانی تر (۴۶۴)

✱ پرچی سی هژلنوه ۱۶۵ (۱۶۱)

میزد نه کردنی کج یا میزد نه کردنودی ژنی لاری میزد مردور.

✱ پرچ/ پرچوله سی له سهر که سینگ هژلنوه ۱۶۶ (۱۶۱)

میزد نه کردنی ههتا سهر سبارت به شه: «دنگوت به خودای و به پخته بهی شهمن جوانیم
ده کل ناسری میزانی/ شهرت یه شهمن له سهر ناسری میزانی به پخته به پرچوله لاری ده
سهر»

[سهمه ماله کی: بهی ناسر و ماله زان]

✱ پرچ هژلنوه ۱۶۷ (۱۶۰)

به ده کوه بادانی موری تیک هه لکشار.

دوعا (۴۶۷)

له بهر که کانی یشودا:

ع یاخو دا پرچی/ پرچو کی سی له ماله بایی به پخته به - ۲۶۱ ب.

* پرچی کەشیک تاشین

۱۶۸(۱۶۰)

۱۶۶→: «ئەنەن لە تەسی پەنەن خۆم دام گەنەن، خۆلەم حازد گەنەن پەنەن مەنەن، مال و مەنەن پەنەن مەنەن، لە نەم مەنەن، مەنەن مەنەن مەنەن»
[مەنەن مەنەن: مەنەن مەنەن]

لیک دراوه کان (۴۶۰)

☆ پرچۆکە

۱۶۸(۱۶۰)

↑

☆ پرچۆلە

۱۶۹(۱۶۰)

← ۱۶۷.

☆ پرچەدرۆزە

۱۷۰(۱۶۰)

باریکەبەکی نەم که گۆتایی ماسولکە بە نیکمە دەلکینی، فەلەن.

باوەر (۴۷۰)

○ خوارونی پرچەدرۆزە، دیتە هۆی درۆزی پرچ.

۱۷۱(۱۷۰)

پرد

۲۷۲

۱) شتیک که دوو لایانی رەک چۆم، دۆل رەدەر و شەقام لیک گری دەدا: «دەست و لای شەقام مەنەنەن، پەنەن پەنەن و مەنەن پەنەن گەنەنەن مەنەن و دۆل رەدەر و جۆگە لیک لە پەنەن مەنەن لە لایەکی شەقام مەنەن پەنەن پەنەن لە پەنەن، بە شەقام لیک، گەنەنەن پەنەن و مەنەنەن»
[مەنەن مەنەن: مەنەن مەنەن]

← ۱۶۸.

مەتەل (۴۷۲)

§ چەرمە سەر پردیکی

۱۷۳(۱۷۲)

کەوتە نێو پردیکی

- کمال

په‌ند (۴۷۲)

⊗ نار بټیا؛ له پردی نامرد مد پیره - ۸۱۱ / ن. ۷۷۵ (۷۷۲)

⊗ زالم بیج به پرد به سړی دا مهر ۷۷۶ (۷۷۲)

↑

جنتو (۴۷۲)

♠ نای / وی له پردت بدم ۷۷۷ (۷۷۲)

سړوکه له جنتو، له دلان گران نایه و دوست و عاقل به یه کتری دلین.

♠ له پردی بدم ته‌گه پټی دا هاتیه شاری ۷۷۸ (۷۷۲)

↑

پټک‌هاته کانی له چاوگ وه‌رگیراو (۴۷۲)

✱ پرد هدلبه‌ستن ۷۷۹ (۷۷۲)

ساز کردنی پرد: «نور پردی که بل شمامی هدلبه‌ستو، که نور په‌روده‌تو ده‌ستبه‌چر

تټکمان‌دایو.»

[همه‌طریق: به‌پټی همتم]

✱ پردی قیامت پسان ۷۸۰ (۷۷۲)

«ده‌ستم له نای زولفتدا بدم بالابه نه‌مزانې / بلج ده‌مگړی خل لوریان پردی قیامت

نه‌پساره»

[رومانی]

← ۲۹۲ ب.

له به‌رگه کانی پټشودا:

ه‌نماتنه پرد و نematنه باز - ۸۱۸ ب.

لیک‌دراوه کانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی (۴۷۲)

ه‌ دوو صفرم پردا دیوی گه‌لازی، یا ووره پردی یا ووره بازی ۷۸۱ (۷۷۲)

(گه‌لاز: گوندیک سر به شاری شز. ۱) ← ۸۱۸ ب.

لیکدراوه کان (۴۷۲)

☆ پردویشناو ۴۸۷. (۴۷۲)

مشکلوزمه. توبال لهنه ستز.

دوعا (۴۸۲)

☒ به پردویشناو ۴۸۳. (۴۸۲)

مشکلوزمه ېوون: «وهډا به پرد و پېتناوم ېې ټگړ چزکې دغه کړتې له دهرک و له ښوانن/ ټسېې بله دغه کړتې ټسېې ته وېله و په ختېرخانن/ به پرد و پېتناوم ېې ټگړ وه نوم دغه کړتې بل ملکې پاڅای خورسانن»

[همدې لوتلنن: بهېتې مېر و وهډا]

↓

☒ پردویشناو ۴۸۴. (۴۸۲)

«بلن: خه زال دېکوت: وهمدې لاس له خاتوننه برېږه و له ټه حصه دځای ټاله کړېه/ وهمدې لاس خه ټاله ناموسی پچارانې ده قالې ما خړه/ ډېې پردویشناوم ېې: ټورق بلنن که خورلې نه دی مېرې مه زین دگرېځ ښوانن له سر بهرېږه»

[همدې بهېتان: بهېتې لاس و خه زال]

«ټسې خاتوننن سرې له کولځکان: له په نجه مان دهرتافېنن/ ټسې مېرهم ټگ ټه تل مه خوروت حاصل ېو پردویشناوم ېې ټگړ ټه منېش بل په ټگېنې په فېالت نه منېش»

[همدې بهېتان: بهېتې مېر و زین]

! ځاوتای: گوناحار ېوون. مشکلوزمه ېوون. مشکلوزمه دی دیا و قیاسه تی که سېک ېوون.

☆ پردوله ۴۸۵. (۴۷۲)

← ۱۷۲۴.

☆ پردوران ۴۸۶. (۴۷۲)

ټشکچې و چاودېزې پرد: «ټو چول و بېابانه کابرایه کې لږېو، لږیان پرسې: ټکابه ی؟ کړتې: پرده مانن، ټې وا مه په هشتېک ددېلنن و ټې وا مه په نامېلنن، ټاکام له و پرده ده ېې.»

[همدې لوتلنن: بهېتې ټورق محمود و مېرېنگان]

پودی سیرات

پردیکی زور باریک و تیز له سر جه مندم که له پژوی قیامتدا. هه موو دمی
به سیری دا برژن. به لام تمنیا پیواچاکان و لی سووردراوان دمتوانن لینی به پهنه و بچه
به دشت: «جه منی نه پوریان که گولاجان/ له کوتاهی خلیان خه جاله جان/ پودی سیرات
به سید دود و دم/ دهکونه خوارق بی نقر جه مندم»

[مهممین مرایی: بهی لهری]

«... هه کیره مالوژان، خانه گریان و ده نقره/ سرووو و سروسانان له گه رینگه زه
به نقره/ نه من له مه لا هه پوریان که مایه راتیم زانوه/ له سه پوری پودی سیرات له بی دایک و
بابی مه دهنی سیرت هه به دهج و خیره»

[به هری، گنجی سیریمور: ۱۶۱]

«... رولانازی قیامت له سر پودی سیرات پیناوه لرم بن نه گه مردم له چالم نه کن تریزیک
خلی ده جیوان»

[به هری، گنجی سیریمور: ۱۵۸]

باوه (۴۸۷)

له بهرگه کانی پشوردا:

هه پودی سیرات له مووی باریکتره و له نه لاسی تیزتره- ۲۲۱۹/ ن

پوس

۴۸۸

(۱) پرسیار. پرسین: «نوه پوسی مه لایانی دهکده/ هه موران لغوایان بی دایره که به نقره

ناله»

[به بهی طیف هریخ و خانوون لهری]

← ۴۸۹.

(۲) بیوردا گوزینه می دوو یا چنده کس له گدل به کتر بی دوزینه می ریگاچاره یا تدها
گرتن له مهر بابیتیک.

← ۵۰۲ (۳)

لیک دراهه کانی رسته می و ناهال رسته می (۴۸۸)

به رازت له کن به کیک می، پرست له کن هزاری

پرس و راورتر به خه لک کردن و پاراستنی نهیتی.

پیک‌هاته‌کانی له چاوگ وه‌رگیراو (۴۸۸)

نه به‌رگه‌کانی پیش‌وردا:

ع یی‌پرس / ئه‌زنی که‌سپیک قامک ده / له ئاو رۆژنه‌کردن- ۹۵۵ / د.

☆ پرس / پرس‌دا به که‌سپیک بوون

۱۹۰ (۱۸۸)

۴۸۸ (۲) →: «دایک و بابم پرسیان مهر به خالنه. ○ سه‌په‌ر خنر کوه‌په‌ر نه‌مزانپه‌ر که‌زالی ساره

که‌راوه! خنر ساله که‌زالی پرس‌ه‌لپان مهر به خنر!»

☆ پرس یی‌کردن

۱۹۱ (۱۸۸)

۴۸۸ (۲) →: «په‌وه‌ل هاتووم په‌رم به‌ره که‌رله. وه‌لی ئه‌وانه‌که‌ش نه‌لێن مه‌دالی مه‌ به‌ره!

بره‌گه‌په‌ر به‌ره نه‌هات له‌به‌ر به‌رگه‌په‌ر که‌ی هیچ فسان به‌کا...»

[سه‌لیم به‌یزید: به‌په‌ی شیخ‌طه‌رم و خاتوون‌لکستی]

«ده‌مێن به‌لێ: په‌په‌ی ئاگانه‌رو به‌ی سه‌له‌کی نه‌هاتنه / شه‌ر به‌مه‌وود به‌ جووێک ساجیبه‌یه‌یه‌ته،

ده‌وله‌تان تا پرس به‌په‌ی نه‌که‌ن ئاتوێن سکه‌ په‌نه‌ره‌ سکه‌خانه»

[له‌ممه‌دی لوتلی: به‌په‌ی شه‌ر به‌مه‌وود و مه‌رزبێگان]

باوه‌ر (۴۹۱)

○ پێغه‌مه‌ر فەرمه‌ویته‌ی ژن پرس یی‌بکه و به‌قه‌دی مه‌که.

۱۹۲ (۱۹۱)

لێک‌دراوه‌کان (۴۸۸)

☆ پرسه‌گورگانه

۱۹۳ (۱۸۸)

پرس یی‌کردنی دوا‌لته‌ی و ته‌عاروونی. ل.

پیک‌هاته‌کانی له چاوگ وه‌رگیراو (۴۹۳)

✱ پرسه‌گورگانه یی‌کردن

۱۹۴ (۱۹۳)

↑: «به‌مه‌مه‌ش نه‌مه‌وستا، مه‌رخ له به‌راوه‌ بێه‌ه‌ته‌که‌شی خۆش که‌ره که‌ به‌خوێنێ و ده‌لایی و

که‌له‌به‌وه‌ی به‌رگه‌دراوه‌که‌شی ده‌ست‌که‌په‌ی، ئاره‌به‌ خوازپێتیا ژنه‌ ده‌یێ‌لانی پرسه‌گورگانه‌ی

یی‌ده‌که‌ن، ده‌نا خۆشی یی و ناخۆشی یی هه‌ر ده‌گیر ده‌گیر.»

[به‌دایه‌سی، شه‌مه‌ه‌نامه: ۲۵۶]

☆ پرسپار ۴۹۵ (۴۸۸)

(۱) ۴۸۸ →: «ماده‌های تولد باب پرسپاری کرد گوتی: مهرزیگان کوا»
[نصحنه‌ای لوتکی: بهمنی طویرم محمود و مهرزیگان]

پنک‌هاته‌کانی له چاوگ وهرگیراو (۴۹۵)

☆ پرسپار لی کردن ۴۹۶ (۴۹۵)

«ته‌ماهای کرد، بهرگه‌کی لیک‌ده‌وه لانه‌په‌ک و نوو داری لیک‌وو، هیچ پرسپاری لیک‌ده‌وه،
به‌رگه‌کی لیک‌ده‌وه لیک‌ده‌وه و پللی.»
[کاله غریب: بهمنی شیخ‌فرع و خانوون‌لستی]

لیک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی (۴۹۵)

به پرسپاران لیک‌مان / پیاو ده‌شته به‌غدایه - ۳۱۹۱ ب. ۴۹۷ (۴۹۵)

☆ پرسپین ۴۹۸ (۴۸۸)

«ته‌هل خولت به‌خان‌زاده و به‌گزناده‌ی شاری دلدوبان
ده‌زانی که له نسل و نسه‌یی خولت ده‌پرسی له تایه‌ده‌ی به‌گزناده‌ی پتانی.»
[کاله غریب: بهمنی شیخ‌فرع و خانوون‌لستی]

لیک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی (۴۹۸)

له به‌رگه‌کانی پیشوردا:

ه ده‌گر دل گوتی / مملتا موزی زریانی، نه چول ده‌پرسی نه ناردانی -
۲۰۹۵ د.

به بهینه‌رنگم، بیرسه ته‌حوالم ۴۹۹ (۴۹۸)

رنگ‌پورووی ژاکاوم، نیشانه‌دیری حالی خراپه.

ته هدر سه‌پرسه ۵۰۰ (۴۹۸)

له کورتایی رسته‌دا دئ و مانای نه‌ریم‌ر ده‌گوتینی: «... گوتی: تا‌ها ده‌په‌و به‌پته‌ شارا،
دوستی پتشی دلق‌پشتن ته‌گه‌په‌رک به‌تق‌بکا. فکریم بئ مسه‌له‌ی تو‌په‌شه‌ی چوو، ترس‌یکه‌پ‌ل‌ن‌پشت
هه‌ر‌مه‌پرسه.»

[نصحنه، گه‌په‌پار: ۱۷۲]

«... له لای لولتیه یوه نالوړه لیک هره مه پرسی.»

[مخبر: چېشې مجبور: ۳۷]

«... نه وین و چه وړه پک پور؟ هره مه پرسی.»

[مسمان: ۱۲۱]

«... دهگه لیکه هره و چه لیکه پکیان پور هره مه پرسی.»

[مسمان: ۲۲۷]

پنک هاته کانی له چاوگ وهرگیراو (۴۹۸)

✱ داد/ شکایتي که سیک پرسین

۵۰۱ (۴۹۸)

گویی سستی شکایت و گازندی بورن به گازندی نهر راگیشتن: «همیه ده لیک یا دهگم/ هره لیکه ده نوسم/ دهجه کن حاکمی عهجه/ نهگه له دادم نه پرسین/ له دلم نهج به وهرهم»

[طبری ساله جواپوری: بهی جونه کانا]

«سالی به مهفت ناخلفه/ چه نه دهم ناوری بهه/ نهگه تر پاری منی/ له گوله گت بهه/ حاشا/ نهگه دادم نه پرسین/ دهجه دلی به زلفا»

[فاله طین: وره مقام]

«چا سبه پنک شکایتي که سی نه پرسین/ لیک عوسمان گوتی: سعه د لیک شکایتي که سی نه پرسین؟ گوتی: وه لایم لوروان خه ونم دهره و نیچازم ده دهره به به موله گتی خلم.»

[فاله غریبه: بهی سعه و میرسونین]

لیک دراهه کان (۴۸۸)

☆ لی پرسین

۵۰۲ (۴۸۸)

۱) ولایم پرسینک له که سیک وین: پرسین لی کردن.

۲) نه حوالی که سیک پرسین: «بام نوری لی دهری.»

مه سله (۵۰۲)

له بهرگه کانی پینشودا:

ه له نیستریان پرسین: بابت کوچه؟ کوتی: خالم نهسه - ۲/۴۳۴ د.

ه له سنده گلیان پرسین: بلچی وا دهی؟ کوتی: چاو له بهردی دهگم - ۲/۲۷۷ ب.

ه له لاندگه لاشکیان پرسین: مالت کوچه؟ کوتی: با دهزان - ۲/۲۵ ب.

ه له گولیان پرسین: بل وا گشی؟ کوتی: باهوانه کم موره - ۱/۱۰۳۷ ب.

- * ۵۰۳(۵۰۲) تهشتي زتر لهر سمرت دانتي کهم ليتناپرسی
بژ شون و ولانتيک دهکار دهکري که جمنايدي ديويدي خوي دا ين.
- * ۵۰۴(۵۰۲) حيسان/ پياو سدری وچن لهشي کوئي کهم ليتي ناپرسی
ين دودوخ بونوي خزو کهم و کزمدل بهگشتي و هاردمردی نهکردنيان لهکاني لين فدرماندا.
- * ۵۰۵(۵۰۲) گارانيان بهپانموره رادهدا، له مانگابهله کيان دپرسی
له بهرامهر دزي و گندلبي بهرچاو و زوردا ين: دنگ بون و نه شتي چووک پرسينموره.
- * ۵۰۶(۵۰۲) له نيستريان پرسى: مزلت کوئي به؟ کوئي: جژ دهزاني.
- * ۵۰۷(۵۰۲) له نيسپيان پرسى: مزلت کوئي به؟ کوئي: سوار دهزاني.
- * ۵۰۸(۵۰۲) له پرتويان پرسى: کنگي زستانه؟ کوئي: هرددميکي زرياني ين.
- * ۵۰۹(۵۰۲) له زورزيان مدهرسه، له زورگهراوان بيرسه
هاوناي: پرتوئي گهريد له شيريني نوستود چاره/ چاکخه.
- * ۵۱۰(۵۰۲) له کرمانچيان پرسى: شا سدری به چي دهشوا؟ کوئي: به دوشاري
← ۱۲۶۱/ ۷.

ليکدراوهکاني پرسته يي و نامال پرسته يي (۵۰۲)

- * ۵۱۱(۵۰۲) واهمان لي پرسی هدرچاکه
راتا لين مان ناپرسی: «تيري مدگل نهخوهره که ت چوني؟ - وولا واهمان لي پرسی
ههچاکه! نمن نمره نيومانگه لهر پهي پختي که رقوم، تازه مدلبي چوني؟»
[للهطين: بهيني مير و وولا]

- * ۵۱۲(۴۸۸) لي پرسينموره
۱) ۵۰۲(۱) →: «بلخاني پخته مپيري، بلخاني خوله ويستي خوت که ي با په يي ماملستا
ماناي تلاف و بي بيان و هه مود شتيکي له بير بهشتي هه رچيکي که من لي پي پي پي نه پي پي.»
۲) هه پي پي چان و ده هه لمه ت گرتني که سبک به مزي کردني هه له يا کارنيکي ناشيار.

مه‌ته‌ل (۵۱۵)

مانگ -	§ به پری نیومه، به نیومی پره	۵۱۶(۵۱۵)
تاسمان و لستیره -	§ چاروکیکم هدیه گزشاوگزشه پره له بزلی بدله‌پزه	۵۱۷(۵۱۵)
کنگر -	§ چالینکم هدلقند چلگزی سدری پره له دهرزی	۵۱۸(۵۱۵)
شارمطروو -	§ خانوونکم هدیه تنگ و تاریک پره له وشتی ملباریک	۵۱۹(۵۱۵)
← ۵۱۷	§ دسروکیکم هدیه چوارگزشه پره له کاریله ده پزه	۵۲۰(۵۱۵)
رطمال -	§ زستانان خره هاوینان پره	۵۲۱(۵۱۵)
چاله‌گنم/ جی -	§ زگی پره بی‌سیبیره	۵۲۲(۵۱۵)
↓ -	§ فاحم‌کدی سدرکزی سدری پره له دهرزی	۵۲۳(۵۱۵)
کنگر -	§ چالینکم هدلقند چلگزی سدری پره له دهرزی	۵۲۴(۵۱۵)

۵۲۵۱۵۱۵۱ مامېنګ همپه له همرزالي
ګوتان دادېلي پر به همرزالي

- همرزال

۵۲۶۱۵۱۵۱ هدا ناوړوړی نه کېموره پر نايي

- ګلاو

مه سسل (۵۱۵)

له بهرګدګاني پېشوردا:

ع خدې هورې په، پر به نه سکړې په، خدې ناوچايه پر به دنياه- ۱۴۸۵ / د.
ع کاسه نډګه پرېوړا لني دېرزي / لمړی دېرزي- ۷۰ / د.

۵۲۷۱۵۱۵۱ بېرې جېګاپدک کس له تناسخ، خوت هملګېشه پر به کراسخ
به کېنېک دهګورې ګه، به درو و به ناحق، مددې خوی دهګا.

۵۲۸۱۵۱۵۱ تمېدګې پر، تمېاي / هېنناپتي مالي په
داهات و سامان، تمېاوېمائي و هېنې به مال دېه خشي.

۵۲۹۱۵۱۵۱ چېنشي پر کابان يا يې خوي په يا سوړه
زورېوړي دست له کاردا، دېته هوی ټېګ چوړي بېګدېستي کار، و دوروزو بوړي
لني دهګورتنه وه.

ټېګدراوه ګاني پرستېي و نامال پرستېي (۵۱۵)

۵۳۰۱۵۱۵۱ تېر پر به له جاو

(نومره)، ۱۱ مېچ شېنګ له ګورې دا نېه، ۱- ۵۳۲.

۵۳۱۵۱۵۱ خړ يې و مړ يې، هدر کوله پر يې

(زاراوي ګياکمرانه)، ۱۱ ګرنگ پرېوړي تورېن، تېلي، تېر و ... نهک جوړي ګياوګول.

۵۳۲۱۵۱۵۱ خېر و بهرګدک پر به جموالي

هارتاي: پتي وايه / لېدي پهلېباراني بهر ههستان يو دېارتي، ۱- ۲۹۹۰ ب.

۵۳۳۱۵۱۵۱ زګې پر له نان و دړيه، چهلدي رايي له خويي

يو کېنېک دهګار دهګري ګه دلاوا و نېدېعاي له قهدير خوي نمي.

== (کلوری دیتیج / دیتہ خوار) پر بہ دستی

بہر زور چاک دساری۔ ۱۔ ہاوتای: کلوری دیتہ خوار پر بہ قدمہ سہلک چوالہ کبکی۔

دہلی بہ کمری دہکن۔ دہلی لہ کمری دہکن۔

== گیرفانت پر بیج لہ پوول و پارہ خرم و کہست لہ دہوری دیارہ

← ۷۰۷۹ / ۵۔

== پدکت / پدکیت دہدہمیج پر بہ قوولت

اتایہمی نمر حوالانہ بہ کہ شرخیان دہگل بہ کتر حبہ۔ ۱۔ «شریج حسنہ ہی

پہ کیکمان (گنیک) نامہ ہی ۹- دہیجا ورہ پا پدکیت دہمیج پر بہ قوولت۔ ۲۔ شریج حسنہ

پہ کیکم دہدہمیج ۹- شریج رہلا پدکت / پدکیت دہدہمیج پر بہ قوولت۔ ۳۔

پتک ہاتہ کانی لہ چاوگ وەر گیراو (۵۱۵)

لہ ہمرگہ کانی پیشوودا:

۷۔ ہاھل پر لہ مراد ہون- ۱۰۵۳ / پ۔

«ورہ ہرلہ، لہسر مرادم، ہاھلم پرہ لہ مراد، ورہ مراد بہ نہ بہ بہ ہاھمی سہری خرت،

نہ بہ بہ ہاھلی ہمی من وئی حلیق۔ ۸۔

[شمسہ لوتلی، ہمی زمیندل و گلزلہ]

=====

% ہاوش پر ہون

مندانل زور ہون: «ہاوشم پر ہون / گشتی گوہ ہون / مہفت و نر ہون / وەر شکر (شاکل) ہون»

[ہاہانہانی، شہمہانی زلمہی مندانل موگرہان: ۲۹]

۱۔ ۱۳۳۶ / ہ۔

% پر ہون

۱۔ ندری ہتال نہی: «مستی ملیہ چورہ مہکے ہلیق، شگہ نہ ماشای کردہ مہکے

گوانی پاسا ہون گوانی پر ہون لہ شیر۔ ۲۔

[مہی کمرہ، ہمی نامر و مالمل]

۲۔ اتایہمی جینی خورندوارہ۔ ۱۔ خورندوار و خاورنزاری: «زور پر۔ ۳۔

% پر ہونعرہ

۱۔ تہزی ہونہوی سہلہنوی دہر یا شرتی ہتال ہون / ہتال کرار۔

۱۲ ده چار کمرتنی پروږد په لاش يا خاک و غول و شتی له م بایته: «چاپم هلنایه،
پنجاه پېرلته».

مه سسل (۵۳۹)

* په ست پمړيل قمزنگ پر نایسته ۵۴۱(۵۳۹)

← ۲۷۰۳ ب.

† فا کیرنگ نه روخی، کنډالیک پر نایسته. ۵۴۱(۵۳۹)

* پر به پست برون ۵۴۲(۵۴۱)

سای یې که و کوروی و خاوشی نایسته به کانی پیرست: «ته مام واپرو شایو پښم

فانگ لاشک، باړه له، پوت پرلم، که چی به پرېدا مات چپشتی مجبور پرېه پښتکی».

(مزار، چوش مجور: ۸۹)

«سپښه به یان و گزنگ له سهران و چنگی تنوه بلوان و دانی لیکوران و به دلالی

شموگان له پرونان نه سمره تون، نه خمرتون، و شایو سه رخیزان تاور پرېه پښتانه».

(مزار، نایه باو: ۵۰۱)

* پر به پست هلکان ۵۴۳(۵۴۱)

زور دلس برون. ا. هارنای: کالر برون. شیت برون. ۵۱۸۵۹. ۱۴۳۵. د و ۲۵۹۲ د.

* پر کردن ۵۴۴(۵۴۱)

۱) شون و نهزا و بز شایو یک له شینگ تمزی کردن: «خاتون شستی چو کونده ی پر

کده و هاته مه له لاره / کونده ی وی خرابیرو بلزپ بلزپ شایو لوده نکاره / ده به له کی

خاتون شستی مدکور به له کی هه مو ته کراه».

(: بهینی شیخ فروع و خاتون شستی)

۱۲ بلاو کرونه وی ته به یک: ← ۵۵۶.

۱۳ نیز.

پیک هاته کانی تر (۵۴۴)

* پر کردن کیسک ۵۴۵(۵۴۱)

دنه دانی نو به دزی کیسک.

* په ک (ی) تر کردن و په ک (ی) پر کردن ۵۴۵(۵۴۱)

دابه شینی ناعادلانه.

*** یر کردنده**

01710901

(۱) تزه کردنی سدرله نۆی: «خۇلای لەمەگەم بەتایبەتی خێر گەنەر» مەس لوبدەن و باهاس
تەرەپەر گەنەر/ خشتکی پېژان لەمە بە لکەر جارو، مەرخانە کە لیتیکی مەن بێر گەنەر»
[مەوار: چوروتەکانی خەمیبار]

١٢) نمره و دوست هيتان و درمچووني قوتايي به گ که له نزمرونه کاني سولسي سینهه له میندنیک له دهره کاندان نمری درمچووني نه هیتا سیمه: «پاره که چوار هه دهم پر کردهوه».

*** تہماح / تہماح پر تہبون**

01V(010)

تۆر چارنەزىر بون، بەك چار زۆرۈست بون. ۱ ← ۵۵۳.

*** جہنیک لر و جہنیک پر بون**

01A(010)

← 1012/2

✽ جده منظم ہے / لیج پر ہون

019(010)

«لو چہ منہ تان مہ لہو من، نان دلوان شیمان ہون/ گولڈن ان ہن شیمان ہون، طرفہ لیان لی ہر
کون»

(محمدی بہتان: یعنی محمد بن حنفیہ)

«ميوان خير و بهره گيت/ له بق قيامت چه خدمت/ نازم به ميوان مردن/ گوربان به ميوان
مردن/ له به خدمت ميان مه ليوون/ نوز همان چو پر گزن»

[پروپوزیشن عامه‌نشد: پمپتی مجامعت جہنمہ]

جتيو (۵۴۹)

• جہنم / جہنمت (ی، تان، ...) لی / پر ہے

00-10193

از روتر وشی تیرزی له پشردا دی. ۱۱۱ هراتای: به چه حدنم. به چهار (به چار و) به چه حدنم. چاروت دری.

✽ چاو پر بون له تاو

00110101

(۱۳۹۳/۹۳): «حاج حسن و حسین دوغانان گوتیان به باجیوری خزل/ بزچی به جیمان نیلی نزل/ تامانیه دهگل خزل/ هر دوو جایوان پرتاو یوو، هر ددگریوان لهبل خزل»

[معزیزی کمر همسوری، بهمتی جولندی]

«له زخله تماشاګې ګرد رسوونکيغا مات، تڼۍ تېر... په ټولنيز ملکېګرت، له زخله پېرې
مه رنګ چارواکي تار پور.»

[مان، مؤلفی موزمبیریہ: بہیتی مایحیہرم و خاتونخمنی]

«کوتی: مهر له مامت کورن له یو کانتیم گوزینک تلو یو پینه. دیسان کوربه گان چاروان پې بړو له تلو، کورنیا: ماته شو کاترېه ناز و نازېلو و ناسرو مال مالان سړیدیان له سره خوارېوه له وړه خټه یوه کاترېه که وځکی کړېوه.»

[معمود گنواي: بهی ناسر و مالان]

✱ چاو پر له خور برون

002 (0101)

خور هاتن. شورنوارې بن خورې به چاوره دیار برون: «هرېا سېمه پانم بهیاپې که مېنډک بدلېن: پلکه و مېنډک بدلېن: هره/ چوند خرقه بدنگې باز و ناله ی مراری و فاسپه فاسپې کوره/ پارکېران نېسپان ساز کړېوه جورن جورن پټکړه/ شلوجل و سایه گېرېن هستان، نه ما چاروان نېستا پر له خور»

[نعمودی لوتل: بهی شلوجل معمود و سړی پنگان]

هارنای: چاو گران کردن (چاو گران/ گرانان کړوه، چاو گران/ گرانان کړوه...)

✱ چاو پر نه برون

003 (0101)

بندماغ، کسبک که تماغی پر نای: «کاکسروان غای نه حه دهی گولاری دیکوت: نورماغی نا! کړې پټه مېرې تان بل تالان کم چاروان پر نای.»

[سېده موسی: رسولی]

← 004

✱ دل پر برون

001 (0101)

حالته گرانې گورو هموی خوشی. غم یا تورې: «هه تا زهار دگرېا، پتر دلی پر ده پور.»

[کمال، نېنمه سدر: پ ۱۰]

«سولې له خولیان دلی پر بړه، چاکې سولیان له چاروا ملوه.»

[شمېرې، هاورېه: ۱۱۲]

«... باوگم خولې مات ناله پکې لېدل... تانکه ریکان هېره هر گوتی: یاخا لال بم شه چلن دلی مات له تل دا؟ نه پله چه رېگم خرابې جا چلن شو مندا له بل لېدان دهې؟ مېنډی له فسانه کړه تاخو دلم پر بړه، دستم کړه به گروان که سه مانتېک له کاته تپه پېور.»

[مېرې، کلوپنکاو: ۱۰۷]

لیک در اووه کان (۵۵۴)

☆ دل پرې

000 (001)

رق و قین: دل نیشایې زور: «یه نگین بدلېن: یو من هره خدمت و تهلرک یو/ سه فوری له بهر تهلرک بهی لیت هوراک یو! یوچ به دلېې بدلېن: جگرم سورتاوه»

[من، لؤلعلې موسی: بهی منم و زینا]

* دنیا لیج پر کردن

۵۵۶(۵۱۵۱)

قه لی بلاو کردنموره. خدک له راز و نهیسی که سینگ گیانندن: «به خودای مامهند یزانی
دنیات لی پرده کا.» ا هاروتای: هالم لیج گیانندن.

* زار پر کردن

۵۵۷(۵۱۵۱)

سازکردنی و لاسی پیروست بؤ لایانی بهرام بهر له کانی دهمده و مشنومردا. و
گیرانموی به هر هویهک: «خدر واده کا: کاکه نمو پوله لی سملی بز نادهمه؟ زارم پر کرد
ده که پیی بلیم: جا بز نعل چهل ساله دستت بهر مالی نمره غیری داگردموره. قسه کیست
چو ده گری بهر: نیستا خرت له من کردو ده شیخی قرونموره؟»

* زار پر له خوین بوون

۵۵۸(۵۱۵۱)

دوردی دل هه بوون.

لیک دراوه کانی پرسته یی و نامال پرسته یی (۵۵۸)

ه زارت پر بیج له خوین، له کن کس ناویری پژی کی

۵۵۹(۵۵۸)

که من نهو کسانای که سوو و رازی سروف لیروموی نهدرکتن. ا زارت پر بیج له
خوین، له کن کس پژی مه که.

* زگ پر بوون

۵۶۰(۵۱۵۱)

دوو گیان بوون. زگ هه بوون: «زنی چکوله ی زگی پر بوو! خانه سهو تر مانگ و تر بلژ و
تر سهات و تر دهیله ی خوی، دایان خانه کنی، کچکی بوو خویان نا موی.»
[مویا کولناز: بهی میو و و مایا]

باوه پر (۵۶۰)

۵ زنی زگ پر، خواردنی له دستای همرکس وهرگری. متاله کی وهک نمو دهجن.

۵۶۱(۵۶۰)

* زگ پر کردن

۵۶۲(۵۱۵۱)

دهستدرژی کردنه سهو نافرجنگ و دوو گیان کردنی.

لیکدراوه کان (۵۱۵)

نه بمرگه کانی پشوردا:

۵ پرېش - ۳۱۶۵ ب.

☆ پر نازل

۵۶۳(۵۱۵)

نازل موند: «تهی پرانده ران، تهی پرېغللې غلې / بلو ده کم مدمی زه مېېلې غلې»
[په پته زه مېېلې غلې]

☆ پر نار

۵۶۴(۵۱۵)

ناردار: «چې پو چم لن له نامه؟ / سیم سیم لن خپلې / خلش پو چې پسی نه پند پووم /
له سر نه جوړه چاره / که زخمي ننو مېنگېان / ترش و ځیرن و پرتاره»
[څمپوری، هوار مېر: ۲۱۲]

☆ پر بد چاو

۵۶۵(۵۱۵)

زور به وردی: «که شید چاوی به له لوی کرېده، پر به چاوی ده مېرزی لکری»
[څمپوری، هوار مېر: ۲۱۲]

هارتای: بد چاوی گا کرین.

لیکدراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۵۶۵)

۵ پیاو / حسان دلی نایه پر بد چاوان دماشای کا

۵۶۶(۵۶۵)

← ۳۱۸۲ ب.

☆ پر بد چنگ / چنگ

۵۶۷(۵۱۵)

«له لخواه ماتر پودی لولېنگی / کولای پویه پرې چنگی / بدم دنگرتن هرهوک دېنگی / نه
سوم دېلې و نه سېنگی»

[خدر بالوین: په پته هوازی]

مه تهن (۵۶۷)

۵ مرشکېکم هدیه زنگی زنگی

۵۶۸(۵۶۷)

هتله ده کا پر به چنگی

- مېنکه

☆ پر به دل ۵۶۹ (۵۱۵)

زور و بن براده: «له لایان خرم و همور خه لکی گوئند که مانه ره پر به دل سوپاسی کاک
نه جندت و کاک نورمان ده کهم که تاساده برون بل دمرس گوئنه ره بینه نه م گوئند
همور به سته.»

[نسن: گیمه یوا ۸۹]

«همور و چاویم تایشین گول/ با سه پرت کهم پر به دل...»

[پا پانوانی، کانی برغان: ۱۵۵]

☆ پر به زار ۵۷۰ (۵۱۵)

به ندرای میز و توانا: «له گهرو ی قوربه یی یانم نارم خه لریه و همم خه پیدر/ بایی حسن
و حوسقتم نه ز تاملو زای پیقه پیدر/ چی بزم هاترته مه یخان: نه چورتیه ساحه پیدر/ که
مه لهرن و دهای ده پست لئی ده نیت خه بیته و سام/ پر به زاری بانگ ده کرد ده گول تووه
نه ی نیام.»

[هه زیزی گه ره مسوری: یعنی سوسه یان]

✱ پر به زار بانگ/ هوار کردن ۵۷۱ (۵۷۰)

«تا گینه مهبوبه حسان ده گول که لوه ی به نگین/ پر به زاری بانگی کرد به حوسده
مهبوبه حسان/ کز چی به بابت گوئوه له چی حاجز بوری نیسان/ ده چی بول نؤو نیسلان به
خول و به مال و خنجان»

[حاجی سناپس کله لای: یعنی مهبوبه حسان]

☆ پر به گهرو ۵۷۲ (۵۱۵)

☆ تیر به ۵۷۳ (۵۱۵)

(۱) برسی.

(۲) دابین.

پیکهاته کانی له چاوگ وه رگیراو (۵۷۳)

✱ تیر به برون ۵۷۴ (۵۷۳)

(۱) بهمادی پیروست خواردن و نیشتیای خواردن نه مان.

(۲) له باری مالی بعه دابین برون.

* تیردپر (شتیک) خواردن

۵۷۵(۵۷۳)

خواردنی شتیک بمرادی پیروست: «لهلحانی تیردپر نان خواردل»

☆ زلفد/ تۆلی پر له باژن

۵۷۶(۵۱۵)

دشتیک که زۆری بازنه تی دا بن: «نه مزانی زه ندهق پر له باژن و نه زانیک باریک،
په ربه گه ربه له سوی من گه لانه و له من گه ل به جه ماره/ نه من نه می نه له به ر گویه
نه مه سکا نه باهی نه موده و په زانی نه گیراره»

[نهمصمصی لوتلی: بهیته زمیندل و گوزدل]

☆ که لاله پر

۵۷۷(۵۱۵)

تاییده تی نه موی که له سوزنگی غم پر پی و لاساری قسه کیس ناسه لینی: «غه به ریان
مه به د بۆ کن حه سن خان/ په شمی ستون، سه ریلری مه موان/ تۆد که لاله پهن له شکی کوردن/
ناترین له بۆی مودن و گیان کچان»

[نهمصمصی لوتلی: بهیته نهم]

☆ گیرفان پر

۵۷۸(۵۱۵)

(۱) پوول دار، سامان دار.

(۲) گیرفان پر له پوول برون.

☆ گیرفانی پر

۵۷۹(۵۱۵)

(۱) پوول داری، سامان داری.

(۲) گیرفان پر له پوول برون: «عه ای به گیرفانی پر و که ریش تازنه و ده سوزیکه و مچینه ری
ماله زمه له پاخی خانی شاه جهان پاشای به به و مژور کورت».

[بهیته تۆلی به ربه حاشی]

☆ گوردنی پر خال

۵۸۰(۵۱۵)

(گوردن: دشتیک له لهشی سزوف و جیندیک له گیان له به ران که سهر و بهشی سهر کی
له شریان به به کوه ده لکینی.) «گوردنی خالوی: «هیندیک مه پانکوت ناسر که لیک که لیک
له لهره و مال مال که لیک په مال/ نه گبیر له تچه به جوته سواره سوار بهین بۆ خزه نه
وه زه به کی مال له به قله به نه مده می دینه مه ماچ نه کین گره نه پر له خاله»

[نهمصمود گنلوی: بهیته ناسر و مال مال]

پريشک

١٥١٦/ ٥، ١٥٢١ و ١٥٢٢.

پسان

(١) تاييه تبي بادراوى دراو، براو يا لينک داپراو: «نهه کاکه لرخم هه ليد داپه» ده بگوت:
چواندوله لى لرخم خابه نيکوه شه لپاره/ له لرخمى به سته زماني پساند لته به سرک لاله و
له گل ددسک پساره»

[قاله غريب: بهيني ههغ ههغ و خاتون نمست]
«دنيگوت: بهيني داپه لته گوت نه ميژن سرت ده لوبه لى / سه ريسته لى قهه پسان لى به
پهلک لى باي هه مال لى پساره»

[هه لى هه لى: بهيني نسر و مال لى]
١٢ مردني به هوى ماندوريه تي: «موسلريان به پستان شه بهري خالانه/ گريمان به سه ريده و
به لينگ لته/ پئسته حورنيان ده پسانه»

[خاله سورده: بهيني نسر]
«کوتى: ها لپه ها لپه، ها لپه ها لپه، پلوى ميژن خى پلوى ميژن نا هه نا پسا»
[خه موزن نه لپه: هه لپه لپه پلوى پلوى ميژن]
١٣ برتني به له زور ماندور برون. هاوتاي: هاروي/ هاروي معراشه پي شل برون.
فل/ فل برون.

١٤ مردني به هوى به ريويه نه له به زايى يا فرى درانهوه.

باوه (٥٨٢)

٥ نه گهر له کاتي هه نييه گردن: داوه که زوو پيى. دياره ژني هه نييه گهر خوشه ريستى
ميزده که پيى.

٥٨٢ (٥٨٢)

مه تهل (٥٨٢)

٦ نه ريگه به ههواره

٥٨٢ (٥٨٢)

زنيه ريگه لى پساوه

له ناسان لى پساوه

— هه و به ريگ و باران

لڼک درواوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۵۸۲)

نه زوری فکر لی مده کوه، له کوی پسا لموئی گری دوه

۵۸۵ (۵۸۲)

زوری فکر لی ناکاتهوه، له کوی پسا لموئی گری دده اتهوه: خو به زیار و غم و

تنگو چله له مده کانی پوه ناراحت نه کړدن.

نه وا راده سی با دپخوونت له پسې

۵۸۶ (۵۸۲)

یان: راده سی دپخوونت له پسې. ۱. به تشره، و ده کوه گاته یی کړدن. نه ولا سی

مېرمنه یی که سیک دا ده گونړی: «له مېرمنه ماله خالی خپسه / شو له مېرمنه لېږم راده سی /

دپخوونت به تر جن دپسا»

[خبر بالوز: به یی خوانی]

پڼک هاته کانی له چاوگ وه رگریاو (۵۸۲)

% پندلی چرگ و دل / دلان پسان

۵۸۷ (۵۸۲)

← ۱۳۷۸ ب.

% پردی قیامت پسان

۵۸۸ (۵۸۲)

← ۱۸۰.

% پلور پسان

۵۸۹ (۵۸۲)

خرین و هاتنه خواری خیرا و به تهر زمی کومله به فرنگی زور له بهر زایی کپرا بز ناته گ

و داوتی نو: «همووی نه پش دماقن هلیان مده دن گواله / پلور له شاخان دپسان،

وه دمرگوت کنده / تهری نه پمگنم چنده ددی، بهریم دلقن سی لاله»

[هموالوئان: بهماره]

«به ماری پر گواله / نیسانیکي شوی، په کچهک بهریم لېون لواله / پلور له شاخان دپسان

وه دمرگوت کنده / به نه منمهی دمارانی، تم له لالان مالا»

[همماره: دمریوش پسمانی همز مورو]

امارتای: پلور له لین. پلور خرین. پلور هاتن. ↓

% کموی پسان

۵۹۰ (۵۸۲)

↑

% پساندن

۵۹۱ (۵۸۲)

«زیوانت بل دپسېښم خانی خلم جوله دلویدی، / شهسپات بل دپسېښم خانی خلم جوله

سه کلانریه / پیاوالت بل دپسېښم خانی خلم جوله سی سالییه»

[همموی به پتان: به یی دم]

«فلسفان پای شمال لایحه داد/ پسانندی به خنهی که تانی/ به رنگزدهی ده پسانده، خودام هارار
و دهمرگرت شعلی مه مکنانی»

[همرویش رخصانی همه منقبت. هه تارم]

✱ خۆ پساندن ۵۹۲ (۵۹۱)

«نهمه ناسر دملق: مالمال... براله شه گهر کاکت، برای خۆت، نهمرو ئهمن یا خۆم ده گۆرم یا
خۆم گۆره ده گم و یا نا خۆم ده پسیتم یا نا چواره یلی ماینی شه خه زالت به ده شکۆتم.»
[عهالی گهردار: بهینی ناسر و مالمال]

← ۵۸۷.

✱ سوو نه پساندن ۵۹۳ (۵۹۱)

«ئهمن ده مگوت: له دلبا نا بهیتم/ لهه ره گس تهسته سه ده نونۆم/ که چی ئچستا له دوی
به سکی تۆد/ گهفتارم گۆرم سوو نا پسیتم»

[ههین]

← ۵۹۱ پ.

✱ پسانهوه ۵۹۴ (۵۸۲)

۱) برانهمه، گزناایی به هانن: «به خه ده پۆی، خۆش به پاش مهرگی من و تۆش/ به پسانهوه
دین پۆل و شه و مانگ و سال»

[هموار، چوارنه کانی شه بهیام]

۲) پسانهوی سه ره نونۆی یادراوی لیکه به ستراوه.

۳) کرانهوی دمی برینی ساریز بوو: «هه بهی بهی پاری پاری ده گم به پۆم ده گۆلچنهوه/ به پۆم
سارپۆل به پۆم له شه مان ده پسیتمه.»

[مالمال]

✱ هه لپسان ۵۹۵ (۵۸۲)

پسان به هزی کیشران بۆلای سه رهوه.

✱ هه لپساندن ۵۹۶ (۵۸۲)

پساندن به هزی کیشران بۆلای سه رهوه: «خه پۆم دهوه ده به ده لیه دا سوو پاشوه ده وه به پۆم
سه ری ته شه مان هه لده پسانده.»

[عهالی گهردار: بهینی ناسر و مالمال]

«نهمه مهری خه زانی ده چه لان له ده لفق و خیرک و پایوان/ هه لپان ده پسانده هه ل و بهیژا و
گیاخو و سووه گۆل، مهر ده گۆل گۆله میلاکن»

[عهالی شه سبی: بهینی لاس و ده زل]

✱ هه لپسار ۵۹۷ (۵۸۲)

پسان به هزی کیشران بۆ سه رهوه.

لیک د راوه کانی تر (۵۸۲)

☆ پسرېس

۵۹۹ (۵۸۲)

لنډو کورت کړاؤ: «نن مهاته د هر عیږینکي زل/ زنجیره ی له پا و کړلې ما له مل/ ده ستنې
کړه به سځول، زنجیره پسرېس/ کړلې کړه به پل، پړی کړه پسرېس»
[احمد مومین زونډ: بهنې کتل و خنډ]

☆ پښتن

۶۰۰ (۵۸۲)

پاژې دواړې ښښډنگ له وشه لیک د راوه کان، به مانای پښتنه را کړو: بکړو: «چا
نښه چاره کېنې جوړنه له پلې د لگوت و له رخه ملی پټونه ما ځه پخته چلې کله گا پښتې. ۹۰
[الله غریب: بهنې خنډ وشل و خنډ پښت]
«خاله خه باب وهره ده گپ پلې چلوه پانې نه وولر و بهار به وولر، مال به به لږ پټ کړاوه که ی من
پانکې پلې ځنډ به له ک ده پښت/ څه ی خولتیاو پډ برېږه/ مه چلوه وړی کار ساگان په ک
په خوله به و ما ښه پښت»
[احمد مومین: بهنې لاس و خنډ]

پښت

۱) به شېک له له شې سړوډ و گيان له بهران که له لای پښتانه ی زگ و سینگ
ده لکه وترو: «ده پښتې ده کورتاوه زونکې مور به ی له ی ده سته چله جوړنه»
[احمد مومین: خه لږ ځا: بهنې خنډ و سله مند]
«نن مهاته لږ خه زلېان را کړاؤ پښتړکې پختېږند، به کورتاوه له ی ده له څاږه ی»
[احمد مومین: دسولې: بهنې لاس و خنډ]
۲) به شېک له شېنکې که له لای پښتانه ی وړی نمره: «ده لږ: مامه، سولند
به به ی نمره و به سړه چلوه چلوه که لاه/ و به پښتې نه مام ناچر نه مام/ ده تڼا تړلې ی
شو موزمه نه ساهان نه ستنم به مامه»

[مان، ۵۵۵: موزم مومینه: ۶۷]

۳) به شې دواړې هر شېک: «نن مهاته و به پښتې خړی دلو/ چه نه نه واپا پاره ستاوه»
[احمد مومین: شطه: ناپېښ کول]
۴) به شې سړ و وړی هر شېک: «چو که له سوار چل پلې، به پښتې ده ستنې
ستنکې له سینکې تابه کول، ده، خو ما خا پښتې کړه و پلې»
[احمد مومین: شطه: ناپېښ کول]

۵) بمر: «کەگبەروان بۆ کرد و کوتیان: دوو پشت پشش ئۆرە، حاگمەنی ئەرک و تورگومان
ش ئۆرە جوو. ئەمانیش ئایەلە ئۆرە ئۆگنکی لۆ هەلگەتۆرە، وەرگور شۆپە محمود بۆ،
بەنەرە سەر ئەرک و تورگومان، بیهەستێنێتەر. جا لەنواپە، ئەگەر شۆپە محمود بە پشگرد،
کەگبەروانی دیکت بۆ دەگەین.»

[ئەخمەدی لوتفی: بەینی شۆپە محمود و بەرزێگان]

۶) خاوشی پێرمەندی خزمایەتی لە وێگای جەددوونابادوە، بمر: «هەلازێندەم سەت مەلم
پششی خۆم هەپ ئەم بۆرە دەستم لە پشت و حاشەرەش خۆم هەلگەتۆرە سەبارەت بە چاری
دە تۆ»

[پرسوو بەلەکی: بەینی براپەژک]

«مەلسا حەجسی دەخۆتەدەر» دەپەرموو هەرکەسێکی عەرانیکی ئێرەنی بەین، پششی
بخوێن ئەلەوێژیانی لە بارە ی هەلگەتۆرە، ئەو چەند پششی دەچنە بەهەفت...

[خە عەززی: بەینی مەر و وەلا]

۷) پشیران، لایەنگر و داژدار: «ئەرە مانگ لە مەن دەنگۆتەرە بە پەک / پششوپە نام وەرە
تۆ ئە ئەلەک / ئەگەر بە مەت پەرا ئێرە دەست و پەنجە و قالب و بەلەگ / ئوسەرە تۆ نواپە
لەنواپ خاتوون ئەستای چار بەلەک»

[ئەخمەدی لوتفی: بەینی شۆخ عەرغ و طاوون ئەستای]

«جا دەلۆ پۆلەک بە ئەمری پەپیی جەپبار / دوو پۆل بە ئەخری پەپیی جەپبار / پشش بە تۆ ئە
پەرەردەگار / پاشام سوار دەبوو بۆ پار و شکار»

[سۆفی مستەفا: مریازی: بەینی زەمبیلەرلەر]

۸) چری: «دەفلی ئەرمال بەهەشت» ← ۷۰۱.

۹) بۆ بێ داگری و بەمانای نزیگ برونەرە و گەشتەسەر دەرگەر دەرکری: «گوتی: جا
بۆلەن، گوتی بەلۆ با بۆلەن. پۆلەشتن مەتا گەپەشتن سەر پششی گانیپە»

[سۆفی مستەفا: مریازی: بەینی زەمبیلەرلەر]

«... لە سەمەل / شافەلی هەپا عەززی ئەگەلۆ / سوار بێن بەزنی دەر و گەشتۆ / سوارتان
پەپەن سەر پشش»

[هوسێن شەفە: بەینی ئالانی عەلی بەرمەشانی]

۱۰) نێرەد ← ۶۱۷.

مەتەل (۶۰۱)

بەرەسانی پششخوری ۶۰۲ (۶۰۱)
نەگەر هەلەندە لەبەرم مری

- کەلەش

پششی سەبز و گۆشتی سۆرە ۶۰۳ (۶۰۱)

- شوونی

۶۰۴(۶۰۱)	§ چ شتيكه له دهفته	- كورخان
	سى وسى كه تئرى له پشته	
۶۰۵(۶۰۱)	§ چوارلاقى پشت پان	- كورسى
	نه گه مه لپنه دهى ماکه رى دوو گوان	
۶۰۶(۶۰۱)	§ چوارلاقى له دهفتى	- سوار
	دوولاقى له تنيشتى	
	قونى له تهختى پشتى	
۶۰۷(۶۰۱)	§ خالېكم ههيه له دهفتى	- پووشكه
	ژن دميوتنهوه به پشتى	
۶۰۸(۶۰۱)	§ سدرى خهت خهته	- كارى
	پشتى خېژه	
۶۰۹(۶۰۱)	§ دوو گام ههيه ههسوو جى يه كيان پى ده كېلم؛ پشت ماله خزم نهى	- چار
۶۱۰(۶۰۱)	§ مامېكم ههيه له دهفته	- جوشى
	سېسته تيرى له پشته	
۶۱۱(۶۰۱)	§ مامېكم ههيه له دهفتى	- لالۆنجه
	قهرتالەى گروى له پشتى	
۶۱۲(۶۰۱)	§ مەري پشت سالان، نه دهوژى و نه دهروژى	- مەرووله
۶۱۳(۶۰۱)	§ مامېكم ههيه له ههزالي	- ههزالي
	گهزان دادېلى پر به قهرتالى	

- ۶۱۴(۶۰۱) § هددا ناروژوی نه گیمیره پر نایج
- کلاو
- § ۶۱۵(۶۰۱) § ← ۱۸۰ و ۸۰ ب.
- § یهک پای له دمشتی
- دروپای گمشتی
- خستی له سر رملی پستی
- بروینه

باوه پ (۶۰۱)

◊ له سر پست بنووی مژه دنگری. ۶۱۶(۶۰۱)

دوعا (۶۰۱)

له بهرگه کانی پشوردا:

ع بهری با یی و پستی گندلان- ۱۳۶۰۰ ب.

سویند (۶۰۱)

† بهر شالهی / جددی ده پشیت دایه ۶۱۷(۶۰۱)

بژ سمدان ده کار ده کری.

لیک دانه وهی خهون (۶۰۱)

§ چهقل پشته ۶۱۸(۶۰۱)

که سیک که له خودا چهقوی ددرته دست. کوری دهی.

جینو (۶۰۱)

له بهرگه کانی پشوردا:

ع درکی بابات له کزلهی پشت / درکی قوت بهستی- ۱۴۲۶ ب.

مه‌سهل (۶۰۱)

له بهرگه‌کائی پشوردا:

ع/ی/ می یزنی سالدیری دوازدهی سانگی به درویمه، مهر نه‌گه جارتکی

و سدرپشتی گمرا دلین نابروی چو - ۲۵/د.

ع باری ولاغی نه‌گهر له‌مدهری نه‌یی پشتی ده‌شکیتی - ۵۱۵/ب.

ع برا له لای برا/ برای یی، مه‌گه/ مه‌گهر نه‌زا له لای خردای

یان: برا له پشت برا یی... «نه‌سلی مه‌لهم خنماپه‌تیه/ به‌ری و گموره‌یی

برایه‌تیه/ پانی حوز نه‌گم به‌ت خنمی من/ له‌ین ده‌ریه‌نین ده‌ماری نوژن/ مه‌شهوره

برا له پشت برا یی/ مه‌گهر مه‌دهر له لای خونا یی»

[محممه‌د کائی: به‌پشی له‌یی و مه‌چوونا]

← ۵۱۱/ب.

* به‌دهستی خۆت نه‌یی خوروی پشت ناشکی ۶۱۹(۶۰۱)

← ۱۰۰۳/د.

* بار له پشتی جیرانی بکمری، نه‌لوش ده زه‌مدهت ده‌گموری. ۶۲۰(۶۰۱)

* خزمی به‌ری/ به‌ره‌به‌ره، خزمی پشتی ده‌ره‌به‌ره ۶۲۱(۶۰۱)

پیار وۆژده‌گه‌ل رۆژ له خزم وکسی ژنه‌کی نیزیک و له خزم وکسی خۆی دور

ده‌گمرینه‌وه. ۸۹۲←

* خوری نه‌گه چاک یی، به‌پشتی مه‌رۆه ده‌یی ۶۲۲(۶۰۱)

← ۲۰۷۱/د.

* داری له‌پشتی سه/ سه‌گی ده‌ی، پیاری ده‌خوا ۶۲۳(۶۰۱)

هان دان و لاگیری و به‌هیزکردنی مرۆفی خراب، ده‌مته هزی سوور بورن و شینگیری نه‌ر

له‌هر خراپه‌ی.

* ده‌ستی گه‌س پشتی گه‌س ناخوړئ ۶۲۴(۶۰۱)

← ۱۰۰۳/د.

* دیاری یی، دیاری زۆی یی و زۆی کور یی، نایی له پشکهل چاڼر یی ۶۲۵(۶۰۱)

۶۲۶(۶۲۵) - کابرایه کی زور تمیحه تپیاو. لینی قهوما بوو. له ناعیلاجیان پروی ده ماله دؤستکی خوی کرد. دؤسته کی کوتی: خوت ناردهجت مه که، ناردهوسه بهیانی زووزو کاروان دی و باروبوت ده که معوه. کابرا زوری یی سمیر برو. کوتی: خودایه ناخر نهر دؤسته ی من قوت هیچ کارنکی بؤ کس لهدست نه هاتو، چونه نیستا ده کی پیاوختنی ناوا بزوتوره و کاروام بؤ دیتی؟ نه که رۆز بۆره، کاروان گه یشته چی و باریان له هه زری دا و کردیانتهوه. کابرا نه که تمه شای کرد باری کاروانی هه سووی کشپه له! جا نه بهر خۆیمه کوتی: دپاری یی! دپاری زتی یی و زتی کبری فری یی، نایی له پشکله چاخر یی!

۶۲۷(۶۰۱) * تشه له له خور! به خورایی پشتی کمر ناخوشتی

«تهو کابرا نه بهیانه بهی که ده بیتی بیگانه پشتی نه خورایی و دئی گه ل و خنسانی خلی ده کاره بیتی، ده بیتی نه بهیانه ته بکه که تشه له به خورایی پشتی نه به کمر ناخوشتی.»
[مهوار، سرومه: ۹]

* کمر نه که پشتی به باریته نهئا، ده بیتی باری بهر یی سهر پشتی
← ۵۲۰ ب.

* له بهرم نی! له پشت نی! کاکه رۆ
← ۲۳۵۹ ب.

لیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۶۰۱)

له بهرگه کانی پشوردا:

ه ناوری له سهر پشتی پکیمهوه، له حاست خوی ناخوشتی - ۱۹۸۹ ب.

ه نهوه پشتی من و نهوه داری نۆ - ۲۳۳۴ د

ه پشت دانوتم پارکهرم نۆره - ۵۷۳ ب

ه کس یی نه کوته پشتی چاوت برۆیه - ۱۵۷۲ ب.

ه کس ناوختی بلای یی بلای پشتی چاوت برۆیه - ۱۵۷۳ ب.

ه وهک برینی پشتی کهری - ۱۶۱۰ ب

ه وهک گای ته مهبل ناوری له سهر پشتی پکیمهوه جوولمی ناکا - ۱۴۳۳ د.

ه وهک نیسک/ نیسکی وایه، بهر پشتی یز کس نه - ۲۵۸۷ ب.

۶۳۰ (۶۰۱) به پردی/ پردان له پشی پیاوی دهن خوشتره

بژ دنگی ناحوش ددگوتري: «موهوان قاميان دهکوتن، به بهرمان له پشني پياويان دلبا
خوشتره يو.»

اړسوي نمری: نه انا

مارتاي: دطی پردی به پياوی دادهدن. دطی میزی به تنه کی داده کمن. دطی
مه لای جوړیه بانگ دهوا. «دنگی دطی زنگوله یه. دنگی دطی رڼی
زنگه.

۶۳۱ (۶۰۱) به کیری کړئ له پشی کیسلی بنوسی

نومېری بی باهخی نه یا بژ چرون و باورنیک: «حاجي مه بوللای کړی گوره ی شیش
بودهان گوتی: پهل پیستی له بهرناو سپی پوی کیسلی مرحوم بژ پیدا که، تلوی معنده باهم
بژ پیته، موعای لږده نوسم، ده ملی که له باهیکي رنگ شینی بی خالی ده کم و دطی جوړمه
به یه مدهم، له کوی نهفته ده خه زڼنه تڼلایه، گولم: معنده با چیه؟ گوتی: پچاپه تولدی به
گوتن: اویان نه که سحره کی به کیری که له سر پشی کیسلی بنوسی باشته. «
[موزار، چغشې چوړ: ۲۳]

۱ به دمیج به لوی زتری بینوسی.

۶۳۲ (۶۰۱) به قهرچی سرپشی کړئ

(قهرچی: «پینی ق. ژیر تیرتکی قهرچی.») بژ داسدن و لاواندنوی مندلی کچ
ددگوتري.

۶۳۳ (۶۰۱) به وره تنیشتم! پر پرې پشتم

← ۱۷۷۷ ب.

پتک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (۶۰۱)

له بهرگه کانی پیشوود:

ه ناوړه لسه ریشی کسینک کړدندوه- ۱۵۶۷/ نه

ه بژ حوت پشت نالل کړدن- ۸۳۲/ نه

ه پشت رقم یوون- ۹۱۲/ نه

ه پرو ده چول و پشت ده ناوړدانی کړدن- ۱۶۷۸/ نه

ه رڼی بهراز له پشی به/ سه گ دان- ۲۶۳۳/ ب.

ه گړی له پشت بران- ۱۷۳۲/ ب.

✱ به پشټی کسینگ خورین

۶۳۶(۶۰۱)

به لایښگری تر پشټنه ستور برون: «نوگیت له یو دهره یی، توخمی سهگی نږو مری/ سرهانی خلی دپچر، هر وا مووږ یو تلی خوری/ عاری یی یا نه تلویږ؟ سوری جانوی دوری/ نو سرانه یو دهری/ نو ځکه یو دهری/ به پشټی کن دخورې/ له رموی عاریم نهوک لرم، سرانت لږ دهرېم/ به پشټی حق دخورم»
[نروژس محمود: بهی جندم]

✱ پور له پشټ گرانتر کهوتن

۶۳۵(۶۰۱)

۶۰۱(۷) → زال برونی نسل بهر فرخدا: «کڅرانه یی نو دسلانه دورو سړی، لږه ما چی ناپیتمه و به له ولی مشهوره به یی له پشټی گرانتر دهکوی.»

✱ پور پشټ یو کس نه برون (ی کسینگ)

۶۳۶(۶۰۱)

- (۱) دورو و دورو زمان برون.
 - (۲) بن نمدگ و سچنه برون.
- ← ۷۰۳.

✱ پشټ به کسینگ برون

۵۶۳(۶۰۱)

پشټنه ستور برون به نور: «پشټ به خرا بین رله یی نه به مان/ دلیک گت نه که یی به شټی کڅران»

[فاله شین: روهام]

✱ پشټ به کسینگ قایم برون

۵۶۳(۶۰۱)

ل: «... پشټیان به کن قایم؟ دپاره پشټ قایم به کپان به. دپاره که به کڅک به به که وک چار پالیان پږه دپره، په کڅک هر به به...»

[کمال، کښه ممد: ب ۲۹۵]

✱ پشټی کسینگ به قهلاوه برون

۵۶۳(۶۰۱)

به لایښگری کسینگی به دسلالات یا سامان داروه پشټنه ستور برون.

✱ پشټ یی بختن- ۱۳۰۷۶ پ و ۱۳۰۷۷ پ.

۶۳۷(۶۰۱)

«پاش نوری عاریمک به شکوه له تڼویان زیای و هه موروات پاش ناسی، نرهدم تڼه دگی کامه یان یو نره دین پشټی پږ به بختی و له گلی بیه دخت و خرمالی.»
[کمال، کښه ممد: ب ۱۱۱]

لیکدراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۶۳۷)

۳۸۱ (۶۳۷) پست به هرکس بیهستی خودا بموت (به ثموت) پست دهشکینی
تدنیا پشتیوانی باورین کراو خودایه.

۳۸۹ (۶۰۱) * پست چهری برون

وز برون: ندیر برون: «سارا مچق تروفتان/ بزم ره ره کله کونان/ به قا ناگم به (زان/ مهر
له پپاری پشته ی برون/ دوزمن رهک دوزمنان»
[قاله همین: وردمبار]

۳۹۰ (۶۰۱) * پست پی سپاردن

له کسبک دنیا برون: «خانی دهرین همین به شاهه باسی کوت: شولنه کورین، بزو یی نابین
پشتیان پی پسته یی. خانی له پزگینیش تاورکی بژ لاسر دسلی دلتا و شویش له لاسلی مهر
سپاره کی دولا و دولا ی دسلی کوتا. دسلی هاته شوی پسوری، سپاره کی له دس
کره مه و کوتی: ماله شوه بژ تاوره که دلتانی، تاخر خل دسست سووتا. کوتی: له بهر تر دلم
نایه، دلم با سپاره کی دلاگوسین. شاهه باس کوتی: شاهه ریم شویچار بلوی دیر پپار
پشتی خلوت پی پسته یی. شوه بلوی تارام کرد به تاقیم کردیوه.»
[محمسد محمدی: بهینی بدم]

۳۹۱ (۶۰۱) * پست پتو یتشان

← ۱۹۹/۳

۳۹۲ (۶۰۱) * پست تی کردن

۳۳ پرو تی کردن: «دملی سوجنه ی به راتی لیک کردمه و پوری وریگیا، پشتی تی کرد،
دسلی به خولنده یی کرد.»
[قاله همین: بهینی شیخ فرخ و خاتون نصی]

پینگ هاته کانی تر (۶۴۲)

۳۹۳ (۶۴۲) * پست تی کردن

۱۱ به جی هشتی شون یا شیک یا کسبک و لی دورورونه یی: «کوتی: کوه
مالخه رانه بره نولای خیده بلوه یی، توره راستی هاری چندیق پی، سق شوی رهک نهنگر
راوسته لیره، شمن چلن پختن دنگر دهکم، دهچم بژ نولای خیده بلوه یی، دق چلن له
خوکی سوری دهکم؟ ده لگامی، دلم بقرق ناتونم بجم.»
[مان: ترحلی موزمطریه: ۲۹۵]

«شهرت بی پزله له پاشی تیره پخت نه مینى دلسنیاڼ کم و پوره کومه بهینى شهرفه بل
دهکى مومنه زدهم چه موه خوارى»

[عنه کمران: بهینى خج و سپامند]

«ننه شخه مند دسنى دندا که شکر لک و دله ساسایره/ پختى ده کرده ناوه دلسرى/ پورى
ده کرده نه چلایره»

[مهممى بهتان: بهینى شخه رط و شخه مند]

۲) لمبر ده لاتن: «بابه شه په» مه لایه، شه کمرته ناو ده پوره/ پلتن په مه توبه پراتن
تفهنگى خرى همبار کا، دمانه پى خرى پلنقه موه سه رپه پوره/ پخت نه شه نیمى خى نه کا
نسه رى کا پاتى چار لایه»

[په پاتى، کاسى مران: ۱۸۹]

✱ ۶۴۴(۶۰۱) پخت خفت گردن

پاست نه پزىنى گا له خمنى جوت و بدرو نه کيلراو ده لگمرانى. «په پرخه ت گردن.

✱ ۵۶۴۴(۶۴۴) پخت خفت و بدرخه ت گردن

دوور برونه له پاستى و نوسول و بنه مای شنگ، په لاپرى داچرون؛ بيرچموت بوون.

✱ ۶۴۵(۶۰۱) پخت دان

۱) لمبر دوزمن ده لاتن: «کاشاغا ده کو خپرى زده له خفته پخت نادا/ دوزمن له دسنى
ده گرىق موفاجا»

[مهممى لوتلى: بهینى مهممى شنگ]

«دو حال شهري لجه ستاند چه نایى شامى مران/ شه ده تپه کى دنگاوت دنگى ده چور بل
عاسان/ چاپوک مهممى له بل برده مه لیکه شفا زواله دارى/ پختى کا فرى پوزمن نا خه لاس پخت
له چنگان/ دلمه لگه بلند زواله دار له تاره ندى مه رموک شان/ دله اندى وه به رازى، مه لرونى
تدو بل شه پانان»

[مه لاهولای کانېم شى: بهینى سپه مران]

۲) خویه ده ستوردانى مى په.

✱ ۶۴۶(۶۰۱) پست رفق بوون

۱) تمببل و تموزبل بوون به مزی کار نه کردن. دواى ماویه ک کار کردن ده ست له کار
کشانمونه و بدم هویزه تمببل بوون یا حموسه لى کار نه بوون: «پل کارى دى پشتم رفق
بووه، به لام هزار مه مرم وه پش کوى تولىم نامونم...»

[مهممى، هاورم بهر: ۱۸]

٢) تمبیل و کارنه کر: «مونه رمنده گوره گان لانه واز و بینه نوا مانیره، چونکه دتوره پان پشته پق و ددستستان برون، تروشی نه داری و عه داری و سرکه دیشی و په ریشانی هاتن.» [مان، دتوحفی موزلفه رپبه: ١٤]

✱ پشت شکان ٦٤٧(٦٠١)

١) شکانی پشت: «داری مه محمودی له ننه داری هات وه پانی ککوټ، راننکی شکا. پشته نسپه کله شکا.»

[محمدهدلمین پلستمی: بهمنی لارمحممان پاشا]

٢) تروشی ژبانی چه تروز یا بارودوخی وروچی خراب برون: «خواندای نه حصدی شهنگ بانگ دایان: هر ثمن بورم به ددستی خرم پشته خرم ددشکالده، هر ثمن بورم به ددستی خرم چه رگی خرم دمیریبه»

[محمدهد بهمنان: بهمنی لارمحمدهد شمسک]

«مه لاهرماد روگرلا و خه سناک له بهر ددرگی مالان راره ستاور. سووټانی خه رمانه گان پشته شکانه برو، و هیچ رلکاچاره په کی نده هاته به رچار...»

[کمال، لېنډمستمر: ب ٢، ٣٧٠]

«هرچی مه پور خاس و عام شې عه سگری بریښی/ دهرحال خلیان حازد کره سوار برون له خانې زین/ هجورمیان کره به جارق خونا پشته پشکان پشکلی»

[همزی کرمیموور: بهمنی سیمه بان]

١ | هارتای: په دپخت برون، چاره رشی برون، کرله وار برون.

٣ | لږمین کورتن: «تانی په پوهستی بولت را پو به قیله خاس و عام/ که به گه بولخی بزاتن پشته میرایی شکا»

[یومانی]

جنتو (٦٤٧)

✱ پشت شکی ٦٤٨(٦٤٧)

✱ قلمبزی پشت شکی ٦٤٩(٦٤٧)

لیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (٦٤٧)

پیاو/ نینسان/ حسان به برا مردن پشته دوشکی ٦٥٠(٦٤٧)

«دلین مامه لیلای شاری دلویبه ی برای مرده، پشته شکاره.»

[مان، دتوحفی موزلفه رپبه: ١٨٦]

١ ← ١٣٧٣ پ.

~ پششکارو نسی

۶۵۱(۶۷۱)

(ژنانیه.)! له کاتی چاکو خوشی دا ده گوتی. یا: دامار و پششکارو نسی.

* پشش که سیک له برسان شکان- ۱۵۶۶/پ.

۶۵۲(۶۷۱)

مهسهل (۶۴۷)

* فقیر کوی: پرسیمه، دوله مهسند کوی: همر پشش شکاوه له برسان
مرزوف همتا دوله مهسندر یی به ته ماحتره و بز حاشاردانی مال و سامانی وادشونین همزار
و قهرزداره.

* پشش کردن

۶۵۴(۶۰۱)

دانانی مسرسم له پشش گرنج: «پشش که.»! هارتی: بن کردن.

* پشش لووس لووس برون

۶۵۵(۶۰۱)

← ۱۷۳۲/پ.

* پشش له زگ نهرمتر کردن

۶۵۶(۶۰۱)

(زورتر و وکر مسرسمه ده گوتی.)! زور لندان: «هوهه شه پای نیلانیسی که رمن بلندی
لن برون [کوتی] به کیکی دمکیم. [کوتی] نامیلیم بکری [کوتی] مه تیر به تر چی؟ له بیست مارکی
خلم دمکیم. [کوتی] مه لا نامیلیم بیکری. [کوتی] جا شرا دمیکیم، تر پهای شازی مه میلیم،
شهرت به پشش له زگت نهرمتر کم.»

[همزار، چپشلی مجبور: ۳۶۱]

* پشش له کار/ کارنگ سارد پرونده

۶۵۷(۶۰۱)

نامرید برون له کار، دست بز کار نه چرون: «این کاری با دوو رویش بی، پهای ته بیل
دکا، پشش له کار سارد دکانه.»

[همزار، چپشلی مجبور: ۱]

* پشش له همزار سوار نه کرده نه

۶۵۸(۶۰۱)

← ۶۸۸.

* پشش لی ستالین

۶۵۹(۶۰۱)

لای پشش لی گرتن، له لای پشش لی به لامار دان: «کاکه پشش تکی به به به، تاکات لای
پشش لی نه ستالین...»

[تسیری، میرزا: ۱۹۸]

* پشت لی دانهوه ٦٦٠(٦٠١)

خاترجهم و دلنیا برون: «برل پشتی خولی لی بنهوه.»

* پشت ویکه دان ٦٦١(٦٠١)

«ئهن دلیک ده تاسم و ئه مهش له بهر بینکسی پشتمان ویکه دانه و بپورینه ته برای په کتر و گرته جگه.»

[ووستا برایی گۆنه خانج: بهمش برایم و مهنه لی دهلپهان]

← ٦٦٧.

* پشت هه لکردن ٦٦٢(٦٠١)

تلس برون، روو وهرگیزان: «په پهن ده لیخ: تو خولا مه بهم لپمه گره مانج، لپم هه لکه پختی! ئهن هه ویک بوم له هه وه گانی ده به هه هتق، خولا وه ندی هاله مان ئه منی له بهل توو هه ویکه پهنه هتق.»

[حوسن پسونلی: بهمش مام و زهنا]

* پشتی خۆ له کهسێک کردنهوه ٦٦٣(٦٠١)

به کهسێک خاترجهم برون. له کهسێک نه رخه بیان برون.

* پشتی دستی خۆ داغ کردن ٦٦٤(٦٠١)

له کاری هه لی خۆ نه زسبون وهرگرتن و به لپن به خۆدان بۆ دووبهت نه بوونه دی، تۆ به کردن. ← ٩٩٧.

* پشتی کهسێک قایم برون ٦٦٥(٦٠١)

پشویان هه بوونی نهو، خاترجهم برون و له داهاشو نه ترسانی.

* پشتی کهسێک گرتن ٦٦٦(٦٠١)

«ئهنای مکه به پاسته پکینه ده دهی قاتی کهرتوون، به لام نهو به لایه کی مکه دا پکینه و به تهن پختی گرتن...»

[حوسن شمه: بهمش لاس و هه زان]

← ٦٨٦.

* پشتی کهسێک گهرم برون ٦٦٧(٦٠١)

به کهس یا کهسانی خاوه ده لات پشت نه توو برون.

* پشتی کهسێک له ههرز/ههرز دان ٦٦٨(٦٠١)

١) به زانن و به رویت له ههرز دانی کهسێک له زوروانی دا: «مامه بهش پارا، کوی: لایه! ئهن مکه، چه نهو هه ته ئهن پهلک بوم هه کس نه بوو ده ست له بهرکاته، ته تاش نهو پختی منت له ههزی دانه، ئه کهر نهو ته مکه... ده به خه تکاری ت...»

[حوسن شمه: بهمش لاس و هه زان]

(٢) ← ١٦٩٦.

✱ پشت (ی) یدکتر گرتن ۶۶۷(۶۰۱)

دازدار و لاین گری یدکتر برون. ۱ - ۶۶۱.

✱ تدهام/ زواد نه چرونه سر پشت (ی) زمان ۶۶۸(۶۰۱)

هیچ شتیک نه خواردن: «ره سولی خولای له یووی: هالیبه، وای هالیبه! لکن نه من بخز پارویک زاد و نه هالیبه/ نهک له شیری شو کالری هیلاک بهیبه/ دهلج: مامه، هاریق مامه/ وه سر پشتی زمانم ناچر هیبه ته مامه/ تا تللی شو دوازه ته سحابانه نه سچیم ته مامه»
[مان، دوحله‌ی موزمطریه: ۶۶۸]

۱ هارنای: دم له هیچ شتیک نه دان. زواد نمیرین.

✱ جگه گورگ ره پشتی کسینک خستن ۶۷۰(۶۰۱)

دسته مژ و گری پاپیل کردن: «جگه گورگی ره پشتی خستوه.»

✱ چورونه پشتی شیران ۶۷۱(۶۰۱)

دست نه کموتن و کم بونی شتیک: «دهچه بهرمرگی تاقه سال، نان نه چوته پشتی شیران، سه لک و به پن هدی خوا دلهوی ده پلین.»

[شمیری، هاولر بهر: ۱۱]

«تیلی له هاند ره نه بهر و شیکه ران چورونه پشتی شیران.»

[فرلمی، بیگمینی گملا: ۹۱]

✱ خز خستنه سر پشت ۶۷۲(۶۰۱)

↓

✱ خز له کسینک/ لی خستنه سر پشت ۶۷۳(۶۰۱)

به رنگار برونه و ده گدل یشکنه هان: جواب نه دانده: «سولی حه‌لی له سه رمنه، باهم نان ونه کی نوم کریموه، پیاو نانق سیله بیج، خزی لی ناخه سه ریخت، سولی لیره بیج و لیره نه بیج بژ من له بی ناکا...»

[پنهور: ۸۰۰]

✱ دار/ دست له پشت دان ۶۷۴(۶۰۱)

هان دان بژ کاری خراب: «همرو خطای تویه داری له پشتی ددهی.»

✱ دنیا له سر پشتی گا و ماسی و مرگمران ۶۷۵(۶۰۱)

تیک چرون و خراب بونی دنیا: «شهره گوپ دهلج: نه من سر لاندیکه خواریموه دهست هه لاناگم له معبریه هه تا زه مانی ناخری زه مانی، زه مانی مه ممدی نه گه ده بکه هه مانی جهالی، دنیا له سر پشتی گا و ماسی جان و مرده گه بی»

[حلمی، ساله تموره: شمو و شو مطوره]

باوهر (۶۷۷)

۶۷۶(۶۷۷) د نیا لسم پشی گا و ماسی به: «د نیا لسم پشتی گا و ماسی به، له نیشکاید ا بزوی به کله کال به پرتو د مچن و له دویانا به ماسی...»

[لمیری: علوار سهره ۱۰۱]

«نورهم زلفه غار نه که له تپلی سوری کافریدا وک چهلوی گولزان چلای به خه پار د لایلی وای دویلاش کرد و چوار قامکی له ممری چو خوار، له بېق جیگاناندا باسی د مکن، د لاین نه که شاپالی جوهره نیل و بهر شو زلفه غار ی نه دراپایه، نا سهر پشلی گا و ماسی د پرتو...»

[دویلاش معصوم: بهی حاتم]

۶۷۶(۶۷۷) = منگرو، که دی کورت: روژنک له روژان له مرگوتی روژنیشو، مولا قورحان و کتبی د خورت و به خنلکه کدی ده کورت شو دویاپه لسم پشتی گاپه که و گاپه کهش لسم پشتی ماسی به، نه گمر ماسی که غزی بلریتیموه شو دویاپه نیک دده یج، که شوهم بیست کورم چنای مولا حرسنیک د لایلی خاترویم کورتیج و به شمری هیچ خولا و پتیه مبرنک چاک دیتیموه شو تر د کله که به سهر ناگرت...
[کلزی، ۱۲۵۹: ۱۲۴]

% ده پشدا برون ۶۷۷(۶۰۱)

(۱) د بهر دابرونی کمر و چاکت و کلزجه و شتی لوم بابته: «د بهر غزی گریجو که راسنکی شام نالته ی ملحه داری نهنگی هاسان هینه / قه قهت په پرتو مچسولای وک وی نهنگ نینه، د پشلی دا کلزچک مخه غری شام گزی د پشته تمه نه به»
[حامر مهاله نوره: بهی لاس و خه زان]
(۲) ده قه د دابرون: «پشندیکي پشسندی ده پشتر دابرو».

% ده پش کورتان ۶۷۸(۶۰۱)

حارشته پش: «بلایان د مره کچشا و لای حرم و دی بهری کلک و پال به نه لگاری، سپه بهی کلک لسم پوروته / شوه ده پشایان د کورتاوه زینکی مویلی به دی لوی نه که لورمه به دانه»
[همه مرسولای سولی مینه: بهی لمری]
«خه زان! سه بجاران به سهری شوو ناغای من د پشلی د کورتیمه زینکی قاتلای زیم و و به سهری دخی دانه لمری لوی ده سهری به»
[ملا شمس: بهی لاس و خه زان]

❖ ده زگپشت/ پستان گتران ۵۶۷۸(۶۰۱)

(ناماژمیه به نمرک و زهمنه تی قوناغی دووگیانی و به خیر کردنی مندا ل له زگدا.)
نمرک و زهمنه تی زور پیردیتن: «چما وهختیک خه بهری مهرگی موونه م پیردای که ملیکت
بوو و ده زگپشتانی گترابوو، گترای؟»

[کمال، پنجمه مه: ب ۱۱۶۲]

لیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۶۷۸)

❖ دهلی ده زگپشتانی گتراره ۵۶۷۸(۶۰۱)

- (۱) منه تی زور لسه ر نهو کردن.
- (۲) دل سوزی کردن و پیومه اندووبوونی له رادمه در به نهو.

❖ دست یا شتیک ده پشت قرون گترن ۶۷۹(۶۰۱)

(۱) له پشته ره راگرتنی دهستی تیک به دیو به چه شتیک که به ده شتیک مه چه کی
دهسته کی تر گیراین.

(۲) له پشته حاشا دانی: «مه تیو نه قیزه ده پشت قرون گرت و پلس بزلای گترخای.»
[آرسووی ناسی: نه ۱۱۱]

❖ دست یا شتیک ده پشت قرون نان ۶۸۰(۶۰۱)

↑

❖ زگ به پشته نووسان ۶۸۱(۶۰۱)

← ۲۵۳۷ ت ۷۹۲ ب، ۶۹ و ۳۴۰۹ ب.

❖ زمانی که شتیک له پاش/ له پشته سیرا دره میتان (ی که شتیک) ۶۸۲(۶۰۱)

← ۱۶۸.

❖ کلک لسه ر نهری پشته دانان ۶۸۳(۶۰۱)

«بلورسه که "پاشا" نهرانی ره ختی "خیزی شست لال" دره هله تی تابقلنی تر نه ماتن، نلستا
کلکمان لسه ر نهری پشته داتان و ده پانه تی رهک مار پییهره بدن.»
[کمال، پنجمه مه: ب ۳۷۲]

↓

❖ کلک لری ده نهری پشته نان ۵۶۸۳(۶۰۱)

دژ به که شتیک راوستان و بهرنگار بوونه وی و به دژری راپیرین.

* کهسینگ / جی پدک له پشت برون ۸۸۱(۶۰۱۱)

به لایه نگرینی دسه لاتی نومان پشتنه ستور برون: «نای لایه جیم گانج خه جییم ماها
وه مده زانی له شکری راجیم له پشته...»

[نمونه، بیرزا: ۱۲]

لیک درواوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۶۸۶)

سه شای قورم و تهره فته له پشت یی یستا به هیچ دانانیم ۸۸۵(۶۸۶)

↑ تهره فته: په کیکه له جوانترین لوتکه کانی موکریان، که تۆنه ۲۰ کیلو متری باکووری
بۆکان. باشترین دینگای برینی لووتکه ی ۲۲۲۰ متری تهره فته گونده کانی سه پدارا،
داره گردله و "عیلناباد" قورم: کیزنکه له نیزیک گوندی سیچانبلاغ و له باشووری
گوندی کرلیجه ی سر به مه هاباد.

* له پشت کهسینگ برون ۸۸۶(۶۰۱۱)

لایه نگر و پشتیرانی کهسینگ برون. ← ۶۶۶.

* له پشت (ی) کهسینگ برون ۸۸۷(۶۰۱۱)

(۱) لاگر و داژداری نمو برون.

(۲) مندالی نمو برون: له تۆوی نمو برون: «نایکی نهمامه نهایه منل: وایله ابریا نه له من
های و نه له پشته یه کی وهک نهمامی هلی سهنگین...»
[پرسوول هورموز: بهمنی محممه همنه]

* له پشت پدک برون ۸۸۷(۶۰۱۱)

لاگر و پشتیرانی یه گدی برون.

* له سهه / سهه سوار پشت له گردنوه ۸۸۸(۶۰۱۱)

نترس و نازا برون: «هوا بک له پشته هم چارم له تهره فته، به خوالی له تهره فته له سهه سوار
پشت ناگه مه، نهه له تهری هچت کریم، مال پاهیم.»

[نمونه، بیرزا: ۱۸]

«تهگر له جوان چاکتی ده پرس، ته سه لاتی پۆمی به / تهگر له مه رتازایی ده پرس، له سهه
مه زار کهسی پشته کرینی نه به»

[پرسووی نامری: بهمنی سوار]

✱ لاسر پشت خستی دمرگا ۶۸۹(۶۰۱)

۱۹۹ → ۳: «نگه ماتمه شتر دمرگه کی پاش کول مه که دمرگه کی لاسر پشتن بغه»

[نمونه کلامی: بهی زسیلاروش]

✱ لاسر رقی پشت کموتن ۶۹۰(۶۰۱)

ده جی دا بون و راکشانی لاسر ته ختی پشت به هزی نه خوشی، برین داری، شکان یا له جی چورنی نه نامیک: «نیو مانگی ره به ق لاسر ره لای پشتن کموتن، شسپهک لاسر ی دام و لاسی مانران پانانم دمرگه، هه مو به ندهنم به نوژانانوه چوو و توخی ماروشت.»

[همین، تارک و روژ: ۲۸]

✱ نوژ له پشت که سیک کردن ۶۹۱(۶۰۱)

نوژ ی چه ماعت نه پشت سدری نه کردن: «لای هتا که بخته هاسو، میوانی خالان بوو، کونی، خاله کونی: بهلق، کونی: نهو، پشترخو لایو شو کا براب به دگا؟ کونی: بهلق! کونی: خو نه وازن نیلسم نه، چلن نوژی له ما دگن؟ کونی: ره لای ما چنده خنه نه من هه ران پنه کول و نه رانانیه. کونی: نه خه زنهاری له پشتیه، دانی نیم نوژی له پشتن پکن.»

[۹]

✱ وه پشت گوی دان ۶۹۲(۶۰۱)

↓

✱ وه پشت گوی خستن ۶۹۳(۶۰۱)

له کردن و راپه راندنی کارنکدا که ترخمی کردن و وه رنگ خستی: «پهردوان وهه مه به له سیکت په ده لیم مه یه وه پشت گویه/ نه من زدم بهو له به نه ما په به/ نه لای: مامه پاش هات و دیم له پره و لهو پویه/ چومک تووش کله ی دهی، لستکی بی شحیبار و بی جیه»

[نمونه کلامی: لوتلی: بهی هوز محمود و مرزبانان]

✱ وه سر پشت گه ران ۶۹۴(۶۰۱)

له سر پشت کموتنی کهس یا شتیک به هزی بهر یونموه، نهنگران، هه لیزان و...: «کونی: (به لایکی خاتو و گوله زه) نهگر نه پکه به سه لای، مه به مستی ویک و فکه به رانیکت سه ده که توونه سه/ نهگر نه من چوو وه سر پشت گه ران به مه زه حالیکه له بن چه نگم هتانه وه دمه»

[نمونه کلامی: بهی لهر و گوله زه]

«نه من نه مه دما جوته تاجیلای هله، هینکن چوریه به خه مال هیلان بوو، مامز گران بوو ده چوره وه سر پشت دمرگا له پشی گله می مه پان»

[همین]

* و سطر پشت گتران

۶۹۵(۶۰۱)

له سريشت دانان. هاريشته پشت: «دهريده کلفشا په سترنگه سوردهاچي له وي ده گون پاته /
مه و تڼکي مه نا په روږخچيکي ليمه تگرانه / و سه ريشتي ده گنډاره خوږچينکي له وي ده
دهوله سندنه»

[احمد جان: بهيني خج و سيمان]

* و په شت گويو خستن اي له يا کارنگ

۶۹۶(۶۰۱)

له بير خو برده نه: «پرمهوان وره مه رد به، قسکت پرمه لږم مه پخه و په شت گويو / نه من
تکلم بهو قسه په تما پږيه / نه لقي: مامه رش هات و ديم له و پرد و له و پږيه / چومک
تورلي کلفشي ده بي، قسکي پرمه تهمبار و پرمه پږيه»

[نصصعي لوللي: بهيني خوږمه محمود و سرزيگان]

ليک دراوه کان (۶۰۱)

☆ برای نارپشت - ۱۴۰۷ / پ.

۶۹۷(۶۰۱)

☆ بهره پشتم - ۲۸۵۷ / پ.

۶۹۸(۶۰۱)

☆ بربري پشتم

۶۹۹(۶۰۱)

← ۴۴۹ / پ و ۱۷۷۶.

ليک دراوه کاني رسته يي و نامال رسته يي (۷۰۰)

= وره نه نيستم، بربري پشتم - ۱۷۷۷ / پ.

۷۰۰(۷۰۰)

☆ په پشتم

۷۰۱(۶۰۱)

د غل وداني پر ا. هارنای: ساري نه ناچي. وک سيري / چيمي دروازه. رکبي
سواري به تال دهکا. ا = کړال.

☆ په روپشت

۷۰۲(۶۰۱)

(۱) بهراوژوو، پشتموړو.

→ ۶۰۱(۶۱) (۲)

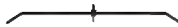
→ ۶۰۱(۴ و ۲) (۳)

☆ پشته‌پشت ۷۰۹(۶۰۱)

(۱) بهره‌لەدووی بهره: پشت به‌پشت: «هێڤی‌هه‌هه‌پاش سۆڵدێڤ ده‌خوا و ده‌لق: وه‌زیوی به‌هه‌له‌! هه‌ره‌ به‌هه‌ره‌ی په‌لوان هه‌تا قاله‌نه‌ی تۆ ده‌مێنێڤ هه‌تاوه‌ستم نه‌ی له‌ ده‌وی تۆ نه‌کێڤن.»

[مهممه‌ به‌له‌کی: به‌می ناس و ماله‌ل]

(۲) روێشتی پیچه‌رانه‌.

☆ پشته‌ستور ۷۱۰(۶۰۱)

خاترحه‌م و دلنیا.

پێک‌هاته‌کانی له‌ چاوگ وه‌رگیراو (۷۱۰)

✽ به‌ که‌سێک / شتێک پشته‌ستور به‌رون- ۱۹۹۴ / ۵. ۷۱۱(۷۱۰)

«... خۆی له‌ خه‌لک به‌ جیاوازی ده‌نه‌ی، به‌ خه‌لک پشته‌ستور به‌و، ده‌واڵێ به‌ چاکی و باه‌ی و ده‌واکی هه‌ست بکا.»

[کله‌ی، ۱۳۵۹: ۱۰۷]

☆ پشته‌ستل ۷۱۲(۶۰۱)

پشته‌ستل.

لێک‌دراوه‌کانی ڕسته‌یی و نامال‌ڕسته‌یی (۷۱۲)

~ پووشووی به‌ پشته‌ستل / پشته‌ستل‌به‌ره‌ نئی، ئاوه‌ ده‌گرێ ۷۱۳(۷۱۲)

بۆ مرۆڤی توورموتۆ سن ده‌کارده‌گرێ.

~ زمانت له‌ پشته‌ستل ده‌رویتم ۷۱۴(۷۱۲)

(هه‌ره‌شه‌یه‌). «جا ئاوه‌ل‌گه‌ران پێی‌گه‌وه‌ کرێ: که‌س ئه‌و له‌سه‌ت له‌به‌زانێ زمانت له‌

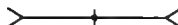
پشته‌ستلی ده‌رویتم. به‌ده‌نگی له‌به‌که‌، که‌س نابێ ئه‌و له‌سه‌ت له‌به‌زانێ.»

[هه‌سێن له‌به‌ره‌: به‌می به‌م]

پێک‌هاته‌کانی له‌ چاوگ وه‌رگیراو (۷۱۲)

✽ ده‌ستی خاترحه‌می خسته‌ / هاوێشته‌ پشته‌ستل ۷۱۵(۷۱۲)

دلنیا‌بوون له‌ جی‌به‌جی به‌رونی کارێک.

☆ پشته‌پشت ۷۱۶(۶۰۱)

(۷۰۹) →: «تاج‌مخت خلاق مدگر، له مفتق تاب و خاک (خا)/ له که له‌گی تاج‌می خه‌وی لئ
 دمماته دمر/ تهریش هه کارئ توو پرو تا تروانت بهنه کهنسار/ شه‌پتان چوو لرووی دان له
 به‌مه‌مفتق برهنه‌ده‌ری/ هه‌رک‌س مه‌ری خه‌وی به‌و/ گزئ له مه‌یدان به‌ده‌ده‌ری/
 پشته‌پشت هاته پشته‌ق تا زه‌وود پرو پشته‌سهر/ هه‌تووی به‌ر تلک و باب نه‌سه‌تی دا هه‌ای
 نه‌که‌ره»

[هه‌جیه‌سایلی کتکه‌لا: به‌نی عه‌بدول‌محممان]

☆ پشته‌دار ۷۱۷(۶۰۱)

← ۷۶۱هـ

☆ پشته‌ر ۷۱۸(۶۰۱)

برنی پشی یه‌ک‌سم. ← ۷۳۱.

☆ پشته‌کوو ۷۱۹(۶۰۱)

پشته‌ج‌ماو.

☆ پشته‌کۆل ۷۲۰(۶۰۱)

← ۱۹۸.

پتکه‌هاته‌کانی له چاوگ وه‌رگیراو (۷۲۱)

✱ پشته‌کۆل کردن ۷۲۱(۷۲۰)

← ۱۹۹.

☆ پشته‌مل ۷۲۲(۶۰۱)

پژمل.

باوه‌ر (۷۲۲)

◊ پژمل/ پشته‌مل کجان ماچ کدی هه‌پایان نامتین.

◊ پژمل/ پشته‌مل کوران ماچ کدی سه‌ریان نه‌وی ده‌ی.

فر (۷۲۲)

● له کلزجه کم ناوه خار و سیم ۷۲۵ (۷۲۲)

تا له دنیای پروین دفریم

ده پژملى / پشتلى بابت یرم

☆ پشتلى ۷۲۶ (۶۰۱)

پشتخت: «خاگرچه یم به رلاخکی رهشی به حوریه / به قوت دورقرا نیک نیرچلانی سپریه /

ده ستوری پاهویرانی پشتلییه / کلک و پالچه نه نگاره و شریخه زلرییه ...»

[له مقامی قلی، سمیه و میر سوسین: ۳۶]

«به حاسه له پشیمانیان پتی بدلین شریخه زلی و گولگولییه / کله لچان یرا گوییمه ست

یرا کلکجه پداغ یر و پشتلییه ...»

[شمس لوتلی: بهی بی شمسی شنگ]

☆ پشتوینا ۷۲۷ (۶۰۱)

لاینگر، پشتوان، پارزمر: «پشتویه تمام نیلامی ره بهرتیره / به حنت رهوا دیوه ده ست و

په نجه و قالب و پوره ...»

[شمس لوتلی: بهی شریخه فرخ و خاتون شستی]

«نهو جار دلیکی ره پای له بهر خردای ده پایله تیره، بدلج: په نام ره بهر تل نهی خودایه / نهگر

دافتاره عریز و سمایه / مور و مهلخ و سهریاک نهو مونایه / گوری چگر هیلامی نایه / نه تل

روحیت بگی بهو ره پویه، بهو ره پایه / خورنم په گجار زرد تاخته شه، دلم زرد موافته لایه /

سپه ی رحمت یر، دوام له ره فا گریوه، په شیمانم نهی خودایه»

[شمس لوتلی: بهی میر و وفا]

دوعا (۷۲۷)

☐ خودا پشتوینات یی ۷۲۸ (۷۲۷)

تیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۷۲۷)

☐ یا رحیمنا، به ترم هدیه پشتوینا. ۷۲۹ (۷۲۷)

☆ پشته پچ ۷۳۰ (۶۰۱)
لای پاشودی پچ.

☆ پشته پتره ۷۳۱ (۶۰۱)
← ۷۱۸.

☆ پشته ستور ۷۳۲ (۶۰۱)
← ۷۱۰ و ۷۱۱.

☆ پشته سدر ۷۳۳ (۶۰۱)
به پشی پشندوی سدر.

پیک هاته کانی له چاوگی وهر گیراو (۷۳۳)

✱ چاو چورنه پشته سدر / پشی سدری ۷۳۴ (۷۳۳)
قەلس و تودیه برونه به پشی تیریه.

☆ پشته ک ۷۳۵ (۶۰۱)

(۱) تیکه خوری نه پراودی سدر پشی بهران که بۆ جوانی دمه پشندود.
(۲) پشتروانه ی دیوار و دار.

☆ پشته کورا ۷۳۶ (۶۰۱)

دیری دهره ی کورای ژنان. ۳ به ره کورا.

☆ پشته سازه ۷۳۷ (۶۰۱)

توموری نیشکاوای لهشی بورنومورگه لیکه دهک: ماسی به کان. بالنده کان. به گرانه کان و خوشه ره کان. که له پشتراندا هه لکه وشوره و له کهرت گه لیکه نیشکی به ناوی گرئ
پیک هاتوره: ماز به پشته: «جهریگ و مل و گون و گورچیله له کهل به پیک گلهشی نهله و
ماز به پشته: پهی جامه لیکه مس...»

[له سهری، سوزا: ۹۵]

← ۷۱۴، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹ و ۷۷۰.

✱ پشته ماسی ۷۳۸ (۶۰۱)

(۱) سهریانی کۆم دهک پشی ماسی، خهر پشته.
(۲) جۆزینک دروومانه، ته خته جاجم و بهرمالی پین لیکه دروون.

☆ پشته‌مال ۷۳۹(۶۰۱)

۱) نمره‌ی به پستی ولاغی دادند: «رانه‌کپان کره‌ه گنخته‌ره، پشته‌مالکپان پرونداد، پستی و ملی و مه‌تا جونگه‌ی گرت.»

[مفتاحی‌قازی، سمیع و میرسیدمیر: ۲۵۸]

۲) فوتی‌ی حمام که به به‌روه ده‌گیری.

۳) خاوری دست نیشک کردنوه.

پیک‌هاته‌کانی له چاوگ وه‌گیراو (۷۳۹)

✱ وه‌ک پشته‌مالی حمام هه‌ر رژوی / ده‌ده‌ی به‌دست کس / یه‌کینک‌ره برون ۷۴۰(۷۳۹)

بۆ زنی خراپه و کچی هه‌رزه ده‌کار ده‌کری.

☆ پشته‌ماله ۷۴۱(۶۰۱)

پنگاری. ← ۳۷۱ / ب.

☆ پشته‌ریا - ۱۳۲ / ب. ۷۴۲(۶۰۱)

☆ پشته‌وشکین ۷۴۳(۶۰۱)

به‌لای پشته‌ریا چه‌ماو.

☆ پشته‌وه ۷۴۴(۶۰۱)

۱) دراره: «شمام له‌میری‌ی نه‌دی شه‌ه چه‌ له پشته‌وه‌یا بۆت دقن؟ کافر ده‌گه‌لکر ئاره‌میری

ده‌وه، شمام زه‌ریژگی وه‌مای لێ‌دا وه‌گوره‌ به‌یار ده‌وله‌تی گه‌ه. جوله‌ندی گرتی: ئه‌ی هه‌لی ئه‌مل

هه‌م شه‌زات گه‌ه، هه‌م شه‌زات گه‌ه! شه‌ه‌نده‌ی گه‌ت و زاری پێ‌گه‌له‌دا.»

[سمیع‌میر/سمیع: به‌پیتی‌جوله‌ندی]

۲) قوون.

تیک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی (۷۴۴)

✱ وریای پشته‌وت به ۷۴۵(۷۴۴)

(حاله‌تی جه‌فنگی هه‌یه.!) بۆ که‌سینک ده‌گه‌رتی که شتی فهرس هه‌لگرتی. تروند

ده‌کوخی یا زۆر ده‌پشی.

* دستی پشتمه نه‌بورن

۷۶۶(۷۶۶)

دانه‌خستنی درگا و دست بز پشتمه نه‌بورنده بز نم مبه‌ته: «تور کپری مه زار
سمیر، دستی پشتمی نیه لمت درگی پترنادا.»

* دستی که‌سینگ له پشتمورا به‌ستنده

۷۶۷(۷۶۷)

اتنیا به باری مهنی و حراپ‌دا ده‌گورتن: «له که‌سینگ وپیش‌کومتن: «خهلکی نمرز
دستی شپتانان له پشتمورا به‌ستنده.»

* سه‌گ له پشتمی که‌سینگ نه‌زیان

۷۶۸(۷۶۸)

(۱) با لی‌بورنده و بزنی ناخوش له پشتمه هاتن.
(۲) زور مانور بورن. هارتای: هاروی/ هاروی مراهه یح شل بورن. فل/ فل فل
بورن.

☆ سر/ له‌سر پشی لانگی

۷۶۹(۶۰۱)

«تور خرا دلت نه‌پنچ له‌رخله‌ی مامانه/ ده برل حه‌زیه‌گی له دنپایم گه‌رین شلش و
چوانره‌لخت مهر خراش و تازا بیجا وه‌گور تگه منداکی ده حوت و مهلت شیری، تگه
ده‌خوا شیری ملکی خو له‌سر پشی ده لانگانه»

[۱: به‌یتی شیخ‌فرع و خانوون‌لخستری]

«مه‌لادولپش گوی و کچکی بوو توری ته‌ستی بوو گره‌گه‌شی توری خبر بوو، له‌سر پشی
لانگن خه‌زلیان له خیری مه‌لادودی مایه گریه‌بوو...»

[موسین شمه: به‌یتی شیخ‌فرع و خانوون‌لخستری]

بیتک‌هاته‌کانی له چاوگ وه‌رگیراو (۷۴۹)

* به‌قده مندالی سر پشی لانگ نه‌زانی

۷۵۰(۷۶۹)

ساولک بورن زور یین‌ناقل بورن: «به‌قده مندال/ منداکی سر پشی لانگی نازانی.»

* روحم به مندالی سر پشی لانگ(یش) نه‌کردن

۷۵۱(۷۶۹)

کوشتن و قه‌لاچز کردنی یین‌به‌زمی‌یانه.

☆ پشتیوان

۷۵۲(۶۰۱)

یار‌مستی‌در. باری‌ده‌در: «پشتیوان یح پخته‌میر، مهرل ته‌سحابه و به‌قده/ شیری
سه‌لکه‌به‌قده/ مهرچی لیری‌دا ده‌سوتا»

[نمرز‌فرمانده: به‌یتی محمد‌محمد‌نیله]

پښک‌هاته‌کانی له چاوگ وه‌رگیراو (۷۵۲)

✱ پشټیوان برون ۷۵۳(۷۵۲)

لاگر و باری‌دور برون.

دوعا (۷۵۲)

✱ خردا پشټیوانت یی ۷۵۴(۷۵۲)

«په‌نیسی ته‌ختی سول‌تانه/ تاته‌ش و له‌سکر به‌وانه/ وه‌خوگ‌ون کارگرانه/ خولوا به‌س
پشټیوانه»

[شخصی یونانی: به‌نی بدم]

لڼک‌دراوه‌کانی تر (۷۵۲)

✱ یی پشټیوانی ۷۵۵(۷۵۲)

«هر به تر دل‌تین مه‌مهل مه‌ری ده مه‌یدانه/ شیری ده له لاتی/ می به‌گی ده مه‌یران/
نوره مه‌مهل‌یش وه‌گرو برایی به‌تالی‌تین هر له‌بق له‌سگری ده‌چلوه مه‌یدان/ نه‌ما
بی‌پشټیوانی میج نه/ له‌بق مه‌یوانه/ هر بی‌پشټیوانی چاک له‌بق خودای/ نه‌روش خه‌لیل و
په‌مانه/ هرک و سیمت موافه‌تی ده نیایان/ له‌بق مه‌ریکی وه‌گرو مه‌مهل و برایی ده
ده‌هتانه بی‌پشټیوانه»

[?]: به‌نی برابم و مه‌مهل‌ی ده‌هتانه

✱ تانی پشټ ۷۵۶(۶۰۱)

ته‌ختایی پشټ. ۷۷۲.

✱ ته‌ختی پشټ ۷۵۶(۴۲۱)

«کاکه‌م جلی خزی دلک‌نبرو/ ناگی له میج نه‌برو/ خوری لڼک‌نبرو له‌سره ته‌ختی پشټ.
پاپه‌زین کوتی: خولاپه! نوره ته‌بله‌یه یا خچته/ لهت پپاو واپته (هاتنه)»

[مان: تل‌خس موزمطریه]

«له‌مرل جابر گریبی بی چهرخم ساز کرد و چرمه مه‌یدانی مه‌مهل/ ته‌ختی پشټم مه‌ری میج
کرد و مرینگه له سرمه‌مه مات.»

[موزار: چخنی مجور: ۲۹۹]

← ۷۶۵.

مه‌ته‌ل (۷۵۶)

§ ۵۷۵۶ (۵۷۵۶) چار لاتی له دهشتی

دو لاتی له تمنیشی

قرونی له دهختی پشتی

- سوار

☆ ۷۵۶ (۶۰۱) حوت پشت

حوت تۆرمه‌دی رابردو یا داهاتوو: «پهلۆن به‌ته‌ره سه‌ر ولاتی گولستان؛ هه‌یکس نه‌ناسن له‌مناپه‌/ مه‌نتا حوت پختیان ده‌پۆ هه‌یکسیان نه‌په‌ته‌ره خاری به‌شابه‌»
[مان، ئۆ خه‌لی موزمطه‌ریه: ناسر و مالمال]

پتک‌هاته‌کانی له چاوگ وه‌رگیراو (۷۵۶)

له به‌رگه‌کانی پینشودا:

ع یل حوت پشت ئافل کردن- ۸۲۲ د

% ۷۵۷ (۷۵۶) بۆ حوت پشت به‌س بوون (ای شتیک)

(۱) برتی به‌ له تال و ناخۆش بوونی نه‌زموونی به‌ریاس و تۆبه‌ لێ کردی: «نهم‌ ئازا
منال‌بوونی چی؟ ئه‌و ده‌گه‌م بۆ حوت پشتی به‌سه‌.»
«... چارۆک په‌کۆک چاوئ‌سپێن به‌، ئه‌دی کارێ پێی نه‌پێ هه‌ر شه‌ به‌ حوت پختی
به‌سه‌..»

[کمال، ئه‌نهممه‌: پ ۱۶۱]

(۲) مال و سامانی زۆر: «... شه‌ی له چکولای گۆشاره‌ به‌ حوت پشتم به‌سه‌... ئه‌ستا
خه‌روکم ده‌چمه‌ره‌ ماله‌.»

[هه‌مان، پ ۱۶۲]

☆ ۵۷۵۷ (۶۰۱) دم له‌سه‌رپشت

وه‌دا کوتمن یا له‌زیر چاو‌ده‌زیری دا بوونی که‌شیک به‌ مه‌ودایه‌کی زۆر لێک نیریک:
«له‌ته‌ده‌ر مه‌لێق، قوله‌، دم له‌سه‌رپشت، ده‌گه‌رێته‌ سه‌ری، هه‌ی له‌وێ هه‌ی له‌وێ، دله‌وێ
ده‌پێنێت. له‌ته‌ده‌ر خۆی ده‌به‌ر زگی ولانی دله‌و.»

[هه‌ولا سه‌رخواری: به‌پێی ئه‌رمه‌مان په‌شا]

«سه‌له‌په‌گ مه‌لێق و ... هه‌ی ده‌گه‌رێته‌ سه‌ری، دم له‌سه‌رپشت.»

[په‌شوو]

☆ دورپشته کی

۷۵۸(۶۰۱)

بهشتیومک که دور کس سواری یه کسم، چمرخ و شتی لہم چدشنه بیرون: «پای
شسه ریخی فلان ولایه نین کره و دورپشته کی سوار بیرون و کابرا بره دورپه کس نازان
خه لکی چ ره لاتیکه...»

[اوستا برایی گزته خان: بهینی بریم و محمعلی مطحیان]

«گوتی: مالی میرد بایغانی و زبان نه بل، ولایتکی هه به شهن و تل به دورپشته کی سوار بین و
له ولایه لپه پهنه دهر»

[شمعدی لوتلی: بهینی زهیندل و گلزده]

☆ دورانپشت

۷۵۹(۶۰۱)

دورپهر، دژمادار: «شهمان شره دورانپشتی ده نه یلقله شوان گولان ده دورپشته ده، نای
ده بلا بهینه کن پاری ده کوشکلی»

[دورپشت رحمانی خورخورد: همیران]

☆ دورپشت

۷۶۰(۶۰۱)

↑ «لو دورپشته کی خیره تیان هه لایرو»

[حاجی ساله تور: کانیمی و خوانین]

✱ به دورپشتی که سیکدا هاتن

۷۶۱(۶۰۱)

به دره ام هاتو چز کردنی نهر به سه پستیکی تابیت: «میر گوتی: چی چی؟ پهی گوت، به
دورپشتی ما هات، دهی دهی دهی، تاخر دل گزشته، شره بره دورپه میر نهرم دهین.»

[شمعدی لوتلی: بهینی زهیندل و گلزده]

☆ ساحب/ سیحده پشت

۷۶۱(۶۰۱)

۱۱ پشیران هه بیرون، خامنی لاینگر و داژدار.

۶۰۱(۶۰۱)۲ → ر ← ۷۱۷.

☆ سی بندلی پشت

۷۶۲(۶۰۱)

نیوان خوچکی سمت و نیرقه.

جنتو (۷۲۶)

✱ یاخودا/ حدک سی بندلی پشیت/ پشت شکی

۷۶۳(۷۲۶)

☆ گارتی پشت ۷۶ (۶۰۱)

← ۷۲۷.

☆ گازمرای پشت ۷۵ (۶۰۱)

↑: «پړی مه لگرت و لږ چل پټشو، نه که لږی سوله چل پړو» نه که پړی پټی له گازمرای پختی ما...»

[پړسوی ناسی: نه لږ]

☆ گازی پشت ۵ (۶۰۱)

ناوړاسی پشت: نه ختی پشت: «همه د مانډو پړو، چو له پړه مه تار لهسه گازی پختی راکفا.»

[کمال: نونجه سیمه: پ ۵]

پټک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (۷۶۵)

* له سر گاز/ گازمرای پشت کتون ۷۶ (۷۶۵)

«له نه کار زیږه پک له رانم مه ستا! نه و نه دی پلږی په کمره: دنیا م له پړچاوی سوریا، کولنه سرگاز رای پختی...»

[پړسوی، هاوړه پړو: ۱۲۹]

← ۱۷۹۸/ پ.

☆ گرتی پشت ۷۷ (۶۰۱)

۷۲۷→: «له پړی پټی له گرتی پختی نه محمدی شنگ د دله، ناوړی له چارگ و به دنی پړه ما.»

[پختی پلږی، نه محمدی شنگ: ۱۲۹]

«سجه پټی پرام گه پخته سر نه خته رها. پک تیری له گرتی پختی ما، شلری گړه ده.»

[پختی پلږی، نه محمدی شنگ: ۱۲۹]

☆ ماری پشت ۷۸ (۶۰۱)

← ۷۳۷.

☆ مژوری پشت ۷۹ (۶۰۱)

۷۳۷→: «لاس له مژورای چل پله ممان مېزی له رانگه ده مړی پټی شخه زاپه»

په نجه راستی ده مړی پټی مژوری پختی ده.»

[نه محمدی لوتلی: پختی لاس و خمر]

☆ مژده‌ری پشت ۷۰ (۶۰۱)

۷۳۷ → «نگ به رنگی له مژده‌ری پشتی ما...»

[پسوی نامی: نهال]

☆ مده‌پشته ۷۱ (۶۰۱)

مده‌ی نه‌ر پشت.

☆ نه‌ری پشت ۷۲ (۶۰۱)

۷۶۵ و ۷۸۳.

☆ هاو‌پشت ۷۳ (۶۰۱)

۷۵۲ ←

پشتینه

۱) پارچه و ترمایشی هیندیک پان که در زایی به کی به پنی نه‌سورایی نه‌زده و به پنی سلیقی خازنه‌کی دیاری ده‌کری و لسه‌ر جلدیه‌رگی کوردی له‌نیزده ده‌آنتیری: «پشتی، پشتی: «مهریگی هینا له‌من... نه‌ر ده‌کا مده‌لته و مده‌لته...» مده‌نه و مده‌نه، خار و مده‌کلی له‌آمن، چاره‌کسی مده‌رگی، گرچه‌به‌سری پده‌ریان، پشتینه‌فله‌لی تالانی...»

[همه‌کوری پلاوی: هم‌ران]

«که‌او‌پاتل نه‌سری/ پشتی چینی کوردی/ به‌لوریات هم "فوله" مهرزاکه‌ی سه‌ده‌فله‌ری»

[پایان‌پانی، کانی‌مران: ۳۱]

«زانکه‌چله‌ سه‌ی پشتی به‌شمینه/ می‌کویات جوان نه‌ خولت شه‌ینه»

[پشتو، ۶۰]

«پشتی پشتی نه‌ گز و نه‌ره/ خالک پنجه‌لین نه‌لست نه‌نیره»

[پشتو، ۵۷]

«که‌او‌پاتل نه‌ر پشتینه‌نه‌ره/ مده‌چله‌ به‌سه‌ له‌ مده‌کی مده‌ره»

[پشتو، ۶۲]

«پشتینه‌گول‌گولی خوت و نه‌مانت/ نه‌ر کیره‌ مده‌م مده‌م مده‌م نه‌به‌ مده‌مانت مده‌م جیرانت/ مده‌م به‌ پلاواغ یز کوره‌کانت»

[پشتو، ۶۸]

«... نه‌ پشتی به‌شمینه‌ی کسکم له‌ پشت‌دلیا...»

[مهن، بلرگی‌پاران: ۱۲]

«له پختنی دا پختنډکی خالی نوره ی له یی هه سله ناسته نښوولایه/ له بهر پختنډکی
چه لاندوه خه نجه ریکی تهره خوراسانی له یی دسک نښوولایه»

[موسخن شمع: بهینی لاس و خمزال]

۲) به کی پترانی قورلی و بلندی: «چا قورلی چمنگی ته گه داریکی دفتناپهه مالمالی/ ...
ته لهرونی زهنی دهره و بهسه رگویی ده ماینی شخه زالدا دهرلویه/ له پختن مایین له
عهره ی دهره/ بهک پختنډکی ههریز دهری داری قورلی چمنگی»

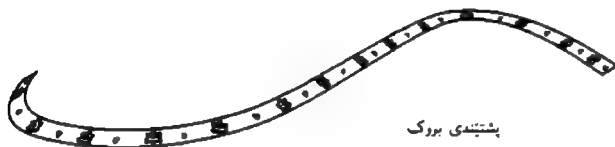
[مهمووه گناوی: بهینی ناسر و مالمال]

«... دهلج ههریز گرتی، هه تا پختنډکی پلویه خورای، گوتی: ته ی ههریزا بهر بهه شورت بین
خلوان تنه گه بهنم، دهلج ههریز بهری دا.»

[بهینی شخه ههر و خاترون خستی]

← ۷۷۷.

۳) لښکه یا په رویه کی باریک که بهر له بردنی بروک له لایان برزازاولوه نه نه دی بروک
دبه ستری.

کایه (۷۷۴)

پشتنډ

۷۷۵ (۷۷۱)

جوزیک زورماني: «زله وانی و مه چه گه ی دهرانی، پختنډکی دهرانی، فیردانه ی دهره.»
[نمیری، هوار بهره: ۹۲]

دوگس پرو به پروی بهک رادوستن، شانوشان دهن (شانی راسته ی بهکیان به شانی
چه بی نومی دیگوه دهروسی) و ههر دودستیان له پزوو یا پختنډکی پاتولی بهکتر قایه
دوگن و له بهک کاتدا بهکتر هه لده سوورینن. ههر گینه بیان به قومستر و لی زانتر بین
نومی دیگه له عمرزی دهره. له زورماني به شدا، ههرهوک مه چه که. ههر چی بهک
وهه رزه ری فیروله.

[مهمووه شکاکنوا]

مەسئۇل (۷۷۴)

❖ راستی خراب پستی‌لی پنگی، دسریه جی دپس.

لنک در اوہ کانی رستہ یی و نامال رستہ یی (۷۷۴)

له بهرگه کانه، ینځودا:

۷ سورتان نه بڻيتم / نه چيستم، سرهيشان هو ٿيو / پرنگر باش ٿيه، هر

بیربریتکی قلمی قولدی کارنه کبری بارنه بیری هفتیند له حدوت جیم

ملیجراو ہافہ - ۸۱۴ پ۔

عبدلہ بختیاریہ / بختیاریہ - ۸۶۲۰ پ۔

www(w) ~ لہ پشینی پیاری

بزر نشان دانی ناستی بلندی ده کار ده گری: «بهر له پشتیدی پاری سو. ۰ گم/

گەرچهک/ گپا ر ... له پلستیدی یاری پرو.»

بيک‌هاته‌کاني له چاوي وهرگيراو (۷۷۴)

۷۷۸(۷۷۶) ✱ یشتیند بدستن

(۱) له قده هالاندنی بشتند: «خل به خولای پار و پارگولی ده ران کوچه لاون له خل حرام

دەگەن زوڵمى دە بەخەندە، دەگەل چاوپەشتى دە سەبە پەنان و پەشتىن بەشتى ئۇلوران»
[پايداننامە، گامى مەلەن: ۱۹۱]

$$.VA1, VA \leftarrow, \rightarrow WL(T) (T$$

لیک دانه‌وهی خهون (۷۷۸)

٧٧٩(٧٧٨) ۶ یستقیمه سن کوریوونه.

۵. بهر له روښتنې ښووک، بېرازوا دوو جاران پښتېنده گۍ به دورې قه دې دا دېنې و ۷۸۰ (۷۸۱)

سینہ مجار لئے گری دے گا۔

۷۸۱ (۷۷۸) د دواي به تنې شتند. برازاوا بوول دمهر ښتندې يووک دهنې و ماله يووکش پارچه يا

گراس یا شتیکی لهم پایته دهن به برازاوا.

لیکدراوه‌کانی پسته‌یی و نامال‌پسته‌یی (۷۷۴)

۷۸۲ (۷۷۱) ~ پشته‌نبه‌سته، له غم پسته

باوه‌پ (۷۸۲)

۷۸۳ (۷۸۲) ۵ نەگەر مندالی حەوت سالە پشته‌نی بیه‌ستی مه‌لیکه‌تی له‌سه‌ر شانی وه‌لاده‌چن، چۆن‌که دهلین: پشته‌نبه‌سته، له غم پسته.

لیکدراوه‌کان (۷۷۴)

☆ به‌ر پشته‌ند ۷۸۴ (۷۷۴)

جینگابه‌که له جلوه‌برگی کردی‌دا، ده‌که‌وته نیوان قه‌ده‌کای پشته‌ندی کردی و نه‌و شونه‌ی له‌شی نیشان که پشته‌ندی له‌سه‌ر دهبه‌سترێ.
[لامووسی زمانی کوردی: له‌ژێر ناوێکی به‌ره‌په‌نێند]

✱ ده به‌ر پشته‌ند چه‌قاندن ۷۸۵ (۷۸۴)

ده به‌ر پشته‌ند نانی شت‌گه‌لیکی وه‌ک: چه‌قۆ، خه‌نجر، دارسه‌یله و... «ئه‌وه ده به‌ر پشته‌ندی ده‌چه‌قاند خه‌نجه‌ریکی ده‌سکندله‌یی له‌وه‌ی ده پوره‌ده‌بانه»
[بەهێش خەج و سەپاندن]

باوه‌پ (۷۸۵)

۷۸۶ (۷۸۵) ۵ تەشی‌پێی نەگەر تەمای دەستبەتال کردنی بوو دەین ده به‌ر پشته‌ندی چه‌قینی دما به‌ستوو له‌سه‌ر عەرزێ دانی شەیتان تێی دەسێزی.

✱ ده به‌ر پشته‌ندا برون ۷۸۷ (۷۸۶)

«نێزله‌یه‌کی مره‌نگ، چه‌چه‌مێک په‌یدا بوو، شه‌په‌لیکی له‌سه‌ر بوو، نێزله‌یه‌کی ده به‌ر پشته‌ندی‌دا بوو.»

[روسووی نامری، نه‌لێ]

«به‌پێکی مه‌سه‌له‌یی به‌ شانیه‌دا هاتله‌ خواره‌، شه‌په‌که‌وه‌و رای‌ده‌گه‌ڕ و نلۆپه‌نلۆپه‌ خۆپێشی لێ‌ده‌تکی. پلله به‌وه‌ش له‌واناسی، خه‌نجه‌ریکی له‌وه‌ی ده‌سکندله‌یی ده‌به‌ر په‌شته‌نده‌یه»

❖ ده بفر / له بفر پښتند نان

۷۸۸ (۷۸۱)

«سړی له ت گرد و مخکې سړی دهر پښتا، ټیڅکې کریمه و ده قامېښی کرد و ده بفر پښتندلی تا.»

[طعمې نان منظر: هغه پښی برارسته و براخواړه]

«تښتانی سړو دمانچې ده بفر پښتندلی دتښن و ټنگ هات و ته هره ریزی کرد بفر کرښتن مه، وری ده گریښی به دمانچان.»

[حاجی ساله نوره: بهی لیښکری]

«چو له تښت دهر تښ دسستی ده بفر پښتندلی تا.»

[پاپانیانی، لسمیانی زارمکی سده لانی موکریان: ۱۷]

☆ پښتندی به گری

۷۸۹ (۷۷۱)

خوزنگ بهستی پښتند که، به پیچده وانه ی شیره ساکاره کی، به گری ایدک گری یا سنی

گری (ده ستری: «رانکې چوله سنی پښتن به گری/ سه به بکاري مه خوردا بگری»

[پاپانیانی، کانی مرادان: ۱۹]

☆ پښتندی گره چن/ گری چن

۷۹۰ (۷۷۱)

«نه سلام و نه سلام، هر له روه پی گوت: ټای ټای له و پښتند گره چنه، مه لا ده لښ: هر

گری به ده پتانکی ټله به.»

[صوار، چوشتی مجور: ۱۹]

☆ سهر پښتند

۷۹۰ (۷۷۱)

خوزنگ زنجیری پښک هاتو له کومه له قویه یک که هر قویه سکه یک نیر به هله وری

یا رومی نیر هله دوسری، عیاری قویه کان هه زده و نی سکه کان بیستد وریه، زان له

ری ورمسی شادی و خوشی دا له پشموی پښتند قایمی ده گمن.

پشک

۷۹۴

ژماره ۱۲: یار نیشانه‌یک که به حمل‌آوردنی به‌مملکتوتی شو، بهش یا کارنگ بؤ یک
یا چهند کس دباری ده‌کری، قورعه.

پشک‌هاته‌کانی له چاوگ وه‌رگیراو (۷۹۴)

* پشک خستن

۷۹۵:۷۹۴

دایهش کردن به پشک.

* پشک هاریشتن

۷۹۶:۷۹۴

↑

* پشک لی‌هاریشتن

۷۹۷:۷۹۴

دایهش کردنی شو به پشک.

لیک‌دراوه‌کان (۷۹۴)

☆ سهریشک

۷۹۸:۷۹۴

سهریشهش.

پشک‌هاته‌کانی له چاوگ وه‌رگیراو (۷۹۸)

* سهریشک بوون

۷۹۹:۷۹۸

مهلگرتنی شتی باش له بهش‌کردن: «بیاره کاکم سهریشک بوو، ئه‌سه‌پی باهشتی بۆخۆی
مهلکه‌بۆره، به‌لام له درایی‌دا هه‌میشه ئه‌سه‌پی من باهشت دهرده‌چوون.»

[مجن، تارک و بوون: ۲۱]

«مهر و یاقوت و مهران/ سهره‌لغاز هه‌تا شاهان/ یانی زنجیره‌ی زولفان/ له‌گه‌ل هه‌مامه‌ی
مه‌مکان/ پاکێ له‌په‌رینه‌ستی دای/ هه‌روهو سهریشک به‌ میوان/ زنجیره و ترق له‌گه‌ل گۆ/ تارنج
و سێو و لیمۆ/ تیره‌نه‌دانی چاو و بۆ/ دهره‌م پێ له‌ بۆمۆ/ لی‌یان سهریشک به‌ میوان تۆ!»
[خال‌سور: به‌بشی مه‌مه‌مه‌مه‌یه]

* له‌ کهر و گون سهریشک بوون

۸۰۰:۷۹۸

له‌ نارادا نه‌روسی شتیگ بۆ بهش‌مه‌لگرتن: «جا کوتم منگینی چت ده‌من خۆ له‌و
ده‌ره‌یه‌ی و له‌و گه‌راسه‌ی به‌ده‌ر هه‌یم تۆ! شتیکی چاکم هه‌یه سهرکار: له‌ کهرم و له‌ گونم
سهریشک به‌!»

[پرسووی نامری: نه‌ل]

[پایانهای، کافی برای: ۱۶۷]

مه‌سه‌ل (۸۰۴)

له به‌رگه‌کانی پشوردا:

ع خرمی ژنی لا‌ولایه، له بیانیان دپشکوږ و تیراران خرمیتوره- ۱۳۲۳ د.

پټک‌هاته‌کانی له چاوگ وه‌رگیراو (۸۰۴)

✽ چاو پشکوړتن

۸۰۵۱(۸۰۴)

چار هه‌لټان و دم‌ت به دپتن کردنی نیجروی گیان‌لمبه‌ران و منډال دواى له‌دایک برون:
«مناله‌کانی له‌کانی خلغی و تیره‌سه‌لی‌دا چاروان پشکوړتوره، خلغ‌خلغ و خلغ‌سپ و
نانپه‌ره‌ره برون.»

[فزلوی، پیکه‌نپنی‌گه‌دا: ۱۰۱]

«به‌خوای ووله‌ گیان شه‌جه‌چلئس به تانی باس من چاوی پشکوړتوره.»

[کسمیری، میرزا: ۱۳۹]

✽ دم پشکوړتن

۸۰۶۱(۸۰۴)

بریتی‌یه له بزه هاتنه سرلټو: «ننورانی هه‌رتک مه‌مکت کریمه قل‌ناغ و منل/ هه‌رک‌س شو ژنه
لټستی بر/ مه‌سوردم ده‌یر حاصل/ روه‌خه‌ننچکی هاتو/ دمی پشکوړتن وه‌ک گول»
[په‌په‌نپنی، کانی‌مران: ۱۱۵]
«مالی بابم سوروه‌گول/ توخولا دل مه‌مه به دل/ به‌ژنت روحانه‌ی هه‌ل/ بژنت وه‌گور هه‌نه‌ل/
پار ده‌ننه‌سه‌ده‌لی‌حاصل/ مه‌مکت وه‌ک شه‌مامه‌ی بل/ زارت پشکوړت وه‌گور گول/ سالج جارک
پټبټنم/ مه‌سوردم ده‌یر حاصل.»

[په‌شوو، ۱۰۱]

✽ زمان پشکوړتن

۸۰۷۱(۸۰۴)

دم‌ت به‌سه‌کردن: «منپش وه‌ک هه‌مر منډاله‌ کورپټک هه‌ر زمانم پشکوړته و هاتومه‌ روزی
منډالان بویه...»

[معدویر، چډشی‌مچویر: ۵۲]

۱ زمان گرتن.

پټک‌هاته‌کانی تر (۸۰۷)

✽ زمان به‌گور پشکوړتن

۸۰۸۱(۸۰۷)

← ۱۵۶۴.

* هلیشکورون

۸۰۹ (۸۰۹)

(۱) لهنه کار پمیدا بوون.

(۲) گر بهرز بوونی ناگر.

(۳) پمیدا بوونی زیبکی زور له ینته هملزان.

پشکیل

۸۱۰

گزروری تزیله کراو. نهنگوستیله به کی بن نه قیم یا هر شتیک دیکه که له باری کاله مستیزدا ده کاری ده گمن.

کایه (۸۱۰)

پشکیلان

۸۱۱ (۸۱۰)

دووده منته بهرامبر به پیک دادمشن. دواى نموی که دیاری کرا کی کایه که دست پی بکااله رینگای شیروخت یا تهره نیشکه و ... نهر دستمپی که دمی کایه بکا پارچه پیک به سرخویان داده من. پشکیل یا شتیک وک مازوو؛ مهرمهر یا کلونه ندینگ ده منته دست په کیک له نندامانی دسته انه کاره له ژیر پارچه که ده کرن هتا دسته دیکه نه زانن دراوه به کی) دوايه پارچه که له سرخویان هله دگر و نیکمرا دستیان راده یزنه پشموه. دسته دی دوهمه دمی به شک دیاری بکا که پشکیل ده دست کامیان دایه، هر که سی شکی خوی به سردهسته که دمی و سردهسته به سرچدان به شکی خوی و هاواله کانی گولیک لی ده دا. نه که هلی دا نهر جار دسته دی دوهمه پشکیله که ده شارتوه. نه گینا هر دسته دی به گم نمو کاره درتزه پی ده دا.

پشمین

۸۱۲

حالتینک که له مۆنگی نموره همواى ناو سی به گان به توندی و لسه کار له که به زار دینه دمر: «قامیسی له په نا کونه تلفینکی پاکرت لروی لیکرید، کچه پشمی، هر کونه تلفینکی که پشکی لی هاله ده ری.»

[ختمی تان نه منظر: مصلحتی بر فرسته و بر احوال ورم]

باوهر (۸۱۲)

۵ به جارتنگ پشمن دپښ سهر هاتن/ سهر هتان. جا ننگر ندو سهر هاتنه له کانی قه
کړدن و ته گير و بيرورادا يئ. به وټای سهره گرتنی کاره کيږه و نه گريش له کانی چورنه
سهر و له مال ودرکوتندا بئ. هينديک رادهرستن و پاشان وهرئ دهرکون. له سهر
حالته شردا رسته: چاک دمي نيشه لای به دواډا ده گرتی: «پښم سهر هو، رومسه کانی
روښنهر و زگر خولنده وروښ له سهر هاتن - پشمن - نه لسان.»
[مذکور، چغلش مجبور: ۳۰۸]

ليک درواه کانی پرستهي و نامال پرستهي (۸۱۲)

۶ پشله پشي، سالی غز ش دمي

۸۱۶ (۸۱۲)

← ۸۳۸.

پشوو

۸۱۵

۱) هدايک که له پړوتی پشوو هملکيشان ده چته ناو سی په کان و لښ بان دپته ودره؛
پشوی: «پشوی له تهروله سدا له وری نیشتری ده بلزه/ په پي بهرگو لښ و به خوا
پشوی دم گل له لایم پهلنه»
[۱: بهی خوخ فرخ و خاتون نستی]
۲) پړوتی پشوو هملکيشان: «...مسته هسته، که مال نه هسته پي، به حال پشوی دق.»
[نصیری، میرزا: ۱۶]
۳) ساتیک: «نو سواره نیشکی پړوتی وای له سهره رگی من ملوه/ که من بق پشوی کیش
له مله ده رنجان مله له هڅ و ځانه»
[نصیری، لوقی: بهی لاس و خمال]

باوهر (۸۱۵)

۵ نه کانی مانوویته دا، ناو دمي به سی پشوران بغور تهمه. ۸۱۶ (۸۱۵)

پیکهاته کانی له چاوگ وهر گیراو (۸۱۵)

۶ پشوو پي هملچنین

۸۱۷ (۸۱۵)

زده وگوتار بژ هتان. ۱ مارتای: تنگ پي هملچنین. کړنله چرگ (کړن ده چرگ)
کړدن. همراس کړن. همراس به روح هملگرتن.

✱ پشور خواردهنوه

۸۱۸(۸۱۵)

خواردهنوهی پشور و مشه مش کردن له رق و داخی شت یا که سیک؛ پیش خواردهنوه:
«کوتی مهستا ودمرکهوت، نهگ چو تهامشای کرد پشوری مدخواردهنوه، سوری دبهههخزی
دابور. نهگ سهلامی لیکرد جوالی سهلامه که له بهدهلی ئهزمار نهپور. کوتی: ئای خودا لهت
پوره غهسری وا؟ دهین نهوه چی لیکهولایین؟»
[وستا برایی گانهخانی: بهتی برام و مهملی بهشتیان]

← ۸۲۲.

✱ پشوردریز برون

۸۱۹(۸۱۵)

(۱) لهسرهخز برون و درههلهبرون: «پهاریکی نکه لهلهری زگزل، روحسوکا لهسرخزی،
نکه لهسرهخز و پشوردریز لهت دپه نهدهپو.»
[ملاز، چخشیمجور: ۲۴۹]
(۲) خوراگر و بهتاهنت برون: «سهلاخ زار پشوردریز پوره که درانپرمیتی دهگر نهو گاره چهپونه
رایی.»

لیکدراوه کانی تر (۸۱۹)

☆ پشوردریزی

۸۲۰(۸۱۹)

(۱) لهسرهخزی.
(۲) خوراگری و بهتاهنتی.

✱ پشور دان

۸۲۱(۸۱۵)

جسانهوه، وچان دان: «خهلکی گولکاری مدویست که هه له بهپانییهه تا زوژتوا پشور نهدا
و وهگور خولخوله مهلخوای.»
[ازلی، بهکمنینی گها: ۱۹]

✱ پشور سوار برون

۸۲۲(۸۱۵)

حالی که سیک که به هه هویهک - نهخوشی. ماندویسی بیان تورویسی - خراب پشور
با: «چینب لهباری دابو به میج جویک دهگل دهولتی ئیکنهدا و تا نکه تهیار و ساز و
تامادی کار نهپ، پشوری سوار نهپ.»
[ملاز، چخشیمجور: ۲۴۹]

✱ پشور له سهره مخز برون ٨٢٣ (٨١٥)

خینې و له سهره مخز برون: «من لاجوابه له سهره خلی و کم توبه یون و له پښت د پښتون و په له نکرورت لیدو د ژبانی خلقه و بگره زیاترو...»

[مدوار، چپش، مودور: ٩]

✱ پشور لی بران ٨٢٤ (٨١٥)

بدری پشور دان گیران به هر هزیه ک: «مهنا پلاکسی له سهر جولانده، به خه لجه ران له تبه له تیان کړه و پشوروان لږېږي.»

[پشوروا]

✱ پشور هاتن ٨٢٥ (٨١٥)

(١) ٨٢١.

(٢) «ننگ میر وای گریانی پرو» نه هلیس قاره ی ما نه قه لیان. ساری د پهره مخی نا، پشوری نه دعوات له حیفان.

[روستا برانی کلنه طان: بهی برام و مسمه لی مملتان]

٨١٨.

✱ پشور هاتنه و جبر ٨٢٦ (٨١٥)

د هاتنه و، ناسوده برون: «دایه که ی زانی نه وه ندی مه حهل پرو، د هگل هیزه تبه ک راه ستاره. نه بیخست هیزه تبه ک پشوری بیته و، سر خلی، قسک پکا، گریه گره.»

[نعمدی لونی: زبندل و گلزل]

✱ پشور هه لک پشان ٨٢٧ (٨١٥)

«حیوت هه لک پشور پشوری گریږي/ دست د کانه و به فور پشور» به شین»

[١: گمنه لیل]

✱ پشور هه لنه هاتن ٨٢٨ (٨١٥)

«پشور لک پهر هر سیری د کپشا، جپلک لپه نا دلنیش پرو. کوی: تری په بی مالت خرا بر، خل نه من پلوی نیم هیند فنگ دده ی، خل پشورم هه لنه.»

[پشوری ناسی: نعل]

٨٢٢.

☆ پشور با ٨٢٩ (٨١٥)

«پشور به یه کی فتنی دعوات که پاری به نالاله موی روشی و سمانه زله دکر.»

[کمال، کینه مسمه: ٢ ١٩١]

سۆزی ھەوا: «دەپکوت: ئایە! سەرم دە لوپە ئۆر» سەپەستە قەرەپەشمان بە پەشویکە
 پاپە ھەمال ھەلکەتەر/ خۆ من ئەمزانەر ئەمەلگەنە ھەوت پلەر، ناسر و مالمال لە دەوانی پاپم
 ھەواب کرارە»

[ھەستی ھەوتان: ھەوتی ناسر و مالمال]

لێکدراوەکانی ڕێستەیی و نامال ڕێستەیی (۸۲۹)

لە بەرگەکانی پێشودا:

ع پشوی پای ئایە- ۸۳۱ پ.

پشی

وێدی بانگ کردنی پشیلە.

پێکھاتەکانی لە چاوی وەرگیراو (۸۳۰)

✱ پشی پشی بۆکردن

۸۳۱(۸۳۰)

دەست بەسەرداھێنان و قەدی خوش بۆ کردن بۆ جێبەجێکردنی مەبەستێک: «پێ کەری
 تەپنی و دانی تەپەنی خۆی زیاد لە ھەموو کەس ئەوی دەتارە و ھەرگیز لە کەس و کەری تەد
 تەپەنی ھەلکەتەر، مەتەنی پەسەرەدا ھات و پشی پشی بۆ کرد و چاکەیی دەریارە کرد تا
 بە چارێک کرێمە چاویەرەلەکی خۆی و لارەمەلی گۆڕی پەسەرمان.»

[بەلەبەسی، ھەمەمەتە: ۳۱۴]

پشیلە

کەک، کە.

= بە شای مەشکانیان کۆت: پشیلە دەستی ھەلگرتۆ و زیکرێ دەک، زیافەنی سازگەن بچەن.
 چواران مەجووعەیی بۆ ھەلگرت، یەکتان دە پشی دا بھۆن. نەگە چۆن پشیلە لەسەر
 بەرمالی بوو. پۆیانپۆیە: چواری بە لاقانی گرت و یەکیشی بە زاری! کۆنیان! وەللا
 تۆنکی سەقەتی کرد! چاران یەکی دەگرت، نەوجار پشیلەتێج!

[ھەوار، بۆ کۆرەستەن: ۳۱]

= پشیلە ھەستا پۆیی کۆتی دەچم تۆبە دەکەم! چۆ مرگەوتنکی لینی نۆست. مەشک
 بەسەری دا دەھانن و دەچوون. تەماحی لینی پەیدا بوو. کۆتی: وەرن بێنە دەستەرا، نەمن
 قەدەرێکە تۆبەم کردوو، بۆیە پووم دە ماله خولای کردۆ. خۆ نیشەللا تۆبە ناخکێتم. جا

۸۳۲(۸۳۱)

۸۳۱(۸۳۲)

کوتیان نەگە وابە ییتن شایی و زماوئدینکی سازکەین. مشک لەوسەری ملیان لەدارەتی نا. کوتی: شایی و زماوئدینکی جەوانە/ نەورۆ شایی مشک و پشیلانە. پشیلە ناوای کرد چواری کرشت، وای کرد چواری کرشت. مشکیک کوتی: سەبرێک پیتی وادە و وردێک بێوانە/ دنگۆ نازانن هەر ناغا پشیلە ی چەلانە.

[هەممە خان نەمۆن]

- شێزێک تروشی پشیلەیکە کێ دەنی، دڵنی: لەکنەخۆ نەتۆ تاییە ی مە (نێمە)ی. نەدی چۆنە و! چکۆلە ی؟ پشیلە دڵنی: هەر لێم گەڕی. بە خودای هەرچی لەبەردەستی نادەمی زاد داین لە منی خراوە لی بەسەردی. شێز کوتی: وەللاهی چەرنکە نەوە قەتە، هەر نەلحان خۆ ڕەگەل نادەمیزادینکی دەخەم بە بزانم دەگەلەمن (لەگەل نەمە) چێ پێی دەکرێ؟ مەل ناوایی یان لێک خواست و بەروناو دەیانکی داگەرا، دورو دیتی پیاوێک خەریکی ناوداشتنی یە. چۆ پیتنی و کوتی: نەتۆ نادەمی زادی؟ کوتی: بەلێ، کوتی: نەوە بۆات لەو تاییە ی من کردۆ؟ نەگە ڕاست دەکە ی وەرە دەگەلەمن جۆربانینکی (زۆرەوانی) بگڕین. کابرا کوتی: نەخە خۆ لە مەزوابە جۆربانی ناگیرێ، قەووت و تاقەتی من لە مەللی یە. جا نەگەر لێم نادەمستی هەتا پەچمەو مەللی نەوە چاکە. دڵنی دە ی باشە. نەمن نەوە لێرە لەسەرت ڕادەوێست هەتا دەگەڕێنەو. کابرا دڵنی: بۆچما (بۆ دضا) خودا لێی گۆڕیوم لێرە بەجینەنچێ؟ نەخێر نەو لالا ناھێلم خۆم لی پشارێرە! نەگە ڕاست دەکە ی لەفێلنی، وەرە بە بۆ پەتک و گورسە ی بێبەستەو، شێزی فەقیر، خۆی دە دەستی دەنی. کابرا پەتک و گورسی دینی و لە پەختە دارینکی دەبێستەو و بە شەگۆ (= داری ڕەززی ناوداشتن) وەرە دەگەڕێتی یە و هەتا شل دەنی دیبکوتی. شێزە دوروبەرە دورو هەرای پشیلە ی دەکا و دڵنی: بەقوربانت بێ زۆرم ماوہ بەقەد تۆم لی بێتەو؟

[مەوێرە نەمۆن]

- وەزیرێک بۆ زمانی هەموو شتیکی دەزانێ. پاشا چواری و پشیلەیکە هەبوو. ڕۆژینکی پشیلە هاتەدەری، چوارینگە شاری دایە و خۆی لی گەڕ کرد و کوتی: دەخۆم، بۆخۆت ڕۆژەمانا نیواری لە پلار و گۆشی دەدی و نەمیش وەرکەمان نەین نامەن. کوتی: نەورۆ مەمخۆ. سێبێن پاشا فلانە کەلە ی دەسری، هیچ کەس بە گۆشی قایل ناین، جا بەکەیفی خۆت بخۆ. وەزیر لەولای حالی بوو. کوتی: پاشا تەر کەلە ی بێرە فرۆشتن. وەسبەمینی ڕا پشیلە هاتەدەری. دوروبارە سەگ خۆی لی قنچ کرد. کوتی: نیتنا نەوە بۆ هەر درۆیانم دە دەستی دەتی. نەدی کوا کەلە کەت؟ کوتی: چواری ڕا سەرم لی بگەرە سەبەمینی فلانە نەسێ بێاردە ی پاشای دەخۆین، فریتی دەدەن جا بەکەیفی خۆت لێی ڕاکێشە. وەزیر چۆرە کوتی: پاشا فلانە نەسێ بێرە فرۆشتن. دوروبارە سەگ خۆی لە پشیلە ی گەڕ کرد. کوتی: خۆ نەتۆ بە درۆیان مەلە منت خەرا کرد، نەدی بۆ نەسێ

۸۳۵ (۸۳۲)

۸۳۶ (۸۳۳)

نەتەزىيى؟ كوتى: سېمىنىن پاشا بۇخۇي دەمرى، نە لە دەرى و نە لە ژوررى كەس بە
 پلاوگۇشتى قايىل نايىن. ھەمرويان خۇيان دەسر پاشاي گىترا، تەوجار پاشا لارىزودە و
 چوارىن بەكمىنى خۇي مىلى لىنا.

بەسەدە ھوسەن پەسولە

باوەر (۸۳۲)

◊ پەشەلە پەشمى سالى خوش دەمى. ۸۳۶(۸۳۲)

لىك دراوھەكانى رستەيى و نامال رستەيى (۸۳۷)

◊ پەشەلە پەشمى سالى خوش دەمى ۸۳۸(۸۳۷)

لە كانى پەشمى چورکەدا، گەمرە- بە شۇخى- بە چىكۆلە دىلى و نەگەر چىكۆلە بۇ
 گەمرە دەكار بىكا، بىن ھورەتەيە.

◊ پەشەلە دەرچارى بشا (دەست بە دەرچارى دا يىنى) نەمە مىران دى. ۸۳۹(۸۳۲)

◊ پەشەلە دە كرلانت بىزى نەدەمەتەيە. ۸۴۰(۸۳۲)

◊ پەشەلە نۇ روھى ھەمە، بۇيە بە لىتان و پەرىوونە ھىچى لىنايە. ۸۴۱(۸۳۲)

◊ پەشەلە وەك نەفرى مالى وايە، دەم لە ھەرچى دا پىسى ناکا. ۸۴۲(۸۳۲)

◊ پەشەلە رەش نەجندەيە و واباشە لە مالى پرانەگىرى. ۸۴۳(۸۳۲)

◊ پەشەلە رەش زورناچى نەجندەنە و داوحيان بۇ دەگىرى. ۸۴۴(۸۳۲)

◊ ھەركەس پەشەلە زۇر خوش بوئ نىشانە نىشانەي. ۸۴۵(۸۳۲)

مەتەن (۸۳۲)

§ لە قىلى پەشتەرە ۸۴۶(۸۳۲)

لە بەفرى سىرتە

لە ھەترى پەشتەرە

لە پەشەلە نەرىرتە

فر (٨٣٢)

● دهبه نه تير توريه ٨٤٧(٨٣٢)

دهگيم رهك ينجو (ييجوره) پشيله

جنيو (٨٣٢)

له بهرگه كاني پشوردا:

ع هدي پشيله بيا - ٢٠٤ / ب.

مهسهل (٨٣٢)

له بهرگه كاني پشوردا:

ع به دعاي پشيله رمي باران نابار - ٨٣٤ / ب.

ع پشيله بالي با / هبا، تزي چوله كهي له سر عمرزي / حمرزي
مسله گرت - ١١١١ / ب.

* نه گهر پشيله له مالي نه بور، مشكان تلپليانان ٨٤٨(٨٣٢)

«عملت نه بين رهك شيران/ بل بلوي جوتان/ مهسانه دهرننن/ كهك و نان
مهقرننن/ نه گهر نه پشيله/ مشكان تلپلاره»

[هوار، بل نورستان: ٢٢١]

← ٢٠٨١ / ن.

* به عالمه صه گ دومري و به مه (نيمه) پشيله ٨٤٩(٨٣٢)

هارتاي: خلك هر ق ديگر، نه مه فتيه.

* پشيله ده قوماري دا پياري دهرني ٨٥٠(٨٣٢)

دوژمن ده بهرگي دوستايه تي دا زهر دوهشيني.

* پشيله ش سيلي هديه ٨٥١(٨٣٢)

پياوژي به سئل نه.

* پشيله مردو / مردوه / مشكان تلپليانان ٨٥٢(٨٣٢)

← ٨٤٨.

۸۶۱ (۸۳۲) = وهک پشیلای بی سفت چاری پیاری دهر دیتی
↑

۸۶۲ (۸۳۲) = وهک پشیلای رایبه قهت پشتی وه عهرزی ناکهروی
← ۱۱۷۲.

باوه پ (۸۶۲)

۸۶۳ (۸۶۲) ۵ پشیلای نهگه بهریتیره قهت ناکه رسته سرشت، چونکه دهلین مهلا یکهت دهستان به پشتی
داهیناره.

پتیک هاته کانی له چاوی وهر گیراو (۶۲)
% پشیلای ده دهری کسینگ هاروشتن ۸۶۴ (۸۳۲)
بی نابرو کردنی نمو.

% پشیلای شور کردن ۸۶۵ (۸۳۲)
شورتی به پهل و تاتهواو، شورتی به نیرو چلی و به ناوی کم.

پتیک هاته کانی تر (۸۶۵)

% خۆ پشیلای شور کردن ۸۶۶ (۸۶۵)
خۆ وههر ناو دان و حران خۆ نه شورتن و خاوشن نه بوونهوه.

% پشیلای له ماله کسینگ چیشکه نه کردن ۸۶۷ (۸۳۲)
زۆر له چهر و رمزیل بوونی نمو. ۱. هاوتای: نان کوژ. ۱ = نان به. نان خۆ. ↓

% پشیلای کوژ روو ده ماله کسینگ نه کردن ۸۶۸ (۸۳۲)
← ۸۶۷.

% پشیلای کوژ له ماله کسینگ ناو نه خواردنهره ۸۶۹ (۸۳۲)
← ۸۶۷.

* چوارینی کسینک پشیلہ برون

۸۷۰ (۸۳۲)

(چوارین: لیزدا هرچی به چوار لاق - مهر و مال، به کسم و ... - دهر و...) زور نهدار
برون ← ۸۱۷ ب.

* دروگ به پشیلہ نه سهاردن

۸۷۱ (۸۳۲)

مال یا کسینکی خؤ ده دست مروفتیکی دز، دارنیزیس یا غمیان نان.

* وهک مشک و پشیلہ برون

۸۷۲ (۸۳۲)

دژیههک برون، دهگل به کتری نه گونجان و نه حاوانموره.

لیک در اوه کانی تر (۸۳۲)

☆ پشیلہ پایزه

۸۷۳ (۸۳۲)

← ۴۰۷.

☆ پشیلہ ی پادشا / پاشا

۸۷۴ (۸۳۲)

«بهک پشیلہ پادشا، راست چومره مال حوسین»

[معارف چهلگی معجزه: ۲۰۸]

← ۸۷۷.

☆ پشیلہ "رفته ی"

۸۷۵ (۸۳۲)

رفته گوندنکی چکولہ ی ده مالی به له باشوری مه هاباد و نینوان جادده ی مه هاباد -
سه رده ست. دهلین پیررتیکی نمو دئی به دینین نمو، پشیلہ بهک خبریکه بینچوره کانی
بؤریه ی دئی ده گوزنشوره. پیریزن دطن به خدای بی ونمن نمو پشیلہ شتکی زانیوره و
له خؤرا نمو گوزده گوزده ی بهو بینچورانه ناکا. هه لدمستی بهنیر دینی دا ده گه پئی و دارا له
خه لک ده کا دینی چؤل کهن. به لام کس به قسه ی ناکا. پیریزن هه نموی پوزی رفته
به جی دطن و شموی له نامید (گوندینگ له نیزیکی رفته) ده بنیتیموره. هه نموی شموش
رفته جگه ی لی دئی و کس ی لی درناچی. شوشه واری نم جگه ی نیشاش هه ساره و
رفته ش دوی نم روداوه. هه به راهبر به شوشی پیشوری. ساز گراوشوره.

☆ پشیلہ ره جه به شیتی

۸۷۶ (۸۳۲)

اوشه کانی "روک" و "بوته ی له پیشدا دئی." کسینک که خه لکینکی زور به خؤیه ره
نوشی کتبه بکا و بیته هزی زهره و زیانیان: «کتشاش که وه بیرم دتجه خه لکی مه واز
و نه خه لکاش و بینانان له لکینگه خدا شو همرو نهانمان پرگه یفت و به مری شان و

پیلیان یوو به ژوله و ژاله بهستنه‌مانه کانیان بیتاق مانه، گزم له چهرگی دی و له کن

ووچانی خرم شه‌مه‌زار ده‌مه‌مه و خرم به پشیلای رجه‌به‌خیت ده‌زام.»

[مۆهن، شاربک و دودن: ۱۲]

- کارابیه‌ک نیتی و جه‌ب یوو. پشیلایه‌کی به‌دفعری هه‌برو نه‌واوی جه‌ماحنی وهرال ۸۷۷(۸۷۵)
- هتیاروو. وژژکی حاله‌م خه‌ر بژوه کورتیان: و جه‌ب! نه‌و پشیلای تۆ هیچی به‌نیه نه‌هیتنۆ، یا فکرینکی بۆ بکه‌وه یا لێ گه‌ڕێ با نه‌مه‌ بیه‌تلتین. و جه‌ب کورتی: و ملا خۆ نه‌من قه‌ت دلم به‌روا نادا هیچی ئێ بکه‌م، بۆ خوششان چی ده‌گه‌ل ده‌کن بیکه‌ن. جا جه‌ماحت هتیاران نه‌وتیان پێ دا کرد و ناوریان پتوما. پشیلای له‌تاو ژانی گیانی ده‌ریه‌ری و وروی ده‌گه‌ش و قه‌لاعی ناوه‌دانێ کرد و حاله‌مینکی به‌خۆیه‌وه به‌دبه‌خت کرد.

[هه‌لوور نه‌ملۆ]

☆ پشیلای ماله میرانی ۸۷۷(۸۳۲)

← ۸۷۴.

کایه (a۸۷۷)

☆ پشیلای ماله میرانی ۸۷۷(۸۷۷)

مه‌ندال له‌ دوری یه‌ک کۆ ده‌مه‌وه و له‌ نێو خۆیا نه‌دا یه‌کی تر نه‌دۆژۆ و هه‌لسوور هه‌لدیه‌ژێر و ده‌یکه‌نه‌ پشیلای ماله میرانی. پشیلای ماله میرانی، هه‌رچی پنی خوش پێ لێان ده‌فرێتی و هه‌لدی. نه‌وانی ده‌یکه‌ش وه‌داوی ده‌گه‌رن و هه‌ولی ستانه‌وه‌ی شته‌ و فاره‌که‌ ده‌دن و نه‌گه‌ر وه‌ده‌ستان که‌وی به‌ هه‌مه‌وان ده‌یکه‌وتن.

[هه‌لم سه‌له‌می]

☆ پشیلای ۸۷۸(۸۳۲)

گیاه‌که‌ له‌ په‌نجه‌ی پشیلای نه‌کا.

[هه‌مه‌نه‌مه‌لۆیه‌ نه‌وێر خۆرکی پێه‌خه‌له‌]

☆ چاره‌پشیلای ۸۷۹(۸۳۲)

گیاه‌که‌ گرگی له‌ چاوی کتک ده‌کا.

[په‌وه‌و، نه‌وێر خۆرکی پێه‌خه‌له‌]

☆ چاره‌پشیلای ۸۸۰(۸۳۲)

↑

☆ شه‌ره‌پشیلای ۸۸۱(۸۳۲)

برتی به‌ له‌ خه‌نی ناخۆش و تیکه‌له‌ وینکه‌ل. ۱. هه‌واتای شه‌هه‌مه‌وه‌ قه‌له‌.

پلار

۸۸۱

- ۱) داردمست یا کومه دارنگ که بز هاروشتن بهمه بهستی لیندان، گیزانموی گاران و مبرومال، ته کاندنی گریز و شتی لهم بایته کدکی لی ورده گیری، پلار.
- ۲) قسوی بهتیکول: «گریه کم به جولن و پلاری خاوه ن کای ناله بار و دله و خو پهل خاوه.»

[مهوار، بزرگورستان: ۱]

|| تدوس، ناله، ته شعر.

مه سهل (۸۸۲)

- * کج وهک داره گریزی وایه، ههچی هات پلارنگی داویتی / تی ده گیری خواستن و هاترچو کردنی داواکار و خواریتی کمر بز ماله کج شتیکی ناسایی به:
- «دهیکرت: خانما سولت لکن ناکم، تمن منام به بز تر ناور / کج دله گریته، مه چ کستیکی هات پلارنگی بز دایه.»

[لغتنامه فارسی، سعهید و میر تقی میر: ۱۴]

۸۸۳ (۸۸۲)

پتیک هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (۸۸۲)

- * پلار تی گرتن
- ۱) هاروشتی پلار بز میوه ته کاندن یا لینانی کس یا شتیک.
- ۲) قسوی بهتیکول به کسبیک گرتن: «... نهاله ی گریه ووه نهاله ی تیر و تانی خلی، له و تارنگه له لاله سهری پیای چاک به و مه یخو لته» به چله پلاریان نیده گیری و مریخی تیردیان ده کاتسه...

[ممنی، کورستان و سترلین، مولفان: ۲۰۱]

«... کاتیک جوتیاره کان به پنهانی ده پلوشتن، چاروهار پلاریان توده گرت.»

[کمال، پنجمه سیمه: ۲۳۵]

۸۸۴ (۸۸۲)

* پلار ری هالاندن

۸۸۵ (۸۸۲)

- هاروشتی پلار بز لای شتیک یا کسبیک: «ناسر ده لوج: مالمال مهی مالت شویو، دوست دهکن به مه لاتن. کورده به گریه برینه لوریان پاسحه پنهان و پلارنگان بریده مالان.»

[حسینان، بهمنی ناسر و مالمال]

* پلار هاروشتن

۸۸۶ (۸۸۲)

- ۱) ↑: «ده لوج: توخو لکه ناسر ته لک لیکه یی یا من له و کورده ی بجه پنهان بزانم نه و کورده چ کار به نه گیری منی ماره کردل؟ چ پلارنگه؟ ده لوج وه لایم برله نه و گرجان و

پلاو

برنجی کولادی پالتوروی - به سئه یا سوزمه - دینکرلو و رۆن نهدردا کراو.

- کاپرایک نسحتی کوره‌کی ده‌کرد: کارنکی وایکه همیشه ماینت جابوین. همیشه

۸۹۰ (۸۸۹)

خواردنت پلاو و خیزانت کچ یی. کوره کرتی: جا چون شتی وا دمی؟ کونی: مابین نه‌که به‌کیف و قلمروی وایگری نه‌وه همر جانوماینه. نه‌گهر به برسیایه‌تی نانی بخوی. همرچی بیخوی همر پلاو. نه‌گهر زوزوو سمرجینی ژنه‌کشت نه‌کی نه‌وه همیشه همر کچه.

[سمیدوسون رمسولرا]

مه‌سه‌ل (۸۸۹)

له به‌رگه‌کانی پشوردا:

ع نیشان نه‌که به پیری فیره پلاوخواردن بیه، دست بۆ چار/ گرچه‌کی

ده‌ما - ۵/۲۶۱۳ د.

ع باب‌کوزاو لی‌ده‌گه‌ری، پلاوئور لی‌ناگه‌ری - ۳۰۶ ب.

* تی‌گه‌یشتن له پلاوخواردنی خوشتره

۸۹۱ (۸۸۹)

به تەشەر له ولامی کار یا قسه و بۆجرونیکی یی‌ناقلانه‌ده‌گوتری.

* خزمی ژهن پلاو بۆن، خزمی دیش، له‌سەر کموش و گه‌لاش بنیش

۸۹۲ (۸۸۹)

خزمی ژن له ماله زاوا خوشمویست و خزمی پیاو یی‌پۆژ و دهرکراوه. ۱ - ۶۶۱.

* خۆلی قورته‌نلوی خۆت بخۆی له‌پلاو/ سه‌دری خه‌لکی چاره

۸۹۳ (۸۸۹)

ماوانای: گۆشتی رانی خۆت بخۆی له منتهی خه‌لکی چاره/ باشتره.

* که‌وای سوود پلاوی ده‌خوا

۸۹۴ (۸۸۹)

جلوبه‌رگ که‌مایه‌تی به‌ مرۆف ده‌بخشی و یی‌به‌رگ و لیاس. به‌جاری سووک چاری

لی‌ده‌کری: «رانی به‌ون به‌ که‌م، ره‌شی له‌ شه‌رونی پشوریه‌ی، که‌م خواردن له‌

که‌چه‌سه‌لکی، ده‌ست‌کوئی بی‌گه‌ری، ده‌ست‌کوئی پانی ده‌لکوئی. که‌وای سوود پلاوی

ده‌خوا له‌قیری ده‌رده. *

[کسیری، هه‌لره‌به‌ره: ۳۷]

- مه‌لای مەنشور له ماله ناغای بانگ‌یشتن ده‌کری. نیواری ده‌ فریای چورنه مال و

۸۹۵ (۸۸۹)

شه‌ک گۆزینی ناگه‌وی و همر به‌ شه‌کی کارنه‌ ده‌چته‌ وی. له‌به‌ره‌رکی ده‌گه‌ری نه‌وه و

نیزنی چورنژووری پین نادن! مه لا دسریه جی ده چیتوه مالی و دستیک شمه کی حاورن و
جوران دیسه ده کا و ته قلعه کوت ده گریتموه. نهوجار به چواران به رویلی دین و وه لای
سهرودی ده خن! نگه نایبان دانا مه لا خوش خوش شاقلی گمواکهی ده کیشته کی
هله دکنشا و دیکوت: گموا ی سورده پلاوی ده خوا یا: کیشتی گموا ی سورده بخزا
[سه پدنا میر نامیری]

پیک هاته کانی له چاوگ وه رگمراو (۸۸۹)

* به پیری فیره پلاو خواردن بیرون ۸۹۶(۸۸۹)

ناشی بیرون و به باشی نه منجام نه دانی کارنگ به موی نه کردن و فیر نه بیرونی له کانی
خزی دا.

مه سه ل (۸۹۶)

له بهرگه کانی پیشرودا:

ه نینسان/ پیاو ده گه به پیری فیره پلاو خواردن بیرو، دست بۆ چاری/
گرچه کی دما - ۲۶۱۱ - د

* پلاو دان ۸۹۷(۸۸۹)

(۱) شایی کردن، میوانی دان.

(۲) به شۆخی بۆ نانی برسه و سهره خۆشی ده کار ده کری: «بلای باهیرت پلاو نیکسان نه دانی».

* پلاو گوشت ۸۹۸(۸۸۹)

لیک دراوه کانی پرسته یی و نامال پرسته یی (۸۹۸)

مه ناندره دی ماله خۆت له پلاو گوشتی خه لکی خۆشتره ۸۹۹(۸۹۸)

هوانتای: گوشتی رانی خۆت بخۆی له منعی قهسای چاکتره/ چاره.

پیک هاته کانی له چاوگ وه رگمراو (۸۹۸)

* سر ده پلاو گوشت دا بیرون ۹۰۰(۸۹۸)

خوارونی بهردوام و چمند جهمه ی پلاو گوشت.

* سر ده پلاروگزشت گرتن

۹۰۱ (۸۸۸)

به خیر کردن و میران داری لږ کردن به پلاروگزشت: «عملي تاهق ماتلقه شاوره داني، مولا
توهني یل نورسیره، دليکی سره ده پلاروگزشتی گرتوه. دهسته برلکاني مدوره بان داره و
فسه خرقهيان یل کرهوه تا (توره یلته یلته)»

[مهن، چه بی گول، ۲۸]

«تورق کورنه تهگر خوره تیکت یل مه لدم و بیست شمران صارت ده پلاروگزشتی گرم،
ده توانی به گز تار پالونه دا بهی...»

[تقووی و ومیسی، ۱۳۷۹: ۲۸]

* پلاری کسپک خواردن

۹۰۲ (۸۸۹)

(۱) بهش داری شای و زماوضی نو برون: «نمره دین و پلاری خوارده»
(۲) لایه نی شوخی و جفته نگی همه: «! بهش داری کوزی پرسه و سره خوشی نو برون:
«بلی پلاری باپرت نه مخرن.»

* رپب ده پلاری کسپک دا راوستان

۹۰۳ (۸۸۹)

دبر لدمند و نازیده برون: «کوتی: تورق کاکه نه طارهام، تاولن مهن باوه مری له کوئی به؟
کوتی: کله نه بوری تاولن مهن باوه مری له باسک به لسه بیست و دو چانن. مهن
باوه مری خنوری منه، پس ده پلاری راوستان.»

[مهمدی به پتان، به بی ناسر و مالان]

لیک دراوه کان (۸۸۹)

☆ خه پال پلار

۹۰۴ (۸۸۹)

خوزیا و نارانی بروج و بی بندها: «رای به پاندم و تی به گپاندم که: خه پال پلار دلیک نادا.
[به دیسی، شمر طماحه: ۸۷]

«تور هره تا به پانی لسه نه ما نه یکن و خه پال پلار نه ما تیکی نه کنه.»

[کمال، فینجه مسمار: ۲۱]

پیک هاته کانی له چاوی وهر گیراو (۹۰۴)

* خه پال پلار کردن

۹۰۵ (۹۰۱)

نارات و خوزیا گلیکی بروج و بی بندها کردن: «هه راته ده چوره سهریان و پاره ورده کانم
ده ماره و له ولپا سهری دمه نی هارم دکره و نه خه م دککشا و خه پال پلارم دکره.»
[نمسن، کله پیاو: ۳۲]

«به دلیقهتن و خه پال پلار کرین دمر لیک دهرمان لاکر.»

[کمال، فینجه مسمار: ۱۷۲]

پلیته

۱) هواپیک کویکی چکوله له لۆکه با پارچمیک لۆکی که سرنکی ده دهری
چراکانی نلکولی، نفتی، یا پوینی راده کری و دیت هزی سورانی سه راکه
دیگی.

[هرهنگ ستره لهوور نوری لیه]

۲) بهشی تنگ بزووی تهنوور که کهوتنه سه چینهی ناخر و بن لیری تهنوور.

باوه (۹۰۶)

۵ تنگ پلیتهی چرا. به هزی سارد و گهری هوا. پان بزو دهلین نهوه غه بیه تمان کراوه. ۹۰۷(۹۰۶)

مه ته ل (۹۰۶)

۳ هه زینکه و ماریکه و گرینکه ۹۰۸(۹۰۶)

ساره هه زه که دهخوا

گر که ماره که دهخوا

— چرا نهفت و پلیته و ناوهرکه

لیک دراوه کانی رسته یی و نا مال رسته یی (۹۰۶)

— پلیته کی داکشه، دوکله دهکا ۹۰۸(۹۰۶)

بزو کسین دهکار ده کری که به ناحق و لهخو را به حزی با که سیک ترده هه لیلی.

پنج

۱) رگ و ریشی گیا پنج.

۲) رگه ز. رچه لکه ک: «... ئه رله له سه ر پنج و په گه زی سه عین.»

[لهفتاهی لازی، سه عید و سه رستمین: ۲۷۸]

مه سه ل (b۹۰۸)

* گیا له سه ر پنجهی حزی دهری / شین دهی ۹۰۸(b۹۰۸)

«دهلین گیا له سه ر پنجهی حزی ده رفته ده، ئه تر کچی نه جه بترین خانی تورکه منی دهی.»

[که مال، نه جه سه مه: پ ۱۵۷]

← ۹۹۳.

داووده زمان (۸۰۹۵)

مصدق (۸۰۶ د)

۱۹۰۸(d۹۰۸) § ثبت روی فینشنگی

ہمسفرہ راہ کو پنگی

تذکرہ مہلیندوی

تصویرت بہ کونگی

- ریویزی

پیوت

(۱) یہ کہی کیشانہ، ہر امیر دہ گول شازدہ کیلڑ: «... تم کہم لے پھر مصلحت دے پھر»۔ کیونہ بہ جہند؟ رہ لالہ قریان بہ گران، بہ پور تک تار...»

[مبین، شاریک و یون: ۳۵]

۲) برتری به زور و زورمندی شیک: «شبه پروتی ماچان له گن برایی به های یگی بدو/ شه های له کرامی خاتونق مدینا/ وک دمانچکه شه شاگر دنگی مدینه له توالی مر کولو ای»

[استاد محقق و مسؤولی: بهی، برایی]

(۳) غللويد و غمرره.

لیکدراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (g۹۰۸)

$h_{9.8}(g_{9.8}) =$ پستدالیم پورٹیک چند کیلایه

مرشدیه. ۱. هارتای: یتدظیم. دهینمده. وای ناخری.

پښک هاته کانی له چاوگ وه رگير او (g۹۰۸)

۹۰۸(g۹۰۸) ✱ بورد(ی) // بوردنکی پوړی له سر ته/ کار/ مه سله پک دانان
← ۲۸۰۸ پ و ۲۸۰۹ پ.

۹۰۸(g۹۰۸) ✱ بړ خړ پوړت برون و بړ ختلک پوړت برون
قازانچ و بده روضدی خړ فیدای ختلک کردن.

۹۰۸(g۹۰۸) ✱ پوړت برون

به فیز و دعبه برون غلور و غهړه برون: «همه سره هر پوړن و هچیان له هچیان قبول
ناکمن.»

پوړ

L۹۰۸

۱) خوشکی دایک و باب: «هه کړی له شاری ده دورد/ خمنه ی بړ بسکی ده سورد/ پښی
خمنی برون مالک و پوړد»

[پایان نمانی، شمېر پښی زارمکی متداولی موکریان: ۳۲]

۲) بړ ژنانی دمنوچرو و به سال داچو دکار ده کړی.

مه سدل (L۹۰۸)

له بهرگه کانی پښوردا:

۷ بړوکی خالان که ری ده نوالان، بړوکی پوړان خولی لیر/ لیر همنو پوړان
- ۲۳۰۹ پ.

۷ بړوکی خالان گولی سالان، بړوکی پوړان کولمویزی همنو پوړان
- ۲۳۰۹ پ.

۷ بړه پوړسللازی، ده ناری دا دهانگا دیکوت: تروپه-۸۶۷ ن.

لنیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (L۹۰۸)

له بهرگه کانی پښوردا:

۷ نوری نامری (نامری) بیه به پوړان نامری-۲۳۷۶ ن.

۷ بړه پوړو پیتی، هرچی دیتی نیشیای ده پیتی-۲۴۸۶ پ.

۷ پوړان بړی دایک/ دایکانیان لیر-۲۴۲۲ پ.

== پھل کن پورمیشی m۹۰۸(L۹۰۸)

یا: پھل کن پورمیشی با یدکت/ یدکیت لی/ راکیشی. (شوخیه و گموره بز
چروکی دکار دهکا.) (۱) له ولامی کسینکدا دهگوتری که لمبر ژانی جینگابهکی هاواری
دی: «- لمبر ژانی مدالم نازاتم چ بکم؟ - پھل کن پورمیشی.»

== هدا دوری پوری m۹۰۸(L۹۰۸)

دوری. له لایک تامه زوویی دپتی و له لایه کیش بهمزی نهیونی نهگمری رنک کوترن و
تسویاس مایه خوشه رستی و ریز و حریمته. (۱) بان: هدا دوری پوری، هدا
سگی سوری.

لینک دراهه کان (L۹۰۸)

☆ پوریسمیل 0۹۰۸(L۹۰۸)

نموی که بیر یا هستیکی دورولانهی له کاروباری پاکو خاوتنی و شونن و شوتنه ودا
همین.

☆ پوریه کاوهخو p۹۰۸(L۹۰۸)

که پراپنر، که دمت.

پوچ

۹۰۹

- (۱) نوبتال: گوتی بادام، تلو و... بی کاکلی و هانس و بهختیک که هچی تروا نهمی. O
- گوروی پک که مانوی تروا نهمی.
- (۲) بی مانا و حلاله قه للاق.
- (۳) بی بنه ما.
- (۴) بی ناکام، بی بایه خ.

مهسهل (۹۰۹)

* له حوت گورتان یدک پوچ دمی ۹۱۰(۹۰۹)

بان: گورتان پوچیان دمی. ل

۹۱۱(۹۰۹) * همباندی گوژ پوچی دمی

(۱) برونی مرزفی خراب و پستا له کۆمهڵ. بته‌ساله. تاپه‌یه یا هه‌ر چین و توژینکدا شتیکی ناسایی یه. || و به‌ریه‌کیان تین ده‌گه‌ل: چه‌م یی چه‌قه‌ل نایج. ییستان یی سه‌ره‌که‌ر نایج. ییستان یی سه‌ره‌که‌ر؟

(۲) ناسایی برونی که‌ر کو‌ری له کاردا: «- کاکه‌! سه‌لاح پلێه هه‌ر به‌ هاخ‌وبالی شو به‌ریه‌نگی هه‌له‌لێ، که‌چی هه‌م هه‌له‌ی تو‌لیه و هه‌م تله‌و شتیکی له‌هه‌له‌م خست. - جا هه‌مه‌ن وایه، گوژ پوچی هه‌ر ده‌یه، ته‌ق پلێی یا ته‌لێی شو هه‌لگه‌ی شو به‌ری دایه که‌ر که‌ریه‌ی ده‌یه.»

پێک‌هاته‌ کانی له‌ چاوگ وه‌رگیراو (۹۰۹)

۹۱۲(۹۰۹) * پوچ کردن

غده‌ت کردن، ناماقوول کردن، گوو خواردن: «تاپێک پوو، تاپه‌ی کافری، کوتیان به‌ خان: پوچ و ناماقوول کرد تا سه‌رت هه‌له‌گه‌ی، ده‌سه‌ره‌ر ده‌چین بۆ له‌شکری.»
[هه‌مه‌ی به‌پێنان: به‌یتی بدم]

مه‌سه‌ل (۹۱۲)

۹۱۳(۹۱۲) * پوچت کرد، داوای کلاری توچت کرد

وه‌کوو نا به‌ داواکار ده‌گوترێ. ← ۱۲۵۴.

لێک‌دراوه‌ کان (۹۰۹)

۹۱۴(۹۰۹) ☆ پوچ پوچ

(۱) «نهنج‌چکله‌ی مو‌شاییه‌یایی / له‌ی پوچ‌پوچ که‌رته‌ ناوایی»
[باوه‌نایش، کانی‌مراوان: ۱۲۸]

← ۹۲۵.

(۲) بیر و باوه‌ری نازانستی و یی‌به‌سه‌ما.

۹۱۵(۹۰۹) ☆ پوچ‌ه‌ک

یی کاکه‌ل.

- ☆ ۹۱۶(۹۰۹) **پروچل**
 (۱) بن کاکل.
 (۲) بن نرغ.
 ☆ ۹۱۷(۹۰۹) **پنچل پروچ**
 نالوز، سمر لی دهنه کراو و خواروخنج: «کارنگی پنچل پروچه. کزلا بکی
 پنچل پروچه.» ↓
 ☆ ۹۱۸(۹۰۹) **پنجه لای پروچ**
 ↑
 ☆ ۹۱۹(۹۰۹) **دار پروچ**
 داری پیری گننل.
 ☆ ۹۲۰(۹۰۹) **دم پروچ**
 (۱) بن دهان.
 (۲) ۱۲۳۸.
 ☆ ۹۲۱(۹۰۹) **قروین پروچ**
 = قروینزل، قروین خر، قروین بان، قروین کرتک، قروین همزل، قرویندوچ.
 ☆ ۹۲۲(۹۰۹) **کار پروچ**
 نهوی که کاری بن ککک ده کا.

- ☆ ۹۲۳(۹۰۹) **مایه پروچ**
 به زبرد و زبان و بن خیزویش: «مایه پروچی حیز و کالیک مایه پروچه / هزار ملک بن
 به پروچه / ناخبره تی منچینه قهری به کوچه»
 [محمود که خمدی: بهشی سمر]

پتک هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (۹۲۳)

✱ **مایه پروچ هاتنه** ۹۲۴(۹۲۳)

زبرد کردن له ساتوسودایه کا.

☆ هیچ و پوچ

۹۲۵(۹۰۹)

بن‌نرخ: «کاکه ته‌گور تر به‌ره‌روی ته‌من گوریم لویه / دور لسه‌ی هیچ و پوچم پوزیه / بابیگم
چینه‌چینه»

[حوسن شمشه: بهیتی حاسه‌من‌مسل و خرم‌مسل]

«... حورث سالانی گپرا، تهلان لسه‌ر حافره‌تیکي هیچ و پوچ دهری گراوه»

[حوسن رسولی: بهیتی برابری]

جنیو (۹۲۵)

☆ هیچ و پوچ

۹۲۶(۹۲۵)

خورتی.

لیک‌دراوه‌کانی تر (۹۰۹)

☆ هیچ‌که پوچ‌که

۹۲۷(۹۰۹)

← ۹۲۵

پووش

۹۲۸

گیای وشکی لیک‌بلابورو: «پاپه‌نین ده گولی گول‌دا گزی خلی به قه‌مه‌تالین تهلان دا.
قه‌مه‌تالین ته‌گور وایتنی، تکه‌ری بانگ کرد کوتی: برل حورث دهرگ هه‌په! پووشی تونو،
تاوره بده»

[حوسن رسولی: بهیتی موم و زین]

لیک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی (۹۲۸)

به منتقت به پووشی

۹۲۹(۹۲۸)

مارتای: منتقت به گولی یارگینم. «... دواپی تکتان ده‌گه‌په‌تم‌مست و لاور به‌پنجه‌مران
ده‌بیم و سه‌راه‌پور له دار ده‌دم. کوتیان: منتقت به پووشیک! ته‌سا به‌ره و پوره‌رقتان
ده‌چینه‌ره»

[مهلر: فورلانی به‌رلز: ۳۶۱]

پتيك هاته كانى له چاوگ وه رگير او (۹۲۸)

❖ برون به پروسى بهرورز ۹۳۰ (۹۲۸)

ناپروو چرون، سووک و بين حورمست برون: «دملج شهگر وا په لپى له ناسرى گرت، ناسروى
کابراپه گي لومارياز و عياش برو خولاسه پيترل برو، لسه زان برو، لروى دا، کوټي: برف
دايک و باب به پروسه دمانه نيره. شه شه پورلمان کاهه ز يو مام ناريد، کاهه زمان ده ستر
کريد په کچه لورو بهرورزه خوارق ټټو مړيه، وه لا دمپين به پروسى بهرورز ... لومارياز برو
خولاسه لروى دا.»

[عدي کهرن: به پلى ناسر و مالهال]

← ۹۱۶ و ۹۱۲.

❖ به پروسىک نه کړين ۹۳۱ (۹۲۸)

نه کړينى شتيک به کمپرس نرخ: «دست و چاو ټيسته شهوند ټيرونه/ سد مهزار وهنگ
به پروسىک نه کړين»

[مهور، يوکورستان: ۱۱۵]

↓

❖ به پروسىک نه وريستن ۹۳۲ (۹۲۸)

↑: نه وريستن شتيک يا کسيک به به لاش و خورايش: «لک به سهره زى لياين شاور/
لوى لالارى به پروسىک ناور»

[مهور، يوکورستان: ۳۶]

مارتاي: به دميټيک/ پمناپاتيک/ لرايټيک/ شايي پدک نه وريستن. به لرايټيک نه وريستن.
بايي لرايټيک برون. بايي لورويټيک برون.

❖ پوروشه سدر گردن ۹۳۳ (۹۲۸)

د لوشيني ته يا روودارونک: «پورولکم دلسر، خوا وه شه سچون رڼگاي خويان د لگرت و
شه که پان پوروشه سدر گرده وهک ۶ شه و ماين.»

[لمسري، ميرزا: ۱۰۷]

❖ پوروش دانه دست ۹۳۴ (۹۲۸)

زيان بين گه باندن.

❖ پوروش و (شتيک/ کسيک) پور وهک پدک برون ۹۳۵ (۹۲۸)

۱) بين بايه خ برون شتيک يا کسيک.

۲) له لا گرينگ نه وريستن شتيک يا کسيک: «لوهي بوخزمان لاني ده کين، پوروش و ميرام
پور وهک پدکه.»

✱ پروشی کهسیک هدلارستن/ هدلاریشن

۹۳۶(۹۲۸)

مدیل نان و سدره دانی: «نازئم لاس به زیندگانی ماه، زینتم لال بی، به دلچا ده یان ماه
یان مریوه یان دلی گپراهه و پروشی منی هدلاریتوره؟»

[هفتکمرقانی، لاسوهزال: ۱۳۹]

↓

✱ پروشی کهسیک فری دان

۹۳۷(۹۲۸)

↑

✱ پروشیک پی نه دان

۹۳۸(۹۲۸)

←۹۳۱.

✱ پروشیک نهعتان

۹۳۹(۹۲۸)

زور بی بایده برون: «پروشیکی نامتی.» ۱! حواتای: صمیتک/ پنداباتیگ/ لراینگ/

شایی یک نهعتان. ترپک نهعتان. بایی ترپک برون.

✱ سمری دنیا به پروشی گیران

۹۴۰(۹۲۸)

«ساره دلیک و بایم بر خه بهر ندر تیکه چون، به لام هه پلوتیک بور مدلبان به چه رگی
خلیان دگرت و کورتنه ملخلمی بختی من، رالنه منیا سمری به پروشی نه گپراهه، خل هه سمر
کسی ناپیکه نه سمر، بل پیت واپه تسمان روخاره...»

[نمسن، کلیمه یار: ۲۲]

«خترآخیرا گرونی ده دماره. گرتم کوبه شوره بلیچی ده دسسی، خل دنیا سمری به پروشی
نه گپراهه.»

[فرزلی، یکه نینی گه: ۳۰]

←۲۹۲/ ز.

✱ وهک پروشی بهرپژژ لی کردن

۹۴۱(۹۲۸)

سورک و بی حرصت کردن. نابرو بردن: «نه گه و بزالی خنم و کهسیرکار/ ملست شاکر
موشن، مهتا کهسیک یار/ وهک پروشی بهرپژژ من دلنیتته خواهر.»

[هفتکمرقانی: سه صد و سی و سه مدین: ۵۷]

↓

✱ وهک پروشی بهرپژژ لی هاتن

۹۴۲(۹۲۸)

←۹۳۰.

لیک دراوه کان (۹۲۸)

☆ پروشانه

۹۴۳(۹۲۸)

باج و سمراندی لمور.

☆ پروش پیر

۹۴۴(۹۲۸)

- (۱) کات و دمی نیشک برون و پیرینی گیا: «هخشی رانویه، هارینه» پروش پیر، گول
 نهامه لهسه ری تگستری/ مهچول دهری، نهامه تانه پیری هلالچول دپنه، خوارین له نیو مه پیر»
 [هفتتله هارین: لاس و هوار: ۱۶۲]
 (۲) یه کم مانگی هارین که ده کورته پینش مانگه کانی: گه لاور و خرممانان.

☆ پروشکه

۹۴۵(۹۲۸)

← ۹۵۵ (نیرتگی سه ربه خزا).

☆ پروشه لاش

۹۴۶(۹۲۸)

روشکه گیای لیک پلاوه بود: «هیتدیل دلو و پروشه لاشم وه کل کرد و ...»
 [مندی، دلوچمشکان: ۱۶۲]

لیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۹۴۶)

≈ بدلا وهک پروشه لاش دسور پسته = ۳۷۸۶ ب.

۹۴۷(۹۲۶)

☆ پروشور

۹۴۸(۹۲۸)

پروشوریه لاشی ویشک که زورتر ده کرت به ناوړه.

لیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۹۴۸)

≈ پروشوری به له ستل/ پشته ستلریه لئی، ناور ده گری

۹۴۹(۹۲۸)

زور تورو، بوون. ۱. هارنای: ناور گرتن. ناور له چاو هارین. ناور هیتان. ناورینگ دان.
 شه مچه به لامل عمل بوون. پیرش به با کردن. پیرینگ برده پیر مانگا. هیت
 بوون. له دین دهری بوون.

پیک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (۹۴۸)

× بوونده/ کرده پروشوری سهر دست

۹۵۰(۹۲۸)

پمند و نه زموون له نیش و کارنک و هرگرتن.

لیک دراوه کانی تر (۹۴۸)

☆ ناستی پروشو - ۲۰۰۷ / د.

۹۵۱(۹۴۸)

«هره گپه سري ننگوستان/ سوار له سوري راتاوستان/ موله تپه يک به بستن/ موله تپه ننگ يک به بستن/ وک سهول شعله ديبستان/ هر وکړو پروشو و به رښستان/ له و جړوي تارو هلمهستان»

[مهمه سمين روستم: بهرني لار مهمان پلشا]

لیک دراوه کانی رسته يی و نامال رسته يی (۹۵۱)

≈ دملتي ناستی پروشون - ۲۰۰۷ / د.

۹۵۲(۹۵۱)

☆ پروشه لان

۹۵۳(۵۷)

شونځی پروش.

☆ پله پروش

۹۵۴(۵۷)

(۱) دنگه پروش، لنگه پروش.

(۲) سووک و بين تورساي: «دملتي پله پروشه» هر وړني تپه.

پووشکه

۹۵۵

پووشه په لاش.

مه تهل (۹۵۵)

§ خالېکم حبه له دشتي

۹۵۶(۹۵۵)

ژن ديب پتنه به پشي

- پووشکه

لیک دراوه کانی رسته يی و نامال رسته يی (۹۵۵)

≈ دملتي به پروشکانت تېر ناخنيوه

۹۵۷(۹۵۵)

بز مړوځي قلعه ده کار ده کړئ. ا. هاوناي: وک خه شه/ ووشکه لي هان. وک کړوي

سر ووتجه/ کړوي نوودراو لي هان. ده دکرکړه نه هان. دمر ونامان لي هان.

پیکهاته کانی له چاوی وەرگیراو (۹۵۵)

له بەرگە کانی پیشوردا:

ع بە چیلکه، پڕوشکه ده کونگ/ قوونی کەسێک ناخین- ۱/۱۰۱ ن.

✱ پڕوشکه/ چیلکه ده عمرز ژاندن/ وژاندن

۹۵۸/۹۵۹

ده زوی ووردانی پڕوشکه یا چیلکه نه کاتی غەم یا هوش رۆشتن و خەیاڵ هەلگرتن دا:
«... سە برا هەبوون ئەسپەتال/ هەسپک ساجی گوێز و کەمەند و شەپەر و مەتال/ لاوه،
مەرەم/ هەلسە بەر/ یاری خۆت موبارەک بێ، نوامەن هەلال/ کاکەمەم هەر راپەرستا
پڕوشکە/ دەهەری دەهەری، دەنگی نه کرد.»

[مان، بەینی مەم و زین]

«له مەجلیس گۆنەیان پڕو ئەگە باسی برابریان دەکرد، پڕوشکێکی بە دەستەوه پوو دە هەرزکی
دەهەند، ئەگە ئەمەکی برابری وەخ دەکرد رۆژێک پڕو دەوی کا، ئەگەر ئەمەکی کارباری وەبەر
دەماتەر...»

[رسوول بەلەکی: بەینی برابەرک]

«هەلی بە گەڕانی پم و کەرفی نازە و دەسڕکە و مێزەری هەلژەوه له پاشخانە
ئەحمەن پاشایە بە وەرۆکەوت، ئاڕەحمەن پاشا بە فکر و خەیاڵەوه خەریکی چیلکه له
عەرز وەژاندن پوو.»

[بەینی هەلی بەرەبەانی. ۱]

✱ پڕوشکه/ چیلکه ژەندە کردن

۹۵۹/۹۶۰

✱ پڕوشکه کردن

۹۶۰/۹۶۱

کۆکردنەری پڕوشکه: «ئەمەن پاشا کرد پڕوشکێک له لایەن ملکێ خۆراسانێ پڕوشکەکی
دەکردن.»

[حەمە سەلە ئەمۆر: بەینی مەر و وەلا]

«ئەرجار گەتبان: مام گەڕێتەله هەستە یا بێتک پڕوشکان بگەین.»
[هەمە نازەنەمۆر هەمەینی گەڕێتەله]

← ۹۶۲.

✱ پڕوشکه له کا بژاردن

۹۶۱/۹۶۲

کاری بێ کەلک نەجەم دان.

93219001

.97. ←

93219001

چونونه کيو و دهشت بز کوکر دندوبی پروشک: «لنگه ته ماهاپان کرد همرک (هه روبرو) که
هه زنایا: هاتونک پروشکان.»

احمدی، یحیٰی: بیعتی ناسر و مالمال

«کریه تل دو گل کچه گلی ساز برون نگه بجه پوروشکان»
[غمی نانمطوری: مقامی گورنه له]

لیکدراوه کانی تر (۹۵۵)

436(400)

سہ لای بی زانیاری: حکومت: ٹی لہ کن کچہ بھولان؟ شریش کوٹیان: گلکے لاپ کی لپہ
لہ کن وی بھٹنن. شریش کوٹ: ٹی لہ کن گلکے لای بھولان بلخون دھپت
سوشکے لاپ

آسٹوریٹھ لہ سر رملٹھ: بھٹہ، فاطمہ

هارثای: کمالکمه لا.

یوں

۱) شنبکه له کائزا یا کاغذ به په کمبه کې دپاری کړاو که له هورولاندی دا بز ساتوسه ودا،
مخزمه نکان، کرینو فروژشتر، و شتی لمډ جهشته کله کی لن ورورد گیرۍ ۱ پاره دراو.

٧) پارچه‌کی کزنی نم‌میزن کتومتو (بدرامبر ده‌گد ی‌ک له چلی قران): «هه پارێک تهمه‌ره
نهمان له تهمه‌ته‌ی چاره‌یه عیله‌ت/ به پڕوایک تاکیم معنه‌هر له گه‌له زه‌لی تهره سه‌ره‌یا»
(ناسر)

(۳) خدمات دینہ کاری نما تمن همسو (رژمی پولی خرم دمی. ۴

کابرایک پولی لی دزباور. یه کینگ کوتی: نهمن دزمان له کوییه! کابرا له خزان
خفنی بور. کوتی: ده پینلی به قوربات بم. کوتی: یا له مرپی به کمتو، یا له مرپی به
کمتو یا حهراجهک دهستم داوخته. (ههلیگرتهوه)!

(استیعوب بن رسولی)

باوهې (۹۶۵)

- ۹۶۷(۹۶۵) ۵ نډه پورلی له بن سمنیر یا له پشتهسوت دانتی خونی ناغوش دمیښی.
۹۶۸(۹۶۵) ۵ بهری دمستی راستمت بخورئ پوړت دپته دمست و بهری دمستی چه پته بخورئ پوړت له دمست دمیتموه.

داب (۹۶۵)

- ۹۶۹(۹۶۵) ۵ نډه گمر که سینگ شیربایی و مرگرتیا دیکوت دهجسه لای جوړه کان هتا بزم هلال بکا.
جوړه که پوړه کی وچین قوونی ددا و پاشان دمیاده و پوړه که هلال دهورا

مهسهل (۹۶۵)

- ۹۷۰(۹۶۵) * پوړلی پله و مه لای له مزگوتی دمرکه
پوړل شاکلیلی گرفتانه.
۹۷۱(۹۶۵) * پوړلی خه لکی گیان/ گیرفاندې
قهرز دمی زوو بدریتموه.
۹۷۲(۹۶۵) * کمرکی به پوړلی به فرای بکر دمی، دد/ له ناری دا ده خنکی
← ۳۳۳۷ ب.

- ۹۷۳(۹۶۵) * نیشیروان/ نیشیروان حاکم بی و به ختک نایب بی، سدت کلار به
پوړلیکی

- ۹۷۴(۹۷۳) = پوړلیکی به ختک و نیشیروان به جی به کدا دپوړیشتن، قهلیک به کوندیکی کوت:
میتردم بی بکه خانوت ده گمل ساز ده کهم. کوند کوتی: جا نهمن خانوم بوجی؟ هتا
نیشیروان حاکم بی و به ختک نایب هزار که لاره به پوړلیکی و دهجسه له که لارنکی دا
هتلاتی ده کهم. به ختک گونی لې پوړی پینگی. نیشیروان کوتی: به جی پینه کونی؟
به ختک بوی گیراوه. نیشیروان کوتی: لمر پوړا هوکساتی دهم به تو، جا بزانم چ
ده کی؟ به ختک ماویه کی زور هوکساتی کرد و لاتی ناودان کردوه. پوړلیکی خوی له
حمرزی دا. نیشیروان دمری به ناردی لمدوی ده کیان. به ختک به ده کیان کوت: به
نیشیروان بلین دمری سن هتده گران نی. نډه به ناری خشته کی کون بهزاری دا کن.
به که ساحت (دمری به) حله می لې دمری. نیشیروان که نمری زانی بیاری به دوی
خشاندا نارد. زوریان بی چو هر نه هانتموه. گوراندی. گوتیان قوریان چ بکیم؟ به ک

خسته له ولائی دا وه گیر ناکمړئ! به ختدک سهری هم لښه کوي: قوربان نه خوش نیم و
 حله مېشم لی نن. نمره همدان شو پژویه نه گه دمه کوت!

[خبر بالوفز]

لیک دراهه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۹۵۵)

= پوړی دېتی ۹۷۵/۹۶۵۱

پوړی داری سرودت و سامان زیاد ده کا.

پیک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (۹۶۵)

* پوړی پیرجه سترانموره ۹۷۶/۹۶۵۱

مهرچ دار کرانی ته لاتی کچ یا زنی نارازی به پیار به دانی بره پړلیک به پیار: «نموری»

خدیج ته لاتی نه دراهه؟ - نه ملا پوړی پیرجه سترانموره.

* پوړی پیرجه سترانموره ۲۹۷۶/۹۶۵۱

مهرچ دار کردنی ته لاتی دانی کچ یا زنی نارازی به پیار به دانی بره پړلیک به پیار: «جا»

مادام شو پت رازی نه، نه خوش مهر نارا ته لاتی موده و پړلیک پیرجه سترانموره.

* پوړی ده پسته بالاغ ناخین ۵۹۷۶/۹۶۵۱

زور پوړی دار بورن. ۱ - ۹۸۱.

* پوړی ده شتیک کموتن ۹۷۷/۹۶۵۱

خراب بورن و پیرستی شو به چاک کرده نموره و پوړی لی خمرچ کردنی: «نرا دی که مان پوړی

نی که نموره».

* پوړی کرلانموره ۹۷۸/۹۶۵۱

← ۱۲۵۹/ب.

* پوړی و پین پی وک یک بورن ۹۷۹/۹۶۵۱

گریگی به پاره نه دان.

* پوړی که سیک خواردن ۲۹۷۹/۹۶۵۱

نه دانی مال و حدقی شو.

* چمنه یی پوړی لیان ۹۸۰/۹۶۵۱

قسی پرویوچ و بین که لک کردن.

* شپ شپین به پوړی کردن ۹۸۱/۹۶۵۱

← ۹۷۶.

لنک دراوه کانی تر (۹۶۵)

- ☆ ۹۸۲(۹۶۵) پوړل پهرست
نموي که بهردوام خبريکي کړ کړدنه وي پوړله و به چمتووني خبرجي ده کا. ↓
- ☆ ۹۸۳(۹۶۵) پوړل خڅ شويست
↑
- ☆ ۹۸۴(۹۶۵) پوړل دار
ساماندار.
- ☆ ۹۸۵(۹۶۵) پوړل داري
سامانداري.
- ☆ ۹۸۶(۹۶۵) پوړل کي
۱) ژور هوگر به کړ کړدنه وي پوړل.
۲) نموي که له بهرامبه و مرگرتني پوړل دا هه سو کارنکي ده کا، بهر چيل خڅر.
- ☆ ۹۸۷(۹۶۵) پوړلي ټشک/ ویشک
پوړل و پاريدک که حازر و به دستموه يي و به ملک و ماش و کلوپل و شني لم بابته نهدراي. ← ۹۸۹.
- ☆ ۹۸۸(۹۶۵) پوړلي سبي
پوړلي له کانزا. = ټشکناي.
- ☆ ۹۸۸(۹۶۵) پوړلي نووستو
↑
- ☆ ۹۸۹(۹۶۵) پوړلي نمغد
← ۹۸۷.
- ☆ ۹۹۰(۹۶۵) قهره پوړل
پوړل به شيزي کانزا: «پوړليکي هه پيو دميگره له پوړل و شايي شايي دميده به مندان
گلپان دميده له دملوي خڅر که چله کلي ي دميگره دميگره دپشانگ.»
[رسوول باله کن به يني برابوځ]
- ☆ ۹۹۱(۹۶۵) ورده پوړل
پوړل به شيزي کانزا يا کاغزي که پايه خ.

مەركام لە داوی تەراویەك كە بەلای پانایی دا هانییتەوه. || مە تان راپەل.

مەسەل (۹۹۲)

* خۆ وه/ وەك خۆ دەچی، گۆزله وەك پۆ دەچی ۹۹۳، ۹۹۲

لەباری رۆالەت و ناكار و خوڕوخووه وەك دایەك و باب یا خزم و كەسی خۆ چوون.

|| مەروەها رەمەسەکیان نین دەگەل: گیا لەسەر پەنجی خۆی دەدرێ/ شین دەچی.

یتجەری شەك هەنبانە ی دەدرێ.

پێك هاتە كانی لە چاوی وەرگیراو (۹۹۲)

* تازەپۆ لە ڕدین سەیی بوون ۹۹۴، ۹۹۲

پەیدا بووی تازەپۆلە ی مەوی سەیی لە ڕدین: «مەسەلەقا، بابی لاسی، جەتێكی گەراوه

مەین، تازەپۆلە لە ڕدین سەیی مەین ۆن تاپەن.»

[مەسەلەقا: مەپەس لاس و مەزەل]

* لە تازەپۆلە كەوتن ۵۹۹۴، ۹۹۲

لە كەلك بوون، پیر بوون.

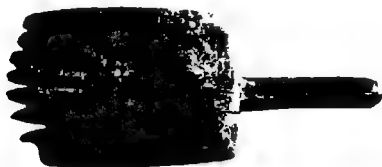
لێك دراوه كانی تر (۹۹۲)

☆ هەپۆ ۵۹۹۴، ۹۹۲

ایۆ بەره و جەول و مەپەش و شتی لەم چەشنە. كە پێویستی یان بە هینزی پەر بۆ كوتران

هەبە. لە كەركیت كەلك وەرگیراوه. || كەرسەپەکی دارس و دسكدار لەچەشتی شانە پۆ

كوتاسی پۆی كۆن بەمەبەستی قایم بوون.

لیکدراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۹۹۸)

له بهرگه کانی پیشوردا:

ع یدکیان ناسته، یدکیان پزلا یه - ۳۳۱ د.

پتک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (۹۹۸)

له بهرگه کانی پیشوردا:

ع قسی کسینک له که لیتی پزلا برون و به ناسن جزش له خوارده نهدی

- ۳۳۰ د.

* گزچانی پزلا له رنگای کس یا شتیکدا شکاندن ۱۰۰۰(۹۹۸)

هاونای: کالهی ناسن بۆ شتیک یا کسینک ههلبستن. ← ۳۳۴ د.

* وهک پزلا برون ۱۰۰۱(۹۹۸)

← ۳۲۸ د.

لیکدراوه کان (۹۹۸)

له بهرگه کانی پیشوردا:

ع ناسن و پزلا - ۳۲۹ د.

☆ پزلا خزر ۱۰۰۲(۹۹۸)

↓

☆ پزلا کیز ۱۰۰۳(۹۹۸)

نهدی که له کسینک یا شتیک ناترسی، نازا و به غیره: «له یون لکس دیکه م مله ههلبستن

شیره ننگو، پزلا کیز، لاجانگه رده، لکه ههلب، ههلبه نهد، کوهه کوهه ی ده به گزاملن...»

[همه ممولان بهک. بهینی لاس و خه زان]

په پوو / په پووسپانه

بالتيمه کي بوره بهقه کوتر، دنووکي باريک و خواره و سري چکوله به و تاج و کاڅوليکي له تووک هميه که له کاتي همستيمه ترسي گردن د سروخواري پي ده کا، په پووسپانکه، په پووسپانکه، په پووسپانکه، په پووسپانکه، په پووسپانکه، په پووسپانکه.

باوه (١٠٠٤)

٥ ١٠٠٥(١٠٠٤) په پووسپانه، په پووسپانه به زه مني نه سحابان بروک برو، خه سوي شيري پي نه سپاردوه و کوترويه نو شيري گرم که و مچيله هملچي. نويش شيره کي له سر ناوري دانار و چرو نه که سري بشوا. هتا هاتمه شيره که هملچوويو، نويش په ستا سري ته پو و شانه کشي هر تي ده پو، جا له بهر خويه هر کوټي: په ککو په ککو... نوچار له ترسي خه سوي تير له خدای پاراره نه که بپکا به بالتيمه ک. جا پو به په پووسپانه و نه لحنيش نه که ده خوتني هر دلي: په پو په پو، شيره کم هملچو، ختام نه پو.

ليک دراهه کاني رسته يي و نامال رسته يي (١٠٠٤)

٦ ١٠٠٦(١٠٠٤) هيله په پو

(په پو بوني زور ناخوشه). ا برتي به له شرتي بوناخوش. ا دلي هيله په پو په وک هيله په پو په وک.

پيک هاته کاني له چاوک وه گيراو (١٠٠٤)

٧ ١٠٠٧(١٠٠٤) په پو له شرتيک خوتني

چزلده ل بوني نو جيگايه، نه بوني هچ کس له شرتي: «وهسته په» دلخوا له ليلي دليان/ پان له چلي ليله په پو دمحولن»

[هزار، پل کورستان: ١١٩]

«له ليکي» په پو دمحولن/ هيران پي ده هيله نه دمحولن»

[په پانکني، کاني مرادان: ٣٧]

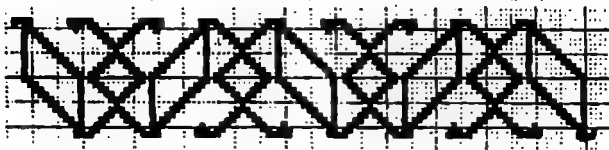
په پوله

(١) ده بابه که به بالي ناک و رنگارنگ.

(٢) مرؤفي پاک و بين تازار: «په رزاد وک په پوله ي وايه. په رزاد په پوله يه.»

(٣) نه خوشي به کي معره که به پو ي بين ناوي توشي دمي. ا هواتاي: په مار. ١٠١٤.

١٤) به کینگ له وینه کانی کلاری کوردی.

[بەسەندی، وینه کانی کلاری کوردی: ٣٩-٣٧]

١٠٠٨) باوه

١٠٠٩(١٠٠٨) ٥ شه‌راسی جومعه‌پورخانه‌تی مردو دیته په‌پوله و دیتوه مأل.

١٠٠٨) ١) تیک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی

١٠١٠(١٠٠٨) = په‌پوله! زږم دهه‌ به‌رتلم

له‌به‌ست له‌ زږم، شو پره‌ روبرویه که به‌ دست لیدان له‌ جوړه په‌پوله‌به‌ک به‌ ده‌ستوه
ده‌نوسۍ! ١) مثال له‌کانی گرتی جوړه په‌پوله‌به‌ک‌دا ده‌لین.

١٠٠٨) ٢) تیک‌هاته‌کانی له‌ چاوگ وەرگیراو

١٠١١(١٠٠٨) * په‌پوله‌ هه‌لێان

له‌ فەرعه‌نگه‌ کوردی‌به‌کان‌دا، نه‌م نه‌خوژی‌به‌ وه‌کرو نه‌خوژیی مهر و سزن هاتوه،
له‌ک‌تیک‌دا، بزن، به‌ پنجه‌وانه‌ی مهر- که‌ پیرستی‌به‌کی زوړی به‌ شو هه‌یه و نه‌نانه‌ت
ناری بزگه‌نیریش ناخواسته‌وه- پوژنی به‌ جارنگ نار دان هه‌لده‌کا، که‌واپور نه‌ری که‌
په‌پوله‌ی هه‌لێن مهره‌ به‌ک بزن. ١) هاتنای: ره‌شاو هه‌لێان. ٨٧٧ ش.

١٠٠٨) ٣) تیک‌دراوه‌کان

١٠١٢(١٠٠٨) ☆ په‌پوله‌نیشان

شیک که‌ نیشان و علامه‌تی په‌پوله‌ی له‌هر بڼ: «ناره‌ سه‌عید خلی گورج نه‌کورد و
ده‌هاتوخته‌ سه‌ر پڅی گه‌وانی ده‌ تیری له‌هره‌خل‌داسانی په‌پوله‌نیشان»
[هه‌تتاه‌ی‌لازی، سه‌عید و میروسی‌مین ٢٠٨]
«له‌هره‌بڼه‌یه‌کی په‌پوله‌نیشانی قانلی سه‌ری هه‌مه‌وه‌ نه‌ و ټاکل‌ونه/ ره‌پڅکی هه‌به‌ره‌زان‌ه‌نکی
نه‌هره‌سی بیست و تل په‌په‌ی هه‌ن‌ده‌له‌لپه‌»

[په‌په‌رو، ١٧١]

☆ په پړولۍ بدهشت ۱۰۱۳(۱۰۰۸)

پرته یې له مرؤفې راست و بڼ فرؤنډل.

لیک دراوله کانی رسته یی و نامال رسته یی (۱۰۱۳)

~ روک په پړولۍ بدهشتی وایه ۱۰۱۴(۱۰۱۳)

↑ ناواشر ده گورتی: دطی په پړولۍ بدهشتی یه.

په ت

(۱) گوریس. شریټ. په تک. خاپ.

(۲) کوتیک له پیراوی گوریس.

(۳) تنافی ده مل خشتی سڼ داره.

(۴) بهی دوهمی وشه کانی: شته پته، شله پته، له تروپت.

(۵) نانده پت. ← پشی ن (ژیر نیرکی نان).

لیک دراوله کانی رسته یی و نامال رسته یی (۱۰۱۵)

~ په ت/ په دکی نیمه امیت (نیمه امیت، نیمه امیت،) ده مل/ نه ستل کمن... ۱۰۱۵(۱۰۱۵)

بز دلیایی بڼ دان و خاترجم کردنی کس یا کسانیک له نه کردنی کارنیک ده گورتی:

«په ت ده مل/ نه ستل کمن مجده ی پیرناکم.»

پیک هاته کانی له چاو گوهر گیر او (۱۰۱۵)

* به په ت/ په دکی خلک خر خنکانن ۱۰۱۶(۱۰۱۵)

زؤر مفته خؤر بورن.

* به په ت (یش) نه کردن (به په تیش نایکه ی/ نایکمن/ نایکا) ۱۰۱۷(۱۰۱۵)

(زاراوی شمره گ. سگی وایه بز شمره گ په تی ده بڼ پیلی ده کمن. به لام نی وایه

همر داریان له پشی دا. تی به ردی. ۱) ترسان و حویراردن له کارنیک: «همه پیکه ده گل

چند له لای چوپنه گوشک په ناوی خورچین، تالفا روی خؤر نه پیر، ده یو پست جرابمان کا،

☆ سرده پت ۱۰۳۰ (۱۰۱۵)

سری پتک.

لیک در او ه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۱۰۳۰)

= له سرده پتکی ده گری، خزی یی بختکی ۱۰۳۱ (۱۰۳۰)

مرزنی به گری و نه شقل باز.

پتک هاته کانی له چاوگ و ده گری او (۱۰۳۰)

% سر / سرده پت به دست برون ۱۰۳۲ (۱۰۳۰)

کار به دست برون: «به لام پرتیول و گله یی رخنه بران لام گرینگه، هر له یون دلتیگ وانم
چونگه ده زانم نهوانن هه ساری نوارلی گیل و سرده پتی چاره نویسی نهام واکه یان به دست
دهمین.

[مبار، ده میناود: ۲۲]

په راسو

۱۰۳۳

هه رگام لهو دوازده جووت نینگه دریز و گهوانه سی یانه ی که له تیخه ری پشتمه خوار بوونه وه
و سی به کانیان ده نیتو خو گرتوه.

باوهر (۱۰۳۳)

0 نافرت / حافرت له په راسوی چه په (چدب) خولقاره. ۱۰۳۴ (۱۰۳۳)

مهسهل (۱۰۳۴)

* نافرت / حافرت له په راسوی چه په خولقاره، بتوی راستی کیموره ده شکي ۱۰۳۵ (۱۰۳۴)

0 له کاتی گوزده شارد، په راسوی نم لا ده چته نم لا. ← ۱۷۸۳ / ۵ ۱۰۳۶ (۱۰۳۳)

جتيو (۱۰۳۳)

له مرگه کانی پيشرودا:

ع شعله پراسروی بابت دهگيم- ۲۶۹ / ب. ب.

مه تهل (۱۰۳۳)

§ ۱۰۳۲ (۱۰۳۳) سدرلوسی بن پراسرو

- مېچ

§ ۱۰۳۸ (۱۰۳۳) سينگيک داکرتا چل پراسروی هېرو

- خانوو

§ ۱۰۳۹ (۱۰۳۳) همناسدی هميه، پرفرائی ليه

پراسروی هميه و گزشتی ليه

مدمکی هميه و شیری ليه

- کووروی ناستکهری

ليک دراوه کانی پرسته یی و نامال پرسته یی (۱۰۳۳)

~ پراسروی دمژر دزی / دمژر دزی ۱۰۴۰ (۱۰۳۳)

زور کز و لاواز برون. ا. هارنای: دلیتی تازی به/ تاجی به دلیتی داوه دزروه. دلیتی له
ژهرای له وراوه. دلیتی تلی خوار دزروه. دلیتی بهله چه که لهبر تارنت نه شک
کردو تهوه. دلیتی داوه گیایه. دلیتی سیرمیه. دلیتی رفته دارد. دلیتی فانگه لاشک.
دلیتی فته سه. دلیتی فته سه. دلیتی کرمه ژلا لایه. دلیتی کلکه ته هی به. دلیتی
گای دهنی دلیتی. له دهنیه بشکی؛ له دهنیه پیس. دلیتی چیلکه به نالا بروکی
لی هالاره. تیسک و پست. تیسک پروسک. فروی لی کای با دیبا.

پیک هاته کانی له چاوگ وه رگراو (۱۰۳۳)

% ۱۰۴۱ (۱۰۳۳) پراسروی راست ده به دلیتی کسکدا له برون

خوار و به نیل برون. ا. هارنای: وهک گوروسی تیره مېانه برون.

پەردوو

۱۰۴۱

ھەلاشی بان.

لیکدراوھەکان (۱۰۴۲)

☆ دار و پەردوو ۱۰۴۳(۱۰۴۲)

بەرد و دار و ھەلاشی خانوو: «... لەسەر دەر و پەردووی ژێک دایمە نزایمە.»

[ھەزار، چەلەش، مەلەش: ۳]

«لە دەرێی بیستەمی مانگی شاپانەمە ھەتا دەرێی تێتەتی رەمەزان، دەرێیان پەسەر بەردەمە»

تەمەشت و دەر و پەردووان پەسەر بەردەمە.

[بەدایەسی، شەمە مەنە: ۱۵۹]

ھەسەل (۱۰۴۲)

* لە دار و لە پەردووا لەھەتە یە لە ھەردوو ۱۰۴۴(۱۰۴۲)

یەک لە بەک خراپەتر بوون. «لە گەر بۆ مەزۆف دەکار کەیت، ھاوتایە دەگەل: ھەرتەک

تەوتەکی کۆختەکی. ھەر سەپەکن. ئەگەر پێنجەن، ئەگەر شەشەن، ھەمەو ترەشی دەپەیت

رەشەن. ئەمەرمەتەر، یەک لە بەک بەتەر.

«لە ناوای دەگوتەن: ئە دار یە و ئە پەردووا ئەھەتە یە لە ھەردوو.

پەردوو

۱۰۴۲

ژووری تاییەتی بۆرک و زاوا لە شەوی گراستەمەدا.

پێکھاتەکانی لەچاوەگەرگیراو (۱۰۴۵)

✽ پەردوگیر بۆن ۱۰۴۶(۱۰۴۵)

مەردنی زاوا ئە پەردوودا: «دەیانکەت ھەمەو لەھەتەن، مالدەقان! ھەرە بەگەرە، کەری نۆزەت

پەردوگیر بۆ ئە بەل بۆرکەن ناوەتەدەرێ.

[بەمەری، گەنەمی سەر بەسۆن: ۱۵۵]

«چۆختەکی، مالدەقان کالەچەش کەیت/ زاوا پەردوگیر بۆرک پەشەچەش کەیت»

[کۆرانی و نەن]

چیل، شوروی به دروړ.

مه سسل (۱۰۴۷)

* پهړزین یو حدلال زادیه ۱۰۴۸(۱۰۴۷)

(حدلالزاده = حدرامزاده، زؤل، بیچ.)! ټیښی و قایم کاری یو مروغی راست و دروسته، چرنکه مروغی زؤل و خراب له هیچ ناپرنګیته وه.

لیک درواوه کانی پرسته یی و نامال پرسته یی (۱۰۴۷)

پهړزین یی ۱۰۴۹(۱۰۴۷)

پنګهاته یکه یو داوای لږ بوردن له کانی قسه کړدنې ناحمز و ناشیاروا: «په پوره، نه گهر لږه پورم: چلن دده پورې پاداشی شه مید وهریدگم، وه لا پهړزین یی له روڼا، بیلامان، نه و شه یی که تیردا مرم به کشفه یو، شه وکلی مدینی رابره و غرلم کړه و چرمه ناروین.» [مهزار، دپه پوره: ۹۲]

«چا کوڼی: په پوره شه پوره! نه من پزیه نه و به لایم له کول کړلپوه نه گه، پهړزین یی، جوړه کوله کانه مدی پېڅلم. کوڼی: نقد چاکه. پلوی کړی: وهر خلوت به جوړکلی دا پېله، پهړزین یی، جوړه کوله کانت مدخلم. دسی یو پرده...»

[په پنهانی، دپه پنهانی زلمی مکرپان: ۱۱۲]

! مارتای: لای ترم به کول یی. دود/ دود له پروی تل. ← ۱۰۵۰ - ۱۰۵۲.

پهړزینی / پهړزینکی به کول یی ۱۰۵۰(۱۰۴۷)

↑ «جاری وایه تیرانیش سهړکی شیدری مددا، بیلامان پهړزینکی به کول یی، هر مدلی حه مایه پوره.»

[کسری، هاورم پوره: ۲۵]

«پهړزینی به کول یی تا ټیستا مارتان پوره، ماروکی گوره!»

[کسار، دپه پوره: ۲۶]

پهړزینکی قایم یی ۱۰۵۱(۱۰۴۷)

← ۱۰۴۹.

پروی ترم به پهړزین یی ۱۰۵۲(۱۰۴۷)

← ۱۰۴۹.

پەرەسلیزکه

۱۰۵۲

پەرەسلیزکه، پەرەسلیزکه: باندیه کی باریک و چکۆلە، ملی فوله و بالی درێژ و نووک تیزه. کلکی دولک و دندوکی کووت و سخته. تیز و می بهی بهک پمگه. له ژێر پومز و کلین و قوژنی خانویه راندا به قوژ هیلاته ساز دهگهن و له ههوادا مینش و مهگهز دهگرن. جۆره کانی بریتین له: پاشل سی، پاشل سور، خیزه لان، پوهزان و کالی پوهزان.

[پههری، فهرهنگی هالنده: ۱۷- ۱۹]

باوه (۱۰۵۳)

◊ ۱۰۵۳ (۱۰۵۳) نموێ سالی که پەرەسلیزکه له گهرمینی پرا دهگهریتوه، دهگهل کو چاوت پینی کهوت، سی جاران له سههر پانیی راستهت بسووی. جی پانیکهت بهوه پمزی لی وههوه کهوێ. به پهرینکی بهروستی چاوت پمشی که و بهرپیلی گارانی پچو. ههولین ولاخیک که دهیش گارانی دابه سههره جندی له سههر و ههر نهتۆ دهبینی. پچو کلاره که لی پهرینه و یا پز لای مزگونی ههلی یا پز قهرستانی. نهگهر زوو بهگه به پکینک لهو جیگیانه و نه دگانی (نهتگانی). نهو کلاره دهیته نی خۆت و ههروهت له سهری نینی رن دهی. به لام نهگهر به دگانی (نهتگانی) شه پینک لی دهوا و کلاره که لی دهستینهوه. شه به کهشی وه ههر جی بهکت کهوێ ههتا ده سهری نهو جی به ههر پووت دهی.

[سمههون بههری]

◊ ۱۰۵۵ (۱۰۵۳) پەرەسلیزکه له ترسی مار هیلاته له بهری هیچ ساز دهکا و پز بهرگری له پروخانی، له کانی دروست کردنی دا. دانی: قوژێ دێتم له قوژمینی / پووشی دێتم له پووشینی / ناوی دێتم له مهدهینی / نموێ هیلاکم لی خرا دهکا / ههت کهسی نه مینتی.

[زهناب قاسری]

◊ ۱۰۵۶ (۱۰۵۳) کوشتنی پەرەسلیزکه گوناچه. چون که ناری پز کوژانهوهی ناوری ههزرنی نیج پهریم بردوه.

پهري

۱۰۵۷

پهرومهريکی جوان و چاکه کار و نه بهدی که جاروبار خۆدوینتی. له هانای قاره مانای بهیت و هه فایه تهکان دێ. کاریان پز پرا ده پهرینی و به ناوتیان ده گه مینتی.

باوه (۱۰۵۷)

◊ ۱۰۵۸ (۱۰۵۷) کۆتر پهري یان دهگه له. بۆ به بهر له کوشتن مه یان دهی ناگاداریان بهکی و بلنی: نه من نهوش کۆتران ده کوژمه وه هرچی پهري به له نیویان پرا.

مه‌سه‌ل (١٠٥٧)

١٠٥٩ (١٠٥٧) * له پەریان دەمی و ملی، له ولایان دەمی پەری
له مرۆفی جوان، مرۆفی باش و له مرۆفی باش مرۆفی جوان بۆلەد دەمی.

لیک‌دراوه‌کانی پرستیی و نامال‌پرستیی (١٠٥٧)

١٠٦٠ (١٠٥٧) * پەری دەستیان له دلی داوه
حالی مرۆفی نه‌خۆش و حال‌گۆراو: «ئەمێ شەقی شەقی پان پەریان دەستیان له لێ‌خداوه/
ئەو کاره‌ بۆ کەس نه‌بوه و بۆ کەس نه‌گراوه».

[ئەمێ شەقی، ١٠٠: ١٣٧]

«له‌ مله‌کی من گه‌یشت چەند له‌ ئێکله‌ چەند له‌ ژنه‌/ به‌ عیج شەقی نەرمانی ژانی نه‌هه‌کاره‌/
هه‌ندێک ده‌لێن بڕێنداره‌ هه‌ندێک ده‌لێن نه‌نگاره‌/ هه‌ندێک ده‌لێن نەرمی موهاجاپه‌ هه‌ندێک
ده‌لێن ملی سووتاره‌/ هه‌ندێک ده‌لێن تازاری سه‌رمه‌، هه‌ندێک ده‌لێن پەریان دەستیان لێ‌داوه‌»
[هه‌یو کهره‌مه‌سووری: به‌ی شۆڕمه‌هه‌وود و سه‌رزینگان]

«ئەمن ئەو رەختی تالام ناتەواوه‌/ پەریان دەستیان له‌ دلم داوه‌»
[ئەمێ شەقی، لوتلی: به‌ی نەرم]

١٠٦١ (١٠٥٧) * دڵنی پەری دەرچاویان شتروه
← ١٥/ ب، ٣٥٢٠/ ب و ٣١٨٢/ ب.

لیک‌دراوه‌کان (١٠٥٧)

١٠٦٢ (١٠٥٧) ☆ پەری-پر- ١٧١٨/ ب.
٨١٠٦٢ (١٠٥٧) ☆ پەنجە‌پەری
یه‌کیک له‌ وێنه‌کانی کلاری کوردی.

[ئەمێ شەقی، وێنه‌کانی کلاری کوردی: ٣٧-٣٩]

پهريز

۱۰۶۳

جنگای دمنغل یا گیای درواوه.

مهسهل (۱۰۶۳)

* تهگرم مهران نمدیره له کوزی، پشکل / کپشل مان دیوه له پهریزی ۱۰۶۴ (۱۰۶۳)

نوزان نهمرون له داب و نهریتی کوسهل یا کاروباری دنیا یی خمبر نهمرون.

لیک درواوه کان (۱۰۶۳)

* پهریزه گیا ۱۰۶۴ (۱۰۶۳)

جنگا گیای درواوه.

پهريز

۱۰۶۴

(۱) نو تروکی که لهشی مدل و بالندی داپوشیوه: «لله نه که می دمین په ری قورینگه کی نا و کړی: دهره نوره په ری... بل مهله که می هڅان.»
[نهمندی لوتلی: بهی هڅه مرچ و هڅه ونستی]

(۲) سغه و ورته کی کاغز.

(۳) بال: «دوهه حانیز چاوت به من بهیڅ به چاوی ددبازی، نوره برات به من بهیڅ به په په ری ده په دلی.»

[حلمی سمایی کاکه لار: خازیزه]

(۴) بدرگ و گدای گزل: «که هڅه به حموه بهیڅ، دهمزانم تازه کانخ خودا دلیای دلفاره تاغ بهیڅ به سڅیکه خورمایی له سر کړم چکی په ری گزل و ناسک دلفاره.»

[نهمندی لوتلی: بهی هڅه حموه و مرزیتگان]

(۵) به کیک له به دکانی پیک جینری تیر: «نهران شاهان لییان دهور به کچه و موله به و به تهره داندازه / ده پانگوت ه» که سانگی په ری تهره دگهل سڅی جوت کا / خزال می ویه! می کسی ده دیکه نریه»

[نهمندی بهیڅ: بهی لاس و خزال]

باوه (۱۰۶۵)

۵ نان پهریگی له قورغان زیاتره و هرکس یز سویند خواردن دمستی یی داینا وک نمویه ۱۰۶۶ (۱۰۶۵)

سویندی به قورغان خواردی.

«مسئله‌ست شایسته، تاس گرانوره بشکیم و تازینشیم، هتا گورگوره و پاپه‌سار له تیوان لاتچوون... نتیجه با شو مایه‌لنه به‌تال که‌ین»

[نمونه‌ی صوتی: به‌پنی لاس و خیزالا]

«خیزالا به‌مخوره که‌پایه بل پیناریق. تلسهت سوری ده‌گل بوو، هه‌موری وانی سن سال بوو، هه‌موری پیری شه‌مختی به سوره‌په بوو، هه‌موره‌په‌پیری ترمه‌په‌پیری زه‌پیری له‌سار بوو.»

[نمونه‌ی صوتی: به‌پنی هارپه‌مخوره و مرزینگان]

لینگ‌دراوه‌کانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی (۱۰۷۱)

له به‌رگه‌کانی پینشودا:

۱۰۷۲ (۱۰۷۱) ~ به‌پیری قادرناغای - ۵۲۸ / ۵.

☆ به‌پیری ۱۰۷۳ (۱۰۶۵)

کۆمه‌له‌ی تروک و پالی په‌لموره‌کان.

لینگ‌هاته‌کانی له‌چاوگ‌وه‌رگیراو (۱۰۷۳)

✱ به‌پیری دهرکردن ۱۰۷۴ (۱۰۷۳)

لین‌پروانی به‌پیری: «هه‌ر که‌س به‌کا هه‌نمی دلداری، پهر و پل دهرکا وینه‌ی پاساری»

[لاینگه‌ر]

لینگ‌دراوه‌کانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی (۱۰۷۳)

~ هه‌رکس مالی هه‌تیوی بخوا به‌پیری پی‌دهرده‌کا ۱۰۷۵ (۱۰۷۳)

خواردنی مال و سامانی سه‌خیر خراپ‌ترین جۆری به‌لا و نه‌هه‌مندی به‌دراومه.

✱ له‌به‌پیری بوونه‌وه ۱۰۷۶ (۱۰۷۳)

(۱) لین‌بوونه‌وی تروکی مریشک و پروتانه‌وی به‌هۆی هه‌لکه‌کردنی زۆر.

(۲) زهره‌ کردن. به‌دهرکردن و تین‌داچوون. آهاتانی: له‌ته‌پلی نابوودی دان.

(۳) زۆر کۆر بوون.

(۴) زۆر خۆ به‌قوربانی که‌سێک کردن: «هه‌نوعی خۆ دهرگیرا، له‌به‌پیری بۆوه.»

✱ له‌به‌پیری که‌وتن ۱۰۷۷ (۱۰۷۳)

↑: «تاخر چه‌که‌ین به‌خوا تهرکتان تله‌دوره‌سه، تا پهمان‌کرا خه‌مه‌تمان که‌ین، نه‌یستای

له‌به‌پیری که‌وتن»

[لاینگه‌ی ۱۳۷۹:۱۰۰۰]

☆ لاپهري ١٠٧٨ (١٠٦٥)

به لاره و دور له ناروداني: «ماله برابى دليكى چاوديان لاپهري يو...»
[نصممى لوتكى: بهمنى لاس و خمرال]

☆ لاپهري ١٠٧٩ (١٠٦٥)

مهرکام له دور لای پهری دختەر، کتیب، گزفار و شتی لم بایسته: «له لاپهري (املائات)»
دورسرابور قلعه بانک پتوړیستی به چهند مورچه خړد مهبه.
[ناسین، کلمهپاو: ١٩]

پټک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (١٠٧٩)

% لاپهري وهرگیران ١٠٨٠ (١٠٧٩)

← ١٠٨٣

% لاپهري هملاندوه ١٠٨١ (١٠٧٩)

← ١٠٨٤

☆ لاپهري ١٠٨٢ (١٠٦٥)

← ١٠٧٩

پټک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (١٠٦٥)

% لاپهري وهرگیران ١٠٨٣ (١٠٦٥)

گوزینی بایست و نیزه زکی باسی. ↓

% لاپهري هملگتر اندوه ١٠٨٤ (١٠٦٥)

↑

پیک هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (۱۰۸۵)

له بهرگه کانی پېشودا:

۱ چنگ له ناسان/ په پېرېوچکې ناسان دان- ۲۰۲ د

۲ چرونه په پېرېوچکې ناسان- ۲۰۳ د

۱) پارچه و قوماشی کون.

۲) پارچه یی کد لک و بایه خ: «نور همسره پرلې بې دده یو په پېرېوچکې»

۳) دمرمان ساپیز.

مه تهل (۱۰۸۶)

۱ مردوی به پېرېو، په قرونه

۱۰۸۷ (۱۰۸۶)

- که ننووی تارده

مه سهل (۱۰۸۶)

* زاری خدلی کونه دیوار نی په پېرېو نی بهستی

۱۰۸۸ (۱۰۸۶)

سروک و هسان نمېونی بهرگرتن له بلاوېرونه وی قه و خبهری راست یا ناراست.

ماونای: زاری خدلی قونی خوت نی ییفره چیتی.

* ژن پیاری بکا ترې، به دنیا نای په پېرېو

۱۰۸۹ (۱۰۸۶)

(ترې کردن: نابرو بردن.) کسک که ژنده کی نابرووی بهرې، هیچ کس ناتوانی بهر

به تاوژوان و نابرو چرونی نو بگری: «نهلین هر ژن مجده بکا سینگین/ عالم هلسنت

پنیرناین نهنگین/ به لام هر ژن مجده بیکا ترې/ به همسو عالم ناین په پېرېو.

[نه لاهوور به بهای]

«نما کورپنه له مرغیایدا ژن له موهل مه تا تاخری به قای بک کس نییه/ بریا له سره شانی

پهلوان له بویایه نهگر له ژن په پیدا دهین سوکایه تریه ژنکی نهگر به سوک دهوچن خدلی

له مالهای ساحیتی دهکا به بیکایانی و بیجوهه تریه.»

[نه همسوی اوتلی: بهینی زمیندل و گزدل]

لیک دراهه کانی پرستهی و ناعال پرستهی (۱۰۸۶)

۱۰۹۰ (۱۰۸۶) ~ چاکی پمړزانه، هیچی له مخی نه گرتوه
بږ مروځی نمرکه مخنه گر ده کار ده کړی. || ناولاش ده گرتی: لیم پلوه چاکی پمړزیان
هیچی له مخی نه گرتوه.

۱۰۹۱ (۱۰۸۶) ~ قسه گت به پمړزیه
هرکات کچ هسني کردبا که کړو که پښوینه که یانی له لای نهم و نمر درکانه ووه. به
دل ساردی پوره به کړه ی ده گوت: قسه گت به پمړزیه! وانا وهک پمړز زوو ده پری. یان
دیمکوت: قسه گت به زاخ! یانی وهک زاخ زوو ده ورسره.
۱۰۹۲ (۱۰۸۶) ~ له خواردنې دطیې ملوړیه، له کاری دطیې پمړزیه
بږ زانیاری زیاتر ← پیتی خا ژر تر ټرکی خواردن.

پتک هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (۱۰۸۶)

له پمرگه کانی پښوردا:
۵ برین پمړز برون- ۱۶۱۷ پ.
۵ برین پمړز کرون- ۱۶۱۸ پ و ۱۶۱۹ پ.

۱۰۹۳ (۱۰۸۶) * به پمړز کلکی که سیک گرتن
دوو خسته ووی که سیک به یی خورمه تی.
۱۰۹۴ (۱۰۸۶) * پمړزیه که له که سیک دادرین
← ۱۸۹۱ پ.
۱۰۹۵ (۱۰۸۶) * (شتیک) برونه / کرونه پمړزی دم تورنگان
به شیدش برون / کرون و بلا ورون / کرونه ووی نمر: «کیم همدوی مهر جوق برونه و مالپان
کرمه په پلای دم تورنگان.»

لیک دراهه کانی تر (۱۰۸۶)

۱۰۹۶ (۱۰۸۶) ☆ پمړزی شین
مایه و نیشاندی شرم و شور و هی و نابرو چوون: «هشتکی که تلکې پلوه گیرابوم، نښتاش

گرچه لاسر دلم و بلښه په پړۍ شين لاسر شانم دروازه، تهره يوه خټک هر خټکه کې
چاران يوه شپږ هر لالمنه کې پټشو:»

[شمېرې، ميوز: ۳۱]

پټک هاته کانی له چاوگ وهرگير او (۱۰۹۶)

۳۰ پمړۍ شين لاسر شانی کمپک دان/ دانان/ درون ۱۰۹۷(۱۰۹۶)

پورته مزی نابړو چروني نو: «جا تهره خاتونم دملن: کاکه گيان په سهری نوو حایپه له پړ

تو، په پړۍ شين لاسر شانی خرت ددرووی هر لاسر شوچ کاروله دنایه»

[۲۰: بهی، براهوگ]

«دترسم لوهی دا نو لسه په پره بگری و له نږ لوهی عاشره و سهره لوهی دا بهیته

بله/ چوت حیر مایه پټۍ شين و په پړۍ نامردي لاسر شانی من داناره/ چولن

نامر... په چټی مېشتو لاکه و پټکې سندلی سارا»

[شمېرې لوتلی: بهی زمینل و غزله]

جیتو (۱۰۹۶)

۶ پمړۍ شین لاسر شانی ۱۰۹۸(۱۰۹۶)

☆ پیرپمړ ۱۰۹۹(۱۰۸۶)

برتی به له پیرچاکی بن ککک.

☆ پینمپمړ ۱۱۰۰(۱۰۸۶)

← ۱۶۱۰.

☆ سپه پمړ ۱۱۰۱(۱۰۸۶)

کر و ډیرینه.

پهړین

۱۱۰۲

۱۱ حالنی هاروشتن یا هاروشترانی شینک به خیزای یو همرا یا کس، یا له شونښک یو

شونښکی تر: «جانن داینه دکرته، دلویک خولن دپه پلته ټپو حساسی، دپټه

دلرک...»

[شمېرې نلنمطو: هماغه بهی منکمه منل]

۱۲ جړولی خونموستی پټلوی چار.

۱۳ نارا بړونی مانگ و همتار.

١٤ شکان و کموتنی به شینگ له شتی وەگ: لێواری نیستیگان و دورسی چینی:

«نیستیگانه گانسان هەمووی لێریان پەڕیوە.»

١٥ نیشک بڕونی گیا و دەغڵ و دانەوتڵە: «ئەگەر من ئەم گەنەگەمان دەپەڕم، گەنەگەمان دەمەڕێتەوێ ئەوێ گیان.»

[کەمال، ئێنەمەمە: ١٢]

١٦ سواربوونی جرانەگا له مانگا، بەران له مەر و نێزیی ئە بزە، بۆ گۆئ درێژ و نەسب: لێ هاتن، سەگ و تاژی و تۆلە پێڕەوان، پەلمەر و بالەندە پێ داقسین دەکار دەکری.

١٧ پەڕیروندە، فری دران: «هەشتێک دەلی خان گۆتە هەژنی، هەمانێکەش له دەستی کەمە پەڕی و گۆتە سەر زەوی...»

[پەڕەو: ١٧١]

○ «هەژنی / مەوزۆگم بە دەستەوەر، پەڕی نازانم چی لێ هات؟»

٨ لێ هاتن، پەیدا برون: «نازانم ئەو زیگنە چی پەڕیووە ئەو لارەو مەمە؟»

٩ ئەوار برون، گۆتایی پێ هاتن.

١٠ شکانی شتی توروت: «ئەو ئەم بۆی دەردەنەر / بێگم ئەمنی بێچارە / ناوێی بێتە (ئەو) / پەست و قەوول بێارە / جا پەتی لێ دەس دەپەڕم / ناسکە دەلیی خەیارە»

[مەلا مەوسێن]

باوەڕ (١١٠٢)

◇ ئەگە هەموو پەڕی میوان دێ. ١١٠٣ (١١٠٢)

مەسەل (١١٠٢)

* سوار هەتا ئە پەڕی ناییتە سوار ١١٠٤ (١١٠٢)

تێ شکان و دۆزان له شەر: سەرنەگموتن له ڕاپەراندنی کار یا نەگەشتن به شینگ، بنەما و هزکاری سەرنەگموتن. ١. هاتنای: سوار هەتا ئەگەر / نەگموتی ناییتە سوار.

* شەگ بۆ نۆز پەڕینی یە ١١٠٥ (١١٠٢)

(ئێلانە کردنی زۆر، بۆ شەگ هاتنۆه نەک بۆ مەوژ. ١. خۆ براردن له ئێلانە کردنی زۆر.

پێک هاتە کانی له چاوگ وەرگیراو (١١٠٢)

* پێک پەڕین ١١٠٦ (١١٠٢)

چۆنە نێو یەکتەری دوو شت، تێکەڵ بڕونی دوو دەستە سوار: «لەبەر دەریک ماله مەلا، سوار تێکەڵ پەڕم.»

[پەڕەو: ١١٠٦]

* چاو پهرين ١١٠٧(١١٠٢)

جوړولان و کونتراني خزنه وستی پتلوری چاو.

باوهر (١١٠٧)

١١٠٨(١١٠٧) ◇ چاوپه رين خراپه و بڼ وهڅيزگيراني له تکه ناتنگي لسه ر دانمنين.

١١٠٨(١١٠٧) ◇ چاري راته پهری خميری خوشه، چاري چه په پنی دهگری.

* دل پهرينه سفر که سينک ١١٠٩(١١٠٢)

خوشريستنې نمر. ↓

* روح/ موصعبهات پهرينه سفر که سينک ١١١٠(١١٠٢)

↑: «دگل ميرزاغاای بايی ملتبه له تاولی بايی دلنځت. چا دليکی که يلی پتی ساز بوی،
له خلایا روحمان پهری پوره سوری و چاروان تارمانی دهگر و که یلیان پتی ساز ببور خولایه
نه که دگلین تاتل کړی نیمه میونه په نمره: «به، نهگر له کن وان پلانووی، کړی مه
تسارن. پس نه به له خلایا نمره په پستان خلایا دهری و روحمان پهری پوره سوری...»
[همه می کړید: بهی ناسر و مالان]
«پهرلن بوی به شه پتان، چو دین پیلپوه. مگر روحی پهری پوره سوری، موری پیلپش به قصی
پهرلن.»

[همه می لوتلی: بهی زمینل و گلزل]

«هینده پهلوی که ته جیب و ناسک بوی، لانه که هینده به ته جیبانه دهغورد و دهکلاه، پای
خه زال موصعبهاتی پهری پوره سوری. کوی لا نمره کړیده نمره، مه غورم نمره هڅک هه به.»
[همه می پهلان: بهی لاس و خه زال]

* زمين همبرون و پهرين همبرون (ی که سينک) ١١١١(١١٠٢)

مارتای: هر که همبرون، خړپن همبرون و برين همبرون. تر کتلن.

* شعوت پهرين ١١١٢(١١٠٢)

نملو برونی ماوی قدارای کاری کاردار و گاوای: «...چو کن مالکی، نمره سالن
تا شعوتی پهری موصعبهاتی له ویش و یرگرت.»

[نملو: پهری ناسی]

* له لاق پهرين ۱۱۱۳(۱۱۰۲)

لدمست دانی توانای رږویشن. ا. هاوتای: له لاق پرون. ۱۶۸۶.

پټک ها ته کانی له چا وگ وهر گیراو (۱۱۰۲)

* پهراندن ۱۱۱۴(۱۱۰۲)

(۱) برین، لت کردن: «به دوستی شیری میسری به / دایمینا شامه باسی به / بهخت نه پوره و

نوی گرتی به / دیره کن خیره کنی گرتی به / سه ریق دوو گرتی په پرتندی به»
[په پتی نمد: حوسن مامیر ماری]

(۲) به پتی هیشن: ۱۱۱۸.

(۳) خیل کردن له کانی کیشانی شټیک دا: «لو کیسه ی پهراندو. نیروان لری دپهراند.»

لیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۱۱۱۴)

= بال دار یی بالی دپهرتن و نال دار یی نالی دهورتن ۱۱۱۵(۱۱۱۴)

با: «نره حوت سله شر شیره و مایه های تیان لوری نوری بیسه یی بالدار چورین بالجان
په پرتنوه و نالدار چورین نالجان و روانده.»

[په پتی ژمبوله رږویشن: نه همد کلسوری]

بریتی به له جنگای پر متری که رزگار بودنی لری چمتورن یی. ا. هاوتای: بالدار هاتره

بالی و روانده، نالدار هاتره نالی و روانده. بالدار یی بالی دهسکیتن، نالدار یی
نالی دهورتن.

= سرمایده که سری کمری دپهرتی ۱۱۱۶(۱۱۱۴)

هاوتای: سرمایده که وگ چه لوی سران. نلی هه لاری دپهستج. سگ ماله و
مالی ناکا.

پټک ها ته کانی له چا وگ وهر گیراو (۱۱۱۴)

* پټک پهراندن ۱۱۱۷(۱۱۱۴)

(۱) راپهراندنی کار به خیرایی.

(۲) ده بال به کتر نان. پټک بردن و پټک خستنوه: «مهرمه دهقان دهلی: "نهم، بلهم،
بمټم، شټهالاک، واکي بال کبان و مامورینانت راست و چه پو ټککه په پټم / پای خزال
مککم به جاره خانزانی به ټکسیری بلهم.»

[دهلی همسی: په پتی لاس و خزال]

«همسره‌ندی له‌پانان ایدام، هه‌رک ده‌ستان بۆ پهلته‌ی لیکه‌په‌راندیوم.»
[وسووی نامری: نه‌لا]

✱ دانگه‌ په‌راندن ١١١٨(١١١٤)

[زاراوی مەرداری به.]: «به‌جی هیشتنی دانگه. نه‌دیو برون جەر له‌ دانگه.
» — پیتی د [زیر نیرتکی دانگه].

✱ دست په‌راندن ١١١٨(١١١٤)

فێل کردن له‌ کاتی کێشانی شیک‌دا: «هوسین دست ده‌په‌رتی.»

✱ دست لی په‌راندن ١١١٨(١١١٤)

فێل لی کردن له‌ کاتی کێشانی شیک‌دا: «وشیار بن هوسین دستو لی نه‌په‌رتی.»

✱ سوژگه‌ په‌راندن ١١١٩(١١١٤)

[زاراوی مەرداری به.]: «پۆشیتنی مەر له‌ حوشه و نه‌دیو برون له‌ لای ناسۆوه.»
پیتی ح [زیر نیرتکی حوشه].

✱ قسه‌ په‌راندن ١١٢٠(١١١٤)

قسه‌گه‌لیکی بن‌مانا و بن‌سه‌رویه‌ره که زۆرتەر له‌ کاتی تاووتی (تب و لرزا) با شیواویی
زمینی و به‌وانی یا له‌ خودا به‌سه‌رزاردای: «خه‌و بۆ دی نه‌په‌ر هه‌ر لک و خه‌مال/ تۆ
به‌ خه‌منکی، به‌ بلیکی مه‌بێل/ ها مێج چ بۆ به‌ منی بێهه‌مال/ من له‌ جوابی ها مه‌حتل
ده‌مێم/ خۆ نه‌په‌هلێکم، قسه‌ په‌رێم»

[نهمسره‌ی لوتلی: به‌پێی موزام له‌ لای خوا]

✱ گوێ له‌ کلار په‌راندن ١١٢١(١١١٤)

یاخی بوون، خود لی هه‌لکێشان، بێ تام کردن له‌ تام برده‌ده‌ر: «راسته‌ به‌هێکی مه‌شایر
گوته‌یان له‌ کلار په‌راندیو و چاره‌تیری خه‌په‌یان لێده‌کرا، راسته‌ خه‌زێنه‌ی کرام به‌تا (هه‌تال
بوو و هه‌مووی نه‌په‌ر به‌ تووتن و هه‌شتا نه‌په‌ر لێده‌کرا)»

[مهن، تریک و روون: ٢٨]

✱ په‌راندنه‌وه ١١٢٢(١١٠٢)

بردنی شت یا که‌شیک له‌ لایه‌کی ناو. شه‌قام یا هه‌ر پانایی به‌ک بۆ لایه‌کی تر: «ها
به‌مار به‌ سه‌ره‌لعات و چوون بۆ هه‌واری. به‌ گه‌م و به‌ که‌له‌کی چاره‌ و چه‌په‌یان
په‌راندنه‌وه.»

[نهمسره‌ی لوتلی: به‌پێی خه‌مال]

مه‌سهل (۱۱۲۲)

* ۱۱۲۳ (۱۱۲۲) گورز گورزی ناپه‌رتستهوه

بۆ که‌سینک ده‌گوتری که سه‌ره‌رای نه‌وی که له راپه‌رانه‌نی کاری خوی دا مایسته‌وه.
که‌چی ته‌مای رینگه‌رینگ کردن و چارسه‌هرکردنی که‌چو‌گورپی کاری نه‌م و نه‌وی یی.

پتیک‌هاته‌کانی تر (۱۱۲۲)

* ۱۱۲۴ (۱۱۲۲) خۆ پهرالنه‌وه

(۱) له لایه‌کی ناو، شه‌قام یا هه‌ر پانایی‌یه‌ک بۆ لایه‌کی تر چرون: «ئه‌و کا‌ه‌را بایسته‌م و
هه‌لکه‌ستوه تۆ ده‌هه‌رمانه‌یی، پاسکی لینه‌(ماله‌یه) و له‌و گۆزه‌ی خۆی په‌رمانه‌ستوه.»
[به‌له‌یسی، سه‌ره‌مخانه: ۲۶]

(۲) پا‌کانه بۆ خۆ کردن، پاسار بۆ خۆ هه‌تانه‌وه.

* ۱۱۲۵ (۱۱۰۲) پهرالنه‌وه

→ ۱۱۲۴ (۱) (۱)

(۲) تێپه‌ر کردنی مه‌ترسی و به‌لا.

* ۱۱۲۶ (۱۱۰۲) پهرینه‌وه

↑: «مانه‌یه ته‌یه‌ری گه‌رمه‌ژن، به‌ رۆم ده‌لێن سه‌ / تیه‌ت له‌سه‌ره‌چۆی نه‌یه، لێ‌کی‌ده‌دان
هه‌باله‌ / په‌ره‌یه له‌ گه‌ده‌یی، زانی کو‌یستان خاله‌ / سه‌ت جار خۆزگه‌م به‌و گه‌سه‌ی، ته‌گه‌
سه‌ره‌تێک تاره‌.»

[په‌رسۆل سه‌ره‌مخ]

(۲) نیشک بوونه‌وی زه‌ویی که‌ش‌هاتوو: «ده‌یه‌رو درۆشی کێله‌رایا، فازه‌ را په‌ره‌یه‌وه‌ له‌که‌لک
که‌ه‌و، نای‌په‌روشی.» ۱ = که‌شی زه‌ویی‌یه‌ک خۆش بوون.

تیک‌دراوه‌کانی پرسته‌یی و نامال‌پرسته‌یی (۱۱۲۶)

~ ۱۱۲۷ (۱۱۲۶) ئه‌و په‌له‌په‌له‌ت له‌چی (چی‌یه) خۆ که‌شت ته‌په‌ره‌یه‌وه‌؟

زۆر به‌په‌له‌ بوون. ۱. هاوتای: دڵنی له‌سه‌ر ناوانی؟ دڵنی هاوتوی بۆ تازی؟ دڵنی
تاروت یه‌یه؟

* ۱۱۲۸ (۱۱-۲) پیریوه

(۱) تاراو و دورور کموتور له ولات یا شاری خۆ:

↓ (۲)

مهسهل (۱۱۲۸)

* ۱۱۲۹ (۱۱۲۸) بنیادهم تۆزی پیریویه

«له مهسور ره ختیگ چوین خودا رای دنیا دلتاره موله تپش و نلعت له مهسور چینگا بهک مه په»

بنیادهم تۆزی پیریویه»

[ئهممهسی لوتفی: بهمنی ۷ و خهزانی]

← ۵۱۳۴/ب.

پتک هاته کانی له چاوی وه رگیراو (۱۱۲۸)

* ۱۱۳۰ (۱۱۲۸) پیریوه بوون

تاران و دورور کموتوره له ولات یا شاری خۆ.

* ۱۱۳۱ (۱۱۲۸) پیریوه کردن

دورور خستنه و ناواره کردن له ولات یا شاری خۆ: «خهسی قل و شهوانه ی وهکی کلن

پیریوه مه خهمرانم مهکا...»

[ئهمیری، مهزنا: ۳۴]

* ۱۱۳۲ (۱۱-۲) تیه راندن

(۱) گوزهراندن، تیه پر کردن.

(۲) ویت کردن، بردن.

(۳) بهجی حیشتن، بواردن:

(۴) تدواو کردن.

* ۱۱۳۳ (۱۱-۲) تیه رین

(۱) رابو

(۲) رابرائی کات.

(۳) تدواو بوون.

مەنبەل (۱۱۳۳)

۱۱۳۱ (۱۱۳۳) * ۷۶ ویری کاروان ۷۶ ویری

یَا: کاروان دھروا و سگ دومری! میں بایہ بھوئی قسی میں نام و عیب گیری ناعدان
 لہ بروئی بدبریش چوئی کارنگدا! ہاونای: فاش کاری خوی دہکا، چہلہ دہم و
 دہدانی خوی دہشکتی۔

* ۱۱۳۵ (۱۱۰۲) نیک پدین

دوور خستنه‌وی، کدیگ به یی حور منی: «هه رجه نده گوری گویستانه بیو، هه موری بلی
خزم منی له ری دهاته خو اره، نه ره ره شه ره ره تیکه پکته پین دیا نکوسره هاواره.»
[به یی خج رطرو و قح فخر]

۱۱۳ (۱۱۰۲) * دایرین

هاتمه خواری به پله له داوشتی چیا و جنگای بلند.

۱۱۳۷ (۱۱۰۲) * دهریان

(۱) لہ پر دہرچوون بڑ دھروہ.

(۱۶) زمقي ديار برون.

۱۱۳۸ (۱۱.۲۱) * دمه رار

(۶) ویدھنراو،

(۶) زمق و زوق.

* ۱۱۳۹ (۱۱۰۲) د روبرائين

۱) دموکراسی له شتون یا له سر کارنګ به ترسندن و ژور بو ځان.

(۶) قوچ کردنموی نه‌ندام.

بیگ هاتہ کانی تر (۱۱۳۹)

۱۱۱-۱۱۳۹۱ * سنگ دهره راندن

خود را نشان.

❖ دهریہ دین ۱۱۱۱۱۱-۲۱

۱۱) لاناگاوا له شونتیک چرونه دم: «... کوټی: به مه والدی ښځې پوهانی شاور بهه ق به نه من به ستریم پانایم! وه لا مام نه محمد به دیوړی.»

اساتذہ محو سنتین رسولوں اور

«... پاشا لایحه‌استحاله و مستحکی له ذیوائیه مه‌رتک شانان دا لغاوتکی له زاری دره‌یه‌ی.»
[پهلوی]

۲) له مال د مرکونډی بی وخت: «تستا پور پیمانده/ تیریزویه/ شوی بل د مهر پری؟»
 ○ «دلی وختک د سستی په پشینت کرد... د سستکیان جل بل مینا، د بهری کرد و تستا
 لسی نه کړیو کړی یا و بهی پری می ملان ده کال براتی مت ای نه د و ماین و به جستان
 د بهری و.»

آلہ معینہ: ہماری ہولہوگاہ

(۳) بزای دوبره هاتن: «خاله له خالۆڼم گهری، سمنی خبره وهگ مه‌مه‌پێ، ده‌سمنی لینه‌دی ده‌وده‌پێ»

[مؤلف]

يٽڪ هاته ڪاٺي له ڇا وڃي وهر ڃي ڇا و (۱۱۴۱)

۱۱۴(۱۱۴۱) * واک بزوت دهرین (ی فت یا گسنگ)

دېه پښې تووند و خپزای نه: «زموږ ی سسې چینلونه څراندې له وړوویو په دستانده و
وېک شپه کې نمریږی...»

[المسوری، عاوار صہارم: ۶۹]

* ۱۹۳۱/۱۹۳۲ ویک فیلدک دهربرین (ی شت یا کمتک)

↑: «پاره وک بنوروت دهره پي: دديکولم، شهرته نه هيلم ثاني زينبران بخوا...»
[نعميري، هاور صبره: ۱۸۹]

لنگ در اوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۱۱۴۱)

۱۱۴۱(۱۱۴۱) = چاری واک کشکفدریکدی درپدریوه

برتری به له جاوی زقی: «لایا تسپه‌گی ده داری خست و تپسپگر له غزی خویند، سه‌ی به‌له پشکلی بو، تپوله‌ی ده‌گور مترووله‌ی، چاری وک که‌که‌ریکی ده‌پ‌پی‌بو، به‌یکی ده‌ه‌چ‌ی پ‌پی‌بو... لایا چو ده جادی به‌پشله‌ی...»

(علمی شعری: جمانگری: مهابت)

۱۱۱۵ (۱۱۱۶) دہلی، لہ کورماتینکے شہتانی دہریہ دیوہ

زور بہ دفعہ یا زیرنگ ہون۔

* وسمرد پهرین ۱۱۵۰ (۱۱۰۲)

۱) بهسردا رویشتن، ین لی نان: «کوتیان ده بیج چامریان لیک جورا کتتمه و هملیان مارلخت،
مولان بیری فلان کسی وسمردی پهریدن و شمیران لی پشتوره و لاسی بهرخی فلان په مبهتان
شکافتی»

[هه لی کهرمان: بهی ناسر و مالمال]

۱) ← ۱۱۵۱.

۲) ← ۱۱۵۲.

* پیاو وسمرد پهرین ۱۱۵۱ (۱۱۵۰)

نیزیکایمتی کردنی ژن ده گمل ناحه لالی خوی و دیتران و ناشکرا بیرونی.

* وسمرد ژن پهرین ۱۱۵۲ (۱۱۵۰)

نیزیکایمتی کردنی پیاو ده گمل ناحه لالی خوی و دیتران و ناشکرا بیرونی.

* وسمرد زطله پهرین ۱۱۵۳ (۱۱۵۰)

تروشی گوناح برون.

لنک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۱۱۵۰)

= رهک ولاخی همر وسمرد پهری ۱۱۵۴ (۱۱۵۰)

۱) بهین پاریز و سل کردتوه بهسرد شویژن یا شتیکدا رویشتن.

۲) گوی به داب و ندرتیه باره کان نهوان و لمهر چاو نه گرتز یان.

☆ همل پهرین ۱۱۵۵ (۱۱۰۲)

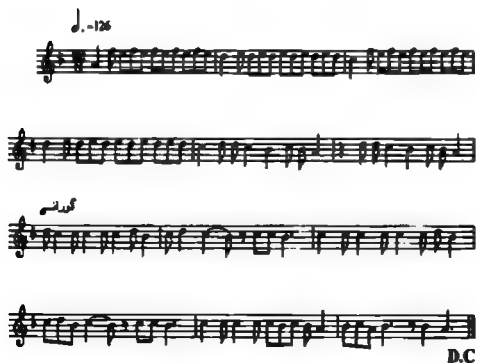
۱) بزروتنی رپکوبینگی لهشی که به یارممتی مویلی و به شیره گه لیک جورا و جوز
به ریزه دهی. ناسراوترین جوره کانی همل پهرین له موکریان نه مانن:

چهی، داغه، دویتی، روتنه، سوتکسی، سمناری، سوتی، شبخانی

چهارم:

داغده:

دستی:

• - 120

پژینه:

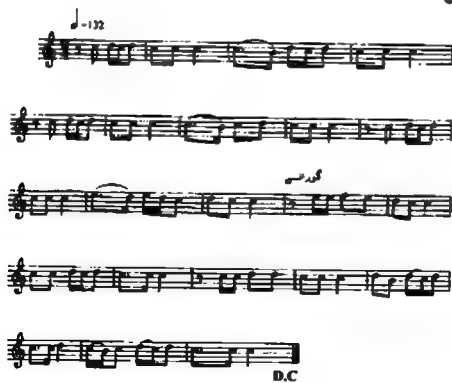
J - 68

سوتنگی:

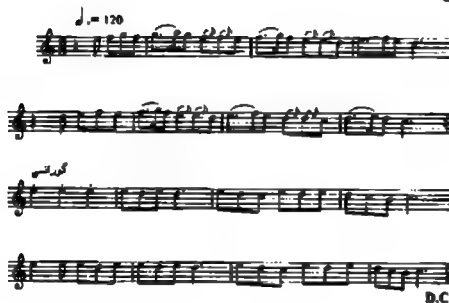
سه‌ناری:

سویشتی:

شیغانی:

۱۲ هه‌لاریشن و لواندنموی مندا.

باوه‌ (۱۱۵۵)

♠ ۱۱۵۶(۱۱۵۵) هه‌لپیرینی به پمیل‌لک هه‌رامه و نهو شونه‌ی نهم جوره داوت و هه‌لپیرینی لپ‌بکری
چل شهوان غه‌زمی لپ‌دهباری.

مه‌ته‌ل (۱۱۵۵)

♠ ۱۱۵۷(۱۱۵۵) مه‌لپیرئی لاتی نیه

دادملیشی قرونی نیه

مه‌سه‌ل (۱۱۵۵)

له بهرگه‌کانی یتشوردا:

ع خله ژنی دیتی، بهل مه‌لپهری - ۲۰۳۲ ب.

لیک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی (۱۱۵۵)

۱۱۵۸ (۱۱۵۵) * له‌سهرپری قورعان/ قورحانی مه‌لپهری به‌قا/ باومرت بهن ناکم
 نه‌سهرپری بهن باومری به کیک. | له‌سهرپری قورعان/ قورحانی مه‌لپهری به‌قا/
 باومرت بهن ناکا.

پیک‌هاته‌کانی له‌چاوگ‌وه‌رگیراو (۱۱۵۵)

* به تری لاری مه‌لپهرین ۱۱۵۹ (۱۱۵۵)

ژور له‌زوق بوون و به مهر دنگ و ناوازیگ و سه‌ما گهرتن.

* پیتک مه‌لپهرین ۱۱۶۰ (۱۱۵۵)

یان: پیتک لیئان. ۱۶۷۹.

* دورنگ/ گهرنگ مه‌لپهرین ۱۱۶۱ (۱۱۵۵)

↑: «گول ده‌په‌گهرتن له تاسه‌په‌ر/ سینگ ده‌گور به‌ردی مه‌په‌ر/ با پورک بهن گهرنگ
 مه‌لپه‌ر»

[هه‌تتاه‌ی‌ه‌لزی، سه‌مه‌ر مه‌ر خورمین: ۳۷۱]

* شاباشی خۆ دان و قیت مه‌لپهرین ۱۱۶۲ (۱۱۵۵)

(تا نه‌وگاته‌ی گه‌ شاباش نه‌دراوه‌ به‌ شایهر، واهمه‌یه‌ هرۆف. به‌ مهر هۆبه‌ک. سه‌رده‌خا و
 خۆ گیل بکا، به‌لام مهرکه‌ شاباش درا، ترسی له‌ شایهر ده‌شکن و بهن مه‌نت و به‌ فیتی
 مه‌لپه‌په‌ر. | نه‌مرکی خۆ به‌چن گه‌ماندن و بهن مه‌نت بوون: «- چهنده‌ه‌سته‌ ده‌په‌ن ده‌چینه
 ماله‌ سه‌رپه‌شی، په‌رخره‌ایه‌ی نه‌گه‌ ده‌په‌نم له‌ خه‌ج‌اله‌تیانی مهر خۆ ده‌په‌ره‌ی ده‌گهرتم. -
 مهره‌په‌شی نازنم چ‌یان به‌ بکهرین؟ خۆ مهرچی ده‌ستی به‌ ده‌په‌ی ده‌گ ماری په‌رته‌ده‌دا. -
 گه‌ره‌ جا نه‌وهرس و له‌ره‌ی به‌چه‌ر، نه‌وه‌ی به‌وت کردرا به‌ی به‌ره‌ و خۆت خلاس گه‌، شاباشی خۆت به‌
 و قیت مه‌لپه‌ر. | شاباشی خۆت به‌ و قیت مه‌لپه‌ر. | شاباشی خۆم داوه‌ و قیت
 مه‌لپه‌رم.

۱۱۶۳ (۱۱۵۵) * هدلمه راندن

۱) وه هدلمه رین خستنی کسبک یا شتیک.

۲) هدلا رشتن و لاراندنه وهی مندال.

لینگ دراوه کانی رستهیی و نامال رستهیی (۱۱۶۳)

~ ۱۱۶۴ (۱۱۶۳) * ورچی له پیش هدلمه رشتی یتکمنینی نایه

رهزاکران و مرج و مۆن بوون! بو زانیاری زیاتر ← پینی ل (زیر نیرتکی لای).
 ————— ◆ ◆ ◆ —————

پهل

۱۱۶۵

به لا و گرفت.

یتک هاته کانی له چاوگ وه رهگیراو (۱۱۶۵)

* ۱۱۶۶ (۱۱۶۵) خۆ به پهلوه کردن

کیشه و گرفت بو خۆ ساز کردن.

* ۱۱۶۷ (۱۱۶۵) خۆ به پهلکدا کردن

خۆ تووشی به لا و گرفتینگ کردن.
 ————— ◆ ◆ ◆ —————

پهل

۱۱۶۸

دست و لاق.

لینگ دراوه کانی رستهیی و نامال رستهیی (۱۱۶۸)

~ ۱۱۶۹ (۱۱۶۸) * به پهلوه/ پهلوی هزار (یا ...)

زاراوهی کرین و فروشی یه کسه: «له زهینی دهلهه چه به یهک نه سینگه پێیه دهوه دهان دهه

مشته به یهک ده پهلوق مه زار، بهک بزی دهکاته ده دهه مه زار/ نهما سه مهید لای دهکری پهل و

مه زار/ خه لکی مه پهلوق ده پهلوق نهه هیتته، مه پهلوق ده پهلوق نهه هیتته»

[نهما دهی لوتلی: به پینی سه مهید و مه پهلوق ده پهلوق]

پتک هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (۱۱۶۸)

* له چوار په لان گریځ ساغ برون ۱۱۷۰ (۱۱۶۸)

به چنده نه خوشی یوه گرفتار برون: «سه به پای شهانه من شه به نه بیان به یوه گال و مهر به یز
هک له سه لوتان ده لوتن له چوار په لا گریځه گای ساغ برون.»

[فرانسې، پوهنځی گاما: ۹۹]

پهل

نهخت و لویوس.

لیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۱۱۷۱)

* وهک چگی پهل وایه، دت له بار ناکموی ۱۱۷۲ (۱۱۷۱)

برستی به له سرؤفی قایم کار و لاپاریز که به یی هلو سرچ و بارودوخ ده جوړی شه.

I ۸۶۲۴.

پهله

(۱) بدلز کار کردن یا کم چیکلاندی له خوشنشان دان.

(۲) خیرایی.

مه سسل (۱۱۷۳)

له بهرگه کانی پت شورو:

ه شو پهلې له نافیره له ناسمران به - ۱۵۰/ ۳.

* خولا/ خردا کاری به پهل به سی سالی دهکا ۱۱۷۴ (۱۱۷۳)

خودا به سمره.

* شمیستان پهلې کردا چاوړنکی کوریز برو/ چاوړنکی خوی کوریز کرد ۱۱۷۵ (۱۱۷۳)

پهله کاری شمیستانه.

بارانی تیری دهغل.

پتک هاته کانی له چاو گوهر گیراو (۱۱۸۳)

✱ پهله دان

۱۱۸۲ (۱۱۸۳)

بارانی ماران بهرادیگ که زهري بهرادی یو نیرناو یی و به قهولی حرو تیاران نیشک و تمه نیکمیل بکا: «باران ووهه ده باران، پهله ی دله...»

[شمیری، هاوار صبره: ۵۰]

لیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۱۱۸۳)

~ کرمانج هتا باران نه گانه سهر قهبری بایی، هر دلی کره دی

۱۱۸۲ (۱۱۸۳)

(کرمانج: دنگی کره ی گاسن که بزی هوی ونگ کومتی گاسن و زهري نیشک دمیستری...) || ناخواهت و شارستانی، نه کانی بارانی زۆردا دمیلین. هم مانابه که، هرچی بباری، دیسانیش ووزیر و جووتیه نه قابل نابن و دلین کهمه و نیشا پهله ی نه داود!

لیک دراوه کانی تر (۱۱۸۳)

له بهرگه کانی پینشودا:

~ بارانی پهل - ۷۴۷ ب.

لیک دراوه کانی رسته یی و شیوه رسته یی (۱۱۸۳)

له بهرگه کانی پینشودا:

~ دلی باراندی پهله مان بژ دبارتشی - ۷۴۸ ب.

☆ حهله پهله

۱۱۸۲ (۱۱۸۳)

؟: «سهری وک حهله پهله ی پاییز، سهرنیک ههله مه ورتی...»

[شمیری، هاوار صبره: ۶۱]

«...تقالی زستان ملخرا، دیکمیل به عیروا بارانی بهر حهت و حهله پهله ی پاییز، دیکم کار و نیشک که شیان دلچان...»

[مهن، جهمکرول ۲۹]

پهله

۱۱۸

بەشېكى چورەكە لە شېك: «پەيا شو پەلە مەروە پام/ لەحاست شو مائە گەروە پام»
[پایانێانی. کانی برانان: ۳۱]

لێك دراوه كانی رستهیی و شێوه رستهیی (۱۱۸۷)

== پەلە مەروێك بە ناسمانێوچە

۱۱۸۸: (۱۱۸۷)

ناگادار کردەنەوی کەس پا کۆرێك لە نالەباریی بارودۆخی قەسە کردن و بیروپا دەبرین
بەمۆی زەبروزنگی زال بەسەر کۆمەڵ یا برونی شۆفار و بیگانە. || ھاوتای: ھەروە.

پەنا

۱۱۹

(۱) تەنیش. لا: «کۆی پاپەیی خۆدەپ من لەو سەرلەبزانە بمرم و ئەجمەو! بە شەم لێرە
بەنێژن لە پەنا خاتوو ئەستەیا.»

[ئالە فەرەپ: بەشی شەخ فەرەخ و خاڤوون ئەستەیا]

(۲) پشتێران و لاگیر: «چەند کەس لە پێکای توویدا دەس خێریان کرد لێد! لێس خێریان
وە لا، مەلەبەیان نەبوو دنیا/ بۆ پێکای سەر مەریگن، پەنا ئەتقی پا ئە لا»

[حاجی سەلەبی کاکەلا: بەشی مەلەبەیان]

(۳) گۆشە و قوژین.

لێك دراوه كانی رستهیی و شێوه رستهیی (۱۱۸۹)

لە بەرگە کانی پێشوردا:

ە دڵی بۆکی پەنا جەرالی پە- ۲۲۷۲ / ب.

== ژن دڵی: نانی نیشکەم دەست کەری، نەک پەلاو لە پەنای ھەری

۱۱۹۰: (۱۱۸۹)

ھاوتای: ئیسوی پەلەسری پە، برینی ھەری پە، ھەمیشە لە ئوی پە.

پێك هاته كانی له چاوی وەرگیراو (۱۱۸۹)

* پەنا بۆ (کەس/ ھۆز/ شێک) بۆدن

۱۱۹۱: (۱۱۸۹)

بۆ دوری لە زیان یا مەترسی بۆلای نو کەس یا نو شت و شەرتە چوون و داوای

یارمندی کردن: «ثوره علورت لریده کم یا چاکی پیر چاکسور» / ثوره جارلکیم پنا بل
تل میناوه»

[شمه منی لوتلی: به پتی سعه و مرسو منین]

✱ پنا دان ۱۱۹۷(۱۱۸۹)

له کانی خسار و زیان یا معترسی دا، ناگادار و پارزیری کسینک بیون: «حه نه پتی ولس
به شیراده تل بره نه لاقه / کوهه دهریاه / ده زاری ماسیدا نه تل پهنات دلپ»
[شمه منی یل: به پتی زسلا و دلی]

✱ پنا گرتن ۱۱۹۳(۱۱۸۹)

(۱) له پست کسینک یا سوجینک خز حاشار دان.
(۲) خست بیونی مانگ و ده لانی به جزینک که بکهرته دواي نارابورنی رور.
[خال، هرگی: ۱] (ور نوهی پنا گرتن)

✱ له ترسی نارو پنا بل مار بردن ۱۱۹۴(۱۱۸۹)

ناراش ده گرتی: له ترسی مار پنا بل نارو بردن. ۱ ← ۱۵۲۰/۵.

✱ له ترسی مار پنا بل مار بردن ۱۱۹۵(۱۱۸۹)

↑

لیک دراوه کانی تر (۱۱۸۹)

☆ پشت پنا - ۷۲۸ هدا ۷۳۰. ۱۱۹۶(۱۱۸۹)

☆ پیچ پنا - ۱۸۰۹ هدا ۱۸۱۴. ۱۱۹۷(۱۱۸۹)

په نابات / پهنات

۱۱۹۸

په ناباد. جزونک پاره، بهرامبهری ده شنی (نیوران): «کرسه که بهرت گولپه ناباتی /
خه به پهلپه بل سرنگ هانی.»

[اپایانه پانی، کانی سرافن: ۱۲۲]

ده سه ل (۱۱۹۸)

✱ کیری دو ریالی، هر جاشکی دو په ناباتی لی دمی ۱۱۹۹(۱۱۹۸)

زنی ناشیار. مندالی ناشیادی دمی. ۱ یان: کیری پیچ قرانی، جاشکی دو ریالی

دیم. ۱. مارتای: دپلی نمرکن تاجی رمن کوزی لی نایح. ماینی قوتر نهسی
شئی نایح.

* هاروی هدا شلکه به قرائتکه، نهگه پیر برو دیمته پمناټیک ۱۲۰۰ (۱۱۹۸)
نافرته هدا لاره، داواکاری همدیه.

لیک در او هکانی رسته یی و نامال رسته یی (۱۱۹۸)

= گمولی سح پمناټان نایمنی ۱۲۰۱ (۱۱۹۸)

برستی به له مروفی یی بایهخ.

پند

۱۲۰۲

۱۱ ناموزگاری، دهرس لی وهرگرتن.

۲ سووکاپتی.

مهسهل (۱۲۰۲)

* ژن همدیه پیار دهکا به پند، هی واده دیکا مهرلند ۱۲۰۳ (۱۲۰۲)

← پیتی ژاژیر نینگی ژدا.

* کرتیان جوعه پز وا ناطلی؟ کونی له هدر خهساری پندی ۱۲۰۴ (۱۲۰۲)

یان: له بالورلیان پرسې چونه وا ناطلی؟ کونی: همر ناطلی له خهساری. همر ناطلی
له خهساریک. ↓

* کوزه پندیکی دی و پندیکی گرت ۱۲۰۵ (۱۲۰۲)

← ۱۵۸۷ / ۷ و ↑

لیک در او هکانی رسته یی و شتوه رسته یی (۱۲۰۲)

= مهرل نه خشونیکارم، دوهمم هیلکه مه لارم/ کزچ و کزچ بارم، سپهم پندی ۱۲۰۶ (۱۲۰۲)

رؤزگارم- ۲۳۱۹ / ب.

پیک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (۱۲۰۲)

✽ بروته پندی دنیا/ عالم ۱۲۰۷ (۱۲۰۲)

«مه پهلپه سان که وی له ملی په پیا برو هوار/ نمستی کرد به مه تاجات، ده بکرت یا

قېلىپى حاجات/ لەسەر مىللەتى كىرگەن يارەمچى بىردەى ئەجات/ بۇخانى پېقەمبەرى نەبىيە
پەندى ولات»

[خامى سىياھى ۱۸:۹۰، بەشى مەبدولۇر مەمەن]

۱. مارتاي: ئاپىروى بە ھەزار سالى چۈرۈن. ئاپىرو پلاو بىرۈن.

✱ بە پەندى سىيا ھەلىتان ۱۲۰۸ (۱۲۰۲)

ۋەسەرەكىان نىن دەگىل: بۇ كۈندە ئالا. بە بىرۈك بىرۈن. ئاپىروى بە ھەزار سالى كىسە
بىرۈن. ئاپىرو بىرۈن ھەيشتەن. ئاپىروى كىسە دە قورۇنى سە (سەگ) پۇ كۈرۈن. ئاپىروى
كىسە كۈرۈنە ئاپىروى پىرازفۇرۇش.

✱ پەند بەسەر ھاتن ۱۲۰۹ (۱۲۰۲)

← ۱۲۰۷.

✱ پەند بەسەر ھىتان ۱۲۰۹ (۱۲۰۲)

↓: «ئۇستى ئىكەن بەگىيەن مەن، ئۇستى راست و سالى مەن! دىمىچ پەندىگەت بەسەر بىرۈن
بۇخات كەلى پەندەى»

[كەمەل، ئونجەمەمەد، ب ۳۰۴]

✱ پەند بىرۈن كۈرۈن ۱۲۰۹ (۱۲۰۲)

سۈرگەيىتى بەسەر ھىتان، ئاپىرو بىرۈن: «سۈرگەيىتى بەسەر ھىتان/ گەر مەن ئۇست بىر
پەندەم پەندەى»

✱ كۈرۈنە پەندى پۇزگار ۱۲۱۰ (۱۲۰۲)

كارىكى بە ھەگەل نەم كۈرۈن كە بىيە ھۇى زانىبارى و ورىيى با پەند لى وەرگەرن:
«بىرۈن نەمە ئەفەندەمەن ئارە تا بىچ بىزان نەم قەسەپ پاستە؟ ئەگەر چۈرۈن گۈلپان قورۇن
نەمە و بىيلا پاستە. گەلى: دىمەكى ئەفەندەم بۇ سەر ئايشەخان، سەرى بىزان و بىكەنە
پەندى پۇزگار»

[ئالە شەرىپ: بەشى سەمە و مەرىمەمەن]

پەندى

۱۲۱۱

ماگەيەكى بەستۈر، سى و نەم. لە ھۈرەكەنى بىرۈن گەر بە زىاد كۈرۈنى مايدە پەندى لى
شېر پىنگەدى و چەند جۈرى ھەمە.

۱. لە فۇلگۈزى كۈردى دا نەم و سى ۋەك پەندى: «دەپەرت مەم ھەرىي/ سەنگەت كۈردى
پەندى، بۇت دىمە كەن ھەندەى»

[پەندەمەن، ئەمەمەن، زامەن مەنەن مەنەن مەنەن]

«مهه مکی تلم لاهی په نیری/ لایبله په کرپی ده میری/ چی لوبکا لاری هه لیری/ ده ترمم له
پلای تاخته تی»

[سۆنی مسئلهای مروازی: بهمنی زمبیلاروش]

«له بهر خانج هه میری/ سینگ تلم لاهی په نیری/ به ژات لایبل به کرپی میری/ چهلوه له منی هه لیری؟»
[سهمهوسژن رمسول: بهمنی زمبیلاروش]

«جوتیک زه ره مگانت له بن کراسنگه مه مه لایبله دا ته میری/ ته من له بهر سنگتکی مسالت
ده مرم! ده لکی په نیره/ بل وا خال و په چمست لیک زه ره؟»
[له جمعی لولفی: بهمنی زمبیل و گلزل]

مه سهل (۱۲۱۱)

* ۱۲۱۲(۱۲۱۱) ناو ده زانی په نیری مه لای له کرپی به - ۸۲۴/ ن.

* ۱۲۱۳(۱۲۱۱) شوان که بهمنی لی یی له گونی بهرانی په نیری دروست ده کا

نیش، نه بوونی نیه و چه تووژترین کار و گرفته کانیش رنگی راهبراندنیان هبه.

پتیک هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (۱۲۱۱)

* ۱۲۱۴(۱۲۱۱) په نیر کردن

سازکردنی په نیر له شیر.

* ۱۲۱۵(۱۲۱۱) لیک بوونه کتیرد و په نیر

لیک بوونه دوژمن، ده گدل یه کتر نه سازان.

* ۱۲۱۵(۱۲۱۱) وهک کتیرد و په نیر بوون

دوو کس له یه پیری دوژمنایه منی له گدل یه کتر دا.

فیر (۱۲۱۱)

● ۱۲۱۶(۱۲۱۱) نه من له یه پیری نیری

نه تزل له یه پیری نیری

نه مگای له سهه په نیری

● ۱۲۱۷(۱۲۱۱) سوو سوو همنیری

هه لندینم به کیری

وهک بابولای په نیری

لیک در اووه کانی تر (۱۲۱۱)

☆ ۱۲۱۸(۱۲۱۱) په لیراو

چیتیکه له دۆز و پیواز و په نیر به گشتی و په نیری پینسته به تابه منی، په ره زال.

☆ پهنیری نیشک a1۲۱۸(۱۲۱۱)

پهنیری کونترای ناخن‌دراو. I - ۱۲۱۹.

☆ پهنیری پشته ۱۲۱۹(۱۲۱۱)

پهنیریک که ده پشته‌دا رابگیری.

☆ پهنیری تلم a۱۲۱۹(۱۲۱۱)

«مومبول و گییا خا و پاکي گولی ملو/ ناله‌ی گریستانه و جزیگی به‌فراوه/ سنگت پهنیره و تاز به‌فراوه»

[نمونه‌ی لوتفی: بهتی زمیندل و گوزلد]

«کاولی دمرلکلی مه‌لیردن مه‌په/ سینگی تاز‌لیرلم پهنیری تلم/ خوزگم بهو کسه‌ی لسه‌ر تلی شه‌په»

[پایان‌بانی: کانی مرلیان: ۹۸]

I - ۱۲۱۸.

☆ پهنیری سلک b۱۲۱۹(۱۲۱۱)

↑

☆ کونه‌پهنیر ۱۲۲۰(۱۲۱۱)

← a۱۸۵۷.

پهره‌ست

۱۲۲۱

(۱) به مانای پهرستن.

(۲) بهشی دواپی هیندیک له وشه لیک‌دراوه‌کان، به مانای پهرسته‌ر: «شه‌لوی

پوت‌پهره‌ستی ملیاپه شگور شو تپشتیخاره بگا تلم‌لوق به تلم‌دکن.»

[شاله‌ی صوره: بهشی مسممه‌ه‌نیه]

«له‌شکرلکی بین‌هوما چوارمه‌د و بیست و چوار هزار/ حابیدی سه‌نیه‌پهره‌ست، شه‌موروان

موشویک و گلفار»

[به‌لاممبول‌لای کانه‌پهره‌ی: بهتی سیمستان]

لیک‌دراوه‌کان (۱۲۲۱)

له به‌رگه‌کانی پشوردا:

ع ینگانه‌پهرست - ۳۷۳۳ ب.

مه‌سه‌ل (۱۲۲۱)

۱۲۲۲ (۱۲۷۳) * سەت سالی بکمی ینگانه‌پدرستی تاخری دیتی نشوستی
یان: شوی/ هرکس بکا ینگانه‌پدرستی، تاخری دیتی شکستی- ۸۴ ب.

☆ ۱۲۲۳ (۱۲۲۱) خردا‌پدرست

به‌دین: «په‌لین تانی» به‌سەری و سەوری، که موسلمانە و خولە‌پەرستە. په‌لین‌پیش
خولە‌پەرست هرو، بانگی کرد. «
[عاجزە‌سالە شەورە: به‌پیش شە و وەلا]

☆ ۱۲۲۴ (۱۲۲۱) مردو‌پدرست

لینگ‌دراوه‌کانی رسته‌یی و شتیه‌رسته‌یی (۱۲۲۴)

☆ ۱۲۲۵ (۱۲۲۴) زینلووگتی مردو‌پدرست

کەس یا کەسان، گەل یا گەلانیگ کە به‌زینلوویی، پێژ لە هونەرە‌مەندان و نووسەرە‌ن و
شاعیرە‌ن و به‌گشتی هەلبێژاردانی خۆیان ناگرن.

پەک

۱۲۲۵

ناچارى و نىحىياج.

لینگ‌دراوه‌کان (۱۲۲۵)

☆ ۱۲۲۶ (۱۲۲۵) پەگ خستن

(۱) مین‌کار و سەرگەردان کردن: «په‌لێکەى خەم مانی‌ئار/ پەکم ناخا رانی‌ئار»
[مەهى، خەوێ‌خەمەل: ۳۶]

(۲) مین‌کار کردن به‌مۆزى لە دەستە‌دمەرتانی کەرمە‌ی کار.

(۳) دواخستن، وەدوادان.

لنک دراوه کانی شتیوه رسته یی (١٢٢٦)

١٢٢٧ (١٢٢٦) ~ خردا کس پدک ناخا

یان: خردا پدکی کس ناخا. ۱ شتیو رک: خردا کارسازی کارانه. خردا دلیلی دامارانه.

١٢٢٨ (١٢٢٦) ~ کارنکی بژ کارنکی دمیج پدک بغدی

مارتای: دورشوتی به دستیکی مه لئاگیرئ.

١٢٢٩ (١٢٢٥) ☆ پدک کموتن

١) بن کار و سرگردان برون.

٢) سرگردان/ بن کار و سرگردان برون به هژی به دستوه نه بونی کمرسی کار: «برام کوی: سه گیاه چلنم به دملتن/ میر بل مالی دلمه دملتن/ پدکی کموتنه له خه زلتن/ حیزاب به تاجی و تولانمان به خنکتن».

[مان، نژدهلی موزمطریه: ٥٩٢]

«نمران بل خلیان پولی چاکرینه پدکی له سه دملات حساب ده کن و ده یلتن، منیش کام پدکی ناکه یئ».

[هزار، چلش دملتن: ٣١٠]

٣) منزور برون له لا گرنگ برون.

لنک دراوه کانی شتیوه رسته یی (١٢٢٩)

١٢٣٠ (١٢٢٩) ~ نه من (نه تل، نه ی، ...) چ پدک (ت، ی، ...) به ... ده کموتئ

«چا توخو له نه منسه حه یب نین؟ مهرا چ پدکی به مالی خه لک کموتنه؟»

[کسیری، هاورمیر: ١٣١]

«دولهتن، گوتیان: تروهی ئابورمان چود، هیمان به خه مان دله دله، خاتون نه منی دلیق: نه من پدک به یه یه یه تروه و سوتلما نه من دملتن یا ناییتن؟»

[مان، نژدهلی موزمطریه: ٥١١]

«کابرا کوی لوه لده دملتن، دملتن: چا چ پدکی پیی ده کموتئ، نه کمر ئی خه یه یی و نه بار».

[سه ده منسن رسولئ]

پنک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (١٢٢٩)

١٢٣١ (١٢٢٥) ✱ پدک به شتیو/ کسینک نه کموتن

١) بن کار و سرگردان نه برون به هژی نه بونی کس یا شتیو: «سه ماره یی هه لیتی، ده کل ده مننک نه مننکان/ نوکاننکی چکرله یئ، دلیتی له شاهستان/ سن مسالک چا

همین: دهگل دور نومه له‌ندان/ دهبا لهه مه‌وان بن سه‌د ره‌پس و سه‌گوربان/ هیچ په‌گم
په‌ناکه‌وێ: لزم کابان بی ناسک گیان»

[پایانیش: کانی مران: ۱۰۲]

«په‌گیان په‌روا به‌ ئه‌من هه‌ر کرله‌ده‌جلم هه‌یه، ئه‌وه‌یه‌ش ده‌زانێ ئه‌من له‌سه‌ر هیچ شتیگ په‌گم
ناکه‌وێ.»

[هه‌لوورنه‌خو: هه‌ماهه‌ت]

۲) له‌ لا گرینگ نه‌بوون: سه‌زورور نه‌بوون: «په‌که‌هه‌شتا خه‌لک ئه‌وه‌یه‌وه‌یه‌شودوو/ په‌گی
په‌ناکه‌وێ ره‌جده‌نی مره‌وو»

[هه‌من، باره‌گی واران: ۲۴۰]

☆ په‌ک کوهه ۱۲۳ (۱۲۲۵)

تایبه‌تی نه‌و که‌سه‌ی که‌ له‌سو‌نگی نه‌خو‌شی، که‌نه‌ندامی، یا په‌یری و شنی له‌گوتن
نه‌وانه، توانای کردنی کار یا چالاکی وه‌کوو خه‌لکی نه‌: «ده‌په‌کی هه‌یه‌مه‌ند په‌یر و
په‌په‌وت و که‌نه‌لت و په‌که‌هه‌ته‌ بوو، جیگه‌ی به‌رواوه‌ری خه‌لک بوو.»

[گه‌له‌ی، په‌که‌هه‌نی که‌هه‌: ۱۰۵]

«که‌ر ده‌ناڵه‌م ئه‌من په‌که‌هه‌ته‌ نیم/ تۆمه‌که‌هه‌م بۆ وه‌سل تاگه‌ر ده‌هه‌م»
[هه‌من، ناله‌ی جوه‌انی: ۲۲]

په‌که‌وو

۱) شیره‌سه‌ی سه‌یرمان: «په‌که‌کو له‌و درۆیدی»

۲) شیره‌سه‌یه‌که‌ بۆ ده‌ره‌په‌نی داخ و که‌سه‌ر کاتی له‌ده‌ست دانی که‌هه‌یک یا شتیگ یا
نه‌بوونی هه‌له‌مه‌ره‌جیک ده‌گه‌رتن: هه‌یه‌، مه‌خاب: «له‌ ئه‌وانی گه‌لا په‌که‌روا که‌ ئه‌وه‌ستو ده‌ندان/
به‌ره‌یر و خه‌پال که‌من له‌به‌ره‌وو ده‌ندان/ هه‌یه‌مه‌ندی که‌ ده‌ره‌وانه‌ به‌په‌انی نه‌بوون/ سه‌مه‌هه‌ندی
ئه‌وانی چوون نه‌هه‌وه‌ ده‌ندان»

[مه‌وار، جواره‌نه‌کانی شه‌یرمان]

۳) بۆ ده‌ره‌په‌نی بی‌زاری و ناخو‌شه‌یه‌ستی شتیگ ده‌گه‌رتن: «چاره‌که‌ی ده‌ره‌هه‌نا و به‌خه‌ری
خواره‌ی و ته‌ره‌هه‌له‌یک ده‌ زاری وه‌هه‌وه‌شتا گه‌تی: په‌که‌کو به‌هه‌ی وه‌له‌هه‌ی به‌انی له‌سه‌ی
له‌هه‌هه‌ات»

[پایانیش، شه‌مه‌به‌انی زاره‌کی مه‌دانی موکه‌ریان: ۱۵۱]

لیکدراوه کانی شتویه پرسته یی (۱۲۳۳)

۱۲۳۴ (۱۲۳۳) * په ککړو په ککړو به درو حایی

اشایی: په کدی پاردی نیرانی که بایی په کدی له سر دمعه جزواو جزوه کاند ا جیاوار بووه. بز ورته له دوری سقهوی سکی زږم. له دوری قاجار هاوتای په نجا دینار. و له دوری په مملو دا هاوتای پینج دینار بووه. دیاره لیردا به صانای یی بایده هاووه. || پیوینی تیبینی و قنیم کاریی بهر نه کردنی هر کاریک. || هاوتای: هزاراوارا په پهلویکی: **هتا مال ماره شو لکه دینه و دینه مان که لا ماره بهار لنین، ته گینا مژنده یی پین ناچر شموی** **تهستا نارمان تاره دین و تاجین د تریتمه و شولنیکی گیلوه پخته، شمسا هزار حه پف و** **په ککړ به پهلوک و په صمانی به مری نادا.**

[شمس رمعی، دایم باوه ۱۲۲]

پهلوی

۱۲۳۵

چیشیکه له ناو و نارد و پژ.

= پړوی حاجی له گلگگی بانگ چیشن کرد و پهلوی بز لسمر ناته بر د پژ کرد. حاجی له گلگک هر تقه ی له بهر دی دینا و هیچی دیر دینوکی نه دهات. پړیش هه چندان جاری نه گ زمانې په بهر دی ده شانده لایه کی له پهلوی لی ده کرده. له گلگک زانی ده گلی دونا با، کوئی: مام پړوی دودت نه گیانم نی من و تیز بیتی! له نه لعاتیشرا پیتلیم بز سبیتی میوانی منی. جا چووه مائی پهلوی دسمرنا و هتای ده کوله کدی کرد. مام پړوی هرچی به دوری پهلوی داهات لیچی و نی نه کورت! [سمه دوسین رسولی]

مه سدل (۱۲۳۵)

۱۲۳۷ (۱۲۳۵) * ته گه به د پختی هات په پهلوی د دانت دشکی

بان: ته گه به د پختی هات پهلوی د دانت دشکی. ۱۲۷۵/۲۰.

لیکدراوه کانی تر (۱۲۳۵)

۱۲۳۸ (۱۲۳۵) * دم پهلوی

هاوتای: بی دچووه/ بی دچووه. دم کرایس. دچرووه. دچروچ. || = به دچرووه/ به دچرووه. دچروچ. دچروچ.

گیای لۆکه.

لنک‌دراوه‌کانی شتیوه رسته‌یی (۱۲۳۹)

~ بۆته وشتی تیر په‌مویه ۱۲۴۰ (۱۲۳۹)

له هیچ نه‌برینگانه و له‌کس نه‌ترسان.

~ نه گرتلک په په‌مزی قیر یح و نه پیاو په ژن ۱۲۴۱ (۱۲۳۹)

«ده‌له‌سه و ده‌یشت نه‌ناوێز/ گرتلک په په‌مزی ئه‌مه قیر»

[هموار، بۆ کورستان: ۱۸]

! هیچ کامیان ده‌سته‌لگری ناکاریان نابن.

~ وه‌ک گرتلکی په‌مۆ‌خواردو وایه، تازه‌ده‌رخ‌ی نا‌کا ۱۲۴۲ (۱۲۳۹)

(ده‌رخ‌کردن: ته‌رک‌کردن، ده‌سته‌لگرتن و خۆ‌سواردن له‌ شت پسا نا‌کار و‌کردوه و

خو‌رو‌خ‌دی‌ه‌ک.)! بۆ پیاوی هه‌رزه و ژن‌یاز ده‌کار ده‌کری.

~ پان گال ده‌ی پان په‌مۆ ۱۲۴۳ (۱۲۳۹)

(گال: هه‌رز. ← ۲۲۲۰/ش.)! کاره‌که یا ده‌بن یا نابن، یا چاک ده‌بن یا خراب:

«رۆژێک ئه‌ی‌په‌رسیم بۆ کاسه‌یه‌ک نا‌که‌ی؟ کو‌تم: ده‌مه‌په‌ چۆن؟ گرتی: شۆ ئه‌د به‌ من

له‌ره‌ده‌ری، ها پێنجه‌ست ته‌نه‌ی ده‌یشت به‌ده‌بن، پان گال ده‌ی یا په‌مۆ.»

[هموار، چۆش‌م‌چۆز: ۵۱]

« به‌ر حاله‌ش چۆمه به‌ر ده‌ری، چۆش‌خانه‌یه‌ک، ده‌مه‌یوست له‌وه‌ی کارێک به‌هه‌مه‌ ... به‌لام

هه‌رحه‌ی ده‌مه‌که‌ لایم له‌ما له‌مه‌مان، ده‌و سه‌عات له‌ په‌شت چۆش‌خانه‌که‌وه‌ روه‌ستام ... هه‌تا

ده‌مه‌یوست به‌مه‌ (ده‌وه‌ی) له‌لایم ده‌ست و پێم هه‌کا. سه‌ره‌نجام به‌ره‌ده‌! یا گال ده‌ی یا په‌مۆ.»

[نوسین، گه‌مه‌پیاو: ۲۲]

لنک‌دراوه‌کانی تر (۱۲۳۹)

☆ په‌مۆ‌دانه ۱۲۴۴ (۱۲۳۹)

تروی گیای لۆکه.

لنک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و شتیوه‌رسته‌یی (۱۲۳۹)

~ ئه‌سه‌پ‌ته‌ر دانه‌دانه/ چاری‌به‌د و ینگانه/ هه‌لتو‌قی وه‌ک په‌مۆ‌دانه - ۱۹۲۲/ش. ۱۲۴۵ (۱۲۴۴)

کزملی قامک و بیری دست یا تاج: «شئی وهی له‌نجه و هوار له‌نجه/ رله‌نی به
سه‌ری په‌نجه»

[لوانلوان]

«ولی منی مالولان چه‌ندی له برینه و چه‌ندی له برینه‌برینه... حیندیک ئی په‌نجه‌ی ده
به‌خه‌ن، مۆندیک ئی ره‌خوری ده له‌ره‌په‌لینه...»

[حوسن شمشه: به‌ندی نازینه]

جینو (١٣٤٥)

♦ پنجه‌ت هالویری

١٢٤٦(١٢٤٥)

١٢٤٧ =

لیک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و شتیه‌رسته‌یی (١٣٤٥)

= دست و پنجه‌ت نه‌زۆ

١٢٤٧(١٢٤٥)

له‌کاتی نافه‌رین و باره‌للا بز هان دان و دست‌خوشانه‌ی گرتندا ده‌گرتی.

= وه‌ک پنجه‌ی دست

١٢٤٨(١٢٤٥)

برای زۆری خه‌لک: «خه‌لکی له‌هالابرو وه‌ک پنجه‌ی دست / پنجه‌ی دستی چۆنه‌ لکارا
بر». ١. پنجه‌ی دستی چۆنه‌ ناوا ده‌رویاندا‌برو.

پیک‌هاته‌کانی له‌ چاو‌گوه‌ر‌گیراو (١٣٤٥)

☆ پنجه‌ یزاون

١٢٤٩(١٢٤٥)

«ئهن مه‌په‌ه‌که‌ جووتیک که‌وشی شوهره‌لار/ په‌نجه‌م له‌ده‌یزوت و هه‌ر پانه‌م له‌ به‌ردی
مه‌په‌ی ده‌که‌/ شه‌ر به‌روسی ئاوویان له‌ده‌یوه‌/ هه‌ر ده‌پانه‌که‌مه‌ په‌ ئاوویارانه‌...»

[به‌میری، گنجی سه‌رمه‌ل: ١٢٢]

«جووتیکم که‌وش ده‌ پندا برۆن/ پانه‌ی بله‌ندی په‌نجه‌نه‌وی ده‌چالی، که‌وه‌کی/ نه‌گه‌ر په‌نجه‌م
له‌ده‌یزوتان پانه‌م له‌ به‌ردی مه‌په‌ی ده‌که‌...»

[په‌شور، ١١١]

✽ پنجه‌ چه‌فانلن

١٢٥٠(١٢٤٥)

«شه‌ر به‌لۆی‌باریک، زه‌نه‌من به‌پازن ده‌یکوت: ئهن به‌روم... زه‌ز ده‌به‌روم له‌ مالی ده‌ مێزلن،
به‌روم ده‌که‌مه‌ مالی ده‌ باروته‌/ ده‌هاته‌ خوارۆ هه‌ر پانه‌سه‌ستام له‌ چوار سه‌رمه‌ی، په‌نجه‌م
ده‌چه‌فانلن، پانه‌م له‌ به‌ردی مه‌په‌ی ده‌که‌...»

[په‌شور، ١٣٦]

لیک دراوه کانی تر (۱۲۴۵)

☆ پهنجه پیری ۸۱۷۵۰ (۱۲۴۵)

← ۸۱۰۶۲

☆ پهنجه شمال ۱۲۵۱ (۱۲۴۵)

تاسکباریک: «پهین سريلم پهنجهی شمالی/ پهنه بیژم دور لیری ثالث»

[پهانیانی، کانی مرادان: ۱۲۵]

«پهر پهنجهی ده شمال و په گره نیکه زهره چه ندان سلس و مه لال و په بیرونیان له پیر ملی

مال و ندان ده چینه...»

[حاجی ساله شعوره، پهینی کازیزه]

پهین

۱۲۵۲

(۱) پسیی نیکه لاترو و ورد بروی سر و مالان و یه کسم و گوی دریز: «گویی جا

نه که دزانی مزجیزه، بیینه کولان که بهار په شموره بیخه خورانی، مه پتر سبه پین به پهین

و شیا که فله ددا و ده دزانی و لاله پهری خستو.»

[لاله خریب: پهینی هخغ نمر و خاتون لستر]

(۲) شتی ناخوش و بی تام: «دطی پینه، پین خوشتره، دطی پینی دمزی.»! هاوتای:

کا: «دطی کایه، کا خوشتره، دطی کای دمزی.»

لیک دراوه کانی رسته یی و شتیه رسته یی (۱۲۵۲)

~ پهینت خوار ۱۲۵۳ (۱۲۵۲)

↓

~ پهینت گیره کرد ۱۲۵۴ (۱۲۵۲)

نا گوتنیک بی نه دبانیه به داخو زنگ.!! هاوتای: ثوره ده ورصو رده دایه، ثور گرنه به.

گروت خوار هتا سرت هلدگری. ثوره ده قورنی کمری/ کمره شپه دایه. ۹۹۳.

~ دطی سینکه له پهینی داکرتاره ۱۲۵۵ (۱۲۵۲)

← ۴۳۰

پیک هاته کانی له چاو وهر گیراو (۱۲۵۲)

✱ پورل و پین پچ وک یک بوون ۱۲۵۶ (۱۲۵۲)

← ۹۷۹

لیک در اوه کانی تر (١٢٥٢)

☆ ته خته پمین ١٢٥٧ (١٢٥٢)

یډک ته خته پمین، یډک سر پمین: «موله که ته خته پمین.»

پتک ها ته کانی له چاوگ وهر گیر او (١٢٥٧)

✱ ته خته پمین کردن ١٢٥٨ (١٢٥٧)

به پمین ته خت کردن.

✱ جتی که پتک ته خته پمین برون ١٢٥٩ (١٢٥٧)

چاک بژ گوزهران.

پیاده

١) که پتک که به پمین یان ری دهری: = سوار.

٢) نویسه له لشکر و قوشتن که نسیپ و ولاغی سوار یان پی نیبه و به پمین یان شمر
دوکن: «کسا له لکری پمینان، جوهره شیل رای دا شخبار/ چوار سده هزار سوار برون، پیاده
بوست و چوار هزار»

[همزی کهریمسور: به پیتی سیمه بان]

١) عارتای: سله.

٢) هزار و بی دسه لات.

کایه (١٢٦٠)

☞ سوار سوار یح یا پیاده سوار یح؟ ← پینی ک (زیر تیرکی کهر).

دوعا (١٢٦٠)

☞ رسلت سوار و پلخوت پیاده بی (رسل/ رسلان و ...)

همرله دهری زور و که دعات برون: «همرگی ا پینی هر دا یح و هر وار له به سهر/ هر

دا دور حقاوت و برسی یح هر پسلو بختاره سهر پختی پیهره کهر»

[هرسین شمه: به پیتی کاکسیر کاکسینخ]

لیکدراوه کانی تر (١٢٦٠)

☆ پیادمی ١٢٦٩(١٢٦٠)

بدین بیان: «چوینه کازمین و دلوای کارمان کرد، به لأم له گه پاته مه دا بیست فلسی نولویسمان
تهو، به پیادمی گه پاته مه به قدا...»

[مذمار، چوینی مجور: ١١٦]

بیاله

١٢٧٠

١) دهرنگی چکوله ی قول پا پهل له چینی، بلور، و شتی لأم بابه به بز نیستیکان
له سر دانان و چا پین خواردنوه، ناله کی! ژیر پاله: «کابا» پپاله نژیک ده می کردو له
په به می دا و چلم و لیکی تیکل بو، له بهر پتکینین ژانی کرد.

[مذمار، چوینی مجور: ٢١٠]

٢) ← ١٩٢١ ب.

٣) په کتیک له وینه کانی کلاری کردی.

[سمعی، وینه کانی کلاری کردی: ٣٧-٣٩]

لیکدراوه کانی رسته یی و شتوه رسته یی (١٢٧٠)

~ چاری دملی پیاله ١٢٧١(١٢٧٠)

وه کور مدح بز چاری گوره ده کار ده کړی: «تگور مهر ده به به مهر سه لته/ لیم
تیکمچون جه ساته/ چاری وهک پپاله حوگناه»

[شمعی لوفی: بهی شخی سمنان]

لیکدراوه کانی تر (١٢٧٠)

☆ پیالزمگی ١٢٧١(١٢٧٠)

١) جوریک گوازی زبیری کردی.

«میتدیک له پیاوړی ښځې / کاله مرونه یان ښاره / جوابیان دینا بل ښځې / یا ښځه خالت
گړه»

[هممې به پتان: بهی همزاهای ممتو]

۹) هیزې کار، کاردار، فعله: «- خاله! بلې وا زور له کاری پوره؟- و ملا پیاوړی، دما
کاریکی ومان نه ماره.» ○ «مهره و ټکم و خږه کړه، و خږم کړم سږ پیاوړه / ماوې ښځې
تاهه مان سمېل خه پاته ښاره / په کیان بایزی نه زمری وک پلستې خولقه / په کیان حلی
مه لایه تږې له همویان دله»

[خبر بالوز: بهی مروت]

۱۰) نژکمر.

۱۱) یو دوبرېنی نارینه پاتې له شتیک یا کارنک دهگوتی: «- مېوان ښه گمر مېوانی
پیاوړی دېن ټد لسه څلږ څلږ دگا و دلی پیاوړی څلږ دگا. - ښه مه لای له دېمپانه
ده پان پیاوړی گړی مده»

[هممې لوتی: بهی زېنل و گزله]

باوړه (۱۲۷۲)

◇ ۱۲۷۳ (۱۲۷۲) ښه گمر ژن مرشکی بکوژتوره، نای پیاوړی لې دیاړین، دما مرشکه که مندار دمی.

◇ ۱۲۷۴ (۱۲۷۲) پیاوړی نای دل بغوا، پیاوړی دلی یخوا له شمردا دلی دله زی.

◇ ۱۲۷۵ (۱۲۷۲) پیاوړه همیشه دمی نانشکی کواو دیاړین

هده قایت (۱۲۷۲)

● ۱۲۷۶ (۱۲۷۲) پیاوړه قیرمه ک بوو. پیاوړه قیره ښه گمر تماشای کرد ورچنک له سر بهر دمی بهری

دماشای! کوټی: هنی ورچه دی ده ناشی! ښه دماشای به ته لاشی؟ ورچه ناوای کرد.

کسی نه دی. کوټی: هنی ورچه دی له سر ناشی! ښه دماشای به ته لاشی؟ ناوای کرد.

پیاوړه قیره دی. کوټی: یو خاتری خولای، همنگوت بؤ دینم، معرفت بؤ دینم، ناردت

بؤ دینم، هرچی ښه بؤ بلنی بؤ دینم، له کن کس مه لې. کوټی: زور چاکه. به لې

هیندی بؤ هیتا، هیندی بؤ هیتا، دوله مند بوو. شوه انش ورچه دهات بن کولای

دیکوت بزانه راستی نالی. ښه گمر تماشای کرد، پیاوړه قیره ښه گمر ښه لای لاکوت بوو.

کوټی: حافظت ښه بؤ وا قلس و نارو هنی؟ کوټی: چو قلس نهم؟ ښه داحولا هر

له ج سرلا ښکاونکی ده گمر؟ بې نهم نې ښه همدوه شت بؤ دینم. نیشاش پنه

دلی. چاکه، دما دمی ته لاقم دی! کچن کوټی مال ویزان و ملا ورچنک بهری دماشای

به ته لاشی. ښه گمر: ورچه له ناشی! ښه دماشای به ته لاشی؟ ورچه گړی لې بوو.

کوټی: پیاوړه قیره ښه گمر دنگت کرد؟ و ملا هلی مه گین و ژنعتیه. بؤ سېنه گمر

پیاوه قیره توشی رینگی بوو. کوتی: پیاوه قیره بؤا کزی؟ کوره کوتی پیایو چا به، حال رمدیه کی وایه، به خودای ورچه دهخوا. کوتی: نا، نه من نوره دهچم قانگه لوشکی له کلکم دیمهستم؛ دین و دهچم ته پوتوزی و خولن دهکم، نه گه هات قسه کی خوتی بین کوتی. بلن: مالت خرا نمین چت لی بکیم؟ نه تو چهلن له فکری خوتدابه. نه گه کوتی بؤ؟ بلن ههها ساری پاشای له یزی چاری ورچی دهگمیزن. چا نو دمی همرام که. کوتی: باشه. بدلن ورچه هات. کوتی: پیاوه قیره نیشتا نه من چ خراپه کم دهگل کردوی؟ کوره کوتی: لهو قسانه گمزی، نه من له سه ره خورج خدی تومه! کوتی: نی چی؟ کوتی: پاشا چاری کوز بؤ، ههها ساری پاشای له بهزی چاری ورچی دهگمیزن. کوتی: نه دی چم لی ده کی؟ کوتی: وره بچو دو جمواله هیوه. ده جموالی نا و همرای له ریزی کرد. مایرزی به نیری، و پیاهه قیره به نامووری؛ ورچه بیان گوشت. چا کوتی: پیاوه قیره! نه من بویه نهو به لایم له کؤل کردیزه نه گه، پهرزین بین، جووته گونه کانم دیمه بیخزم. کوتی: زور چاکه. ریزی کوتی: وره خوت بهو جوگمیدا بینه، پهرزین بین، جووته گونه کانت دهخزم. دمی بؤ برد، کابرا شفه تمزنگی له دمی دا! کوتی: بؤا ده کی؟ کوتی: کاری خوت یک بام، کاری خوت بکه! همر دهگلکور دمی بؤ برد. دیسان هه مان دستور شفه تمزنگی له دمی قایم کرد. کوتی: نه خه پیم بلن نهو ته قوتزقه چی سازت کردو؟ کوره کوتی: بابا! سالی گرانتن تاحی و تولم خواردو. بونی تویان کردو، توله دلی: نه من دیمه دهری، تاجی دلی: نه من دیمه دهری. کوتی: نه گه وایه بیقچینه با هه لیم! کوتی: ها لیره ها له ری. ها لیره ها له ری، ریزی هیندی خو بیرویه و دادا ههتا پسا! کابرا نیرازی که لاگی هرتکانی به سر شانی دا دا و پویهوه مالی.

[پایه نهای، نه من هایش زارمکی موکربان: ۱۱۱-۱۱۲]

سویند (۱۲۷۲)

شهرته به شهرتی پیوان/ خودای

«درونگی له دم گولان/ بیزی سه رکانی و شان/ لیره پات له سه رگیم/ تا سه مند و سولان/ تازه مپلت به رنادم/ شهرته به شهرتی پیوان»

[پایه نهای، کانی واران: ۱۲۸]

با شهرت بیج به شهرتی پیوان: «مال مال دلی: شهرت بیج به شهرتی پیوان کا که ناسر نه من نه مپلم مانی و نه ریزی به خلیه میهنیکی لیری»

[محممد باله عی: بهمن نسر و مال مال]

- ٥ پياو كهوته ييرى چ گمزنك و چ چل گمز- ١٣٥٩٤ ب.
 ٥ پياو خراپ له خراپى ناك- ١٧٩٥ ب.
 ٥ پياو گوي به گوار، ژني شددلار، سالي دور بهار، پستد/ پستد لينه-
 ١٣٤٥٨ ب.
 ٥ پياو غمريب وگ بازي چاره ستراوه- ٨٢٢ ب.
 ٥ كورې يوژني دمپته مال، ناپته پياو- ١٣٧٤٦ ب.

- ١٢٨٠ (١٢٧٢) * به کرمانجی بلنێ مەرحەبە! پێ لە گوونی پیاوی دەخ
 یان: ڕوو بەدی بە کرمانجی! پێ لە گوونت دەخ. ١. نەگەر مەزنی نەرەسن بەهەند
 بگری، کەلکی خراپت لێ وەرەگری و دەرەنت لێ دینی.
 ١٢٨١ (١٢٧٢) * پیاو نەگە چۆ/ چوو شاری کۆرێان دەخ/ دەست بە چاوی بگری
 پێنستە مەزوف خۆی دەگەڵ دەرووبەری رێکبەخا و هاشیروێ خەلک یێ.
 ١٢٨٢ (١٢٧٢) * پیاو نەگە رەخیلێ کەرێ یێ، دەخ بە تەر و تەنیشی قایل یێ
 یان: پیاو نەگە بە دواي کەر/ گری دەرژدا هەر دەخ تەر و تەگەشی قەرێل کەر/
 پێژێرێ. ١. لەبەر چاوەگرتنی ناکام و دەرەجاسە خراپەکانی دۆستایەتی لەگەڵ مەزنی
 یێ ناقل.
 ١٢٨٣ (١٢٧٢) * پیاو ئەو پیاویە تالێ یێ قووت دێ
 رابواردن و چارەن لەکاتی خۆشی و نەمرەانی دا گرینگ نیە. گرینگ سازان و مەلکەردن
 لەگەڵ بارودۆخ و مەلوسەرجی چەتوون و دژوارە.
 ١٢٨٤ (١٢٧٢) * پیاو دە شارەندا یێ دەخ دە کارەندا یێ
 دانیشتن لە شار، پێروستی بە بونی پێوندی لەگەڵ کاربەدەستان و دەستبەزێتروان هەبە.
 ١٢٨٥ (١٢٧٢) * پیاو پەچتە/ پەچتە ماسی یان قوونی تەر دەخ
 یان: پیاو ماسی/ ماسی یان بگری، قوونی تەر دەخ. ١. لەدەستدانی شت یا
 شتەگەلێک لە پێناو و دەستخەستی شتیکی دڵخواز: « ئێش بە یێنە هەمەت مەحاله بونی/
 پیاو ماسی بگری تەر دەخ قوونی»
 [مەلەمەور مەبەلەر]
 ١٢٨٦ (١٢٧٢) * پیاو کە لێی قەوما، قەریزی کۆن و خزمی دوور رەچاوە دەکا
 مەزوف لەکاتی نەبوونی و یێ دەرەتانی دا هانا بۆ کۆنەقەرێ و خزم و کەسی دوور دەبا، وانا

نموشته‌ای که پیشتر و له‌گانی فرغانی‌دا له‌بیر ده‌کرتن: «پیاو له‌زنی کزن و خزمی
موردلات/ دینچه‌بیر گهر دلدی بل مات»

[۱۳۵۰]

۱ هارتای: خزمی دور و له‌زنی کزن بل دنگانمن.

* پیاو هندا کمری حالی ده‌کا، بزخوی کمر دمیج ۱۲۸۷(۱۲۷۲)

چمتورن برون تی‌گیانفنی مرؤفی بن‌ناقل.

* پیاو همنور همنور، ژن له‌دور له‌دور ۱۲۸۸(۱۲۷۲)

(همنور: دژم.) ۱ گورزده‌گوزی پیاو نایب بیته هزی دایرانی ژن له‌نور.

* پیاری پیر و ژنی جوان ندگه پتری دلی: گیان ۱۲۸۹(۱۲۷۲)

← ۱۴۲۳.

* ژن پیاری بکا تر، به دنیا نایب پمژ ۱۲۹۰(۱۲۷۲)

← ۱۰۸۹.

* ژنی خراب ژولی له‌هسته، دمیج دست‌(هست)ای پیاری ۱۲۹۱(۱۲۷۲)

پیاو له‌دست ژنی خراب خلاسی نایه.

* ژنیان ژن کورتوه و پیاریان پیاو ۱۲۹۲(۱۲۷۲)

خو تی‌هله‌قوتاندنی ژن له کاروباری پیاو: «هارمسانی له‌حاست ژن دلد نالین، ناوین
به بن ژمنی شه و فامک له ژاوپنژن نکات لی ده‌گم شه دلبه مه‌خه شه ولاته،

لیحان‌گه‌پق با له‌سور دایره‌ستوری گورده‌دای ژن ژن بن و پواو پیاو.»

[دیمیری، هاورمبهره. ۱۷]

* کهر به لاق ده‌ستریتوره و پیاو به له‌سی خوژی ۱۲۹۳(۱۲۷۲)

هارتای: مار به له‌سی خوژی له کزن دپته دهر.

لیک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و شتیوه‌رسته‌یی (۱۲۷۲)

له بهرگه‌کانی ینشودا:

ع نارالی نارالان زژن، پیاری کردنی که‌من- ۱۴۵۶/د.

ع ده‌گهر پیاری- ۲۱۲۹/د.

ع بالای پیار- ۱۱۸۵/ب.

ع دلیتی به‌ردی به گورچی پیاری‌دا ده‌من- ۲۷۹۹/ب.

ع گورله یه پیاری به‌ری- ۱۸۰۵/ب.

ع به‌ر له سینگی پیاری- ۳۲۲۱/ب.

۵. وهک شیر/ شیری پیاری دهرئ- ۱۸۰۶/ ب.

- ۱۲۹۶ (۱۲۷۲) ~ **ناوی پیوانم وئ نه کموتیی**
- وهکرو همره و بۆ دُنیا کردن له نه تمام دانی کارنک ده گوتری. ♪ هارتای: **هه لال زاده**
 نه، کبری پیوان نه، ← ۱۲۹۶.
- ۱۲۹۵ (۱۲۷۲) ~ **نهو پیاره نی (نی/ نین)**
- «نهوان هسانه مهکه، نهو هسانه زۆر له تۆ نهانییه/ نهو پیارهش نین خۆ باوهلهوه بن پکیتی
 تۆ بلێن نهوجان هسان بهه خهسیه...»
 [هوسن پسرپولی: بهمنی لاس و خهزان]
- ← ۱۳۴۹.
- ۱۲۹۶ (۱۲۷۲) ~ **هه پیاو له بهراز/ گامیشی با و له ژنی نه بایه**
- له کاتی بهینن یا بهیننی ناکار و کردومی دزۆر له ژن، له لایان پیارهوه ده گوتری.
- ۱۲۹۷ (۱۲۷۲) ~ **هه پیاوی ژن و دهوان**
- زۆر له شیره فارسی به نیزیکه: «لالت دنیا زن و دهوان بود/ به زن و دهوان جهان زندان بود»
 [نهم هسان]
- ۱۲۹۸ (۱۲۷۲) ~ **هه پیاو تهگه زۆری کوت، چاکیش دملی و خراپیش دملی**
- یان: **پیاو زۆری بلێ، چاکیش دملی و خراپیش دملی.** ♪ ناسایی بوری هملی
 زارهکی مروفی زۆریلی.
- ۱۲۹۹ (۱۲۷۲) ~ **هه پیاو نهها**
- «نازق چوو نهو لهسی بۆ خاتوون نهستی گهراوه، خاتوون نهستی بلند بهوو، نهو خۆی به
 نامۆت گرت، نهویش چوو ههخالی بگهڕ به چاره/ به خواتنی ههخالی دهکرد، دهگوت: بۆ
 لێره مهخهلی، بهز مهزنی باهه، نهو جههنگنه نههار دروست گراوه/ کۆتی: پیاو نهها! چم له
 مهزنی باهی تۆ نهو؟ نهمن کاسیم دهگه پلم، که کاری خۆم بهز نهراوه»
 [لاله شهربه: ههخه و خاتوون نهستی]
- ۱۳۰۰ (۱۲۷۲) ~ **هه پیاو بهجی بهتێ له خهلی، ههزۆی به که لانی بکیتی، نایح میوان بهجی یهلی.**
- ۱۳۰۱ (۱۲۷۲) ~ **هه پیاو به وصیهت نامری**
- دیم ههمره ههتروان وهسیهتی بکهئ. یان: **ههرو به وصیهت نامری.**
- ۱۳۰۲ (۱۲۷۲) ~ **هه پیاو به ههقی/ ههقی مالی وێران نایح**
- ↓
- ۱۳۰۳ (۱۲۷۲) ~ **هه پیاو ههقی/ ههقی خولا/ خودای بلێ**

↑

۱۳۰۱ (۱۲۷۷) ~ پیاو دلی نایه پر به چاوان ته ماشای کا

← ۳۱۸۲ ب.

۱۳۰۵ (۱۲۷۷) ~ پیاو دوستی بز کارئ ناچی

↓

۱۳۰۶ (۱۲۷۷) ~ پیاو دوستی بز هیچ شتیکی ناچی

دهست بز کار نه چرون، میلی کار نه بیرون.

۱۳۰۶ (۱۲۷۷) ~ پیار نایئ گزشتی کال بیینی

گزشت به کرلین کم دک. بزیه ژن دهلین: پیاو نایئ گزشتی کال بیینی. چونکه دواتر

داوای گزشتی زیاتر دکا: «نمرئ نمر هه مره گزشته چی لرهات؟»

۱۳۰۷ (۱۲۷۷) ~ پیاو هتا نمرئ نازانئ چی به سردئ

«هوسکی ده رگری من دووس سعات زواتری نه خایاند و نه وندهی بلتی بهک و دوو
هه سو شتیگ ته ولو کرا. له کانتکدا دلیک و باهم چاره یئ برون پاش مانگ و نیوکیتر
کوپک پان بهتته زانستگای نه لسه ری. خه له کانپان لئ کرده مره و وه ده ریاضام: پیار
هتا نه مرئ نازانئ چی به سردئ!»

[ننسن، گههیاو: ۲۰]

«دلنپام که نه مجاره نقد ده میتمه وه و به پیچه وانه ی جاران که چونکه بین تاوان ده گهرام
نقد به رده برون، نه وجار به خاترجه می ده بین پالی لئ بده مره، نقدم گله مگ بین بکن .
نمرئ هتا بهست سالی دیکه ش خرا ده زانئ کئ ده مرئ و کئ ده میتن، له وانفه
لیسه ت جاریکی دیکه ده وه ی به ندفانه م بین نیشان بداته وه، له وانفه بهستیم و
دوویاره پتشتهات و کاره ساتی سه یوسه مره بیینم، پیار هتا نه مرئ نازانئ چی
به سردئ!»

[ننسن، گههیاو: ۲۰]

۱۳۰۸ (۱۲۷۷) ~ پیای دوزنه جهرگی کون کونه.

۱۳۰۹ (۱۲۷۷) ~ پیای دوزخا

۱) برتئی به له مروقی زمان درژ و بین هیا.

۲) برتئی به له چزم و ناوی خوین.

← ۵۲۳.

مه‌ته‌ل (١٣٠٩)

٥ هه‌تا دار بوو ناوی ده‌خوارد ١٣١٠ (١٣٠٩)

هه‌نگه بره‌یان پیاری ده‌خوارد

- وه‌مگازی هه‌زده‌نی موسا

مه پیاری چاک / چا به ١٣١١ (١٣٧٧)

«کارانه‌که ده‌لج: نه‌ریه نه‌تلی هه‌مزاها؟ ده‌لج: به‌لج نه‌من هه‌مزاها. پیتی ده‌لج: وه‌للاهی هه‌مزاها وه‌ره به خاتری خولای مه‌چو، کو‌به وه‌للاهی ده‌تکو‌ژن. جوبی نادانه‌ره، ده‌ریا له پهلان پهلان‌ک به موی کارانه‌دا دی، نه‌ریه ده‌لج: نه‌گر نه‌تق هه‌مزاها وه‌ره پیاری چا به به‌یله‌ره، به خولای ده‌تکو‌ژن.»

[همه‌دی به‌یته‌ن: به‌یته‌نی هه‌مزاها ده‌تکو‌ژا]

← ٣٥٨ ب.

«هلان! خان‌سوله‌پهان له نه‌خولای‌به‌یگی چا ده‌پشته‌ره وه‌لج: له‌شگری ولاهان خاولن که‌تیره. ده‌یته‌ن ده‌لج‌کی به‌گین به‌یته‌ن تیر ترکان. ده‌لج: تاها! مه‌چو پیاری چا به. به خولای به نه‌زده‌م وایه نه‌تق له‌ره سه‌ده‌ری ناپه‌ره.»

[همه‌دی تاها: به‌یته‌نی له‌شگری]

مه پیاری شه‌رمیتن شای‌یه‌ک / شای‌تکی دیتی، ژنی شه‌رمیتن شاریکی دیتی ١٣١٢ (١٣٧٧)

شه‌رم بۆ ژن زۆر باشه. به‌لام بۆ پیاو ماف‌خواروی و چه‌رساومی پتویه. ١٣١٩←.

مه پیاری قیت و چاری زیت ١٣١٣ (١٣٧٧)

مرۆفی قیت و قنج و چاری وریا و له‌سه‌ره‌ست په‌ستنه‌ن.

مه پیاری که‌ر قیدی لی ناگیر ١٣١٤ (١٣٧٧)

به‌هینه‌ن نه‌گرتنی قیدی مرۆفی بێ‌نافل.

مه رۆژن له پیاو به‌که‌ره و گه‌م له ژن ١٣١٥ (١٣٧٧)

رۆژن به‌ره‌مه‌سی حه‌ولی ژنه و گه‌م نی پیاو و هه‌رگاهه‌پان به‌ به‌کیکیانه‌ره سانه‌و بوون. بۆیه نه‌گر ده‌خواری گه‌م و رۆژی هه‌رزانت دمه‌ت که‌ری و سووکت بۆ نه‌کیشری رۆژن له پیاو به‌که‌ره و گه‌م له ژن.

مه ژن هه‌یه پیاو ده‌کا به‌ پهنه‌، هی واشه‌ ده‌یکا سه‌ریله‌ ١٣١٦ (١٣٧٧)

← پیتی ژ (ژیر تیرتکی ژن).

مه له‌ سه‌یان: قه‌وله، له‌ ولاخان: قه‌له، له‌ پیاری: قه‌وله ١٣١٧ (١٣٧٧)

بان: ژنی قه‌له، پیاری قه‌وله، سه‌گی قه‌وله: په‌سه‌ند نین.

۱۳۱۸ (۱۲۷۷) = شعرم بزل پیاوان نه هاتو / نه هاتو
← ۱۳۱۳.

۱۳۱۹ (۱۲۷۷) = قسه له زاری پیاوان دیته دمر
بزل دنیا کردن له بردن سوری بدلیتی یک ده گوتی. ← ۱۳۲۶.

۱۳۲۰ (۱۲۷۷) = قسه ی پیاوان په که

یان: قسه ی پیاوان په که و نایح به دوو: «له و معمه لې پهلوانه / کوتی: ناچم کاک برابم
گیانه / سهرمان دېدا ددچو، زلر فسلنه شو خاتون د پهلوانه / برابم کوتی: نایح به کون قسه ی
پهلوانه / شمن به چم مېشته هرېز و مه گانه / بزل خاتون د پهلوانم بزل بهنه دېرانه / مه نستا دنیا
خرا مدیق لېمان د گوتنه لسان»

[۲] معمه ل و برابم مدیقان]

«بهنگین دملخ: مېرهم چمند ده کم ته گېږی توو به من ناگرې به خوا، قسه په پیاو ده گوتی
بلخ نایح دست مه لگرې ده نا خوا دندی مېری مه ننه نه زه یی لېده گوتی»

[ملخ، نزه یی موزمیری به: ۳۶]

۱۳۲۱ (۱۳۲۰) = له مه لای مه زیور مریان پرسی چمند سالی؟ کوتی: ۴۰ سال. چمند سال دواشر نهو
برسیار مریان لې کرده، دیان کوتی: ۴۰ سال / کورنیان: مه لا نه تو چمند ساله هر دلیتی
چل سالم! کوتی: نه خر قسه ی پیاوان په که.

۱۳۲۲ (۱۲۷۷) = کار له پیاوان د ملوم

ناسایی برونی کیشه و گېرو گرت له ژبانی پیاودا.

۱۳۲۳ (۱۲۷۷) = له پشتمندی پیاوی

← ۷۷۷.

۱۳۲۴ (۱۲۷۷) = له ژن ژنه و له پیاو پیاو

تایمندی ژنی کارامه و لینه توو.

۱۳۲۵ (۱۲۷۷) = لئی گمړی پیاو

یان: لئی گمړی پیاو شتیکی د شکیستی: له کاتی هدر شوو گمړه و لا و گه زانی
که سیکدا ده گوتی.

۱۳۲۶ (۱۲۷۷) = موو له پیاوان دئ

← ۱۳۱۹.

۱۳۲۷ (۱۳۲۷) مه‌لاشینی به حدوتان پیارنکی

(مه‌لاشینی دئی‌یه که سر به ناوچه‌ی سون‌سایه‌تی سرده‌شت.) «! به‌پینجه‌واده‌ی نهم بز چورنه. خدکی مه‌لاشینی دملیز پیارنکی تینه به حدوت پیاری خدکی دیکمیه: «هپلاره یا لاولاره/ دودوم این رافه‌ستاره/ بق ته‌ملی مه‌لاشینی/ این‌یان‌مین شو سلقوه/ مه‌سه‌له‌ی قه‌دیمپانه/ یه‌ستا له‌بیم ماره/ دملین حدوتیان به یه‌کین/ به‌لام خعیال‌چلاره/ ئه‌ران یه‌کمان به حدوتن/ خیلدو نیلانی‌دوره»

[سمایل سرده‌شتی]

۱۳۲۸ (۱۳۲۷) ناعیلاجی/ ناچارسی همدوو شتیکی به پیاری ده‌کا

«کاپرپه‌ک ... گوئی: غم‌س چکاره‌یه؟ بق ناچی زواره‌تی نیمام موسای کازم، ناچارسی همدوو کارکی به پیار ده‌کا، چوینه کازمین و دلرای کارمان کرد.»

[مزار، چوینی‌مجنور: ۱۱۶]

۱۳۲۹ (۱۳۲۷) وه‌ک پیاروان

(۱) تاکاری سرده‌نه له‌خز نشان دان، پیارانه جرولان‌مرد: «مهر کاپرپه‌کی پادشاپه ده‌بین کاره‌ده‌رونیکی له‌پیش بکم خرم دباری که‌م وه‌ک پیاروان»

[۲: به‌ینی مومصل و برایی بخت‌بازان]

«دلفه‌شتن ساحه‌بخت‌بازار/ تزک‌ر و خرم و کمار/ وه‌ک پیارانه‌بان ده‌کره پلشار/ بق دوزینی نه‌ماره چار»

[له‌مهم‌س لوتش: به‌ینی دمدم]

(۲) دنه دانه بز کردنی کارنک: «سه‌رم دلفش دلم له‌گزینه/ به‌نگینه! جووتیک کتور له‌دورانی مه‌ی‌قندمین وه‌ک پیاروان بیانگیه، هرکان هه‌له‌پینه»

[سه‌رم دوسقن رسولی: به‌ینی موم و زین]

مه‌ناوت رمش یی پیاری گیل/ به‌رؤژ تروق و به‌شمر جل/ له‌بن جیش‌دا
تسه‌ی زل

پتیک‌هاته‌کانی له‌چاوگ‌وه‌رگیراو (۱۳۲۷)

له‌به‌رگه‌کانی پینشردا:

۱. پیار دمال‌دا برین- ۱۱۷۱/ ب

۲. پیار دمال‌دا گیران- ۱۱۷۲/ ب.

۳. هه‌زار پیاری (...) ده‌باغمل نان- ۱۰۵۲/ ب.

✱ ۱۳۳۱ (۱۲۷۷) **برون به پیارونکی دیکه**

گوزرانی بمرچاو بـسـردا هاتن: «مامنه و چه کمه و جیره جیر/ هرا و فیره و شمیره شمیره/
هـرـا بهـم فاکونیکه/ یو به پیارونکی دیکه»

[مـنـوار، یز کورستان: ۲۹۰]

✱ ۱۳۳۲ (۱۲۷۷) **برونه پیاو**

تیره پردنی قوزاغی لاری: «وختایه کی بابیان ته گه دهره، شه دوو گوبه هـر گـیـان
دـه گـن، دـه پـه پـاو.»

[حوسن فـمـله: بـمـی فاکـسیر و کاکـمـلـی]

«کوتی: لوبیان دوو گوبه دهره خولتمنق نابون، متدال برون گوبه گانم بلقی بون، هـو جـم
لـو بـه بـون و هـم زانی نه لوب، که تیره بونه ولای کولستان. له سایه خولای و سـری تر بـون به
پـاو.»

[صمدی بـمـیان: بـمـی ناسر و مـالـعـال]

← ۳۰۷۰ پ.

✱ ۱۳۳۳ (۱۲۷۷) **برونه پیاو**

لبردنې کچنی بووک، برونه زاوا.

✱ ۱۳۳۴ (۱۲۷۷) **لیرنه برونه پیاو**

«یا شو کچه نه ونده دزله و ناشین برونه که کس لیرنه برونه پیاو، یا لیرنکی نامایی
نه برونه.»

[مان، مؤلفه موسـطـفـریه: ۱۲۱]

← ۲۲۷۵ پ.

✱ ۱۳۳۵ (۱۲۷۷) **برونه پیاری که سیک**

برونه خزمه کار و گارداری که سیک.

✱ ۱۳۳۶ (۱۲۷۷) **به پیار دانان/ زاینی که سیک**

بایخ و گریگایمی به نه ودان، پروا پین کردن و پال وی دان: «شوه برابم دلی سـهـر من
دلش/ دل من پاناره ستو له بهر شه ژان/ شوه شهیل کهس به بابـه سـه گـیر و لـی ناکـه و
سـری له سـهـر پانی من دلش/ نه من شهیل گانه کهس به پیار نازانم چرونکی له پـی کـولـانم
خولتمنق قالی خاتون پـه رختان/ دلی سـری مـهـر جـی فـهـدا سـهـر مـهـری، مـهـر جـی کـوتی:
کـوبـه تـهـر بـلـجـی و اـهـمـه کـی بـر اـب؟ تـهـر یز له خولای شه فـاهـت کـوت و سـری مـنـت فـهـدا
مـهـری؟ کـوتی: تـا هـا به پـیـارت نازانم، دـه گـنـش پـه کـی دـه گـنـم.»

[ارصول باله کی: بـمـی مـهـر بـلـج]

❧ ۱۳۳۷ (۱۳۳۷) پیانو بیرون

«سرم بلفش، دلی منی چندی له پایه، هر ویک له پایه/ نه تل نه بابت پیانو یو، نه بلخلت پیانو/ بویه لهت پیانو تیت له چنگ تاپه»

[محمدي بهمنان: بهمنی ناسر و مالعلی]

«محمعل برلچوکه بویه و برابم برلگه بویه» تلر چوانچاک و پیانو بویه.»
[حوسین شطه: بهمنی برابم و محمعلی بهمنیان]

لیکدراوه کانی پرستیهی و نامال پرستیهی (۱۳۳۷)

❧ ۱۳۳۸ (۱۳۳۷) نه دگر بلخلت پیانو نی، خه لکی به پیانو بزانه

یان: پیانو دگر بلخلتی پیانو نی، دجی خه لکی یی پیانو یی. «بز کسینک ده کارده کړی که:

۱) له قول و پری خوی پاش گمز برویته وده.

۲) یی پزی کړی.

❧ ۱۳۳۹ (۱۳۳۷) پیانو دجی پیانو یی

«... نه من گتم پری دله، لسه کړد په کیکه و دیو نیه. پیانو دجی پیانو یی و له سر لسه خوی پوه ستن.»

[فلزی: ۱۳۵۹: ۱۷]

❧ ۱۳۶۰ (۱۳۳۷) پیانو بیرون

توانای نیزیکه تی کړدن تی دا بیرون: «جا دلیکی له ویکرا مات. نه دگر مات (نه ماله ای کړد) کچی وک به مریه نه وده. کوتی پوله بلچی وای؟ کوتی وه لاسی دلیه نازانم به خویلی هتلاوم، به نه تکی هتلاوم، نازانم، نه پیانو نیه. وکی نه دگر مائووم کچم هر کچم.»
[حوسین شطه: بهمنی لاس و هم]

«دلیکه به کچه کی کوت: ده گل شو کابرایه ی نوزانم چونه؟ کوتی. دلیه ده که»

کابرایه ی نوزانم چونه؟ پلار و گوهشی میره جی تلورده وده هر دمه ی ښکینان

نه من ددخوا. شو کابرایه ی نه که لشی ددپرسی، پیانو تریه پازده شه نه من

شه وکوتوپه کچن وه زوی به ختیلی، نه دگر ساری وده ساریت کړد

ناسرین. کوتی: جا پوله عیله تی؟ کوتی: وه لاسی نازانم یا پیانو نی یا

نه منی پن میچه یان هتله کوه دل و گوهشی نی.»

۱۳۴۱ (۱۳۷۷) ✱ پیاو به دست زایه برون

پیار کرشتن. پیاو به دست کرززان: «هره زلزلک له ره حیم خانی، نتوان بولکان و مپاندواو،
پیاو زکی به دس زایه بوه.»

[ملاو. چشتی مدور. ۳۸۲]

← ۱۳۴۵.

۱۳۴۲ (۱۳۷۷) ✱ پیاو کرشتن

کرشتی کسبک.

لیک در اوه گانی رسته یی و شیوه رسته یی (۱۳۴۲)

۱۳۴۳ (۱۳۴۲) ✱ پیارم کرشتن و خوم ده مالیت هارشتن

له گانی یارمندی خواستردا ده گوتری.

۱۳۴۴ (۱۳۷۷) ✱ پیاو گرتن

داسه زانندی کاردار و خرمت کار و نعله.

۱۳۴۵ (۱۳۷۷) ✱ پیاو له دست زایه برون

«بایی کاکمیر و کاکه شخانی ش یی پیاو له دست زایه مدین! ش یی دول مپا یی دس!
دهرا و...»

[خوشن شمه. بهی کاکمیر و کاکه شخ]

«دو برا برون له ولاتی گره پتن. به گیان نوری خور بود به گیان نوری حسن بود. لور

پیاو له دست زایه برون، هه لکن هاتن بول ولاتی نیران.»

[خوشن شمه. بهی حسن مصل و خورشه ل]

← ۱۳۴۶.

۱۳۴۷ (۱۳۷۷) ✱ پیاو لمر گیران

← ۱۱۷۲ ب.

۱۳۴۸ (۱۳۷۷) ✱ پیاو و لمر پیرین

← ۱۱۵۱.

۱۳۴۹ (۱۳۷۷) ✱ پیاو ویستن (ی کارنک)

نایدی کاری ناستم: «پیاو لور به دلای سال و مانگ سوسه یی لمره لنگه گری

و هه شکر کلاه ههرا له هه مولاه سهرنگه گری کاری به کاری کس نه لای.»

[بدلیسی، شمه هه نامه: ۳۷]

«دمیگوت: پیارم دموږ لار بهرلنټه لوږستان و مړدم گره که به ړدم به بهرلنټه»
[همان، ۱۱۱]

❧ پیاری کارنگ بوون ۱۳۴۹(۱۳۷۷)

→ ۱۳۷۷(۷)

❧ پیایری که سیک بوون ۱۳۵۰(۱۳۷۷)

۹۱ و ۱۲۷۷(۱۰) →: «له شگری مټدی یو ترچاندیرو! نان خوری بو، پیایری بو، ثلویس
د دگل کړد! نمک په سه راسی کړد!»

[خوشن شمع: بهی لمری]

«بانگی کړه لټی پرېسی. کولی شتو پیایری کټی؟ کولی به لاسی شمن پیایری
لاسه شری باله کاند و ماپنی لرون بو».

[خوشن شمع: بهی لاس و خزان]

❧ خو به پیار زانین(خړم به پیار دوزانم، خو ت به پیار دوزانی...) ۱۳۵۱(۱۳۷۷)

شایی به خو بوون، ده خو را دیتن، پیایری له دست هانن: «کله بهش پیایری بو به مک
بو، له که بهت بو، تدی خو به پیار دوزانی».

[حاجی ساهه نوره: کاندی و خولزی]

❧ گردنه پیار ۱۳۵۲(۱۳۷۷)

به فرهی و ناسودمی گېاننن: «نو معصومدهش هچ کسکی مټدی پړونکا، شمن به
معصومدهش خوږ ژنی یو دټم. دیکه مه مال، دیکه مه غره ری خړم و نه ری پښ ددم.
دیکه مه پیار. جا نه پهلکه معصومدهش دیکه له شگری».

[حاجی شاهی: بهی لمری]

❧ کس په پیار داننهان ۱۳۵۳(۱۳۷۷)

(۱) خلک له لا سووک بوون، له بهر چایر شوان کاری ناشیار کردن.

(۲) کچ یا ژنی به حیا و حده بیا به فیز و هوا: «... کوتیان: شو ماله کچکی تډ
جوانی هه، کس به پیار نازانن و لسه و سه تمنیش دگل کس ناکا. که چل کولی: که
وایه شمن دهم هتا ماچکی لونه ستښم نایه مه...»

[خیمو نان نه طرز، هه لپه ت]

↓

❧ کس به پیار نه زانین ۱۳۵۴(۱۳۷۷)

↑

❧ کس یو پیار نه بوون ۱۳۵۵(۱۳۷۷)

← ۱۳۵۳.

✱ موری پیاوان لی نهاتن ۱۳۵۶ (۱۲۷۷)

پیار نمبرون: «موری پیاوانم لی نهاتن نگه تولت لی نهکدموه»

لیکدراوه کانی رسته یی و شتیوه رسته یی (۱۳۵۶)

نه نهو موریه له پیاوان نهاتن نگه... ۱۳۵۷ (۱۳۵۶)

← ۱۲۹۶

لیکدراوه کانی تر (۱۲۷۷)

☆ پیاوانه ۱۳۵۸ (۱۲۷۷)

(۱) تابهت، بابته، پیاو.

(۲) وهک پیاوان: «(براکتم) پیاوانه خه خوارمن و گریانان ره لانه و مهره نه ملیان له کار و خویندن ناومته...»

[مهزار، بۆهورستان: ۳۰]

«توریز موئندی بۆ دهخواره به سولندی پیاوانه/ نه لالی بۆ دهخواره به نه لالی ژنانه/ نه تل به بهرحانهت بواره به بهشتی، نه ندیلم بۆ بۆله/ نه من به قالی تل ناگه مه ره خه پانه»

[محمدی بهمن، بهمنی شخسه نه و شخه مرزا]

(۳) له پروی پیاوژی بهوه، نازایانه.

☆ پیاوچاک ۱۳۵۹ (۱۲۷۷)

شیخی پیرزۆ: مروفی چاک و شیماندار: «مه بهنو دۆله خه مر خولیت به/ نوشتوری پیاوچاکن له نهفد مه رت به»

[پایانیهانی، کانی مرغان: ۱۹]

لیکدانه وهی خهون (۱۳۵۹)

۵ پیاوچاک باشه. ۱۳۶۰ (۱۳۵۹)

۶ عهجم پیاوچاکه. ۱۳۶۱ (۱۳۵۹)

باوه (۱۳۵۹)

۵ نگه رۆژاخو را بگیری. پیاوچاکیک دهری. ۱۳۶۲ (۱۳۵۹)

۵ ژن نگه لی نهیتمهوه. دۆخینی پیاوچاکیکی بۆ دیتن. ۱۳۶۳ (۱۳۵۹)

۱۳۶۱ (۱۳۵۹) ۵ له حموت زگان به کتکیان پیاوچاکه (همر به نیتوان حموت مندالیک که له دایک دهن، به کیان پیاوچاکه).

دوعا (۱۳۵۹)

۱۳۶۱ (۱۳۵۹) ☐ هه شرت ده گدل هه شری پیاوچاکان بی

۱۳۶۱ (۱۳۵۷) ☆ پیاوخراب

مرۆفی ناراست و بی نیمان.

۱۳۶۱ (۱۳۵۷) ☆ پیاوخراب

خمتابار.

پتیک هاته گانی له چاوگ وهه رگیراو (۱۳۶۷)

۱۳۶۱ (۱۳۶۷) % به پیاوخراب دهرچوون

له چاکه پیک دا خمتابار بوون: «ئه وه سهوه چاکه بهم ده گدل کردن ناخبری نه وهی به پیاوخراب دهرچوون نه من بووم.»

۱۳۶۱ (۱۳۶۷) % پیاوخراب بوون

↑

۱۳۶۱ (۱۳۶۷) % پیاوخراب کردن

به خراپه جوابی چاکه ی که سیک دانده.

۱۳۶۱ (۱۳۶۷) % خۆ پیاوخراب کردن

خۆ خمتابار کردن به مۆزی له سهر که سیک کردنه وه یا وه جیواب هاتن و لایهنگری کردنی: «... حالی کردی بون که له ره نه ناها موخنی کردنه وه نه کهن له سهر وه گولله به برای خۆپانه به بئین وه له حاسه کردن خۆیان پیاوخراب بکهن. جا له بهر شه به میج له له بان نه کهه.»

[کۆزی، ۱۳۵۹، ۱۳۷]

۱۳۶۱ (۱۳۶۷) % له سهر که سیک خۆ پیاوخراب کردن

↑: «مه نه ناها ده لێ: به گۆپی بابیانته تاز به من خۆ پیاوخراب ده کهم له سهر کردان؟ نه کهه بل خۆیان کرد بێ با ملکی خۆیان بهستینه وه.»

[مهممه به له گۆی به پتی ناسر و مالمال]

☆ پیاوخزور ١٣٧٣(١٣٧٧)

١) وه حشی. کیتی: «بازورس تپهلگری، سه رویت و بین خواص! کوتی: این دیوانه ست؟ کوتم: بابه دیوانه ای چی؟ تهی پهنکین پیاوخزور بم!»

[پسوری ناسری: نعل]

٢) به دهنر و بین حیا.

☆ پیاوکوژ ١٣٧٤(١٣٧٧)

بکوز، میرکوز: «لهین شو لکم دلتیختبانوه سقینشخزور و پیاوگوژی ده مهوادمایی به»
[مهایی شمس: بهینی ٧٥ و خه زالی]

☆ پیوامارل ١٣٧٥(١٣٧٧)

پیاری بهوریز و به خودصهت! پیای تی گیشور که له لای خدک ریزی هیه و تهی برده کا: «... ههوت بین دهجه سه تزلان، تیلگه لغان، کن پیوامارلوان/ تهگر تهکا بهم نه گن، خرم دلوومه بین تالی حروسی، حاشا دهکم لهوق دینق نیسلان»

[پایانهای، کانی سران: ١٨٨]

☆ پیاوحتی ١٣٧٦(١٣٧٧)

١) خاوضی تایهتی به کانی به رزی نینانی؛ حوامیزی.

٢) نازایمتی؛ دلزیی: «جا تهوه بهو به پیاوحتی تهقر صهت سوار لهسهر گچینگ دلتی (بهلق) مهایی کج دهستقم؟»

٣) بهینی شوق فرغ و خاتون لستری]

٣) چاکه.

٤) توانای نیزیکاتی کردن.

پینگ هاته کانی له چاوگوه رگیاو (١٣٧٦)

✱ پیاوحتی برن ١٣٧٧(١٣٧٦)

١) → ١٣٧٦: «هللگی ناسری به مالمایی گرت: تهرق برابه! کوتی برابه. کوتی مایی مه برخل له ولایکی دهگل بایی گروبه، تهگر بهتر هیچ پیاوحتی بین و لهسهر تهوق له رلیق مابین، با بهکن بهچین بهین به له تنه دار و بهکن بهین به عهابه لگری هیچ عهیب نه.»
[معموده گنلوی: بهینی ناسر و مالمال]

✱ پیاوحتی پین کران ١٣٧٨(١٣٧٦)

پیاوحتی له دست هاتن: «حسین پیاوحتی پین دهگری.»

✱ پیاوحتی دانوه ١٣٧٩(١٣٧٦)

ولامی پیاوحتی دانوه: «تهوه برابم دملق: خاتون سهوی من دلق، دلی من چه ندی له

نهمانی / به خدای کاکت شو پیاوه تیانم ده دلاهره، شو چاکاته وه بیور نه ده هانی / نه گهر گول
 بوو. گول پاروئیی لږه دکرده حو سالان به کولی خولم به سواری کهره شینی دمه گتیا له و واتی»
 [لاله خن: به پتی برابوکی]

✱ ۱۳۸۰ (۱۳۷۶) پیاوهی کردن

(۱) جوامیزی کردن.

(۲) چاکه کردن: «چون نهال پیاوه تیت کرد و نهویش شو ناپیاوهی ده گله تلو کرد؟ چا
 ده لږ برابیم مه مانگی لږ به دوو ساعات ده لږی ولایگی لږ به دوو پلله ده لږی»
 [لاله خن: به پتی برابوکی]

«به لږی ولایگی چه موره لای قازی و ستمه نهی لهویش وه رگرمه، چا شوچار چیدی
 پیاوه تی ناگه، مالی پښ دینم و ...»

[پرسووی نادری: ده لایهت]

✱ ۱۳۸۱ (۱۳۷۶) پیاوهی به ناری حه ماموره کردن

یان: پیاوهی لسه ناری حه مام کردن. «ماوتای: شهلله له ده شک، تهله له دیزهی.
 ← ۵۱۷/»

✱ ۱۳۸۱ (۱۳۷۶) رهگی پیاوهی هه بیورن

«یه شمورانا که رهگیسی پیاوهی هه بیور و له وه زعی شتیش نار حه دت بهیور، پاره کی
 ورنه گوت.»

[که مال: هه نه ماموره: ب ۲۰۹]

✱ ۱۳۸۲ (۱۳۷۶) لسه مالی خه لک پیاوهی کردن

↑

✱ ۱۳۸۳ (۱۳۷۶) له گدل که سینگ پیاوهی کردن

جوامیزی و چاکه ده گدل کردن.

✱ ۱۳۸۴ (۱۳۷۶) له پیاوهی خستن

ترامای نیزیکایه تی پښ نه مینستن.

✱ ۱۳۸۵ (۱۳۷۶) له پیاوهی کهوتن

نهمانی ترامای نیزیکایه تی کردن: «هه شو حاجی سالحه وه خننگ رانگی دروست کرده بیور
 هه کهسی خواردهای له پیاوه تی ده کهوت.»

[نهمانی: که ماموره: ب ۱۰۲]

«رږ کهسی له برسان موهن، رږد پهاو له پیاوه تی کهوتن، رږد مال له مال بیورن ...»

[هه من: ناریک و روون: ۳۶]

☆ پیاره‌که! ۱۳۸۱ (۱۳۷۷)

وشی بانگ‌کردنی می‌زد: «تنگ به می‌ده‌گی کوت: پیاره‌که! هه‌موو گه‌س ده‌مال‌دا
ته‌خته‌به‌پرپه‌یکی هه‌یه...»

[خمعون نان‌نمخور، هه‌لایه‌ت]

☆ پیاری پیارو ۱۳۸۷ (۱۳۷۷)

پاری راست‌قینه: «مهران به نه‌ه‌نه‌ر و گوپه‌گوپ ده‌درک‌ه‌ت هه‌ی له‌مهرت مرم پیاری پیارو...»
[نهمیری، هه‌لایه‌مهره، ۸۹]

هه‌ ۱۴۱۳.

☆ پیاری ته‌وارو ۱۳۸۸ (۱۳۷۷)

← ۱۳۹۰.

☆ پیاری هوک‌کاتی ۱۳۸۹ (۱۳۷۷)

پارێزێزا، جاسوس: «خودا وای لودره‌ت له‌سه‌ره‌وو، مه‌ی پوو به‌ حیسان، پیاری هوک‌کاتی
گرتیان گرتیان ئه‌ستا ئه‌و حیسانه‌ت بۆ کوشت؟»

[سه‌مه‌دی مه‌نه‌مه‌ت‌گه‌ری، هه‌لایه‌ت]

☆ پیاری حیسایی ۱۳۹۰ (۱۳۷۷)

به‌رێز، گه‌وره‌که‌سه‌ینی و تی‌گه‌یشته‌و: «راسته‌گی چه‌ند دایه‌ک گه‌یاره‌، ئاها گولی کرد و
له‌لایه‌ پێکه‌نینی دا: ئه‌ستا بویه‌ پیاریکی حیسایی، با‌هه‌ بای بزانم له‌سه‌ به‌ی گه‌رای؟»

[نهمین، گه‌مه‌یار: ۱۱۹]

«کوتی: یا به‌ به‌ی خوده‌ به‌روسته‌بێکم ئه‌و به‌وێ به‌هه‌ پیاریکی حیسایی که‌س ته‌مام ته‌نه‌که‌
ته‌م واته‌م له‌نه‌سته‌بێن.»

[قاله‌ هه‌ره‌به‌: به‌یتی شێخ هه‌رخ و هه‌لایه‌ن نه‌سته‌]

☆ پیاری خودا/ خولا ۱۳۹۱ (۱۳۷۷)

عارف، مرۆفی ته‌وارو: «خه‌ری‌زێنه‌... دیکه‌ لایه‌ لی‌که‌مه‌وان، پیاری‌خولا‌به‌ ئیدی.»
[نهمیری، هه‌لایه‌مهره‌: ۱۸]

= کوردیه‌ک چۆ ده‌رک‌یکسی بۆ نانی. ماله‌ لینی و ده‌درکه‌وتن زۆرسان لێ دا.
قه‌ده‌ره‌یا‌یه‌کی پێ‌چوو، کایرا مرد و مه‌لایه‌کی هاته‌نه‌سه‌ری. کایرا کوتی: نه‌نگۆ
کێن؟ کوتیان: نه‌مه‌ پیاری خودایه‌ و هه‌توین لیت‌په‌رسین. کایرا کوتی: نه‌دی به‌
قوربانی خودایه‌، نه‌گه‌ر نه‌وێ‌جاری له‌سه‌ر له‌تکه‌مانیه‌کی نه‌و هه‌مۆ شه‌قه‌م
وێ‌که‌وت بۆ پیاری نه‌نارد و ئێ‌ی نه‌په‌رسیم؟

[سه‌مه‌حوسه‌ن‌رسولێ]

☆ پیاری دهرک و دیوانان ۱۳۹۲(۱۳۷۱)

پیاری وریا و چارکراوه و گزله دستخاترو: «شمن لاتکلیکت بل مروست دهگم له دهری ده
له زینان/ لایه لایه کت بل دهگم مه گهر خودا بزاتن/ ... شمن هالته دهگم بل سه هاند و
ماینه لای، ناره لالا له بل کوستانن/ وره روله شهساردهی خودای بی و بل من به بهره پیاره کی
دهرک و دیوانن»

[شهمو ناننه خولان]

☆ پیاری دهرلهت ۱۳۹۳(۱۳۷۱)

مروچه خوز، کارمندن. کسبک که له کاری نیداری دا کار به دهسته: «قانون هه پیه، شمن
پیاری دهرلهت، هار بلخولم دهرلهت، هه زاری رهگ نوره په خسته دهگم.»

[نسیرو، هوارمه بره: ۳۲]

☆ پیاری گهره ۱۳۹۴(۱۳۷۱)

کسبک که یله و پایه ی بهرزی کومه لایهتی یا حکومتی ههیه.

لیک دانه وهی خهون (۱۳۹۴)

☆ شهردکل، شکانی پیاری گهریه. ۱۳۹۵(۱۳۹۴)

☆ پیاری مهیدان ۱۳۹۶(۱۳۷۱)

خوزاگر له مهیدانی شهردا، نازا و رمشید و دهر گهره: «شه سوار وه ده رکتوتن له زینوان،
مهرد هره، نایبی له هره/ نایب هه نهره کالته هه نهره بله سهری من و توره/ پیاری مهیدانم دهوین
نه پیلان نازنه ره جوهر»

[مان، تۆخه یی موزمه ریه: ۵۹۹]

«شه مه شه پله کورن، بره مهسه لاتن، دهستور و سپیلکن پیاری مهیدانانان نیه...»
[ههستور لاتن بهگ: بهینی لاس و خهزان]

☆ پیاری په کیه که ۱۳۹۷(۱۳۷۱)

پیاوگلی ناسراو و بزارد: «شهج ههوت برای بهو، هه موری پیاری ده پیاو، ساحه پینتور،
ساحه پینتوانگ، هه موری پیاری په کیه که.»

[هه موری لوتکی: بهینی شهج و سهامندن]

«بهان شه گهر برابان کوشتان، شو مور که دهستیان دا هه موری و دهستیان به شه پین کرد. له
مه رکه پان سی و سن کاسیان کوشتن، هه موری پیاری په کیه که.»

[هوستن شهطه: بهینی کاکه سیر و کاکه شینج]

☆ بالاپيارنک ١٣٨٨ (١٣٧٧)

په کي قورلبي و بليندي: «کانتکي لږ پور، کاني کاکه و تلماني مه نشور پور، هر چورامور په کله پور و مديت و بالاپيارنک. نه که نوڅوڅو بهر معلوم دلتاره تاري دخواردموه و ليريمکوت مهوروي دمکوت له بهر دمديت پورمته مه سه ا»

[خه دوزي: بهرني لمر و کوله زم]

«تلماني چاڅو ليدان. بالاپيارنک په هر زېږدا چورنه خوار مه سوري خيز و خړکېږد پور.»
[کمال، شينجه مسمد: پ ٥١٨]

☆ بلره پياو ١٣٩٩ (١٣٧٧)

پياو ډمه کي و نه ناسراو: «چون نه کلېږه مامل ستاره و نه پانېڅخوږه کچه کي بدلتن و پياو سله ماندوږه مه لازمه بل بلره پياو تابن.»

[مدين، چينېکول: ٢٧]

١٤٠٧ و ١٤١٦.

☆ خور پد پياو ١٤٠٠ (١٣٧٧)

«پهک موږ مه لا و شخې خور پد پياو دس مه سهر کرابوږن.»

[مدين، تاريخ و روښ: ٣٦]

١٤١٢ ←

☆ دمه پياو ١٤٠١ (١٣٧٧)

پياو نه کورت و نه دريز، و خاوښ يژن و بالاي ساپارندي: «روښاري ره شه مسمه، چه تنه کي پاريک، رنگي تاره سورک، دمه پياو، دوزي په پهکېږه تنگ مه لده گڼي، تازاپه، پياو.»

[کمال، شينجه مسمد: پ ١٢٢]

١٤٠٣ و ١٤٠٩.

☆ دمه پياو ١٤٠٦ (١٣٧٧)

تابيتي پياو په غيرت و مهر و ږند.

☆ رنگ پياو ١٤٠٣ (١٣٧٧)

پياو و نچوږ و سدن گڼ و بهر م و حديا: «مه موري له پلزيه راني و په گچپار و ره شه مسمه.»

[مختلعي لازي: مه سيد و مرسوس مدين: ٢٠٥]

☆ قده پياو ١٤٠٤ (١٣٧٧)

١٤٠١ →: «بل قده و نه دلسي پياو کي قده پياو/ نه زده بلينده و نه زده نه پيه»
[محمسولتن: پهک. بهرني لاس و طزال]

☆ کانی پیاون ۱۴۰۵ (۱۳۷۷)

کانی بهک که تاییه تی پیاون بووه و بز کاری نار (دست پئناو گیاندن) و دس نوژ
مدلگرتن کذلکی لئ ورگیراوه: «با نلم پتلان له تلوان/ بچن تۆو ههرد و سلوان/ با ژنم
و دگیرنه کۆو/ له سه ههرد و سلوان/ کانی تۆویتی ناخۆه/ بۆم وهره کانی پیاون»
[په پانتهانی، کانی مرادان: ۱۱۲]

☆ کهه پیار ۱۴۰۶ (۱۳۷۷)

پیاری نه فام، پیاونیک که خاوهی ههلسوگرت و ناخاوهی دروست و باش نهم.

☆ کهله پیار ۱۴۰۷ (۱۳۷۷)

پیاری بزارد و ههزن و پایمههرز.

☆ گرده پیار ۱۴۰۸ (۱۳۷۷)

پیاری کورته بالا و خڕه که.

☆ گهنه پیار ۱۴۰۹ (۱۳۷۷)

کسبیک که له ناکاری یاش و تاییه تی به جوانه کان به بهری بی ناچرامیز.

۱ ← ۱۴۰۰.

مه سههله (۱۴۰۹)

☆ پیاری مهرد مالی ناوی، پیاری گهنه مالی بزچیه/ بزچی؟ ۱۴۱۰ (۱۴۰۹)

کهو، باش یا خراپ، پیروستی به مال و سامانی باب تیه. نه گهر باش و شیوا به،
خۆی مال و سامان و سه ره گههتی و نه گهر خراپیش به. هه رچهندی میرانی بایی
به گههشتی به لاری ده کانهوه و له تیری دیا.

☆ گپله پیار ۱۴۱۱ (۱۳۷۷)

خۆل و که نهانز: «کابیهک بهک گپله پیار بوو، (ته کههتی نکه جوان بوو، (ته خهزی له بهک
ده که...»

[په پانتهانی، کانی مرادان]

☆ ناپیار ۱۴۱۲ (۱۳۷۷)

«هه له چکلی ده لکم بهرهم ده ده که ده مهنده ناپیار به...»

[کسبیک، (هه نه سههله به ۱۴۲۳)]

«راپورده به سهره‌رښ په نان و تاروک/ سهر دلمه‌نه‌وښه بل هسور تاپه‌لرک/ له م ژبنه که هر
دمتکه دیت و دهر/ مه‌ریلته‌ی مه‌لرلکه له پښاو تاروک»
[مغزل، چورښه‌کاني خمبام]

↓

☆ ١٤١٣(١٣٧٧) ناپیاری

ناپیاو بوون. له ناکاری باش و تاییته‌ی به جوانه‌کان یې پری بوون.

لیک‌دراوه‌کاني پرسته‌یې و شتوه‌پرسته‌یې (١٤١٣)

☆ ١٤١٤(١٤١٣) نیم‌کړه ناپیاری

نرکی خړ یا حتی که‌سیکی تر به‌جې ښان: «شمه‌جا هه‌دوې‌هاهاخانېشم نه‌پده‌کړه
ناپیاو/ مه‌لده‌ستا خاتون‌گول‌ن‌ری به‌دستی خړی ده‌پښایه‌ده‌ده/ چه‌ندی که‌رلسی ده
مه‌لده‌م‌دله‌ده/ چه‌ندی کول‌چې ده‌کړن‌تمه‌ده‌ده‌ده/ کول‌ده‌رلکی پانچ نور‌لپانسی ده‌کړن‌ده‌ده
پښه»

[خطه‌ دعزې: به‌پشی هر و گول‌ن‌م]

پټ‌ک‌ه‌اته‌کاني له چاو‌گ‌و‌ده‌ر‌گیراو (١٤١٣)

☆ ١٤١٤(١٤١٣) ناپیاری کردن

«... نمرود مارول‌ل‌نه‌ نام‌د‌ده‌کاني خړی ده‌پښنه‌ داری ژاندر‌م‌ده‌... پیاو حق بلې زوریان
ناپیاری له‌گڼل کړه.»

[ککمال، ښه‌جسمه‌ده: پ ١٤٢]

☆ ١٤١٥(١٣٧٧) نیره‌پیاو

«کول‌لکی مڼا و مکه‌وته و به‌چاو‌ن‌نیر و نیره‌پیاو و دلارا و مه‌شهره‌سفرش بو.»
[بدلیسی، شهره‌شماره: ١٨٦]

☆ ١٤٠٢

☆ ١٤١٦(١٣٧٧) په‌که‌پیاو

→ (١٣٩٧): «... دلویان خړ‌ده‌و‌وست، تاوده‌ل‌گول‌ن‌یش په‌که‌پیاو بو.»
[هممدی‌دل‌های: پمینی کاک‌میر و کاک‌م‌ن‌خ]

پیر

نمودی یا نموشتهی که ماویچه کی زور له تمهنی لای دابی: به سال داچوو، به صومر،
به تمدن، کزن، له میژ: «تهامهای کرد هوانیک له ولاندو پوو هوان دوری هه هه خوی
هوانابره سهر هه نهی کابراپه کی وا پیر بیلوه، کلم، رنلنکی سپی وه کورو به لاری به ک
هه».

دوعا (۱۴۱۷)

- ☐ پیر و خمری بی ۱۴۱۸، ۱۴۱۷
- هاتای: هه زار سال بی. صوری چوکت سپی بی. هه هه دریز/ هه هه دریز بی.
- ☐ پیکمه پیر و خمری بن ۱۴۱۹، ۱۴۱۷
- دوعایه بژ بووک و زاوا.
- ☐ پاخولا/ خولا هه پیر بی و جوان بیتره ۱۴۲۰، ۱۴۱۷

جنتیو (۱۴۱۷)

- ♣ پیرکونی ۱۴۲۱، ۱۴۱۷
- (نایه تی پیوانه) ♣ پیری هه زره و جلف.

هه سه ل (۱۴۱۷)

- له بهرگه کانی پیشوودا:
- هه تینسان هه تا جمیله میره بازی به زنجیره، میژدی کرد به خسیره، کمره زگان
پیره- ۲/۶۱۸ هه
- هه بژ/ له چستان/ زستان هه می، بژ/ له پیران هه می، بژ/ له بژان هه می
یان: بژ پیران هه می، بژ جمیلان هه می- ۲/۳۵۳ ب.
- هه پیره له مردنه، جوانه له بردنه، ماله له خراگردنه- ۱/۴۳۲ ب.
- هه خه خوار له بن سهری گای پیره لیه- ۲/۱۷۷ ب.
- هه دار پیر دمیج جارنیک/ جارنکی باز له سهر دمیج
یان: باز له سهر داری پیر دمیج- ۸/۲۱ ب.

* ۱۴۳۲(۱۴۱۷) شموی پیرنکی نهیج پوړنکی نایدیج

پیر. بایه‌خ و زینمنی ماله.

* ۱۴۳۳(۱۴۱۷) پیادی پیر و ژنی جوان، نه‌گمر بترئ دملج گیان

پیادی پیر نه‌گمر ژنی لاری هه‌بوو. دهمین گوی‌دایلی یی.

* ۱۴۳۴(۱۴۱۷) شیر ته‌گه پیر بوو میټش و مه‌گمزی له گرنی دهالنج

(داخ و به‌زاریه له پیر بوون.)! به هوی نه‌مانی هیز و توانا. پیر ده‌سلات و برشتی

لاری نامینن و دهیته گالته‌جاری ندم و نه‌و. یان: شیر ته‌گه پیر بوو پړنی دمی

لج خوار ده‌کاتموره. شیر ته‌گه پیر بوو کلزی یی ده‌گرن. ← ۱۴۲۷ و ۱۴۲۸.

* ۱۴۳۵(۱۴۱۷) شیر پیریش یی هدر شیر، پیر شیریش یی هدر پیره.

* ۱۴۳۶(۱۴۱۷) گا دملج: له حمیني کمرئ پیر بووم

انه‌گرجی نمرکی جوت کردن له‌نستزی گایه. به‌لام ناهیلن چاوی به خهرمان بکه‌وی.

که‌چی کر، همتا نمر کاته‌ی که خهرمان له‌گورئ به نه‌وه له دوری خهرمان لاناچی و دان

همین ناپخوا!! نمرک و زه‌حمتی کارنک له‌نستز بوون و خیر و دس‌کمونی شو بو

که‌سینکی تر بوون.

* ۱۴۳۷(۱۴۱۷) گورگ ته‌گه پیر بوو به که‌ورنشکی دملج خاله

← ۱۴۳۴.

* ۱۴۳۸(۱۴۱۷) گورگ ته‌گه پیریوو دهیته سؤ‌ده/ مه‌خهری سه‌گان

«هدی وسانه‌زلی ده‌فام! نه‌وه که دملجن گورگ نه‌گمر پیر بوو دهیته سؤ‌دهی سه‌گان به هیچ

چور راست نه‌ه.»

[کمال، شپځهممه‌د: پ ۹، ۱۰]

← ۱۴۳۴.

لیک‌دراوه‌کانی پرسته‌یی و شتیوه‌پرسته‌یی (۱۴۱۷)

* ۱۴۳۹(۱۴۱۷) نه‌ ئای پیری

«ناناتای پیری مالت خرا یی! هه‌پف که بل‌خولم له‌خولم پاتایینم همرگا که بکه‌سه‌ه، بل‌خولم

ناتوانم...»

[کمال، شپځهممه‌د: پ ۹، ۱۲]

* ۱۴۳۹(۱۴۱۷) تینسان/ پیاو تا ناول دمیج پیر دمیج

نه‌قل به‌ره‌می نه‌زموونه.

- ۱۴۳۰ (۱۴۱۷) ~ به تهمین جعیلی به ناقل پیر
 مروئی کهنه منی ناقل.
- ۱۴۳۱ (۱۴۱۷) ~ بهار پیر یوو
 ناخروئو خری بهار مرون.
- ۱۴۳۲ (۱۴۱۷) ~ پیر له پیری مهروانه، له ههول وداوی بهروانه
 گریگ ترابایی و ناستی ههول و تن کوشانه، نهک ته من.
- ۱۴۳۳ (۱۴۱۷) ~ پیری ناخروشم
 ← ۸۴ / ن.
- ۱۴۳۴ (۱۴۱۷) ~ پیری دهرمانی نه
 ← ۱۴۷۷ و ۱۴۸۸.
- ۱۴۳۵ (۱۴۱۷) ~ ته ماح و نارمزو ده نینساندا پیر نابن
 ته ماح و ناوات دور هادویی ههمیشمین.
- ۱۴۳۶ (۱۴۱۷) ~ ژن وهک گوله، جیی خوش ییج پیر نایی.
- ۱۴۳۷ (۱۴۱۷) ~ ژنی پیران وهکو میران/ شعوی وهکو نهسیران/ په خسیران.
- ۱۴۳۸ (۱۴۱۷) ~ ههولاد له دایک و بایی پیر نایی
 ههولاد له همر ته من و ههولومهرچیکدا یی له لای دایک و باب همر مندا له و پیروستی
 به لاوانتموه و چاوهدیری ههیه.
- ۱۴۳۹ (۱۴۱۷) ~ خودا بینوسج، قهلم بکا کار/ ژن بۆ پیاری پیر، کچ بۆ ههروکار.
- ۱۴۴۰ (۱۴۱۷) ~ سهری کیری لی گیر دهکم، ده ههمانی دا پیره دهکم.
- ۱۴۴۱ (۱۴۱۷) ~ مردن پیر و جوانی نازانی
 ~ ۱۴۴۳.
- ۱۴۴۲ (۱۴۱۷) ~ ههتا پیریگ دهمری، سهت جوان دهمری
 ↑
- ۱۴۴۳ (۱۴۱۷) ~ ههتا جعیلی بلموپی، نهگمر پیری شی وهگمری
 ~ ۱۴۴۱ و ۱۴۴۲.
- پتیک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (۱۴۱۷)
- ~ پیر بوون ۱۴۴۹ (۱۴۱۷)
- تیپ کردنی ته منی لاری.

لیکدراوه کانی تر (۱۴۱۷)

له بهرگه کانی پیشوودا:

ع باپیر-۴۵۳/ب و ۴۵۴/ب.

ع باب و باپیر-۳۱۴/ب و ۴۴۱/ب معنا ۴۴۳/ب.

☆ ۱۴۱۴(۱۴۱۷) به پیرمیری

به پیری، له کانی پیری دا: «... ټولستان وا به مری پیری پاش بیست و نه و نه سال
لیکموری و هلمپان و تامه نوللی په کترمان مدینه ده.»

[بدلوسی، شمېرمنه: ۱۶]

← ۱۴۴۷.

مه سول (۱۴۴۴)

* ۱۴۴۵(۱۴۴۴) به پیرمیری کد لاش می کړی؟

(کرداری نم مه سله به ناقصت و به مېهستی شویژدانانی زیاترگزراوه.) له کانی
پیری دا دستېن گردنی کاری گوره یی کد لک.

* ۱۴۴۶(۱۴۴۴) به پیرمیری کد لاشه کړی

↑

☆ ۱۴۴۷(۱۴۱۷) به سړی پیری

← ۱۴۴۴.

☆ ۱۴۴۸(۱۴۱۷) پیرایشوکه

گیانفرنگی چوونکی بژده، پنی زده و سر و زاری دو چنگالی هیه. لمېن خاکی نه وم.
له سر رنی چردانه موری ورد، لانه به کی وهک راحتې ساز دهکا و خزی له بنه ده
دهشارته ده. کانتیک میرو یا گیانفری دیکه ټنگه موی. هاتنه دوری زده مته و نویش گورج
خزی پنداده و دبیانه بن خاک و دیخوا. پیرایشوکه، داپیراکه، پیریشوکه،
پیریشک، داپیریشک.

[نننه و نازبه، ۲۰۰۵: ۱۹۹]

← ۱۴۸۴.

☆ پیرمیاب- ٤٥٨/ب هفتا ٤٥٩/ب. ١٤٥٤(١٤٥٢)

☆ پیرمیراز ١٤٥٥(١٤٥٢)

(١) براری پیر: «لین گریه منی مالویران دی قاسپی کوی، سدنلی گوتن... سدنجان دهگل ترکی پیرمیرازی»

[هلقه صولای کولون: حمران]

(٢) میردی پیر و ناشیوا: «جا وره خودلاندی میری مزن لیرول بکا شو ناسک و نهچیم و لیرول و مه ناملق/ شعیق ده سنجاری شعیقده مدین شو پیرمیرازی ما چلقن دهنالی»
[کاسر زاله: کازیزه]

← ١٥٤٣.

دهسهل (١٤٥٥)

* دهستان له من خوازی و چاران له پیرمیرازی ١٤٥٦(١٤٥٥)

له نیش و کاردا نازا نهیون.

☆ پیرمیدایک ١٤٥٧(١٤٥٢)

دایکی پیر: «سه رلیکت بهمن دهگرموه شوانی/ سه رلیکت بهمن دهگرموه شیخه لی و میری/ شاییه منی ده مولات متنامره تیرمگانه/ له بل پیرمیدایک پیرمکه دهگرموه باره شینجی هه روهی»
[سولیم بایزیدی: بهمنی شیخ فرخ و هاتون کسشرا]

☆ پیرمهدگ ١٤٥٨(١٤٥٢)

(١) سگی پیر: «پیرمهدگ له بهر میری/ هه چهلقت دیت ره ده میری/ شمن نازانم بلجی له له رخی بیچاره و مه نولوم له شیری؟»

[هوسن شعفه: بهمنی شیخ فرخ و هاتون کسشرا]

(٢) وه کردو جنیز بژ مرؤفی پیر دهگوتن: «له دتو شقار کانا خولیه یک بهو/ هه جهب نانی خول و پیرمهدیک بهو»

[مهن، بارگه: ٢٣٧]

لنک در اوه کانی رسته یی و شیوه رسته یی (١٤٥٨)

مه پیرمهدیکی بژ خودای به خیر دهکا ١٤٥٩(١٤٥٨)

بژ پیاری ژنانه ز دهکار دهگرتی.

☆ ١٤٦٠ (١٤٥٢) پیره شموئن

شموئنی درمگ. ۱ ← پیتی ش (زیر نیرتکی شموئن).

☆ ١٤٦١ (١٤٥٣) پیره کمر

۱۱ کهری پیر.

۱۲ ۱۴۵۸ →: «گورنی چهندها تمانی/ وهک فاللور پرو له شانی/ له خیره تیج دهره پری/ وهک

گولسهگ دهره پری/ وهک پیره کمر نمزه پری»

[هوسن شمشه: بهینی ههتیم]

دوعا (١٤٦١)

☐ ١٤٦٢ (١٤٦١) «مهرگی بی! بهینی مهر وا بن و مهر واولیج بهسهری/ مهر وا بهوشوالووت و بهینی بن

مهر پهلوی بهشته به سه پختی پیره کمری»

[هوسن شمشه: بهینی کاکه سیر و کاکه شلیخ]

! هاونای: یاخودا بلخوی مهر پیاده و رستی سوار یی.

مهسهل (١٤٦١)

≈ ١٤٦٣ (١٤٦١) پیره کهری چیمدن لی خورشاتوو

که سیک که له شونیک زور ده سینیتهوه، و به قهرل دمیچه قینیتهوه.

* ١٤٦٤ (١٤٦١) کاران کارکرده، گانان پیره کمر

نیش دمی بفرشته دست مروقی کارزان.

لیک دراوه کانی رسته یی و شیتوه رسته یی (١٤٦١)

≈ ١٤٦٥ (١٤٦١) پیره کمر و زهنگوله ۹ - ۱۸۸۳ / ش.

≈ ١٤٦٦ (١٤٦١) پیره کمر و قهراسه؟

↑

≈ ١٤٦٦ (١٤٦١) دلمنی پیره کمره تووکی بهرداوه!

تایبیتی بارجهی کرلکه لی مهلبوو: «تازو تمولی گورانی کردیم بو، کموله اتولیکی گانزلام

کریهوه دهکرت پیره کمره تووکی بهرداوه»

[پرسووی ناندی]

☆ ۱۴۶۷ (۱۴۵۲) پیرمه‌ری

مه‌ری پیر.

مه‌سه‌ل (۱۴۶۷)

* ۱۴۶۸ (۱۴۶۷) دنیا عه‌مری پیرمه‌ری‌نگی

ژیانی دنیا کورته. I ← ۲۰۴۹ ن.

لینک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و شتیه‌رسته‌یی (۱۴۶۷)

مه‌ وه‌ک پیرمه‌ری سه‌ری خزی کریمه‌ه ۱۴۶۹ (۱۴۶۷)

له‌ کاری پرگتسه‌ خ‌ روزگار کردن.

پیتک‌هاته‌کانی له‌ چاوگ‌وه‌رگیراو (۱۴۶۷)

* ۱۴۷۰ (۱۴۶۷) هومری پیرمه‌ری‌نگ مان

له‌ مردن نیزیگ بوون: «ئه‌و دنیا به‌ بۆ میه‌گه‌س مه‌ئا سه‌ر نه‌ماوه‌/ ئه‌و حوکه‌مانه‌ی ئی منه‌،
بام‌ هومری پیرمه‌ری‌نگی ماوه‌/ مه‌کا له‌و سه‌مه‌ری نه‌گه‌راوه‌ دوراوه‌/ ئه‌من به‌ یه‌ن مۆزیه‌ قه‌ت له‌
خ‌لم نابینم‌ کام‌ و گاره‌»

[ئهممه‌سی لوتلی: به‌ینی مۆ و مه‌ئا]

I ← ۱۶۸۰.

* ۱۴۷۱ (۱۴۶۷) به‌رخ‌ی پیرمه‌ری

(۱) به‌رخ‌ی مه‌ری پیر: «ئه‌وه‌ له‌خ‌ۆله‌م ده‌لق: ئه‌ی به‌رخ‌ۆکم به‌رخ‌ی پیرمه‌ری/ ده‌ره‌به‌سی
سه‌رلگت له‌ وه‌مه‌زار مه‌ری گه‌په‌»

[۲: به‌ینی شۆخ‌ فارغ و خاتوون ئه‌سه‌ری]

(۲) ← ۲۷۲۴ ب.

☆ ۱۴۷۲ (۱۴۶۷) پیری

بارودۆخ و حالته‌ی پیر؛ پیر بوون.

مه‌سه‌ل (۱۴۷۲)

له‌ به‌رگه‌کانی پێش‌روا:

ع‌ ناخ‌ری پیری جۆ به‌ ئیری - ۶۸ ن.

ع‌ به‌ر زۆی پیری کوم‌ گۆچانی ده‌ستی بۆ بایی - ۳۰۸ ب.

* پیری و هزار عیب ۱۴۷۳ (۱۴۷۲)

(وگور شوخیش دهگوتری) I ناسایی بونی نهخوشیی و هتسینگ گرنسی وک
فهراموشی لهکاتی پیری دا.

* پیری و فلقیری هردووم به گیری ۱۴۷۴ (۱۴۷۳)

هردووک ناخوشن.

* خویهکی پیگیری به شیر، تهرکی ناکدی به پیری ۱۴۷۵ (۱۴۷۲)

» ... کاتیک که زانیان رنگای نم پیاوهی به عملهصوت و دژواره و زور هستم و پرنازارد
گورج کموته سهرهغای تهلار و ژبانی ناوشار و وک پیرژنگه به دهردی پار چومن و دایانهوه
سهرشوپ و رنگی بابو پیاوران که ژبانی تژکمری و دور له دهردی سهری به، له گوردهرای
خوسان دلتین: خویهکی بگری به شیر، بهری نادهی به پیری ... »

[بدلیسی، ههرهغنامه ۳۹]

بان: خوی شیر ههتا پیری. خویهک گیرا به شیر، تهرخ ناگرئ به پیری I.

← ۱۵۱۷/۵.

* دار به شلکی دانیه به پیری دانایه ۱۴۷۶ (۱۴۷۲)

← ۲۵۰۶/۵.

= نیشان به هیچ لهمری به پیری دهری ۱۴۷۷ (۱۴۷۲)

← ۱۴۳۴.

= دهرسانی پیری مردنه ۱۴۷۸ (۱۴۷۲)

← ۱۴۳۴.

پیکهاتهکانی له چاوگوههگیراو (۱۴۷۲)

* به پیری فیره پلاو خواردن بوون ۱۴۷۹ (۱۴۷۲)

← ۸۹۶.

مهسهل (۱۴۷۹)

II نیشان/ پیاو نهگه به پیری فیره پلاو خواردن بوو دست بژ گرتچکدی دبا ۱۴۸۰ (۱۴۷۹)

نهگه لهکاتی خزیدا فیزی نیشیک نهی. دواتر فیزی نایی.

لیک در او ده کان (۱۴۷۲)

☆ ۱۵۸۰ (۱۴۷۲) گز چانی پیری

نهری که نه کانی پیری و بهک که متهی دا ده هانای مروف دی.

☆ ۱۵۸۱ (۱۴۷۳) پیرزن

۱) ژنی به سال دا چرو که له نه دبایانی زاره کی مرکربان دا، به زوری، رولی مهنی هبه و خریکی ده لالی و شیتانی به: «پیرزنک دور مانگی چوروی، هاله بن خاوی پای خه زان کونی: گولی بته به پای له پال پای خه زان ناپه تهریق و نه مشه معور تان کران:»
[همه منی به پختن: به منی لاس و خه زان]
«پیرزن ترچار سی سال زو کونی: شهرت به شهن نه چهره، هه تا ترلی له به ره هاد نه که مبه.»

[نه همه منی لونی: به منی خیرن و به هاد]

«پیرزن گویا و کونی: نهی به ره هاد به نجت به پای/ ناخر ختی وا کاری دنیا به/ بهوا ریخی من بلورق نه پای/ نهو کاری گوروم لهت نه دبای به/ شهرتی خرق چو به پای نه پای»

[همان]

«... که نیماسی همه نه لهو سه خرای به شو ماله ی دیوس گریو (کره پری) به ژنی و بهر دور خه ولادنه ی لهو سه خرای به مهورنه نه له ته پاف کوی له پالی له پدنگه به پیرزنکیان ساز کرد. نارمپانه کن ژنی نیماسی همه نه، کن گرله نداس، کونیان: شهتر هینه لایکی شلخه ننکی، لهو چله هزل و بیابانه ی دهگل نه درله نه ی بل ددیگوزنه یی همه ی خوت و جوانی خوت سرف کرل به هیچ و خرابی...»

[پرسول خه موع: به منی همه نه و کولندام]

«پنی گوت: ها! دلیه پیرن نهو ی بل دیار نه پری؟ کونی: به لایمی بلو دیار نه پری نه من میرنم به پری. کونی: میرن که کوی؟ کونی: به لایمی میرن که کم پیر به کونه میرن که کوی. هانن نه نه نگوستی له ی بل نارموری گوتی به نه که لم بیکه به نه لید گره به.»

[همه منی به پختن: به منی لاس و خه زان]

«... له پاشان گره نه که ی پنی گوت به پیرزن: پیره به نه همه دناغای مریا بکیره، سبه پنی پیره بهر کانی دوا ی توی بکا...»

[همان]

مه‌سه‌ل (١٤٨١)

نه بهرگه‌کانی پیش‌رودا:

ع لی خۆت بردوه له گه‌وه‌ی، چت له پیرزنی ده‌وی؟ - ٢٣٩٥ / ن.

ع پیرزنی ئه‌و زه‌سه‌نی خۆیان خسته بهر بایه، شه‌ری من و تل ده‌که‌ن
هی / لی خۆیان وه پیر نایه - ٢٠ / ن: «جا هه‌ر له پامان له‌سه‌ر خه‌وه‌ن /
سه‌ره‌مه‌لی پهلۆنان / له پهلۆنی نه‌ ئه‌ولا / ده‌که‌ن لایه‌ی من و ئایه / ئه‌وان هه‌ی
خۆیان وه‌ به‌ پیر نایه»

[خه‌ر ماله‌ی: به‌ پیر خه‌وه‌ن]

هه‌تا به‌خت به‌و یار، نه‌سه‌للهر و هه‌زار سوار / نه‌گه به‌خت نه‌به‌و یار پیرزنیگ
و ناله‌دار - ٢٥٠٤ / ب.

* گه‌وان به هه‌وه‌ی سواران نه‌ده‌گه‌راوه، نۆری چه‌له‌چه‌لی پیرزنی به
نیشک که به گه‌وره و به‌هه‌زان نه‌کری. کوا به چه‌وه‌ک و لاه‌زان ده‌کری؟

لێک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و ئه‌وه‌رسته‌یی (١٤٨١)

له بهرگه‌کانی پیش‌رودا:

ع پیرزنی ده‌وی: خه‌وا به له ده‌نی مه‌مه‌ده‌یم به‌کی له ده‌نی به‌یانان نه‌کی
- ٢٥٠٨ / ب.

ع سه‌ره‌ان نه‌به‌شیم / نه‌به‌شیم سه‌ره‌شان به‌ ئه‌وه / به‌نگه‌ر باش نه‌، به‌
پیرزنیکی شه‌لی قه‌له‌ی کارنه‌که‌ری بارنه‌به‌ری هه‌شتین له ده‌وت جی
مه‌له‌جه‌راو باشه - ٢٦٤ / ب.

ع پیرزنی وه‌ره ده‌وی، کوه‌یان گه‌شتی به خه‌نه‌جه‌ری
مه‌ندال و نه‌سرای گه‌نه‌وه‌ی نه‌م به‌نده، به چه‌که له کوه‌ی پیرایشکه ده‌وه‌شیم و
ده‌به‌نه‌ده‌ری.

ع پیرزنی فه‌ره‌اده‌که‌ر

(ئه‌و پیرزنی که به‌و به‌وه‌ی مه‌رگی فه‌ره‌اده‌). پیرزنی قه‌لاری و ده‌وه‌شیم.

ع پیرزنی نه‌جه‌ره‌ی سه‌ل‌زاو

«پهلۆنی نه‌جه‌ره‌ی سه‌ل‌زاو ده‌سته‌یان که به گه‌وان و له‌خه‌ن ده‌ن و سه‌نگه‌ن ده‌ن...»
[مه‌مه‌ده‌ی لوتکی: به‌ پیر خه‌ج و سه‌مه‌ن]

«له لایه کی دی، پیرلانی تر جاسی سالار تا گایان لایه یو، چون بول بر لکاتی خه جویان گناره.»
[پیشور]

← ۱۶۱۴ ب و ۱۶۸۴.

۱۶۸۶ (۱۶۸۱) ده دلی پیرزنی دلی پرزوه

← ۱۶۸۵ ب.

پینگ هاته کانی له چاو گوهر گیراو (۱۴۸۱)

✱ وهک چالی پیرزنی لی کردن ۱۶۸۷ (۱۶۸۱)

کرده/ کردانه چالی پیرزنی: ناشکرا کردنی نیورنیشانی کهس یا شورتیک به کورتی
کزد و رمز و شتی لهم بابته.

= "خه مه" ته پل کورتی مهنگوران بوو. پوژینکی مهنگور به دی به کیان دادا. پیرزنیکی ۱۶۸۸ (۱۶۸۷)

فه قیر دور به دور خه مه ی ناسی. بیدمگینکی بانگی کرده گه لینگ و کورتی:
خه مه به بابته دم به رمز! کره له داری دنیا به له چاله جزوی بن نمو ته لاغی پتر
شک نابم. دبه ره شو کهوشانهت مرم نه پللی کهسی تخورن بی. وللا خه مه.
کپرچی بهیانی. له سر چالی پیرزنی ته پللی لی دا و کورتی: مهنگوری نا! نه وه
چالی پیرزنی به کهس هقی نیه دمستی لی دا. نه ما به قوربانو به ولاغانشو برسی
مه کمز!

[مه به دوشن رسولی]

لیک دراهه کانی تر (۱۴۸۱)

له بهر که کانی پیشوردا:

ع شیر ی پیرزنی - ۱۶۸۵ ب.

☆ پیر پیرزنی ۱۶۸۹ (۱۶۸۱)

ژنی پیر و کورت به مرست: «دهیکوت بابه کهی باهم لی مه ده لاف و گه زلفان/ لسه ی نه
پیر پیرلانیان شیتیار لکیان له کله من نیه»

[عه لی خه مسی به پللی لاس و خه زلف]

«دملج: برله وهه پپاری چابه، خهون هه یی بول نییه، لسه ی پیر و پیرلانیان، با وه نوی
کارویاری خلمان کهون.»

[مه محمود گه ناوی به پللی ناسر و مالمال]

☆ ١٤٩٠ (١٤٨١) **سرمای پیرزن**

♣ ١٤٩١

☆ ١٤٩١ (١٤٨١) **کبری پیرزن**

برستی به له مرؤفی قایم کار و لا پاریز.

☆ ١٤٩١ (١٤٨١) **وشتری پیرزن**

سرمایه کی حومت پوزده له ٧٠ هتا ٢٦ ای رسته مته.

باوه (١٤٩١)

♣ ١٤٩١ (١٤٩١) **وشت هتا** سرما دانیه بهران ناگرئ. پیرزن که ده مانگی رسته مته دا، بههزی خوش

بوونی هدا، له بهران گرتنی وشته که ی ناهرمیند دینی بههزی بارینی بهفر و داهاتی

سرمایه خلعتی نه حومت ویه وشته که ی بهران دهگرئ و دبووریت مته.

☆ ١٤٩٢ (١٤٨٧) **پیرونیختیار**

پیر و پدک کبرته: «بهان شه سق مانگه من خه بهری مال و مدقلم لی قه مبره/ شه چا

بوو خودا رده من به پیر و نیختیار، من کره/ له نوز رده ی ترم مه پامی لاسی به صاحب

کرده به»

[ههلی شمس: بهینی لاس و خه زان]

«له مینت کردم ده به مبره/ خولی منیا بهم له مبره/ وا خوت نوه نه فشانم/ ده سکت باو لاله صر

ملان و ده زانم چاره مسالانم/ نیختیار و پیری نازانم»

[نهمه منی لوتلی: بهینی شخی سه نعان]

☆ ١٤٩٣ (١٤٨٧) **پیرمیرد**

«بهی بالی شک و شه لاله/ بهی زانم ده چوین له مال/ پیرمیردان کاله کاله/ برسی ده بوین شه

منده»

[خدر بالوز: بهینی مرؤت]

☆ ١٤٩٤ (١٤٨٧) **دایپیر**

نمنک، دایکی دایک و باب.

مه سسل (١٤٩٤)

١٤٩٥ (١٤٩٤) ✕ بز شیردا، بز داییردا، داییر کلک ترم ویدا - ١٩٠٤ / ب.

لیک دراوه گانی تر (١٤٩٤)

١٤٩٦ (١٤٩٤) ☆ داییره

«داییره مه زلت تکره په و به لکو مه زلی په نه سه حره/ سه ری مه زلت بهینه به لوریا نی
سه ری به»

[نهمه سی لوتی: بهینی مبر و ویدا]

← ١٤٩٤.

١٤٩٧ (١٤٩٧) ☆ گای پیر

مه سسل (١٤٩٧)

١٤٩٨ (١٤٩٧) ✕ ختی خوار له بن سه ری گای پیردایه

← ٢١٧٧ / ب.

لیک دراوه گانی رسته یی و شتیه رسته یی (١٤٩٧)

١٤٩٩ (١٤٩٧) ✕ ده لئی گوشتی گای پیری خوار دژ/ خوار دوه

گوشتی گای پیر زگ چرونی پیومه. ۱۱ کمیک که زور زور ده چته سه ر پشاور.

١٥٠٠ (١٤٩٧) ☆ گزله پیر

«نهمه مبره خورشکه پیر/ ده سنی ده نا له بنه یی شیر/ دایره ده پنا په گزلی پیر/ دایره ده پنا په
گزلی سه ر/ گزلی پیری به دهنه ر/ شو مه لوه یی مال لکرا/ ده یکم به لوریا نی سه ر»
[خاله سوور: بهینی نهمه سه نه]

«کزیږ را ده کا ده گهر/ بهمه سه ر پلی گزلی پیر/ به منی به خفه ده زگهر»
[مرویش نامه ند: نهمه سه نه]

← ١٤٦١.

پیشواز، بژ. ۷۱- ۱۵۸۶.

(۱) حالی حد رشت و شونتیکي ناخوژن. «خاوژن: «پلاژیکي کوئی: شپترکه! نلد پيس و دلونیم، وده ناگاپکت لو مه پي بین هتا ناویکی به خومداندگم.»

[پایانپانی، شمعیانی زارمکی متالانی موکریان: ۱۶۸]

(۲) ناپاک: «ره گرو سگ مورچه‌ای کرد لپی، پیا هاور و داد/ پوسی پوسی چود بل دار چه همدمی پوی هاد»

[عزیزی گریه‌موروی: بهی بی سسبازا]

(۳) پیناموروس و داوژن‌پس.

(۴) هیلکی نیویگن و خرابو.

(۵) خراب و پین‌کلیک: «پولین و متیولاری کورت، چن که‌لپای ش مورخه و صغ خهت ش لپی به زوموروی چمی لایکی لیره‌د کرد و به لای ویره‌ی دنا، و گرو چمی ش لمان شگر پوی‌ی‌ی‌ی، دلی به‌قمرای... لایکی لولای وای وای لیکر شتی و پيس و به‌قمر شپور.»

[موسین شطه: بهی مژ و ودا]

(۶) گول: «وا ده‌مورج مه‌مده‌ی ناژلرا کالریکی نلد خه‌سپی/ شتور ده ملانت گویج پيس، پیم وایج لیم ناترپی»

[موروش حصن: بهی مه‌مده هه‌نیه]

(۷) خیجاو له کایه‌ی قهره‌ریزدا. «پیشی ق (زیر نیرکی قهره‌ریزدا).

(۸) چاک، خوش (تمیلا له زمان هه‌پسه‌ی حلیک و له پستی گوزانی بیژاندا ده‌گوتی).

(۹) زور، چاک: «... له‌پسه‌ریه‌ن‌لته‌دا هه‌پسولکه‌ریه‌پاسم لیمان‌کوتیه هه‌ن‌ده‌لچان، شتی رانامه‌ی القوده‌ی دنا نیسپاتی بکا کورد پنچونه‌ه‌ه‌پن، پيس به‌گن‌لچوم.»

[مور، چشتی‌مور: ۳۶۱]

«... ده‌گولی ریخته، که هه‌ن‌ده‌ی گوتی: پيس ده‌ستی‌پیم، تا به‌ریه‌ی ماله‌ی چم که نلد موروه له ده‌ریک شته‌کاتی لیره‌ریگنم و ملچکی لیس و گوتی: سپاس، ده‌ریکی دلخست و...»

[پیشوو، ۳۶۱]

«... ده‌رامه‌ی لکی نلدی مه‌پو، به‌لام پيس لیره‌قورار بو.»

[پیشوو، ۱۶۸]

«شویچار روی کرده ناچار که به‌ریه‌ستی سه‌پیدا‌های نامیدی بو، سه‌پیدا‌های نلد‌پس شکاند.»

[بدلیسی، علم‌مفاهمه: ۵۱۰]

- ١٠) خراب: «لو به زېږه زمه دا ميرلې به تلېس پېسيان به سره مات.»
[پدېسې. شلمه مخامخه: ٣١٤]
- ١١) ناخوښ: «مه لاشه که ې دلچرپايو، بل ساريلکې پېسې لږ ده مات.»
[پنځوو: ٢١]
- ١٢) کز و چورکه و ناشيرين: قرغن، نابورته: «...گارېان و پوره ې گيتپاوه، هاتره له ولای مالان: پټکې پېسې پوځل ځوې ده ېن گولڼې نابور تيرلکې هاروشت له پلې لاسېدا.»
[مهالې شمېسې: بهنې لاس و همزال]
- ١٣) خاړنې ږواله تنې دزږ و ناشيرين: ناحهز: «که ماشاي گره مارلکې پېس په مارلکې جوان ده کهوت.»
- ١٤) ناشيار: ناجران: «لو په پته دا چارچار گرېالېک و که سټکې کهوتپوه: چنډو پېس ده سرې و شهې گرېپتر ده ېن.»
[شمېرې، ميوزا: ١٠٤]

باوه (١٥٠٢)

- ١٥٠٢ (١٥٠٢) ◇ نازنک (چوم و جوگه و...) که ې توانې حمرت د نکه کښه لان ده گدل ځوې بهرې، پېس نايې.

جنيو (١٥٠٢)

- ١٥٠٢ (١٥٠٢) ♀ «دهلې: مخنيای نامزلې سولې په سترې گره: کړنې: ووره هه تپوه پېسه پټلې که و.»
[لاه شمېرې: بهنې دېخ لمرخ و خاتون ناستې]
- «کړنې: دله په لورېانت به تپوه له رخې نامزله، يا به جنيو ته مخلېن: کړنې بهې که تپوه پېسه ته تل چ کات بهر هه تپوه؟»
[پنځوو]

مه تهل (١٥٠٢)

- ١٥٠٥ (١٥٠٢) ♀ به خاړنې ده ېن، به پېسې ده سرې
- بهر
- ١٥٠٦ (١٥٠٢) ♀ به خاړنې ناخوړې
به پېسې ده خوړې
- بهت
- ١٥٠٧ (١٥٠٢) ♀ سدرې پېسه و قوونې پاکه
- که سک

۳ قتلې نارو ۱۵۰۸(۱۵۰۲)

کلیلی داره

پاک رڼی

پیس به دواړه

- ۸۰۳ ش

مهسل(۱۵۰۲)

له برگه کانی پشوردا:

۵ نارینکې پېژنې به پیس، ستان پېژنې به پاکی هر له دواړو پیسده کی

دمروا - ۹۱۷ ش.

۶ بهر به زاری سی پیس نایم - ۲۴۸۵ ب.

* پیس له پیسې دهالې ۱۵۰۹(۱۵۰۲)

← ۱۸۸ ش.

* چرمه که پیسه، دغا مهلهوانی چاکه ۱۵۱۰(۱۵۰۲)

ماونای: نارو به دغا مهلهوانی چاکه.

* خودا پاکی به دم پیسده نادا ۱۵۱۱(۱۵۰۲)

خودا مروڼی پاک. له زولې مروڼی ناپاک ده پارتی.

* کراینکی پلری به پیس؛ ستان پلری به پاکی هر له دواړو پیسده کی ۱۵۱۲(۱۵۰۲)

دمروا

← ۹۱۷ ش.

* میث/ شتی پیس له شتی پیس دهیشی ۱۵۱۳(۱۵۰۲)

ماونای: نه پری گول شاق به داری ژمنه مروه - ۱۸۸ ش.

* نفروسی پیس وشری ده دیزه دغی ۱۵۱۴(۱۵۰۲)

(نفوس: نه فر؛ زات و سروشتی هرکس یا هرشتیک.) | نیشاندهری ناستی

کاریگره یی چاو یا نه می پیسه که دغوانی وشر تا رادی ده دیزه چوون چورک

بکانهوه.

لیک در او دکانی رسته یی و شتو ده رسته یی (۱۵۰۲)

۱۵۱۵: (۱۵۰۲) ≈ پیس به پیس دهچی

خراب به خراب دفعه تری.

۱۵۱۵: (۱۵۰۲) ≈ پیس پیس

وشدی سیرمانه: «دق شاگری تری به روه، شو له بهر تاگره که روه مستوره، پیس پیس

پیر ده گنخ.»

[که مال، کینه به منده: پ ۱۶]

۱۵۱۶: (۱۵۰۲) ≈ تدهماح پیسه

← ۱۵۱۸.

۱۵۱۷: (۱۵۰۲) ≈ تدهماح / شو تدهماحه شتیکی پیسه. ↓

۱۵۱۸: (۱۵۰۲) ≈ تدهماهی دنیا به پیسه

۱) له کاتی دیتن یا بیستی بن نه مده گی، لیکه یون یا حبه نندی که سینگ به هزی مال و سامه ده گوتری: «هزانه به حوکمی پور لیکه، تدهماح که فلان لیکه، کار لیکه وا ناکا بانه ره له تدهماحان پاهای و ده گلی به هه یون. به تر و به خالندپاهای لیر ده من، تدهماحان پاهای ده شک و له به بن ده من. دلین: وه نهران! فکری چاکه. کاهه زکی یو خالندپاهای ده من و سن. خالندپاهای برانی تدهماحان پاهای یو. شوریش زلده هاشیره تنگی قوری و چه سور یو. تدهماهی دنیا به پیسه. به تدهماهی دنیا به، خالندپاهای هله ده مده تن.»

[محو لا سحر خور یو: به منی خار مدهماحان پاهای]

۲) پیوستی یون یونی حساب و قازانج و زمردی نهران دوو که سی خرم یا زور دوست:

«دهما زوریه ده گد کاکت حسابی خزان بکمن و لیکه منره، تدهماح پیسه، سه پنی هه زار

دل هشتیان لی به مندا دهی.» ۱ ← ۹۶ / ۲.

۱۵۱۹: (۱۵۰۲) ≈ دار لیکم / دار لیکه، دار لیکه، ... به ده مستویه هه دهو سهری پیسه / گروای

«میزانگان! نه خورقند موار کورده، به لام بهرا بکه نه تله له جیانی من بای ده پویه چت،

سه رلوان و بناروان لی گیرایور، دار لیکم به مستوره یو هه دهو سهری پیس، کس نه بهرو مالوری

یو بهم، ناغام کورده یو، هه یو جیکه به کیش ناغای لی یو، ج لیکم ده سهری کورده ۹»

[کسهری، سهری: ۳۷]

۱۵۲۰: (۱۵۰۲) ≈ پلانی لی برزی پیس نایم

یو شونی حاورز ده گوتری.

۱۵۲۱: (۱۵۰۲) ≈ زهمانیه کی پیسه

«به حه سن و به حوسین، به زانی نیمام ده ز / چورنگین زهمانه زلده پیسه، شه پتانی یو زلده

پېژندډ/ په ناهمان پوهې تکره يا پاندهامې موخېن/ تاتاييځي ټيماڼ دېر پښ يا سه پنده لمورسه لڼ»
[مه لاسمه د باغبان: بهيتي مېرولې حسان]

← ۹۴ / د.

۱۵۲۲ (۱۵۰۲) ~ سرلوسې پښيس

مارتاي: سرسورې پښه مېانه. سروره هرځ هرځ؟ پښه به قرونې کړځ.

|| ← ۷۱۳ / د.

۱۵۲۳ (۱۵۰۲) ~ (فلان کس) پيسه، لاي دلاي گريسه، سري دلاي دلايه

متداً په کتري پښ قلمس ده کمن: «د ويا پيسه، لاي...»

پټک هاته کاني له چاوگ وهر گيراو (۱۵۰۲)

۱۵۲۴ (۱۵۰۲) * پاک و پيس ليکدران

← ۲۵۱۸ / د.

۱۵۲۵ (۱۵۰۲) * پاک و پيس ليک جوړ کړد نوره

← ۲۵۷ / د.

۱۵۲۶ (۱۵۰۲) * پيس بوون

(۱) خېجاو له کابې قهرقه رڼ دا.

(۲) ناخاوږن بووني شونځ يا شنيک.

(۳) گول بوون، تروشي نه خوشي گولي هاتن.

(۴) خراب بووني هيلکه.

(۵) پښ نامروس بوون.

(۶) ټيک چووني د مځگورو و دولت، و ناهه ز بوون.

باوهر (۱۵۲۶)

له بهرگه کاني پښوروا:

ع ← ۸۶۸ / د.

✱ پیس برونی کار ۱۵۲۷(۱۵۲۶)

توروش برونی شتی ناخوش. به دست شتیک یا کسینکوه گرفتار برون: «نه لیب گزچپک ی سالی گیت و ویک چکی شلوارو رای پازنی، دیتم کاره که خه ریکه پیس دمین گرتم: گوره م! صالح تارانی نه.»

[نسن، کله پیاو: ۱۹]

«چاکرایه زووتر بومه چنلک ی بوسیل گراو و هتا کاره که پیس نه بیره بلی دهم.»

[پندو، ۷۶]

«هنگه نه گپاپه کاره که پیس دهم...»

[نسن، میرزا: ۱۰۶]

✱ پیس پتوره برون ۱۵۲۸(۱۵۰۲)

توروش برونی شتی ناخوش. به دست شتیک یا کسینکوه گرفتار برون.

✱ پیس کردن ۱۵۲۹(۱۵۰۲)

(۱) همرماندن به شتی زیان دهر. به چلک برون: «پرو ی پش بین شه همه ده گریه / شو کردی نه پانه تیره / لی پیس کردی ی کانی»

[هوسن ماموش: بهی بدم]

(۲) خراب کردن و هله چنانی هیلک: «نور هه صوره هیلکم رجه رنابور هه صوری گنخانمین / پیس کردی.»

✱ خول پیس کردن ۱۵۳۰(۱۵۰۲)

(۱) پسایی به خزا کردن: «خاتون نه سنی گرتی: باب به بلا شو لانگی به رین به لاره، فخر خول پیس ناگا، خلوینه نیحیاجی به لانگن نه ماره / فخری کلش من بیره ده لانگن! نابین پله سواره»

[مان، فخر علی موزملتریه: ۱۹۶]

(۲) پسایی به خزا کردن به هزی ترس یا وئ گهوتنی زور: «ره ختیک بدگی جه نابی نه لیب هات و پرس: جه نابی ختخ! نه هروفتان له ساله یه؟ هینده نه مارو خول پیس کم!»

[نسن، کله پیاو: ۱۵۹]

«... به تایی می نه گره ده ی زانی شو» له دلی نیمه پانتزله که پیس ده کرد، خلی پیس ده کرد پیس...»

[کمال، نهنجمن: پ ۱۷۱]

«له نه کارو! دلمه تیره، نه نه دیان لیدام، خول پیس کردی نه چنانی بوا»

[اوسوی نامری: نهالی پیرلوت]

۱ هارتای (ده گیل منای دو): دهری زمره کردن.

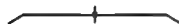
باوهر (۱۵۳۰)

متقال نه‌گه زوو خوی پیس کرد نه‌وه شیرى دایکى تیژه. ۵ ۱۵۳۱(۱۵۳۰)

✱ لی‌پیس‌کردن ۱۵۳۳(۱۵۰۲)

- (۱) خراب‌تر بونی نه‌خوشی.
- (۲) بریتی به له مروئی حال‌گزارو.

لیک‌دراوه‌کانی تر (۱۵۰۲)

☆ پاکو‌پیس ۱۵۳۳(۱۵۰۲)

← ۲۵۶.

✱ پاکو‌پیس‌کردن ۱۵۳۴(۱۵۳۳)

← ۸۲۵۶.

☆ پیسایی ۱۵۳۵(۱۵۰۲)

گرو: «چو سەر پێشانی، دەستی به‌ئایگه‌یانت و پێسانیکه‌ی ده‌دهستی کرد و گرویه‌که‌ی شەق به‌ نەمی سۆلی‌یە!»

[سمیع‌حوسین پسرولنی]

لیک‌دانه‌وه‌ی خه‌ون (۱۵۳۵)

۵ پیسایی پروول و ماله. ۱۵۳۶(۱۵۳۵)

باوهر (۱۵۳۵)

۵ بۆ پروچەڵ کردنەوه‌ی چاروزار. پیسایی سەگ ده‌مل یا شاخی ناژۆل ده‌گەن. ۱۵۳۷(۱۵۳۵)

لیک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و شتیه‌پرسته‌یی (۱۵۳۵)

~ وه‌ک پیسایی / گرویی وایه، هه‌تا چیلکە‌ی تی‌وهرده‌ی بۆنی زیاتر ده‌ی ۱۵۳۸(۱۵۳۵)

- ۲۴۰۱ / ب.

☆ پیسہ درو ۱۵۳۹ (۱۵۰۲)

(تابیهتی درو بندی به داس.) «کینگ که گول و دارولی زور له پاش خزی به من دین.»

☆ پیسکه ۱۵۴۰ (۱۵۰۲)

«مالق نالده چور و پیسکه نه با نیوسالی روزانی یل نه مدگیرا.»

[مبین، شاریک و یون: ۳۴]

← ۱۱۲۰ / به ۲۰۰۳ پ.

☆ پیسکتر ۱۵۴۱ (۱۵۰۲)

کینگ که پاک و خاوتنی له برچار ناگرن.

جیتو (۱۵۴۱)

☆ پیسکتری گلار ۱۵۴۲ (۱۵۴۱)

☆ پیسه ۱۵۴۳ (۱۵۰۲)

میزدی ناخوشه رست: گولای میردان: «لورس و خانه و منگله / درکی و کوریم تیکله /

سه رجه و دمره و به ۹ / لاسر پیسه ی ره خر بر / لیکم بدلیین شیه لالا»

[پادشاهی، کانی مرغان: ۹۹]

«دپورتور و شه مین / باز له تاسمان دمخوین / له سلن گوله هانره / لیک لاسر دیمچین /

په ککره کوریت لایه، پیسه عسرت نه مین»

[پشوو، ۸۰]

☆ پیسه که ۱۵۴۴ (۱۵۰۲)

(۱۲ و ۱۳) → ۱۵۰۲ «لاسر په کی که چهل پیسه که ی نا پروتی خولری، یانی سوچ نه مین»

هاتی وای نه پروا گوتیان نه ربه به ۱۹»

[محمود گنار: بهمنی ناسر و مالان]

☆ پیسه مال ۱۵۵۱ (۱۵۰۲)

«گورمال»

☆ پیسی ۱۵۴۶ (۱۵۰۲)

(۱) خاوین نه یون.

(۲) چیدیل برون: «پیس گور گرای خلخت له دلدا / ناچن تا نه با به ناخی گلدا»

[دالوسی، شعر پنهان: ۲۱۱]

(۳) نه خوشی گولی.

❖ پيسی همورو پياوان ١٥٤٧(١٥٠٢)

له همورو پياوان ناهم زتر: «رهیی پایه گنسی مدگی نهانای پتیز/ برویسی مدگی دلپدجانی
پتیز/ نهمنت دله به پيسی همورو پياوان، شهر هتا رلڈ پختی خلم پندمخودلان ...»
[پهانياناي: کانی مولان: ١٩٠]

←١٥٤٣.

☆ چاوپيس ١٥٤٨(١٥٠٢)

نموي که به چاو زهر و زبان ددا: «چوکسه رکت له بهر له بق مدشتی کړه لاپه،
پهله سر مرقه دی حسان و حسیتی، گمبهزی حسیتی شازی/ ده پهی سوله به مود بی
هر له مودمان، له لاپان، له نه لسی دچاوپيسی له گولای حمدی به بولای حاصلی
وله دی په رازی»

[پرسوی نغری: بهندی سوارڈ]

= له "کولمدج" آگوندیکه له روزه لاتی مه ابادایدی کابرایک به رانیکي مرد.
کابرایکی چاوپيسی سرده شهرحی. مه لا کورتی: نه گه پیشتر پیرویان دیبی
لئی ده کوی و دمی بۆت بیژری.

[سمه محسن پرسول]

باوه (١٥٤٨)

بۆ بهرگری له مدترسی مرؤفی چاوپيس:

- ❖ کوژه کی شین به میو له لوله پی مده کی دمدن. ١٥٥٠(١٥٤٨)
- ❖ کوژه کی شین به لانه کی مندالموه همدارمن. ١٥٥١(١٥٤٨)
- ❖ موروروی شین به میو یا بنیشت له تروکی سهری مندال قائم ده کمن. ١٥٥٢(١٥٤٨)
- ❖ پسایی سگ له پمرو یا شینکی دیکموه ده پینچن و ده کالینی دیواری ده گرن. ١٥٥٣(١٥٤٨)
- ❖ نال له دهرک یا دیواری مال دمدن. ١٥٥٤(١٥٤٨)
- ❖ گونی چه په بادمدن. ١٥٥٥(١٥٤٨)
- ❖ له خویان! حنیه کی خویان! بادمدن. ١٥٥٦(١٥٤٨)
- ❖ نه میندم دمسوینتن. ١٥٥٧(١٥٤٨)
- ❖ زورو! سوتووی پمرو پال ای شاتگی نینانی چاوپيس به نای دادمدن. ١٥٥٨(١٥٤٨)
- ❖ دوریه دور قه به مرؤفی چاوپيس دلین و روو شکتی ده کمن. ١٥٥٩(١٥٤٨)

دوعا (١٥٤٨)

❑ ١٥٦٠ (١٥٤٨) ياخوږا له نه نفسی چارویس به دور بی

« نه پهی سواره به دور بی / هر له دهریدن، له به لاپان، له نه نفسی نه چارویس، له
گولای همدهی همدولای همدهی وهله دی به رازی / شه تر ټگه ده چتو سه له رڼ، بل
خودا حقیران له من ناخوانی؟ »

[رسوی نغری: بهندی سولږ]

« نه وکړ ګز دهکا ده لږ خولای / پهی سولری من به دور بی له دهریدن، له به لاپان، له
نه نفسی نه چارویس له گولای له به پناه؟ »

[پنځو]

☆ ١٥٦١ (١٥٤٨) چاری پس

دوعا (١٥٤٩)

❑ ١٥٦٢ (١٥٦١) له چاری پس به دور بی

« بهر خولای به خولای / وک سیم سهرین شتوای / ټولگی بهری گهرنی / کانی و خولای
گولای / له چاری پس به دور بی / ټلکه پخانی سارا »

[لاله طین]

↓

❑ ١٥٦٣ (١٥٦١) ياخوږا چاری پست له راستان کوږ بی

(له راست: له حاند، له بهرامبر) « دوعایه بز پارتران له چاری پس.

☆ ١٥٦٤ (١٥٠٢) زمان پس

جورین / جنیر فروش، زمان شر، زمان چهره، زمانه گوی: « ... تا خوا هن دهکا ناشیرین
و خولتال و زمان پس و شه پهلش یو... »

[مذاب، چوشتی مولود: ٩٩]

« وروپاره لسی سوږ... مهتا بلتی زمان پس یو... »

[کمال، ټیمه سیمه: ٨٩]

☆ ١٥٦٥ (١٥٠٢) دامن پس

ص ٢٦٤.

☆ ١٥٦٦ (١٥٠٢) داوږن پس

↑: « مینه کا هه چنه چوار لای هه یو به لای دیمانه کاش دانه ده مرکا و به کجار تلد
دولت پس یو... »

[لانی، ١٣٥٩: ٣٣]

☆ دل پیس ۱۵۶۷ (۱۵۰۲)

نه‌روی که له‌به‌مورو کس و له‌به‌مورو شتیک در دونگه.

لیک در اوہ کانی تر (۱۵۶۷)

☆ دل پیسہ ۱۵۶۸؛ ۱۵۶۷)

درد و نگی، پیر خراپی.

ٻيڪ هاڻه کاني لھ چاوي وھر مغيراو (۱۵۶۸)

* دل سے لے کہتے ہیں ۱۵۶۹ (۱۵۶۸)

له پېژندښې نمر د ګڼل رڼګزۍ جياواز درېوونګ برون: « له دېدا پاره څه مېرغ، څه پټي

شمالی پتھر، دل پیسی ایندھا، پتھر پتھر نو گولانہ ہی ہل پتھر دی ہو۔»

[نامییری، شوالرمبرہ: ۲۷]

☆ ۱۵۷۰ (۱۵۰۲) دہرہ پسی / دہرہ پیکہ کی

شیرینه‌جہ، ۱۱ ناوہتانی میندیک لہ نہ خوشی یہ کان جزرنگ تابوریہ، یہ کیک لہ

نه خنځشي پانه شيرينجيه كه نه نيا راسته خوږ ناوي ناهيتن به لکړو ژان کونځي

رسته و شنبورسته ی دوعايشی و پيشه دهن: **قورغان/ قورغان مەھمەد بېي**، داروبره

گونی کہیں۔ لہ زارم پتہ دور با پیا: «کچھ خلو، قوربان معصومین ہیں، نہ لپٹیں

سایه‌ها در دریاچه گه‌گی / نای دریاچه‌های...

☆ دھردی بیس ۱۵۷۱/۱۵۰۲

نه خنوشي چشون و چاره کراو: «سلامي حملا مالي له انجاي خوارو بو» دريايکي پيس

۱۰۰ ماہ کی عمر کے رہیں...

(اسعد حوسین رسولی)

☆ ۱۵۷۲، ۱۵۰۲ دست‌نویس

نانه‌میز، سیرمه خور: «گودزی به‌استیپس و شره‌خرد نلدیسی نلدیان جودنه‌ای خان...»

[بدلیہی، طبر عظامہ: ۶۱۵]

☆ دم / دم ریسی ۱۵۷۳ (۱۵۰۲)

.1071 ←

☆ گزچان پیس ۱۵۷۴ (۱۵۰۲)

شوانیک که مېرځه‌ی کر و بې شیره: «خله دروژ چارې سه‌ری لولای هڅاوه‌ته، گزچان پیس
رومک خلقی له منیاوه‌دا تپه...»

[شمیری، هاورمه‌ره: ۱۶۲]

☆ گزچان په‌شیر

☆ قسه‌ی پیس ۱۵۷۵ (۱۵۰۲)

قسه‌ی ناحمز و ناشاور: «پهاروکی وا لړ و بوختان و قسه‌ی پیس له پهاری لړلن بندځ و
...»

[شمیری، مایه‌ پلوه: ۵۹]

☆ گزفت پیس ۱۵۷۶ (۱۵۰۲)

نومې که برینی درمگ چاک دمیتوه.

☆ له‌ش پیس ۱۵۷۷ (۱۵۰۲)

حالتیک که به‌هزی هاتنوموی شوات وده‌ی دئ و همتا درکردنی غوسل یا تپه‌مسوم،
نمنجاسی نوژ و وژوو و هیندیک کردوموی دینی، له مرزفی له‌ش پیس قه‌دغه ده‌کا.

(۱۵۷۷) باوه‌ر

له بهرگه‌کانی پتشرودا:

← ۱۷۰۲ / ز.

پتیک‌هاته‌کانی له چاوگ‌وه‌رگیراو (۱۵۷۷)

* له‌ش پیس برون ۱۵۷۸ (۱۵۷۷)

پیس برونې له‌ش.

* له‌ش پیس کردن ۱۵۷۹ (۱۵۷۷)

برونه هزی له‌ش پیس.

مه‌سهل (۱۵۷۹)

له بهرگه کانی پیشوردا:

ع گانی به زاری، له‌شی پیادی پیم ناکا - ۲۳۷۹ ت.

☆ نلزمه پیم ۱۵۸۰ (۱۵۰۲)

۱۵۴۸ → «کن ده‌یور له مهره‌می موخته‌ره/... پئی ده رگلی شه‌یی بۆره ده‌نا، له زینی
موره‌سه‌می خزی ده‌کونه سه‌ره/ ماشا‌الله! مژدلیک ده‌پانگرت: شه‌ شه‌سه مژدلیک
ده‌پانگرت: شه‌ شه‌سه‌ره/ ره‌بی، نه‌زه‌ره‌پس لئینه‌ک‌نهره نه‌زه‌ره‌ا»
[مان، قزقمی، موزه‌لهریه: ۲۵۱]

☆ نیرچاوان پیم ۱۵۸۱ (۱۵۰۲)

شورپ نه‌حس و نامبارک. II. هارتای: نیرچاوانی (ته‌ی،...) نانی شه‌دا لیه.

پیم

۱۵۸۲

.۸۱۵ ←

پنک‌هاته کانی له چاوگ‌وه‌رگیراو (۱۵۸۲)

% پیم پردنه‌وه به‌رخز ۱۵۸۳ (۱۵۸۲)

.۸۱۸ ←

% پیم خواردنه‌وه ۱۵۸۳ (۱۵۸۲)

↑: «... تل کلنی بۆ بکچه و شل‌دین و گزله‌یی له‌سه‌ر من. حاجی پیم‌ی خواردنه‌وه و ملاکمی
له جگه‌ره‌کی ما.»

[قزقمی، پهنه‌نیی گه‌با: ۱۰۰]

پیشان

۱۵۸۳

(۱) پین‌گه‌یشنی خزراک و خواردنی وه‌ک کروه‌که و جهم‌ده‌ر ده‌ تیر ژیلده‌مۆ و خۆله‌میش
و به‌دوور له گری ناوهر.

(۲) هه‌ست به‌ گهرمای زۆر کردن: شه‌وه ده‌پیشیم ○ پیمام. ○ له‌گهرمان پیمام. ○ وه‌خته پیمیشیم.

لیکدراوه کانی رسته یی و شتوه رسته یی (۱۵۸۴)

له بهرگه کانی پینشودا:

ع دملی بونی پشاوره - ۲۳۷۵ ب.

دملی بی پشاوره ۱۵۸۵ (۱۵۸۴)

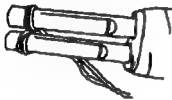
زور دمنگ زورد بون.

پیک

۱۵۸۶

به شیک له سازه فروداره قامیشی به کانی وهک: زورنا، تروزله و نابه که دهچی ده ماییکره و دمنگ ساز دهگا.

زورنا

نابه

لیکدراوه کان (۱۵۸۶)

ماییک ★ ۱۵۸۶ (۱۵۸۵)

نمر به شه له سازه فروداره قامیشی به کان که نه رکی نال و گور کردن و تیز و زل کردنی دمنگ کانی له نه ستویه.

پیک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (۱۵۸۶)

۳% له پیک (یش) دان له ماییک (یش) دان ۱۵۸۶ (۱۵۸۵)

به ترینگلوه قسه کردن، بیرورا دهرنهرینی به روونی. ا. هواتی: له نال (یش) دان و له بزمار (یش) دان.

شان و سمرقزل.

باوهر (۱۵۸۶)

۵ له کاتی بهرمان تی بهرداندا: مندا لیکي کچ سواری بهرمان ده کمن. نه گهر مهری رهنی ۱۵۸۷ (۱۵۸۶)
به پیلوه بین دلمین نوره سالی ناخوش دمی و نه گهر مهری سپیش بین دلمین سالی خوش
دمی.

لیک در او ه کانی رسته یی و شتوه رسته یی (۱۵۸۶)

۵ له پیلیم نه زری تزا (لنگر، لیره) یی ۱۵۸۸ (۱۵۸۶)
و نه سزا گرتنی نه زبانه له دوشی پرو دانی کارینکی دیاری کراودا: «نه من هسنگر
په پیلیم نه گهر لیکي من پاست پرو نه چاکه، نه گهر پاست نه پرو نه پیلیم من
نه زری لیره یی و له سوله م بدن.»
[همه منی لاهانی: بهمنی لیکری]

پنک هاته کانی له چاو گوهر گیراو (۱۵۸۶)

۵ به پیل کسنگره چورن ۱۵۸۹ (۱۵۸۶)
پیشوازی لی کردن، به پیشوازی نه ووه چورن.
۵ به پیلیم کسنگره چورن ۱۵۹۰ (۱۵۸۶)
↑
۵ به پیل کسنگره هاتن ۱۵۹۱ (۱۵۸۶)
۱۵۸۹ → «خان سوله یمان خان بهر ده ستورده دی ده گهل له لیکری ده چته لیر لیکان. به پیلیم
دلمین، گاهه رده منی ده پتخدا ده کمن.»
[همه منی لاهانی: بهمنی لیکری]

۵ شتیک یا کسنگ به پیلوه هاتن ۱۵۹۲ (۱۵۸۶)

باوهر (۱۵۹۲)

۵ له کاتی سافرودا نوش بورن و وهری هاتنی ریزی باشه و بینین و وهری هاتنی که رشتک
خراپه. ۱۵۹۳ (۱۵۹۲)

مه‌سه‌ل (۱۵۹۲)

× ۱۵۹۴ (۱۵۹۲) خەلک پرتوی بەپیلەرە دئی، ئەمە شیرمان بەپیلەرە دئی

پێک‌هاتە‌کانی لە چاوگ‌و‌ەرگێراو (۱۵۹۲)

× ۱۵۹۵ (۱۵۹۲) پرتوی رەش بەپیل کەسێکەرە هاتن
 هاوتای: بەخت ڕوو ئێ کردن. بۆ کەسێک گرتن.

× ۱۵۹۶ (۱۵۸۶) بەرەپیلی کەسێکەرە هاتن

← ۱۵۸۹.

× ۱۵۹۷ (۱۵۸۶) لە شان و پیل بوون/ کەوتن

(تایبەتی کاری دەستە.) || زۆر مانوو بوون.

پێنە

کوئەچەرەم یا پەرۆدیک کە لە جێ‌دراوی جلدبەرگ یا کەرش و شتی ئەم چەشنە دی دەن.

پێک‌هاتە‌کانی لە چاوگ‌و‌ەرگێراو (۱۵۹۸)

× ۱۵۹۹ (۱۵۹۸) بوونە پێنە

زۆر لە شەرتێک مانەرە: «ئەوەرە حەوڕووبە کە ئێزێن، ئام‌رومان چەرە، بوونە پێنە.»

× ۱۶۰۰ (۱۵۹۸) پێنە‌کردن

لێدانی پێنە.

لێک‌دراو‌ە‌کانی ڕستەیی و شێو‌ە‌ڕستەیی (۱۶۰۰)

× ۱۶۰۱ (۱۶۰۰) ڕا ئە‌دراو‌ە پێنە‌کری

(۱) زۆر مە‌غ‌سوون بوون لە سات‌و‌ە‌دادا. ← ۲/۱۹۳ ب.

(۲) گرت و کەچ‌کوو‌ری سەرە‌کی هە‌بوون و چارە نە‌هاتنی کار یا بارو‌و‌خێک.

پیکھاتہ کانی تر (۱۶۰۰)

* بز پینه کردن ۱۶۰۲ (۱۶۰۰)

دایویشینی عمیق و همدلی کسبک و بر به بلایورنوه گرتی: «... قهره تارنیهنگ به
به خلی و به تالیهیمه گرتیان: ملان خرابو، کوشه پمیلور، جا قهره تارنیهنگ به بل شری
بلز پینه کا، کرتی: کا کسم نه گره هرابی خرابمه ووشکی هدیق بنی زمانه / چونکه هرابیه
کس لیهنگه گرق لسانه»

[الحمد لله الوافي: بعيني مم و زيناً]

«ہرگز بدلج: میری نافرمانی سے تو یہ کامیابی نہ آئے گی، تم کو یہ کہنا چاہیے کہ تم نے یہ کام کیا ہے»

[نفسین: کلیمہ: ۷۹]

لټک در او ه کان (۱۵۹۸)

☆ ۱۶۰۳ (۱۵۹۸) پنہجی

نمودی پسته له کوش و پیلاری دږاو ددا یا دبیر وسته: «ایم مه که هه چی به چی / سهرم
لهوه دی دوتانچ / سه و حالت دبه و سر / نور کانر و قاجا هچی / پانه یی کهوشی سهره / بلی
دیم به پهنه چی»

[اسماء و سمری صفتی]

مسئلہ (۱۶۰۳)

۱۶۰۶ (۱۶۰۳) * پنه‌چی یان دایه گموشیان دراره

* کدوشی پیندچی فدت پاشهانی پتونی ۱۶۰۵(۱۶۰۳)

بدره‌میز و خرفتمیزی هر شنگ، له خراب‌ترین جزری بدره‌می خزی که‌لک
و پرده‌گری.

لیک در اوہ کانی تر (۱۶۰۳)

☆ ۱۶.۶ (۱۶.۳) پینہ جیتی

تیشی پینہچی

☆ ١٦٠٧ (١٦٠٦) **کۆنه پینه چی**

پینه چی کۆنه کار.

☆ ١٦٠٨ (١٦٠٧) **میشورله / کیچی کۆنه پینه چی**

نایه تیی میشورله و کیچی به خورور: « کۆتی: شای نهوشه له تازی کیچان خهیم

لینه دهکوت، کیچی ئیستا مهسوری دهلی کۆنه پینه چی.»

[مهسوری ناسری: نعلان]

☆ ١٦٠٩ (١٥٩٨) **پینه درور**

نهوی جلویه رگی دپاو پینه دهکا.

☆ ١٦١٠ (١٥٩٨) **پینه پهرۆ**

(١) پینه.

(٢) جلویه رگ و پارچه ی کۆن و یه کەلک.

مهسهل (١٦١٠)

* ١٦١١ (١٦١٠) **جستانان / زستانان پینه پهرۆ، هاوران و درورد / قیتلیت برۆ**

* ١٦١٢ (١٦١٠) **کاری پینه پهرۆ، ناگانه نیهرۆ**

پنیه تیی دروستی کار و نایه دروامی پینه و کاری نابناغمی.

لیک دراو هکانی رسته یی و شتیوه رسته یی (١٦١٠)

≈ ١٦١٣ (١٦١٠) **پینه پهرۆی دنیا به دهکا**

کسین که جلویه رگ و شه کی کۆن کۆده کانه وه.

پینک هاته کانی له چاو گوهر گیراو (١٦١٠)

≈ ١٦١٣ (١٦١٠) **پینه پهرۆ کردن**

کاری پینه کردن: «خه زل که له دهر ماله که ده پنهتو وه له بهر چهره تبه که ده پنه و کهره کی

پاوکی پینه پهرۆ ده کرد»

[نعلانی، ١٣٥٩، ٣٨]

☆ چارپینه ۱۶۱۴ (۱۵۹۸)

پینه له پمجه و پاژندی کموش.

لیک در اوډه کانی رسته یی و شیوه رسته یی (۱۶۱۴)

~ چارپینه کی ناکاته (بهاری/ شمسال ناهانه سرخ) ۱۶۱۵ (۱۶۱۴)

بژ مرؤفی نه خوش و کله دپه لی شروډر ده کار ده کری. ۱- ۳۱۵.

پیواز

۱۶۱۶

فله گیاهی کی ژیر زوی به که رنگی سور، زرد و سپی همیه، خر و توی توی به و به کالی و به کولاری ده خوری.

باوهر (۱۶۱۶)

◊ نځه چاوت به پیوازی تیز بو، بلنی: پیواز میردت یی ده کم. ← ۱۶۳۶.

◊ همرکس شعوی جومعانه سیر یا پیوازی بخرا مه لایکه ت لنی نیزیک ناپهوه.

داووده رمان (۱۶۱۶)

✱ بژ چارمهری گوی نیشه، نیزکی پیوازی پیشار ده گری ده کم: «گریم ده دان مات و

تلهی ناپه مات گریم. هتخ مهر به پهل پیوازیکی ناپه مهر ناگر تا پتسه کی سوتا، نیزکی
پیوازه کی پیشاپوه، خسته ناو گری گریم و (انی هکا).

[ملاور، چهلش مجبور: ۹۷]

✱ هگ نځه مېنېسی (تابیستی هگه، چاوی ناو ده کا) گرت، بژ چاک برونه وی پیواز
و بنی سوری ده ملی ده کم.

✱ منال نځه برسی، پتخ مه لایک دان پیوازیکی له ده کم و له بیری دست و پتی دهن
و شلکه کی گری یی ده گزن و پیوازی له کولانان فری دهن.

✱ منال نځه لمی (نه خوشی مناله، له ترسوا دی و زگ چوون و رشانه وی پتیه).
گرت، پیوازی جروتراو وهر مه لا شوری دهن.

- همه سور گورانی نیزکی نیوهمه وره بو، وژنیکی له سر داوشی، سه رویه ندی نه هاری، ۱۶۳۳ (۱۶۱۶)

برسیایستی هتشی بژ دتی، داوخته کی دهری و همرای شاگرده کی ده کا هتا پچی و

دوسن چلی لمر باخچه پیروزی حساری بۆ ییتن و بهردلیک بڼ تا جمنگی نهاری.
 نه گهرچی کابرای سه حب پیواز دمنگی شاگرده کی دا و نه بهشت چلنکیش پیواز بک.
 همه سور نه گه نهوی زانی. هه رای شاگرده کی کرد و کوتی: هیچ یه نه لمان
 داوخته کی ساز دهگه موه و به بندان دمیخافننم و نه قوش پیروزان بیه موه. جا داوخت ساز
 بوو. همه سور کوتی:

قوڭ و تله سم و بهرمه

نهوی پتم کرتی هملقنه

شاگرد کوتی: کاکه مردم من بهمنی

هروم به بی دارهمنی

بنی پله و هملقنن

همه سور کوتی: خو لک کوژر نی چاوت همه

جوگی ناری لهر همه

بدری بگره و پوی بیه

گولی بگره و رنگی دمه

شاگرد دلیتی نهقی به

رنگی دلیتی زهره به

جوگی ناری له پشخ به

پلکی بگره ریشه دی به

شاگرد کوتی: بهو خردایه من و لوی پوناوه

وهک ناودیریم ناو لی ناوه

هر وهک جووتیریم کتلاوه

بای سه حب باخچه گاره

چلنکی نه دا نه ماره

همه سور کوتی: بهو خالقی به هراره

چلچلی هر نه دا ماره

شاگرد کوتی: نهوی دهری دا شین دهچی

نهوه هر پزاره و گیایه

خزراکی پهره مانگیه

مأمونتهای نارودانن له دهری شایه دههات و دهجوه. به فیلده کی زانی و رستی

خوی بکاته شریکه پیواز. به بهند کوتی:

شاگرد هر 3 به هرانی

پيوازان يته دهگل نانی

ههتا بيکمين نۆشی گیانی

با پروم دهرج له گیانی

شاگرد نهگه نهوی بیست. به روح تۆقی و کوتی: جا خودایه هیشتا هیچ نهیۆ جاری
مامۆستا پیتی زانیوه. وا چاکه هاشای لی بکم:

مامۆستا! پيوازان ناخۆین سۆره

بۆنی دهگمن خه لکی ئیره

من بهله ده نهم نهلهو دهرجه

ماله خانه خویم له کرۆیه؟

مامۆستا کوتی: ههتیرکی به گهچیلی

دطی بنگونی به کولی

کۆلی هه لگه. باری کولی

بۆ ماله ههولا کچیلی

شاگرد کوتی بپه نایمه. وا دیاره مامۆستا دهمت هه لئاگرێ. واچاکه ههتا هاله مینکی
دیکه شان تپه نهگهوه پيوازان بپه مهوه و پرو ده ماله مامۆستای کم. پيوازی بپه مهوه و
چۆ ماله مامۆستای. مامۆستاش بهو بهری دا داووشی به جی هیشتا و چۆوه مالی. جا
چونکه ناوه چۆ بهی پيوازه کان به لهشی شاگردی دا هاتیۆ خوارێ و نا زای به دهنی تهر
کرده بو. کوتی:

مامۆستا مفرسی پێان نه داوم

له کنه خۆ من دایم پیاوم

نۆ کاریان (کار-کاريله) لی را کیشاوم

سه مه مه و بۆیه خه زلاوم

[سه مه مه ههسین په سهوول]

= کاربایه که له دۆلی ناغه لانی زنی بۆ کۆپی خواستبو. چۆ مزگه مونی کن عاله می.

کوتی: که به خردای نه! نهو کاربایه نهوه لیم عاسی به. که چه کم ده دهستی نانی. کوتیان:

هه پۆره کنی. نهو جار نهگه نه مینایه ی به زۆری له مالی ده دینین. کوتی: کاکه خۆ کچی

من هه مینایه ناردی ئی بیبه ده ناشی باوئی! دهین شایه ران ییتی. کوتیان: هه مۆ

سه ده دشتی شایه رما بهری لی همن. لهوئ هه رچی بهر که گوتتی بزانی یینه. نهو

ییتۆشی (ایانووهشی) لی خه لاس که با به ناخۆشی نهی. نهگه چرو. عه لی و هه مه رهش

له سه دوو کانان دانیشبوون. هه مه رهش په یقی عه لی بو. کوتی: نهوه ژنی بۆ کۆپی

ده گه رزه مهوه و کاربا په لی لی گرتووم دهین شایه ران ییتی و چل ته نیشو ده ده می. کوتیان:

خاله نهمه له شتی وا دهگړین. دهگړلی هاتن. نمری سائیش کولوا (کرللوو. کللوا) هاتېرو.
شینایی به عمرزوه نه مایوو. پیرزئیک هر له دؤلی ناغه لآن پیوازی به چارو کئی
داېزشی بوئ. چی به پرنک (جی به پرنک) برو مایوونی. له نیو پیوازه کاندې برو. همه پمش
کوئی: پیردایک! دور چلن پیواز دیمه. نهمه شایمرین دنگن (دنگمانا) پین خوش دمن.
کوئی: وطلا بینه مشک لیبان ناقرتین! همه پمش کوئی: لینی گمړی وطلا نهوشو چلینی
لن نایلم. کوئی: نهوشو داوخی بگرم پیرزئین دمنه سرنکی هه به نی دوری کچینتی.
له بوخچی ددردین و دئ خو ده عمرزی ده کوئی و سرچوین دوده گری. نه مېش
پیرزوه کانی هملقه منم. جا نه گه داوت گیرا شوئی. پیرزئین دمنه سره دهرېنا و هر
دیکوت به ملاته. سرچوینی دهرگرت.

جا کوئی: هوی کاکه رنگ جگنه!

هوی دمنه برا رنگ جگنه!

نمره گرمهک و گراړه و ژړچمنه

کاکه! چم پین گرتوئی هملیا نمنه

سوره گول له باخان چمننه

نموش کوئی: کاکه رنگه اداوئ

هوی دمنه برا رنگه اداوئ

بدو پیرزئین نیو موشوئ

وا بگن خوری لی پکموئ

سوره گول له باخان چمننه

کوئی: کاکه وئ رنگه جوئیه

هوی دمنه برا رنگه جوئیه

خو نمره زهزمه و شاییه

نمد دایکیش ناگای له کوئی نییه

هملیا نمنه و فایده نییه

سوره گول له باخان چمننه

(اعلی پوښی بؤ نیو پیرازان. نه گه چوو له میزېرو دیرایوون. دهسان)

هوی کاکه! همنه شتی نشکمنی

هوی همنه شتی نشکمنی

نمری به زئی کارگی هملیا نمنی

خو بنیان رفته و هملیا نمنی

سوره گول له باخان چمننه

کاکه خۆ تو کۆرژ نی چاوت ههیه

جۆگه‌له‌یان له پشته‌وه‌یه

هۆ به‌ری بگره و به‌ریان دهه

گه‌لایان بگره و بنیان دهه

سورده‌گۆل له باغان چه‌نده

خۆ به‌خۆی ئارۆ له پشته‌وه دهات، چۆ به‌ری کردوه جی به‌جی پر بوو. جی به‌په‌یه‌ک بوو
رۆژبه‌ر چۆ له ریشه‌را دهاته دهه، باوه‌شیکێ هه‌لقه‌ند. کو‌تی: با هه‌رای که‌می بزانه
باوه‌شیکێ به‌سه.

هه‌نامه و به‌ر شینی کۆسه

هۆی دوو‌هینی و به‌ر شینی کۆسه

باوه‌شیکان بێته به‌سه

سورده‌گۆل له باغان چه‌نده

هه‌نامه و به‌ر پیرخۆی

هۆی دوو‌هینی و به‌ر پیرخۆی

به‌ جوانه‌مه‌رگی نه‌مه‌ری

چلێک به‌یتێ کله‌کان ناگری

ده‌یه به‌ گه‌ڕه‌یان هه‌لبه‌گری

سورده‌گۆل له باغان چه‌نده

کو‌تی: به‌ئهم ده‌ڕێن هه‌زار و سی

ده‌چه‌ کێن حاکی ئینگلیسی

خۆ ده‌یه‌ خۆدا بۆم به‌خۆی

جا نه‌من لێره چ په‌که‌م بۆ گه‌ڕه‌یی

سورده‌گۆل له باغان چه‌نده

کو‌تی: هه‌رۆ ماله‌ ما‌په‌ره‌یی

مه‌شیک هه‌له‌په‌شتوون له‌سه‌ر لێسی

له‌وه‌ بێته‌ په‌ک گه‌ڕه‌یی

چۆ ماله‌ ما‌په‌ره‌یی هه‌مه‌و له‌ داوتی بوون. گه‌ڕه‌شیکێ له‌ هه‌نجیکێ لێ کردوه، هه‌نای
په‌رازی لێ نان.

[هه‌رۆ په‌ره‌مه‌مه‌ی]

مه‌سه‌ل (۱۶۱۶)

- × ۱۶۲۴ (۱۶۱۶) به کورده‌یان نده‌دا پیوازی، دوران‌دوانی ده‌خوازی
حالی نوکه‌سه‌ی که لانی‌که‌سی شت یا پله‌یک بین‌نمدراوه و داوی لانی‌زور ده‌کا.
- * ۱۶۲۵ (۱۶۱۶) به گوری بابت مده‌نازه، موچه‌ت نان و پیوازه
بؤ که‌سینگ ده‌کار ده‌کری که سه‌رغرای بارودوخ‌ی ناله‌باری مالی. خو به باب و
ره‌چله‌ک و بنه‌چه‌که‌بهره رادمن.
- * ۱۶۲۶ (۱۶۱۶) دلی دل‌خوازی نان و پیوازه
که‌سینگ که نمتزی بری به نان و پیوازی تو پازی‌یه.
- * ۱۶۲۷ (۱۶۱۶) سیر به پیوازی دلی: بؤت لی‌دئ - ۲۴۲۳ ب.
* ۱۶۲۸ (۱۶۱۶) کورده یتیی پیوازی؛ دوان‌دوان ده‌خوازی
← ۱۶۲۴.
- * ۱۶۲۹ (۱۶۱۶) نانی نیه پیوازی ده‌کری.

پتیک‌دراوه‌کانی پرسته‌یی و شتوه‌پرسته‌یی (۱۶۱۶)

- ≈ ۱۶۳۰ (۱۶۱۶) شو/ پدک دلی: سیر، شو/ پدک دلی: پیواز
ناکۆک و ناتبا برین. ا = له قسه‌ی پدک ده‌رنه‌چرین. قسه پدک برین.
- ≈ ۱۶۳۱ (۱۶۱۶) له سیری مه‌تا پیوازی
گتیرانه‌وی وردی رووداو یا به‌سه‌ره‌ات و مه‌سه‌له‌یک له سه‌ره‌تاره تا کۆتایی: «پاهان
به‌سه‌ره‌اته‌که‌م له سیر مه‌تا پیواز بل گتیره، شوه‌ده پتیکه‌نین مه‌ه‌وویان که‌له‌زگ برین.»
[ننشین، که‌له‌یو: ۱۷]
- «حه‌مه له سیری مه‌تا پیواز مه‌ه‌وور هه‌تکی بل سه‌مان گتیره‌یه.»
[که‌هل، نه‌نجه‌مه‌مه: ۱۵۱]
- ه‌واتای: له نوکه‌مه/ له نوکه‌مه‌را گتیرانه‌وه (ی قسه، رووداو و...)
- ≈ ۱۶۳۲ (۱۶۱۶) نه سیری سیری، نه قونچه‌کی پیوازی
← ۱۶۳۴.

پتیک‌هاته‌کانی له چاوگ‌وه‌رگیراو (۱۶۱۶)

- × ۱۶۳۳ (۱۶۱۶) پیواز پا کردن
خۆ به پەرۆش و غه‌پار نیشان دانی به‌درو و به‌ریایی.

- ✱ سدری سیر(بوون) بنی پیواز بوون ۱۶۳۴(۱۶۱۶)
بریتی به له نمورونی حقی بیر و را دمیرین و تما گرتن.
ا هاونای: سدری توور(بوون) بنی گتیر بوون.

لیک دراوه کانی تر (۱۶۱۶)

- ☆ پیوازفرۆش ۱۶۳۵(۱۶۱۶)
کسیک که پیواز دفرۆش. ← ۳۲ د.
باوه (۱۶۳۵)
۵ نکه چاوت به پیوازی تیر بوو بلن: ژنی پیوازفرۆش. ← ۱۶۱۷.

- پیک هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (۱۶۳۵)
له بهرگه کانی پیشورد:
ه ناهروی کسیک کردنه ناهروی پیوازفرۆش. ← ۳۲ د.

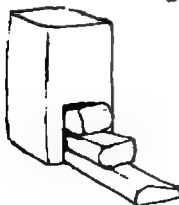
- ☆ تهر پیواز ۱۶۳۷(۱۶۱۶)
پیوازی شین.

بین

۱۶۳۷

۱ ← ۱۶.

- ۲) بهشیک له دزگای ناشی ناز که بریتی به له چمند پارچه دار بو هه لپنان یا هینانه
خواری بهرداشی سهروو به مبهستی ورد و درشت کردنی نارد.

- ۳) پیوانه، پینردان، حیااب.

نیوونرتکه (۱۶۳۸)

۱۶۳۹ (۱۶۳۸) * بیچ پان

۱۶۳۹ (۱۶۳۸) * بیچ لوج

↑

مهسهل (۱۶۳۸)

له بهرگه کانی پیشرودا:

«مهر به پیتی خۆی و بژن به پیتی خۆی

همرگه سهی بهررسی کار و کردهری خۆبهتی.

لیک دراوه کانی رستهیی و شتیه رستهیی (۱۶۳۸)

~ نمری / ههچی / ههچی بیچ یا لاقی ههزی دهگرت ۵۱۶۳۹ (۱۶۳۸)

«ههچی پیتی ههزی دهگرت کانی: ئهمن کوهترومه.»

[سههدهوسن رسولی: ههلههت]

~ بیچ (ته~ ی، ~ پان...) لاسهر چارم ۱۶۴۰ (۱۶۳۸)

له کانی بهخیز هیناندا دهگرتی: «زۆر زۆر بهخیزین! پێر لاسهر چارم.»

~ بیچ (ته~ تان) له چارم نا ۱۶۴۱ (۱۶۳۸)

↑

~ سهری ژله دولهته، پیتی ژله مهینهته ۱۶۴۲ (۱۶۳۸)

سهری گهره نیشانه عهقل و بهختههری و پیتی گهره نیشانهی نهقامی و نه دامهتی به.

~ کموشان ده بیچ که: بههر بودی ۵۱۶۴۲ (۱۶۳۸)

بۆ کسبک دهکار دهکری که باسی فهرزداریی خۆی دهکا.

پتکه هاته کانی له چاو و هه رگیراو (۱۶۳۸)

* به پیتی فیلان برون (ی شتیگ) ۱۶۴۳ (۱۶۳۸)

زۆر زۆر ههه برون نمر: «ههیهه! گههت و ههله به پیتی فیلان بو، زلهههه له بهر مایههه.»

[مهزور، چیشتر، مهزور: ۱۸]

«له به کاری، مهوه و خواره مهههنی به پیتی فیهاته ... چه نهی دلت دهییا ههخ و بهه.»

[له مهوی، مهلور مههر: ۱۳۶]

* به پتی کمری شلمره برون ۱۶۴۴ (۱۶۳۸)

(۱) به دست کسبکمره گرفتار برون: «کمری بڑ عمر لیسان ناپرسی؟ - جا لی پرسینی چی؟ به

ناشکوری نعلیم جاری ثمره به پتی کمری شلمره برون.»

(۲) توانای کردنی کارنگ هه برون: «ههخه دهرا نی دهگلم پتی؟ - بڑ ناتوانم خڑ به پتی کمری

شلمره نیم. ○ کمری بڑوا سهر دمڑی خڑ به پتی کمری شلمره لی!»

* به پیچ پک (بڑ شونینگ) چرون ۱۶۴۵ (۱۶۳۸)

به پله بڑ شونینگ چرون و گهوانهوی به تالوکه و بی گیر برون: «گیر مه به خوشکم،

هسته به پیچ پکی سه لکی مالی هه پدی خان به...»

[کمال، دینجهمه: ۱۶ ۳۰]

۱ - ۱۶۹۳.

* به چوار پی رزیشن ۱۶۴۶ (۱۶۳۸)

زور بی ناقل و نهزان برون: «خڑ به شمر نه؟ به چوار پی بیان دموا.»! هاونای: پشته/

وشتی لی پکی تهرسی دهکا. همر نهونجه سر و قرونی کره. ۳۰۷.

* به دست و پی سما کردن ۱۶۴۷ (۱۶۳۸)

(۱) سما کردن و بزاونتی دست و پی به شیربه کی رینگونینگ له شایی و زسارمند با

همر بژنه پکی شاددا.

(۲) چه پله لیسان و لاق ده عمرز کوتانی له خوشیان.

(۳) راوه شانندی دست و پی به همر مه پتینگ.

مه تهل (۱۶۴۷)

۱۶۴۷ (۱۶۴۷) ۱ - ۳۷.

* به سهر پتوه چرون b۱۶۴۷ (۱۶۳۸)

۱۶۴۵ -

* به سهر پتوه کردن ۱۶۴۸ (۱۶۳۸)

ده پی کردنی کوش به نووشتاومی. به چم شینگ که پنجه ده گموش دایی و پانیه

بگمرته سمر به نوشتاوه که، به هزی پله برون یا همر به نیشیا و بڑ پیاسه کردن:

«مەر بە تۆلى كراس و دەرەيان كەتكە ولىكىم بەسەرىتەر كرىن و ...»

[نەسەن، گەمەباو: ۱۶۱]

«بە سەر شاناندا دەدا كەلچى قالام، بە سەر پىرىيانقورە دەكرە جوروتە كەلچىكى شامى، بە لىرىتەمە دەدا قەنتىكى ماروتىچ سەبەسەر نەپەم بە قەس و گرافتوگر دەگل قاسىدى بىل لى دىرونى مېرى دەماتى»

[سەيدىھوسەن پىسولو بىمەنى بىراپەك]

۱۶۴۹ (۱۶۳۸) ✱ بەقەد/ لەقەدەر بەرەى خۇي پاكىشان

← ۳۰۶۹ ب.

۱۶۵۰ (۱۶۳۸) ✱ بىچ بە حەرزورە/ حەرزورە نىشك/ رىشك/ رەق برون

سەر سورە مان، واتى رە مان: «لەپ شىكى وامان گولچىرە كە وختاپور پىشان بە حەرزورە ولىك بى»

[نەسەن، ئارەك و رەق: ۳۰]

«... شىكى وە مە برون و گارى وامان كەرزورە پەپار سەرى سورە دەمەن و پەنى بە حەرزورە ولىك دەپ»

[مان، ئۇلچەسى موزەلمە: ۱۰۵]

۱۶۵۰ (۱۶۳۸) ✱ بىچ بە حەرزورە/ حەرزورە گىر نەبرون

«مىنەنە تەكەكى كە نەخشەكە سەرى كەرزورە و نە دىلەق و نە برون و رەكە، لە خۇشيان وختەپور بىلەق و پەنى بە حەرزورە گىر نەدەپور...»

[ئەلى، ۱۳۵۹: ۳۹]

← ۱۶۷۴ ب.

۱۶۵۱ (۱۶۳۸) ✱ بىچ پەزە كرون

↓

۱۶۵۲ (۱۶۳۸) ✱ بىچ پەزە كرون

لاق دە، خۇل ووردانى مەشك و مەندىك نە بالەندەكان بۇ دۆزىنەمى دان: «كە و چەرو

لەسەر مەولەكە بەرىكى مەلەنەت، مەلۇ كوتى: پەپەكە مەكە چەروم پە دەپەتە»

[سەيدىھوسەن پىسولو مەسەلى بىپانوى]

۱۶۵۳ (۱۶۳۸) ✱ بىچ پىشوان

(۱) غار دان، مەلەن: «... با مەلەن، برونەل بىن باقتە لەمە، رەقمان كەن. ئەگەر لە رار

بىن رەقمان كەن، باقتە رايە بمانكۆن. مەلى: ياللا. بە جوروت پىشان پىشەنا.

[كەمال، قەتەمەمە: ۱۶۱ ب]

«شاپەستەمى گەرىنىش لە خۇگەپەن وازى مەنا و پەنى پەقەنا و لە پەنەو بەلى دەپەرو...»

[بەلىسى، شەرىفخانى: ۱۰۸]

(۲) توند لىخورىنى ماشىن: «رەپەكشام بۇلای ئوتومەتەكە سوار برون و پەنى پەقەنا...»

[نەسەن، گەمەباو: ۱۶۲]

❖ پی تی نان ۱۶۵۱ (۱۶۳۸)

(۱) دست پی کردنی قوناغینکی نونی نمدن: «باران چوارسالای تمار کردور و پی ند
پتجهی ناره.»

(۲) وژورور کومت: «لەم خانه دووهدرگانه که پیت دیتاره/ ماتوری بهیه له و دمجیه دمرق له
لاره/ ریت به خمه حباریه مهرگیش سه ربار/ پیتوایه نه قوایه؟ خه پالت خاوه!»
[مزار، چوارنه گانی دهمبار]

«مهدی خان: پیت له مارن نانیم. پهلپن تار مه قوره له کی یه؟»
[کمال، دینجهممه: ۱۶۲]

❖ پی تی نمانوره ۱۶۵۵ (۱۶۳۸)

پی تی برینی بهک حاری: «شعره به شعرتی خردای تازه پی در مالهی نانیمره.»

❖ پی چه قاندن ۱۶۵۶ (۱۶۳۸)

(بندجهانه نیه و ناکری به جیگهی «پی داگری». به لانی شعرتی ده کار کری.)

۱) راوستان له رویشتن و مان گرتن.

(۲) مان گرتن و پی داگری و له سر قسای خورور برون: «تو تهنه من ده فانه خوار
تسهی تهنه من ده چو سرق. حسیق قوای له نواز تهنه پی چه قاند.»

[فزللی، پهلپنی گنا: ۱۲۰]

پیک هاته کانی تو (۱۶۵۶)

❖ وک کمری دیر پی چه قاندن ۱۶۵۷ (۱۶۵۶)

بریتی به له مروفی مان گرتو: «وک کمری دیر پی چه قاند. ○ بز دلی کمری دیر پی پت
چه قاند/ پی ده پیتی.»

❖ پی خوار دانان ۱۶۵۸ (۱۶۳۸)

کاری دیزو لی وودان: له رنگای راست لادان.

❖ پی دیمهر پی نمان ۱۶۵۸ (۱۶۳۸)

نمانی توانای رویشتن به موی ماندووسمی یا نه خوشی: «هیتد مانلوم پی دیمهر
نانیم.»

* پیج ده بئند چوون ۱۶۵۹ (۱۶۳۸)

«ههښه جوته ده لږی ویسلی مېسره، نه گهر چاوم پېښکوت له سوږهانی شېت بېوم. نه
توانیم بیسه، نه توانیم بېمه ساروږ، پټم ده بېند چو مهلتا سه لږکی.»
[مان، ژاړه سی موزمطریه: ۵۷۸]

← ۳۳۸۰ ب.

* پیج ده درک نان ۱۶۶۰ (۱۶۳۸)

زور بزهښان، قوون ده درک نان: «له لایک نارامی دلم به صوری تر لېهر چاوم هه لږکړاوه/
له لایک نورمناپهتی حوت هزار سوار پتی ده درکپتاره.»

* پیج ده گویوه چوون ۱۶۶۱ (۱۶۳۸)

گرفتاری کار یا مسهله به کی نه گونجاو و ین گه رانهوه بوون.

* پیج راکیشان ۱۶۶۲ (۱۶۳۸)

حوانموه، قبرل کردن: «ژیکي وا یته ده که ده گلت یی راکیشه.»

* پیج زمگی کسینک خستن ۱۶۶۳ (۱۶۳۸)

(۱) ین شیل کردنی زگی نهو.

(۲) وه کور هرښه ده گوتری: «هولامی پت زمگی ده نم/ ده ما...»

لینک دراوه کانی پرسته یی و شتیه پرسته یی (۱۶۶۳)

= پت زمگی خن نانی من/ مهت له زگی دپته در ۱۶۶۴ (۱۶۶۳)

(۱) بز که سینک ده کار ده کری که سرمرای هاو دم بوون و چاکه ده گدل کرانی، ین نه مه کی
کردین.

(۲) به که سینک ده گوتری که سرمرای نازیده یی، به نان کویز بوون ناوانبارت بکا:

«گوت لریه دلم چی؟ دلم: قدم نانی فل نه گسترده ده به غره ای پتی زمگی خن نانی منی
له زگی دپته در!»

* پیج گرتن ۱۶۶۵ (۱۶۳۸)

لاق گرتن و پیدا بوونی توانای و زیشتن له مندل و بیجووی مالاندا. I ← ۱۶۷۵.

۱۶۶۶ (۱۶۳۸) * **پچ له پتی که سینگ بهستن**
چارلې که ری و رته کردن دهگل/ نمر: «نمل پتی خلات له پتی برایی مېسته، به پتچ
پاری وک من و تو دهگل/ وک وسان پچ ناکړی.»

۱۶۶۷ (۱۶۳۸) * **پچ له دورو نعتان**
توانای وږیشن لی بران به هزی ماندوریه تی؛ ژان: همرالی ناخوش یا ترس: «مېند له دورو
کوره پش چوم مېز و تینم لېږا/ پچ له دورو نایه پلچم ههنگای دی دلوریمه»
[مندی]

۱۶۶۸ (۱۶۳۸) * **پچ له کلک نان**
وهو خستن و هارورژاندنی که سینگ.
۱۶۶۹ (۱۶۳۸) * **پچ لی برین**
هاپش نه کردن به سر نه کردنه.
۱۶۷۰ (۱۶۳۸) * **پچ لی داخستن**
داگرتنی پی بژ هینانه خواری خیرایی بهر دای سورو. ۱۶۷۳.

۱۶۷۱ (۱۶۳۸) * **پچ لی نان**
(۱) به سردا وږیشن: ۱۶۷۲.
(۲) دان (د دان) پی دا هینان. دان پیمان: «کرتی: سبه پتچ دهکانه بن بل دایه ی، به مېچ چور
پتی لېنه پتچ، پلچن بل کاسه ماندورین یا ختچک.»
[پرسوی ناسی: نهال]

لیک درواوه کانی پرسته یی و نامال پرسته یی (۱۶۷۱)

۱۶۷۲ (۱۶۷۱) * **به دلتی پچ له میروان/ میروان دمی**
نمردی که سمر به ری به دا دروا.

۱۶۷۳ (۱۶۳۸) * **پچ لی هلیتان**
(۱) ۱۶۷۰.
(۲) ۱۱۲۱ →: «وختچک دمی خک له پتچ دموکانه که خې پرونده، هستی نکره
تله پچ لېنه پتچاره - له که که دگرپی.»
[کمال، پنجمه سده، پ ۳۶]

۱۶۸۶(۱۶۳۸) * قەلەم/ قەلەمى پىي كەيىك شكاندن

ودكرو هەرشە پىي بەرگرى لە ھاپوشوى نمو پىي شوتىك دەگوتى.

۱۶۸۶(۱۶۳۸) * لە پىي كەوتن

(۱) مامدور و شەكەت برون: «پارگەن چارەچار لە پىي كەوت و لە نۆو كۆلەكەدا
دەستەت.»

[كەمال، كىچىمەمە: ١٥٥]

(۲) پىي تىنەتوان برون بەھۆى پىيى يا نەخۆشى. ۱۱۱۳ ←

۱۶۸۶(۱۶۳۸) * لە پىي شىيىك ڤاومستان

قىبول كرونى بەرپرەيەتى نمو.

۱۶۸۶(۱۶۳۸) * لە پىي قەى خۆ ڤاومستان

لە قە و بەلێنى خۆ ڤاشگەز نەپروئەو.

۱۶۸۶(۱۶۳۸) * لەسەر پىي خۆ ڤاومستان

سەربەخۆ برون، پىي بەخۆ بەستن.

۱۶۸۶(۱۶۳۸) * لەسەر پىي برون

(موسەللەح برونى دەمانچە). ۱ ساز برون نامادە برون: «ئەسەرى نۆلى وەپەم/ لە مەھابادە

نەپەتەچەم/ وەك دەمانچەى لەسەر ڤەم/ دەستەم لێدەن دەتازەن»

[لەكەرد]

۱۶۸۷(۱۶۳۸) * يەك پىي لەبەر كەيىك ھەستان

(۲۰۶۳/ پ) →: «مەسور بوى دە مەسەسەى مامەستەى كەرد، وە ئۆرد كەوتن، لێيان كەرد

سەلە/ مامەستە پەكەن لەبەر مامەسەلەى و ئەو مەلەمەى ھەلەستە»

[مان، قەلەمى موزەلەمە: ۱۹۹]

لێك دراو ھەكەنى تو (۱۶۳۸)

۱۶۸۸(۱۶۳۸) ☆ بەپێشە

لەسەر لا ڤاومستان.

باو ھ (۱۶۸۸)

لە بەرگە ھەكەنى پەشوردا:

ع ← ۱۹۹۷ و ۱۹۹۹ د.

مه‌ته‌ل (۱۶۸۸)

له بهرگه‌کانی یشوردا:

☆ ۱۶۸۹ (۱۶۸۸) مره‌وی به‌پیره

په‌رزی به قورنیه‌وه

- ۸۳۱/هـ.

فر (۱۶۸۸)

● ۱۶۹۰ (۱۶۸۸) دایکت ده‌گیم به‌پیره

زن‌گول‌لی به‌لای قورنیه‌وه

لیک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و شتیه‌رسته‌یی (۱۶۸۸)

له بهرگه‌کانی یشوردا:

ه‌ناوی به‌پیره سه‌ده‌دی پیره - ۸۳۱/هـ.

☆ ۱۶۹۱ (۱۶۸۸) به‌ر دطنی به‌پیره بری؟

ک‌سبک که له‌سر پی راده‌وستن و دانانیشی. | هارثای: به‌ر برییه/ دطنی داری

چاکی؟

☆ ۱۶۹۲ (۱۶۸۸) به‌پیره‌یکی سووک

← ۱۶۹۵.

☆ ۱۶۹۳ (۱۶۸۸) به‌سفر پیره

↑: «له بلم به‌ننه، چه‌ند قه‌ده‌م موورتری تیره‌ندازی نه‌واله/ نه‌سن هه‌ر به‌سه‌ر پیره تیریکس

دله‌من/ نه‌گه تیره من سبکی تاله‌کره....»

[ووستا برایی عۆنه‌طه‌نن: به‌پنی لاس و خه‌زله]

179 (1738) ۛ ہری پور

۴۰ پستی بین

١٦٤٩) باوهر

۵ بهری یت بخوری هفدرت دیتہ ری. ۸۱۶۹۸۱۱۰۷۱

لیکدراوه کانی رسته یی و شیوه رسته یی (۱۶۴۹)

به بهر گه گانی پیشروا:

۷. مجبور کیتکم به بمری پیتی دا هات له ده پلای / تووای / فمرقی سدرم چو

دفعہ - ۲۵۸۶ ب.

«جا نوره مهيم گز دکا دهلې: برابري ملان و ملان بيه، شمن شولېلکه مجورېکم
دق له بهري پريان و له فارقي ستم دگتوره برېکناځه/ جا نوره برابم دهلې: چت
نې بکم ميره گياڼه! دهلې برابم پار بتهاله يا بولېلنه بهرو مال، مزين کي له
منډاپه، شولولک زلمه له زولان شمن حاله گولېکي برحال!»

[محمود گمنامی: ہمیں براہدک]

b1696(1638) = دجبر / لہبر بدری پیج یانت مرم

بہ قوریانت بیہ ۱۳ بہرت سرم: لاخان... لہ پھر پوری پوریانت سرم خان... حمام دم میلا

نه عاتقتم، هاتم خه به رگی برانم...»

[کمال، فہرستہ ص ۱۶۶]

يٽڪهاته ڪاٺي لھ ڇاوڱ وھريڳراو (۱۶۳۸)

* بھری ہیں چونکہ ہستی ہیں ۱۶۹۵ (۱۶۹۹)

ماندو برونی زور به مزی هاتو چۆی لێ دا مەندو: «کەن مەزانی مەجلیسی سولتانی مەدە
 ئەلە مەجلیسی تەنزیه؛ ئەما ٥ بۆکم بەری پێم چۆلە پەختی پێم ئەوە نەدی بێ سەرپەرستە مەنا
 کە سێک بە پەختی و پەختی ئەو ئەلە مەجە ئی مەن»

[خەجەر تاقىغە خۇسۇسەن: مەلۇمات]

مارتای: هر ده بهر نهژادها نهمان. ناری لاق/ نهژاد چومن.

۱۶۹۶: ۱۶۹۹ * سابون له بیری پئی کسینگ دان

(۱) برتی به له فریو دانی کسینگ، مه غمرون گردن (به تاییه له ساتوسودادا): «همه موهله ری که دپته یو دم نورگانی تیره/ سابون مه من له ژور پئی ته خهتر له شاهماری» لژیوم

← ۶۷۰.

(۲) به خرابه باسی کردنی کسینگ بز لایردن و هملقه ندنی نو له شوزن یا له سر کارنگ، ا مارتای: بز کسینگ تی چاندن، بز کسینگ لیان، له پای سمری کسینگ دان.

لیک در او ه کانی پرستهی و نامال پرستهی (۱۶۹۶)

۱۶۹۷: ۱۶۹۹ = سابونیکی له بیری پئی دا ته پئی سمری له حدرز/ ده حدرز کهوت

↑

۱۶۹۷: ۱۶۹۹ * له بیری پئی هدا ته پئی سر ته ماشای کسینگ گردن

به وردی ته ماشا کردنی نو: «ره سمانه زله کورتانگی له ولای دلتایو له ته پئی سمری هدا بیری پئی ته ماشای سوانگی نه کرد که به ته پئی به پیره روه ستابوو» [کمال، لجنه سمنه: ب ۲۰۲]

۱۶۹۸: ۱۶۹۸ ☆ پئی باز

چهند بیری پیزگراو له تنکای جزم و جۆگه دا بز بازدن و پهرینه، پهرده باز.

۱۶۹۹: ۱۶۹۸ ☆ پئی به تال

(۱) پیلای له رادیه در گوره.

(۲) قاجی پان و زل.

۱۷۰۰: ۱۶۹۸ ☆ پئی به سته

(۱) به ستراره به پئی.

(۲) گیرزده، نمون دار. ا پابه سته.

۱۷۰۱: ۱۶۹۸ ☆ پئی به ستی

(۱) پامه بوون.

(۲) گیرزده بوون، نمون دار بوون: «سهی شو کویق مهرینگان په گجار خه منگی و پهره سنی

ماروختومه تلپه/ جرابی بده بزانه مه نوقدی چپیه»

[مفتاحی المزی، لاس و طه زل: ۱۲۵]

☆ پی به قورنه ۱۷۰۲ (۱۶۳۸)

بالندی ناوه، دندووک و ملی قولمیه و کلکی نییه. به پنجمانه ی بالنده کانی تر، لانی زور بز پاشموره چوره و هر بزیش نم ناوهی به سرداپراوه.
[په مری، هره مری بالنده: ۲۰-۲۱]

لنک دراوه کانی تر (۱۷۰۲)

☆ پی به قورنه ی سر به کلاره ۱۷۰۳ (۱۷۰۲)

له توره مری خوی دا له هه سروان گهره رته. کلادی سوری قاوسی مبله وره شه. به لام زستانان دیاری ناگا.

☆ پی به قورنه ی شاخوار ۱۷۰۴ (۱۷۰۲)

له سر برزی تووکی مبله وزهره پرواوه که له دورره وک شاخ دهجی، تووکی بهرزی له می پشی کال تره و له کانی فریندا سربالی سی دفرین.

☆ پی به قورنه ی گهر دن پش ۱۷۰۵ (۱۷۰۲)

به ملی رهش و نیوجاوانی پانیوه له هارو دگه زانی چودا ده کرتیموه.

☆ پی به قورنه ی گهر دن سوور ۱۷۰۶ (۱۷۰۲)

سری گموره و ملی قاوسی تونده و دور تیکی لی دراوه. دندوکی زهری پروونه و سوری دندوکی ره شه. پشی قاوسی مبله و پوره.

☆ پی به کرلک ۱۷۰۷ (۱۶۳۸)

مرشکی لاژ تووکاری: «پله ی ایبه مرشکی» کوک: هه رانه په به کرلک / چودیک و مودکان وهخ که / نهوی قورنه ی خلم که / وهره سیری میلان»
[په پشینی: لسمه پشینی زورمکی مشالانی موکریان: ۱۳۲]

لنک دراوه کانی رسته یی و شتیه رسته یی (۱۶۳۸)

☆ به دلی مرشکی پی به کرلک به ۱۷۰۸ (۱۶۳۸)

نه شکوداوین شیریز. ← ۳۱۲.

☆ ۱۶۳۸(۱۷۰۸) پی بهمزدانی

کد سبک که هانتی دیتته مزی خیر و خوشی و فرعانی: «کاله زنگی بل بنورسن/ خدمت پادشاه تیرانی/ حاکمکن بل به پیک کا/ چاک بین، پی بهمزدانی»
[احمدی بهتان: بهیتی همزاهای ممتکوب]

← ۱۶۸۵.

☆ ۱۷۰۹(۱۶۳۸) پی پیلکه

↓

☆ ۱۷۱۰(۱۶۳۸) پی پیلکان

پیلکان. قالدزمان.

☆ ۱۷۱۱(۱۶۳۸) پی پرزه

خول بلورکردنی مریشک به لاق. ↓

☆ ۱۷۱۲(۱۶۳۸) پی پرکه

↑

☆ ۱۷۱۳(۱۶۳۸) پی پمتی

(۱) پیخواس، پی پیلار.

(۲) همزار و نودار.

☆ ۱۷۱۴(۱۶۳۸) پی تاته

← ۱۷۲۵.

☆ ۱۷۱۵(۱۶۳۸) پی تار

بین بزش، کاله و زمگال، پاتاه.

پتیک هاته کانی له چاوگ وهرگیراو (۱۷۱۵)

✱ ۱۷۱۶(۱۷۱۵) پی تاری غمریی له شوتتیک/ لای کد سیک کردنوه

یه کهم شریز یا مالنیک که غمریب لیتی سه قام گیر دمی: «میوانی شه پهلانته بهو که
هسه (چار له موصلن کاله و پختای غمریی له ماله وان کردنوه».

[نسیان: کهمهده ۳۷]

☆ ١٧١٨ (١٧١٧) **بهرژنه**

☆ ١٧١٩ (١٧١٧) **بهرگیره**

دوو داری ټیک کشاو ټیک هاتوو له نیره و می به و چهرم یا قابیشکی بازمنی ابو
راست راگرتی نیره و می به) له نیره قهدها نانیشکې یو ساز کړاوه. کاری لینکولوس
راگرتی کړه اتنراوا که بههزی دوو بزمار، نم سمر و نمو سمری له نان و پو گیر دمی.

☆ ١٧٢٠ (١٧١٧) **بهرهچک**

☆ ١٧٢١ (١٧١٧) **بندال**

بندیک که چوله کی پینه لاسراوه.

☆ ١٧٢٢ (١٧١٧) **داری بندال**

دارینکی باریک که کوژونه لاجامی سمره و بندکانی چوله کی پینه لاسراوه.

☆ ١٧٢٣ (١٧١٧) **پرد**

چهرم یا قابیشکی بازمنه کړاو یو راگرتی نیره و می بهی بهرگیره.

☆ ١٧٢٤ (١٧١٧) **پردله**

تخته به کی هیندیک پان که بههزی دوو کوته داری نه ستونی به لاجامه لکاو و
رایدل به سمری دا ده چینه ژیر موله.

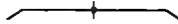
☆ ١٧٢٥ (١٧١٧) **پین تاته**

تخته به یک بهه دره بهری یی، که بههزی تمسبه کی چهرمی له نیرم استی تخته به کی
باریک، که له ژیر دارگورد داندره، قابیم ده کړی. پین تاته چوار دانمن و که ونوونه ژیر
پینی جولا و له کانی جولایمی دا به پینی جولا داده گیرین. به داگیرانی پین تاته گورد
داده کشی و هیندیک له رایله کان ده گدل خوی دیتته خوار. واتا نمو رایله لانه له مرانی تر
دادمې و جولا پویه که بیان تین ده کیشی.

[القامی لکلی، ١٣٢٢: ١٢٢]

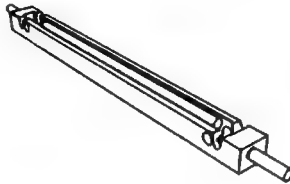
☆ ١٧٢٦ (١٧١٧) **پین گیره**

← ١٧٥٢

☆ جاپیچک ۱۷۲۷ (۱۷۱۷)

دارنکی نه ستوری خله له ییچم به درزایی یک میتر بز هه لکردنی کر.

لیک دراوه کانی تر (۱۷۲۷)

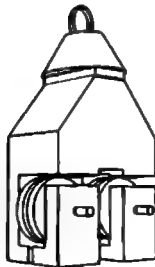
☆ داری جاپیچک ۱۷۲۸ (۱۷۲۷)

دار با ناسنیک به درزایی ۳۰ سانتی میتر که بز بهرگری له سرورانی جاپیچک ده کونی جاپیچک پاده کری.

☆ چوله که ۱۷۳۰ (۱۷۱۷)

ته خته به کی نه ستوری دور و فلقانه که هر کام له هاجه کان قهله شتیکیان همیه و به بارمستی نوموړی داری، ولاله بان ده خوگر توده. پی چال دوو چوله کی همیه که بهرامبه به به کتر و به سوده اید کی دیاری کراو له به کتر له سوره دی گوره به به نینگ هه لاسراون.

لیک دراوه کانی تر (۱۷۳۰)

☆ ۱۷۳۱ (۱۷۳۰) نیرچوله که

ته گمریکی بچو وکی دارین له قله شتی چوله که دا بؤ هینان و بره نی بنی گورد.

☆ ۱۷۳۱ (۱۷۱۷) چهلده

باسکی دهغه و دایم ده هاتو چودایه و بزوتنی دهغه ریکوینک ده کا. ۱۷۴۸.

☆ ۱۷۳۲ (۱۷۱۱) داری بهرگرتشهوه

دارنکی که ندرتیهالو بؤ ره ابرونی رایسل له گوریس و هینچک.

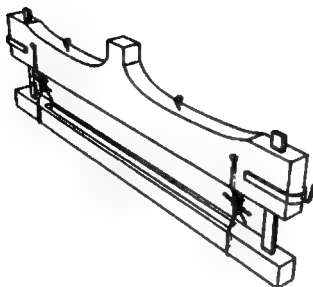

☆ ۱۷۳۳ (۱۷۱۷) دهغه

ته ختمه به که له سهخته دار. لاکیش بیچه به درزیایی پتر له میرتیک و پانایی ۲۰ سانتی میتر که له پیش دهنی جولا هملکوتوره و به دوو شریت. که لمبری میچی وشاغ دراون. قایم کراوه. له ژیر دهغه دا ته ختمه به کی دیکه به ناوی ژیر دهغه. راست له چه شتی دهغه، هملکوتوره که له همرتک لاره به هژی گوی دهغه به دهغه لکاهه. له ژیر دهغه دا، ده دانوک گه لیک به نینوی شه/ شی هملکوتور که رایسل به نینواندا رادجیری. دواي نهمی که جولا. به

مه‌کروک پۆی ده مایه‌بینی ڕایه‌تل ڕاکرد، به دهغه دیکوتی، ده‌دانۆکه‌کاسی شه/شی،
نهم پۆیه ده‌گه‌تل پۆیه‌کانی تر جیوت ده‌کا.

[هه‌نگامی ده‌کاس، ۱۷۳۲: ۷۲ و ۷۳]

لیک‌دراوه‌کانی تر (۱۷۳۳)

☆ ۱۷۳۱ (۱۷۳۳) زیردهغه

☆ ۱۷۳۵ (۱۷۳۳) گری‌دهغه

ناله‌یه‌که له ناسن یا بزمار که بۆ ڕاگرینی سه‌رنکی لاله‌نگه‌ره له پانایی دهغه ده‌ردی.

☆ ۱۷۳۶ (۱۷۱۷) ژۆی

ته‌سه‌کانی هه‌لاوه‌سراو به ولاله، هه‌ر ولاله‌یه‌ی ژۆیه‌کی پێویه که هه‌رکام له ژۆیه‌کان
به به‌کینک له دارگه‌رده‌کانی سه‌روه به‌سه‌راوه‌نه‌توه.

☆ ۱۷۳۷ (۱۷۱۷) سه‌کزی جۆلا

شوتی دانیه‌شتی جۆلا: «دوێته‌ی مالی سه‌یه‌مه‌سراو/چاله‌که‌ی پێ کرد له گه‌رو/ جۆلا خلی و
مه‌که‌که‌ی/ گه‌روی ده‌هانی سه‌که‌که‌ی»

[سه‌هه‌د مه‌مه‌مه‌که‌یه‌نی: دۆیه]

☆ شه / شیج ۱۷۳۸ (۱۷۱۷)

← ۱۹۸۳ / ت.

☆ شه پشته ۱۷۳۹ (۱۷۱۷)

← ۱۷۳۳.

☆ شیرپه ۱۷۴۰ (۱۷۱۷)

← ۱۷۲۷.

☆ گورد ۱۷۴۱ (۱۷۱۷)

← ۱۹۸۳ / ت.

لنک در اوه گانی تر (۱۷۴۱)

☆ بدن گورد ۱۷۴۲ (۱۷۴۱)

نمونه قیاسه‌ی که له دارگورد گری دراو.

☆ پاش گورد ۱۷۴۳ (۱۷۴۱)

دارنکی لنک ولوس و باریک که بو رینگه‌ی پراگرتنی راپیل. ده تیر راپیل راده گری.

☆ دارگورد ۱۷۴۴ (۱۷۴۱)

← ۱۷۴۱.

☆ قورنه گورد ۱۷۴۵ (۱۷۴۱)

چهرم یا مینک که سرنیکی به گورد و سهره‌کی دیکه‌ی ده مشاری پی‌تانه ده گری و مشاره به‌مزی نمونه به گورده ده لاه‌سراوه.

☆ لاجامه ۱۷۴۶ (۱۷۱۷)

چوارچینه‌ی دزگایه که همدوو نامرازه‌گانی که‌توخته سهر.

☆ لوله ۱۷۴۷ (۱۷۱۷)

دارنکی باریکی خله‌له بیجم و نیوم‌تال به دریزایی ۶ سانتی‌متر که له خه‌رک‌دا بنی

لسمو هډله کړی و پاش تن کيشرانی شیش مه کووک، ده خرته ناو مه کووک.

لښکمره ☆ ۱۷۴۸ (۱۷۱۷)

دارینکی ناسوی به پانای کم و درزیایی ۷۰ سانتی میتر که سرنکی له گوی دغه و سره کی دیکه له لالښکمره قایم کړاوه. لالښکمره به شیوچه کی نه ستونی ده خرته ناو ده انوک با قه لستگه لیکي دارین به ناوی ژیزلښکمره، ده انوک که کانی ژیزلښکمره "مشاره یان پی ده گوتری، سرجه می نهم به شانه "چه قنه" پیک دین.

لیک دراهه کانی تر (۱۷۴۸)

ژیزلښکمره ☆ ۱۷۴۹ (۱۷۴۸)

مخته دارینکی تار ادمیک نه ستور که لالښکمره کی تن کوتراوه.

لالښکمره ☆ ۱۷۵۰ (۱۷۴۸)

← ۱۷۴۸.

مشاره ☆ ۱۷۵۱ (۱۷۱۷)

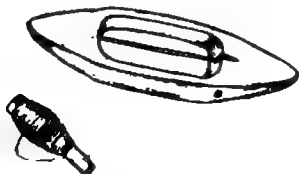
← ۱۷۴۵ و ۱۷۴۸.

مزله ☆ ۱۷۵۲ (۱۷۱۷)

دارینک که له کوتایی دزگای جولایی و بهرام به به جاوینچک هډلکه وتوره. راپهل له ژیز پشگیره تن ده پری و به موی هینچک به گورسوه دلیکی و گوریس له نه پان قایم ده کړی. ← ۱۷۲۶.

مه کووک ☆ ۱۷۵۳ (۱۷۱۷)

کوتنه دارینکی لیک ولوروسی له همرنگ سر باریک بژوه بژ ټیوه دان و ټیک کیشانی بژ ده راپهل.

☆ ١٧٥٤ (١٧١٧) دل

← ١٧٣٠.

☆ ١٧٥٥ (١٦٣٨) پښ چرا

چنگه پکي تاييت به دپراروه بز چرا لاسر دانان: «هوسمانه زله چرافتله پکي که له پښتوره ي ناگردان لاسر پتچراکه دلاړاوو دست لڼه و چوره سوروچکي پکي ماله که و...»

[کمال، لېنچمسند: پ ٢٨]

☆ ١٧٥٦ (١٦٣٨) پتچک

(١) پايدی کورسې و سمنډې و لانک: «لاسره لوان مافوروان دانه نهران پښست کورسې پتچک زبون/ لوی ده عمل زلفه پنهانه»

[حاجي ساهه نوره: به پښ لفظي]

«لانکې لاسره لڼه پښتې سمنډل پښ/ پتچکې له لټول پښ، لهما په لڼې له لڼې ده لار خورما پښ»

[حاجي ساهيل کلکه لار: کلار]

(٢) چه رخی داشقه و عاربه.

(٣) پاچدی نازل.

(٤) گلؤلېدېني خاوی مېشتا بانه دراو.

☆ ١٧٥٧ (١٦٣٨) پتچکه

= ١٧٥٨ (١٧٥٧) کابرايدک ژنيگي نوسنی بوو. سرباقي نوسنيانېشي هه چندي خردا حدي بکا

ته مېدل بوو، حوت سالي نهگه کاري مه زابان بوايه به بيانويه کي خزي له مېرده کي ددزيره. جارنگي خرداوړاستان دهگل مېرده دي دپېته مه زابيه، پرېنگ دي و دهچي و دطلي: حدک نه ستوي شمېتاني شگي! گوړه خو کابرا له بيرم چوو پېژنگي جيرانه که مان بدموره! وطلا گیر نايي و بهر موال دپتهوه. کابرا دهگانه به سکاني. دطلي با بچم زمان نموه بز هيندي مالي پښ خوزه؟ نهگه ته ماشا دهکا نموه ژنه دهچته ماله جيرانکي، نو نanan به قمرز وردگرې. له درکيکي دي لاقه گايه کي دست دداتسي. دهچتهوه مالي و قابله ميه کي زلام ديني و هملوي ومه ردني. هه رانه ي دهگانه دوو پاروو و خوش حوش

ده راوی داخنی. کابرا خڅ به ژوړی دده کا و دطن: تل نانی نانواپه/ مهلوی به
پتچکه گاپه/ خودا ندها شفاپه!

[زښتپ نموره]

☆ پیڅ خاوس ۱۷۵۹ (۱۶۳۸)

بین ییلاو، بین پروت. I. ۱۷۶۱ و ۱۱.

☆ پیڅ غره ۱۷۶۰ (۱۶۳۸)

نڅوڅی مهلسان و نه ستور بیورنی لاق و پیڅه گان وها که شپوری پینی نیل ددها،
پاماسی، پاماسه، پاگره (عمر: داهالقیل. فار: پاغر، پاغره).

[مهرمنگی مهرمنه، لوزیر نوزکی پلخه]

☆ پیڅ خواس ۱۷۶۱ (۱۶۳۸)

(۱۷۵۹) → «په پید دمرمه پتچ پیڅ به سوری پوڅی، به پینی پیڅ خواس...»

[مهرمنزی: سو مغان]

☆ پیڅ خوس ۱۷۶۲ (۱۶۳۸)

ومهری، دراو.

☆ پیڅ خوست ۱۷۶۳ (۱۶۳۸)

به رین دراو.

پتچ هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (۱۷۶۳)

✱ پیڅ خوست کردن ۱۷۶۴ (۱۶۳۸)

ومهری، دان.

☆ پیڅ خوله ۱۷۶۵ (۱۶۳۸)

مندیالی نازویی گرترو.

پتچ هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (۱۷۶۵)

✱ پیڅ خوله بوون ۱۷۶۶ (۱۶۳۵)

← ۱۷۷۲.

☆ ۱۷۶۷ (۱۶۳۸) **بی دزکی**☆ ۱۷۶۸ (۱۶۳۸) **بی دزه**

خوگشاندنموی که کم.

☆ ۱۷۶۹ (۱۶۳۸) **بی دزه کی**☆ ۱۷۷۰ (۱۶۳۸) **بی دزیلکه**

۱۷۶۸ → «کله باب له ترسان مهر پندزیکه ی پور دلقن مه تتا گه پشته مېچکي...»
[مان، د ژحطی موزمطریه: ۱۹۲]

☆ ۱۷۷۱ (۱۶۳۸) **بی دشت**

دشتمی بن چیا.

☆ ۱۷۷۱ (۱۶۳۸) **بی دژ**

«له دهقنی شانلوینا مه موو پورنه موو کاز له بالنده و پندژ بهر بونه سه رخوین»
[کسار، دینچه مه مه: پ ۹۲]

← ۱۷۷۳.

☆ ۱۷۷۲ (۱۶۳۸) **بی دژک**

← ۱۶۷۵.

پیک هاته کانی له چاوک ودرگیراو (۱۷۷۲)

☆ ۱۷۷۳ (۱۷۷۲) * **بی دژکه بوون**

منالی پین هلکرتو. ۱۷۶۶ او ۱۶۷۵.

☆ ۱۷۷۳ (۱۶۳۸) **بی دپو**

نمودی که بهرین دا دپورا. ← ۱۷۷۱

باوه (۱۷۷۳)

له برگه کانی پیتشودا:

ع له بالندان قاز و قورینگ دئیه خملت ناکا و له پین دومان و شتر - ۱۱۴۴ / ب.
 ع له دعبای پین پور، سرتدن بخوی بلینی دتوییه. له بالندایش بلینی نموه
 مرارییه سرتند لپ ناکموی (مهبست نموه نمو دوو شته زور و گمردلن).
 - ۱۱۴۵ / ب.

☆ ۱۷۷۳ (۱۶۳۸) سه / سه گی پچ سورتاو

برتییه له کسبک که زور ده گمردن، گمردل. ۱ وک سه / سه گی پچ سورتاو وایه.
 دلتی سه / سه گی پچ سورتاو: «میلانا نیگی که نه خطه کی سه ری گرتویه و شس
 دلرهق و نه برون و روگنه ... پچی به عه زویه به گمردن ده پور، عه ده حکوت سه گی
 پچ سورتاو.»

[کازی، ۱۳۵۹: ۳۹]

☆ ۱۷۷۴ (۱۶۳۸) پچ سووک

← ۱۷۹۲.

☆ ۱۷۷۵ (۱۶۳۸) پچ شیل

(۱) ویزین درار. پین خوست.

(۲) فموتاو.

(۳) به کی پینوانی قوری شیلدرار بؤ سواغ یا قورده کاری که همتا نه زوی مروت
 ده گرتمود: «پین شیلکم قور شیلاره بؤ سواغ.»

پتک هاته کانی له چاوی وهر گیراو (۱۷۷۵)

✱ ۱۷۷۶ (۱۷۵۰) پچ شیل کردن

(۱) ویزین پین دان.

(۲) فموتاندن.

لیک در اوډه کانی تر (۱۷۷۵)

✱ پی شیل کراو ۱۷۷۷ (۱۷۷۵)

۱) وین پین دراو.

۲) فورتاو: «نیمه کیږی موسولمانی به سته زماڼی مه میله مافه پین شیل کراو، له ت هاسمانی

سلمان نه دی...»

[مېوانی مه لای جزیری: ۹]

☆ پی کزل ۱۷۷۸ (۱۷۳۸)

۱) سم ده رمی کونانی جوانه گا و کدل بز شعر، و صمې و بزین له کانی جین خوش کردن

بز نورستزدا.

۲) له شعر برون و همې شعر و گوږت کردن: ← ۱۷۷۹ (۲).

پینک هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (۱۷۷۸)

✱ پی کزل کردن ۱۷۷۹ (۱۷۷۸)

→ ۱۷۷۸ (۱) (۱)

۱) (۲) ۱۷۷۸ →: «... کرمان ماوار/ میلانین کرمان گفتار/ کاکه لی دهکا پینک لای/ بلم

پین نفینا و دهکلی»

[خبر بالون: بهی خوانی]

☆ پی لاقه ۱۷۸۰ (۱۷۳۸)

زهرنگ که به بمری پی لین دهری.

پینک هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (۱۷۸۰)

✱ پی لاقه پی دادان ۱۷۸۱ (۱۷۸۰)

پین لاقه له کس یا شینگ ږاکشان.

✱ پی لاقه لیتان ۱۷۸۲ (۱۷۸۰)

↑

✱ پی لاقه هاریشن ۱۷۸۳ (۱۷۸۰)

← ۱۷۸۱

☆ ۱۷۸۱ (۱۶۳۸) پیلار

← ۲۰۴۲.

☆ ۱۷۸۵ (۱۶۳۸) پشمه

← ۲۰۴۸.

☆ ۱۷۸۶ (۱۶۳۸) پی مده

جۆزینک مده که له قوولایی نارد و به جرولاننهوی لاق دهکری: «هنایه و شگسولی و به قس به مدهله/ نهمان له به جری و شگی مدها که لۆلۆک پیممه»

[نالی]

← ۱۸۰۱.

☆ ۱۷۸۷ (۱۶۳۸) پی و شوین

بهی، شوین، سۆزاغ، هاتای: پی و شوین.

پیک هاته کانی له چاوگ وەرگیراو (۱۷۸۷)

☆ ۱۷۸۸ (۱۷۸۷) پی و شوین گرتن

(۱) شونی کس یا شتیگ گرتن و ههولی دیتمهوه دانی: به ووادا گهزان! پرسین.

(۲) له کارینک پرسین و ویدا کهوتنی: «به منیسی گوت: شۆ له گه له جهنابی سه رهنگ پی و شوینی نه شه که بگره و په پیره نیتان هه بیج نه رهک من له بهیم بچن.»

[مهدی، خۆی نه شهکۆ، ۱۱]

سۆزاغ گرتن.

☆ ۱۷۸۹ (۱۷۸۷) ویدا ی پی و شوین (ی کس یا شتیگ) کهوتن

↑

☆ ۱۷۹۰ (۱۶۳۸) پی و قه دهم

شونی چاک یا خرابی هاتنه زووری که شتیگ بۆ شرتینک. هاتنه زووری یا له دایک بهونی که شتیگ له باری چاک و بی نه و شوم بهونی نهو: «... و چووایه گه له سه دهسته به کهش، نه دهسته به زله، پین خۆش ده بوو، چونکه هه بهوویان پین و قه دهم نه بوون به خیر ده زانی.»

[کمال، شینجه مهنه، پ ۱۸۸]

دوعا (۱۷۹۰)

❑ پی‌وقه‌ده‌می خیر یی ۱۷۹۱ (۱۷۹۰)

ودکرو پیروزایی بۆ بروک و مندالی تازمه‌دایکبو و شی لم بایته ده‌گوتری.

پنک‌هاته‌کانی له چاوگی وهرگیراو (۱۷۹۰)

✱ پی‌وقه‌ده‌می که‌سیک (باش/خیر/چاک) بوون ۱۷۹۲ (۱۷۹۰)

وهرمین که‌وتی کار و پهیدا بوونی خیر و به‌ره‌کەت به‌هۆی هاتنی نمو بۆ شرتنیک.

❑ ← ۱۷۷۴.

✱ پی‌وقه‌ده‌می که‌سیک ره‌ش بوون ۱۷۹۳ (۱۷۹۰)

خوایی بارودوخ و ږووتن‌کردنی به‌دبه‌ختی و چارم‌شی له‌سۆنگه‌ی هاتنی نمو.

❑ هاوتای: شروم بوون. پی‌وقه‌ده‌م‌چاک نه‌بوون. پی‌وقه‌ده‌م‌ره‌ش بوون.

☆ پین ۱۷۹۴ (۱۷۳۸)

لای خواروه، پشت‌دبره‌ژێر: «له‌قیه‌انم بۆ پیننه‌ پوینن، مه‌لايانم پیننه‌ سه‌ره‌نن/ به‌ده‌نگی

خوای له‌بۆ منی مال‌هلان بخوێتن یاسین»

[به‌هری، گه‌نهم‌سه‌ره‌مێژ: ۲۲]

«په‌لایکم دایمه‌ به‌ سه‌ره‌نن/ شوێی دیکم دایه‌ به‌ پینن/ بلن ئامانگ گه‌له‌ره‌یه‌کی من

نه‌ه‌تانی»

[به‌هری، گه‌نهم‌سه‌ره‌مێژ: ۳۱]

☆ چواریی ۱۷۹۵ (۱۷۳۸)

سه‌گ.

باوه‌ی (۱۷۹۵)

◊ چوارین نه‌گه‌ لووراندی: ۱۷۹۶ (۱۷۹۵)

(۱) بوسه‌له‌رزه‌ دئ.

(۲) هرووس دئ.

(۳) خاوه‌ن‌ه‌گ ده‌مێ یا به‌لایه‌کی به‌سه‌ر دئ.

(۴) سێلاو دئ.

(۵) قاتی وتری دئ.

پيچراو

لولدراو.

١٨٠٦

ليکدراوه کانی پرسته يی و شتپوه پرسته يی (١٨٠٦)

= نه پرسراو و نه پيچراو ١٨٠٧ (١٨٠٦)

نيستا ودي نه هاتړوه، دلنيا نه برون له جي به چي سورني شو: «... گوټي: ټپوه مه فطالاي
دنگن من خزمه نکام، چنان دميک پلوان دنگم، همگانه شهريک، هاي به کلکي ختري! خل
مېشتا نه پرسراو و نه پيچراو شه قللي دي، نو له جنگي شهريک مه لاتين.»
[معار، چلش سبور: ٢٢]

يان: نه پرسراو و نه پيچراو شه قللي دي. نه پرسراو و نه پيچراو جو لا
شه قللي دي.

= دوو کورپ پيکموه قه پانچه لميان داربشت، ئي په کيان دنگي نه دهات و ئي په کيانيش
شه قللي وهک دمانچه ي دهات. کوتي: نه رئي شو قه پانچه لې تڅ چونه دنگي ناوا
دي؟ کوتي: وللا شوکي بهري نه نکم تپوه داوه! کوتي: وللا نه گه وايه نه منبش هه
نه لمان دچمه ماله نه نکم و ئي خوم وا ئي دهکم! نه گه چور نه نکي له سر پيشادئ برو.
کوتي: نه نه شتيکي وام دوي! نه نکي دنگي دا، نه ما هه تير نه کشاوه. هه نه نکي
دنگي دا و نو چز پيشي. و چا له پرېا پر نه بوه بهري نه نکي! ژنه ژاني پي گي و
بايه کي لي بږوه. هه تير کردئ گرمه، کوتي: نه ي گيان! نه پرسراو نه پيچراو شه قللي
دي.

[همه همريان]

پيچرهنا

١٨٠٩

نموي شتيکي شاره و نارووني ئي دايين.

پيک هاته کانی له چاوگ وهر گيراو (١٨٠٩)

* به پيچرهنا برون ١٨١٠ (١٨٠٩)

(١) مروفي ناراست و نيلازي. ا. هارتاي: ده پال خؤدا هفتا/ نمود و نو/ سد مال
برون. خوار برون. وهک گورسي تير هه ميانه برون. له گورسي تير هه ميانه خوارتر برون.
ردي راست ده به مېندا نه برون.

(٢) تابیستی کمینک که بیروباویری خوی نادرگیتی.

(٣) کمینک که کاروباری خوی بهنیتی دهکا.

✱ به پیچ و پندا قسه کردن ١٨١١ (١٨٠٩)

دقود (غر نمدوان، به پروون و ناشکرای قسه نه کردن.

✱ بی پیچ و پندا پروون ١٨١٢ (١٨٠٩)

↑

✱ پیچ و پندا نبروون ١٨١٣ (١٨٠٩)

← ١٨١٠ و ١٨١١.

لیک دراهه کانی تر (١٨٠٩)

☆ بی پیچ و پندا ١٨٩٤ (١٨٠٩)

دقود و غرا پروون و ناشکرا: «له رمانی بی پیچ و پندای پانطای بل دمچو که نبروی ولاتی بابانی

همین و مدین همگال بدایه گ پیگه و پندایگا و هیچان له له رمانه سه چوونی نه گن...»

[بدایسی، شهره نامه: ٥٢٤]

«نیدر سیه گ برله با بی پیچ و پندا پیت بلیم، نه و نهانی یانه نه و گریه و نه که لاا...»

[کمال، لهنجه نامه: پ ٣٢٦]

بی چوون

١٨٩٤

دمت له بی شرمی و پروعه لالادی هملگرتن، تهریق پروونه، خه جالوت پروونه، له پرو

چوون.

لیک دراهه کانی رسته یی و شتیوه رسته یی (١٨١٥)

= کرا بی دمچی؟ (بی دمچی؟ بی دمچن؟) ١٨١٦ (١٨١٥)

↑

لیک دراهه کانی تر (١٨١٥)

☆ بی نه چوو ١٨١٧ (١٨١٥)

بی شرم و پروعه لالاو.

جيتو (١٨١٧)

* هدى پي نه چوڊ ١٨١٨ (١٨١٧)

يا: پرڙ هدى پي نه چوڊ.

پي جوون

١٨١٩

(١) ماوه و خايانفني سفير يا رويشتن: «پتي نه ٿاڙينگن ٿا، سوار سج و پيرا، ميران

دهيگوت: پرام ڏيهه نه نڌت پي نه چوڊ، سرويڙهانت پتاهه جا پرڙ ٻو سلهوڙ.»

[محمود گنگوڙي: پي پي پرام پڙگ]

«دهيڙ سلهوڙ نڌت پي نه چوڊ، هئا ڏيهه نه ٿاڙيم دهوڙ»

[پاڻي پاني، ڪاٺي پوان: ٥٣]

(٢) ڪارتي ڪرڻ له روڊ جوون: «به هيڄ شينگي پي نه چوڊ.»

(٣) به ساري شينگ رويشتن: «ماڻه ڪم بهره و پي پيڙ ماله پويڙ.»

[مهرنگي مهرمان، لهڙو نڌوڙي پيڙوڙا]

پيگهاته ڪاٺي له چاوگ وه گيراو (١٨١٩)

ٿ له ٺاڻ زور پي چوڊ و له رڙ پله ڪرڻ - ٤٣٠ / ٺ.

* گوڻ پي نه چوڊ ١٨٢٠ (١٨١٩)

پي منته پوڊ، گوڙ پي نه پوڊن: «- وڻلا حده تازه ڪڙالشي چوڊ- ڪڊه جا حده چ

گوڙي بهوي دهچي؟ پيتوايه فيدي ناني به سيڙه سوڙاڙه، له لجان ست ڪس گوڙي ٻو

دههري دهه پيڙي.»

پي خور

١٨٢١

(١) ٺو شتي ڪه له شير بهرهم هاتي و به نان بخوري، وه گوڙ: پيڙ، ماست، فرو.

شيرڙ، لڙوڙ، مپله، روڙ و شتي لهم چنهه: «هت له مال پيڙيڙ و ٺاڻا و له دلست و

ٺاڻا و نان و پيڙوڙ و ته تانه له مڻس و پله بهرهم ڪانهڻم چيا ڪرهمه.»

[ڪمال، لينجهممه: پ ٢٦١]

«لهرهم بهرهم ڪه لڙاڙه و بهرهم نا به بهرهم زهردي شين وه ڪه هنگرين بگانه پيڙي

ٺانه ڪي.»

[پيڙوڙ، پ ٢٦٢]

«پارونیک نان و یخ خوری دهخوین و دهزین. یا: - جا نموه بهچی نانی بلوین؟ - به
یخ خوری. ۱ سیاهی.

(۲) بهمندازه، کم کم: ← ۱۸۲۳.

(۳) بهگشتی هرجی به نان بخوری: ↓

لنک دراوه کانی رسته یی و شتیه رسته یی (۱۸۲۱)

یخ خوری فدلی یان، بجه بهدشتی ۱۸۲۲(۱۸۲۱)

فدلی له کانی راتبه کردنا دیانگرت. ۱. هاوتای: راتبه/ راتبه ی فدلی یان، راجه یی
خوداو لی یی.

لنک دراوه کانی تر (۱۸۲۱)

یخ خور یخ کردن ☆ ۱۸۲۲(۱۸۲۱)

کم ده پاروو کردنی یخ خور یا چیش: «ماسته کی وجهر قاپروچکان مده/ مدی که
قاپروچکه، یخ خوری یخ بکه.»

پن دادان

(۱) سه ریوش یا پتو و لینه به سه رکشان.

(۲) داپوشینی سدری همر شتیک.

(۳) هیرش و پهلاماری له نه کاو.

(۴) به کز مدل له مالیک و ژورو کموتن بهمن بانگ چیشتن کران: «دلی چی لورول بهمال
مده ی دادمین؟»

(۵) بهرد یا شتیک به کس یا شونیک دادان: «کرتی نه که قوله هه لیر و نه من دلرکی
پن دایم دلی نه یانه هه قوله هه دمت یخ دتا په لیلی وان نه یور.»

[همه یی به یان: بهمنی ناسرومالان]

(۶) چارشیر یا هدرشتیکی دیکه به سه رخ دادان: «... و به قهولی خویان چیرازنه نه و قارای
سوری پیکه من و که یوگتی هاتن بییهن...»

[دهن: جه به کور. ۱۱]

«چارشیره گت یخ داده یا برزین.»

(۷) کاری یخ هه لنگاند و لنک دایم ده کردن: ← ۱۸۲۷(۲).

(۸) لیسان: «هفتیکه دمرسی نهمزانی، دوس سن زلله ای لوبدا و دوس سن پهلایه پندلدا...»

[۲] بهمنی شیخ‌نورغ و خانوونک‌نستی

(۹) خرج کردنی زور و بین لای پرسین: «چاکی بی‌دادادی.» ← ۱۸۲۹.

(۱۰) پیش بردان و بدوطلا کردنی ممد بز نومردان بز جنی موز و له‌لای سدرمورا سز لای

خوارمرد: «تئورین پهلایه خوارین.» ← ۲۱۴۴(۷).

پتیک‌هانه‌کانی له چاوگ‌وه‌ر‌گیراو (۱۸۲۴)

✱ تده‌مرد/ تانه و تده‌مرد بی‌دادان ۱۸۲۵(۱۸۲۴)

← ۱۸۳۴.

✱ چلم به کم‌سنگ‌دانه‌دان ۱۸۲۶(۱۸۲۴)

نومردی له‌لای بی‌با‌ه‌خ بوونی کم‌سنگ: «تدیری بلنی غزال می‌ره به خدری نه‌کا؟ - کوره

بدوطلا چلمشی بی‌دادادا.»

✱ خزی بی‌دادان ۱۸۲۷(۱۸۲۴)

(۱) به نوموز و می‌زوتوانمده خزی به کم‌س یا شتیک‌دادان.

(۲) ۱۸۲۴(۷) →

فر (۱۸۲۷)

● فانگ‌لوشکی به‌بنمده ۱۸۲۸(۱۸۲۷)

خوت بی‌دادم به‌گونمده

به‌شکم چارم/ چاوت چابنمده

✱ شه‌شرویش بی‌دادان ۱۸۲۹(۱۸۲۴)

← ۱۸۲۴(۹).

✱ فر بی‌دادان ۱۸۳۰(۱۸۲۴)

فر به کم‌سنگ گرتن: «... تهلانیش به چه‌کی خزان، به چه‌کی زمان، به چه‌کی شیمرا به

گل‌ان‌ها دم‌چورنه‌مده و لوبان پتده‌ندان.»

[مان، تهلانیش موز‌نمده‌مده: ۹]

بوزانیاری زیانتر ← پیتی ف (زیر نیتزکی فر).

* گول پي دادان ۱۸۳۱ (۱۸۳۱)

(۱) خلالت کړون. ← ۱۸۳۲.

(۲) ← ۱۸۳۳.

ليک دراوه کاني رسته يي و شتوه رسته يي (۱۸۳۱)

نه دنگه جنيړشم پي پندې عمر وده زمانم گولم پي دادمدي ۱۸۳۲ (۱۸۳۱)

ازورتر وه کور مدهح بؤ مرؤفي سوروو خوش و خوش مشرف ده کار ده کړي. I و دل نه گرتي و دل له قسي کسنگ نه هيشان به مزي سوروو خوشي، گورمي يا خوشو ستي نه.

نه دنگه گرليش پي دادمن (الي پان قبول ناکم، خراب پان پي ده کم، ...) ۱۸۳۲ (۱۸۳۱)

قبول نه کړدن و بي ولا م نه هيشته وي چوو کي ترين بي حورمتي يه ک: «... گوئي شه نور هوئي من ني؟ مه چ کس گرليکيفت پي دادا خرابي پي ده کم. شوي ده زارت يا دق شوي بلخ. جا بدل مستا و دمستي پي کړه...»

[خوشن شمه: بهمني لاس و خه زلا]

* لاتاو پي دادان ۱۸۳۴ (۱۸۳۱)

قدي به توکل به کسنگ گوتن. ← ۵۸۸۸ . ۱۸۲۵.

پي زانين

۱۸۳۵

(۱) زانباري له شتيک وه گير کمرتن. ده سوو و نه يتي يه ک گهيشن: «خلم به لورياني لوي سورياني / دست له سر خنجر چاو له پلي کاني / محروم لوبق دنيا پي زاني»
[پاپانياني، کاني مانيان: ۲۶]
«به لوا مزدا وره هلي، مه پيل کس پي زاني، له راته به خان ليمان وهش کوي.»
[کمال، لنبه ممد: ۲۵]

(۲) له رنگا يا شونتي شت يا کسنگ شارما بورن.

(۳) نه مگ / چاکه ده چاودا بورن. سپله نه بورن.

مه‌سهل (۱۸۳۵)

- * گانی دوله‌مه‌ند جلی له بانی / گانی نه‌فیری عالم پتی‌زانی ۱۸۳۶ (۱۸۳۵)
- ناشکرا بونی عه‌یب و عاری مرۆفی هزار و شاراره بونی عه‌یبی دوله‌مه‌ند.
- * وه‌ختیکی نه‌مبوره جلیک بووم له بانی / وه‌ختیکی مردم عالم پتی‌زانی ۱۸۳۷ (۱۸۳۵)
- ز ۲۰۷۹

لیک‌دراوه‌گانی رسته‌یی و شتیه‌رسته‌یی (۱۸۳۵)

- ~ چاکه ده‌گهل په‌کێک بکه / بکه پتی‌زانی ۱۸۳۸ (۱۸۳۵)
- غز بواردن له چاکه کردن ده‌گهل مرۆفی سێله و پتی‌نه‌مه‌گ.

پیتست

۱۸۳۹

به‌شی هه‌ره دهره‌یی له‌شی گیان‌ل‌به‌ران که به‌سه‌ر نه‌ندامه‌گانی دیکه‌دا کشاوه و ده‌یان‌پارێزی. بۆ گیان‌ل‌به‌رانی جگه له نیشان چهرم و کولیش ده‌کار ده‌کری به‌لام بۆ میوه و گیاوگۆل و شی له‌م چه‌شنه‌ ته‌نیا توێکڵ ده‌گوتی.

جێتو (۱۸۳۹)

- * پیتستی سهرت به‌ نه‌هلته / نه‌هلته پتی ۱۸۴۰ (۱۸۳۹)

مه‌ته‌ل (۱۸۳۹)

← ۳۴۰ ز. ۱۸۰۵ ز.

مه‌سه‌ل (۱۸۳۹)

- * ده‌لک ته‌که‌نه و پیتیشی ده‌که‌نه کهرلی شای ۱۸۴۱ (۱۸۳۹)
- هه‌موره شتی‌ک دوولایه‌نی باش و خراپ یا موسیبه و منفی هه‌به.

لیک‌دراوه‌گانی رسته‌یی و شتیه‌رسته‌یی (۱۸۳۹)

- ~ نیشان نیه ههر له‌وه‌له‌یه پیتستی نیشانانی به‌ سه‌ر کشاوه- ۲۶۱۷ ز. ۱۸۴۲ (۱۸۳۹)
- ~ پیتستی به‌رازی‌یه ده‌بیافی نایه- ۲۶۲۷ ب. ۱۸۴۳ (۱۸۳۹)

۱۸۴۴ (۱۸۳۹) = (فلانی) گورگه ده پستی مەردا

«جا ئەرە پای خەزالم بانگ دەکا و مەرا دەکا: مەزى گورگه لاسە لاسە شەلە لاس لاس بەلە گەرە /
ئەگەر ئەرەق پەلەق ئەرەق لە گەرەقنى گەرەمەستەدا دەماتنى بە بەرگى دە شەلەقە / چارەت بە مەن
دەمەوت دەگەل خویى و جوییان / لە شەور و کول و لە گانەقە / ئەمەنەش دەمەوت ئەرە
چولەپەل قایمە / گورگه چۆلەرە دە پستی مەرییە»

[مەلى شەمس: بەشى لاس و خەزالم]

«ئەرەزەر دەلق: ما مالمال! چ نیازۆکت مەپە ۴ - دەلق: پەچم خەلەق بۆر ئەگەر بەرى دەى
پەچتەرە مەملەکتەنى خەلى. دەلق: گەرە تاخەر ئەرە گورگ لە پستی مەردا چەلەن بەرى
دەم»

[مەمسەد بەلەلى: بەشى نەسر و مالمال]

مەروەبا: ۱۸۴۹ -

پتەك هاته كانی له چاوگه وه رگهراو (۱۸۳۹)

۱۸۴۵ (۱۸۳۹) % بۆن بە پتەكەریست - ۲/۲۴۶۱ د.

۱۸۴۶ (۱۸۳۹) % پەر بە پتە بۆن

۵۴۲ -

۱۸۴۷ (۱۸۳۹) % پەر بە پتە مەلسان

۵۴۳ -

۱۸۴۸ (۱۸۳۹) % پەر دە پتە پالاغ ناخەن

۹۷۶ -

۱۸۴۹ (۱۸۳۹) % پتە گۆرین

بەشە بە لە پەنگ و شەو گۆرین. خەز نواندەنى بە شەو بە کى دیکە: «مەندەگەش
ئەگەرەشەوین، گۆرەیان: ئەخەر ئەرە شەوان نە، ئەرە شەو و پتە گۆرە! بە بەلەن نەو
و بە چ مەکا»

[مەسەن شەو: بەشى لاس و خەزالم]

۱۸۴۹ (۱۸۳۹) % پتەو پتە مەن (پتەو پتە مەو، پتەو پتە مەو، پتەو پتە مەو، ...)

۵۴۳ -

۱۸۵۰ (۱۸۳۹) % دە پتە خەزا نەجولانەرە

لەمەری زەروزمەگدا بۆن: «کەس ناورۆ دە پتە خەزا بەجولانەرە»

۱۸۵۱ (۱۸۳۹) % کا دە / لە پتە سەری کەسەیک ناخەن - ۱۰۲ / د.

«ئەرە ئەمەلەسەر ئەمە دنیا رووئە مەرە، بەپەنى ئەمەر کام لە پتە سەری ناخەن»

[مەن، بەشەو: ۲۴۹]

«مالش پش دملج: بل گاکش و گاکش مځنده له تر دووین؟ کله به کله زیکم بل بنووسی کای

له پښتې سرې دلمخم.»

[محمدمد بالمتي: بهمنی ناسر و مالش]

✱ کور / سهگ به پښتوه خواردن ۱۸۵۲ (۱۸۳۹)

له حلال و حرام نه پرسین. || هارتای: کمرکمرل کردن.

✱ له پښت دفرچرون ۱۸۵۳ (۱۸۳۹)

نورې برون: درمل برون: «من لاهوابه پخوله سه به غلځی و کهم لویه بون و له پښت

دملجه چون و په له نه کمرن نهوه ی (پانی غلځه و بگره زیاتوی.)»

[هزار، چلشی مجبور: ۹]

لیک دراهوه کان (۱۸۳۹)

☆ پښته ۱۸۵۴ (۱۸۳۹)

پښتې مالی ورده (گیسک، نیزی، مبر و کوشتیر).

مه سهل (۱۸۵۴)

کابانی تاقه بزنی / حوت پښتې پرده کونې / پیچکه له خواردن و کردنې H ۱۸۵۴ (۱۸۵۴)

(کون: ← ۱۸۵۷) || گرینگی لپهاتووی و کارامیی له کردنې کاردا، پاپه راندنی کار، به

کمرمدی تاتیه یار و له هلو صرحی ناله باردا. بهموی شارمزایی. || رجبریه کیان نین ده گیل:

تدشی پښ ته گه تدشی پښ یخ به کیری کمرکلی دمر پښ.

لیک دراهوه کانی رسته یی و شپوه رسته یی (۱۸۵۴)

~ بړوه پښته به لقم ۱۸۵۵ (۱۸۵۴)

که سیک که سینگ و گه وروی به لقمی زور یی.

~ ژنیکم دمری ژانه، پښته ی بکاته هه مېانه ۱۸۵۶ (۱۸۵۴)

خواستنی ژنی نازا و تروندوتول.

پیک هاته کانی له چاوگی وهر گیراو (۱۸۵۴)

e پړول ده پښته پالاع ناخنین - ۹۷۶.

✱ پیسته خوش کردن (۱۸۵۴)

(پستی مالی وردیان دوسن پوژان هلنده گرت هتا تروکه کی یسمو. نمرجار جاتره و پنگ و بیژانین دینا و دوسن دؤکلیریان بؤ ده کرد. پهلویان ده کرد و دویان بؤ و سوره دها. ده هات قولتی بدا و سرن یتن سهرانسره کیان ده گرت و ده پالیان ده کرد. ننگه سارد دصوه پیسته کیان تی دها هتا سجمینی. نمرجار بنیان چا ده کرد و دصوه به پیسته و په نیریان تی ده کرد. پاییزی ننگه رسق خلاص دصوه و رمسینگ و کوله که و شنی وایان ده دخت هتا خوش یی. نمرجار دیانکرده هه مبان.

[په ریزاد لغوی] || له دبایغ دان.

لیک دراوه کانی تر (۱۸۵۴)

☆ کره پیست (۱۸۵۴)

نمشکوت و نمشکولی بی کرانه له شرنی کونستان و ښک بؤ هملگرتی پیسته په نیر له نیوان مانگه کانی پووش پم هتا رمیزه دا. || ۱۲۲۰.

پیشی

(۱) شرنی یا لایک که له بهرامهر هلکه وترو: لایه نی پرو به پرو: «هه ښکارکی سهریژکی همی دیو پیست سهره ده رین، نه پزانی شوته ی له پیسه، هه ښکارکی ده شوته ی له تار هلدا، شوته خرمنی کرد.»

[مولا، چلشی مجور: ۱۲۴]

(۲) بهشی پشایی شینگ: «له هکړک هلستاره له هکړی هاری هیرازان/ پخشی دهفته سهره سکران/ دوی پاره ستاره له سهه چومی کلور و تارازان»

[۱: بهندی مولی]

«نمره سههید خوی گورج ده کرد و ده پاره دهفته سهر پخشی کهانی مور تیری له رهنظر لسانی په پوره نه نهان»

[لنډه لاری، سهه سهر سهره: ۲۰۹]

(۳) نیرک له شینگ یا که شینگ: «حاجی میزا، سالمی بانگ کره پخه موه.» [زلمی، په کینی که: ۳۷]

(۴) نایمینی نموی که له کار یا شینگدا له چار (له برارور ده گدل) خدکی پشکوتیک زیاتری یی.

(۵) له سهره می بهر له نیستا یا کانی به ریاس: «پخشی من و تل دلا و سهه ویک بوین کاکه/ که دموون له گه پاتا بوو ده کردو ښکاکه»

[مولا، چورننه کانی همیام]

جنتو (١٨٥٨)

- ✱ ١٨٥٩ (١٨٥٨) **هرتک چاروت له پتش مدرگتدا یتته دروی**
 وه کور تروک و دوعاش گوتراود: «خوبلوهدی میری مه زن به ختی من و تل تیکه بکینن/
 نه کی هتیه شان هرتک چاروت له پتش مدرگتدا درلوت»
 [نهمدی لوتی: بهی زهنل و گلزل]

لیک دراهه کانی پرسته یی و شتوه پرسته یی (١٨٥٨)

- ✱ ١٨٩٠ (١٨٥٨) **زتان پشهرلوشتین یی، نهک پشهرلوشتین**
 یان: زتان سره لوهفتین یی نهک کلکراوهفتین. زتان به سرما دست یی یک
 باشتره لوهی که کوتایی به کی سار و ناخوش یی.
 ✱ ١٨٩١ (١٨٥٨) **نهفیس کتیش یتته پتش**
 (تابیه تی لازیی لات و شهرانی شاره. ١) بانگوازی شهره. هرکس ده حزی رادبینی
 یتته پتش.

پتک هاته کانی له چاوگ وه رگیراو (١٨٥٨)

- ✱ ١٨٩٢ (١٨٥٨) **پتش بدرملا کردن**
 لئ نه برسموه. ١) هاوتای: گوریس پزل کردن. جلمو پزل کردن.
 ✱ ١٨٩٣ (١٨٥٨) **پتش/ بردرمرک یی گرتن**
 ١) هرده به: «هفا ناخری لمر حفتیه یی لمره گم نه دانهوه پشهرمرکی پتدگرم»
 ٢) چورنه بردرمرگای کسینک بنیازی شهر و هلالا.
 ✱ ١٨٩٤ (١٨٥٨) **پتش یی گرتن**
 ١) رینگ له کسینک گرتن. راکرتنی کسینک له جنگی ریشنه دا: «کرم دهل: نه دل
 کلتری، نه من سطر/ دهنگرم و پخت پتدگرم»
 [سمه ماسطره: بهی کرم و کج]
 ٢) بر به هرل و تی کوشانی کسینک گرتن. گترانهوی کسینک له کارنک «... برها
 هر ولت کرمپایه، برها پخت پتدگرتنه تا... خ حمیف بل مخره بانی و نهنسانتی»
 [کمال، نهنهمسم: ب ٢٣٥]
 ✱ ١٨٩٥ (١٨٥٨) **پتش کدوتن**
 ١) گیشتن به پلهی سروروتر.
 ٢) له پشهره ریشتن.

✱ پیش (ی) مای گپرانموده

۱۸۷۳ (۱۸۵۸)

۱: «پای لاسر کانیکه ی تارن دمحلقه و کوردهش وروده دلیته خوارن، شگر بلی معلوم دهی شو دو سواره شو دو سوارن و سوارن مواتن یکی دهی دهگه، کوردهش دهنسرخ پیکس مایه کی دگپرانموده و ناپهله خوارن.»
[هدی کورده: بهی ناسر و مالان]

✱ چرونه پیش

۱۸۷۴ (۱۸۵۸)

۱) ویش کمرن: «مورچانکی ها گر له زمان بدا کار دچلته پیش به دستوری ها»
[حوسن مایه پرن: بهی بدم]
۲) بولای پشوره چرون.

لنک دراوه کانی رسته یی و شتیه رسته یی (۱۸۷۴)

= دلی گورگ، له خشی هدر دهچته پیش

۱۸۷۵ (۱۸۷۴)

= له جی به کی نای بهچتی نانوی. وک پرتی / پرتی وابه؛ شو جی خورده
نای لی لی خوی لی نادا. خل له نای خور / خورن نه دان.

✱ دم هتانه پیش

۱۸۷۶ (۱۸۵۸)

هله دوی کردن زمان درزی کردن.

لنک دراوه کانی رسته یی و شتیه رسته یی (۱۸۷۶)

= هدرکس دی زور یتته پیش له دی ددن / ددری.

۱۸۷۷ (۱۸۷۶)

✱ ره پیش کمرن

۱۸۷۸ (۱۸۵۸)

ره پیش کمرن: «ماهه لپه مات، په پیش کمرن؛ خاتون نه سستی له خولک یه ماکرت...
وه لپه کمرن، لیان کرد سله»
[حوسن رسولی: بهی خورده و خاتون نه سستی]
«دو به دو سوار دهورن له کمرن خاتون نه سستی دهگه / دلیکریه / په پیش کمرن
پرتی»

[پختوی]

دوعا (۱۸۷۸)

☐ مدرگم وپیش مدرگی / ت کهوی ۱۸۷۹ (۱۸۷۸)

«هم مدرگی و نه پهلوی به بل تو، له دلیکی خوت زیاتر کوی دیکه زانپوهنی؟ خړ کس
تاکای لینه، پهی مدرگم وپیش مدرگت کهوی!»

[نمونه لوتی. بهی زهینل و گلزل]

«کاکلیم بانگی کرده پلان خانمان/ پخپاره موو گرله ... پلای خانمان دهلی: وپیش تلم
کهوی مدرگ/ له خنجر و هاشق دتگوت زهره!»

[خاله سوره. بهی نمر]

«براهیمپادا دهلی: چه کم تاروم گرت، تلم تاسره وی/ ولله، هاری په سوت به قوریان ده کم،
مدرگی من وپهشت کهوی.»

[مان، خړ حلی موزمطریه: ۳۰]

یان: همدار جاز مدرگم وپیش مدرگی / ت کهوی.

«همدار جاز مدرگم وپهشت کهوی/ خړ من دولتی تلم نیم، په خست مدرگپوه و هاتر و
کهوی»

[نمونه لوتی، لاس و خزال: ۱۰۰]

✱ دستیک کدونه پیش و دستیک کدونه پاش ۱۸۸۰ (۱۸۸۵)

← ۱۸۰.

✱ وپیش خستن ۱۸۸۱ (۱۸۸۵)

وپیش دان: «له پاشو مه خست برابری کرده براگپوه، وپیش خړی خست بل مالن.»

[مان، خړ حلی موزمطریه: ۵۷۹]

✱ دستی خړ وپیش خستن ۱۸۸۲ (۱۸۸۱)

له کردنی کارنگدا له کسینگی تر وپیش کدوتن: «لمو کڅه کڅه دا نالی ولافی
نه خستمانی لوتانی که وپوهو. نالی نامنجان ایندپوهو (۱) سه رپه پلایس پوه، نه و کوی:
خانو چه مه چه هر لایق دمن، با نه من دهستی خړم وپیش خه، په نامیده بهم،
پاشه پلا حوکم ددمن، ده زانن تگور من خزمه تم بهوان گپوه.»

[حوسین ماسرمن. بهی نمر]

«لاس تگه چاری پیکوت لای له بهر چه فاند، گلچانی لاس سر و بن کرد، گلچانیکی له
پهسی نستی ... ده بهر رگانی دا خړم کرده، کوی بابت ده گیم کس له پهلوی دهستی
خړی وپیش خا»

[لوسدا برابری گلچانی: بهی لاس و خزال]

← ۱۹۵۵.

❖ وپیش کمرتن ۱۸۹۰ (۱۸۵۸)

«خه زال پارهستا هورت دممک گول به دسته وه. نو مهبان دلمری بهی دیت. کورتی: نه من سولری نه ول بم یا تتر؟ کورتی: خه لک وچوره نه ول وپیش نه حه دماخی بایم گوری هه تارکون نه منیش بمونم کس ناکوتن وپیشم گوری. نه سه نین. جا لاس وپیش کورت کاسه مده کوله دوی به نه منی کورشتن.»

[لوسدا برابری کورمخانی: بهی لاس و خه زال]

«... دملق پلایشتن. وه ختیکی گه پلشنه به رند رگن کورتی: وپیش کورتی. دملق نه گه وپیش کورتی...»

[خه دمری: بهی مبر و ودا]

مه تهل (۱۸۹۰)

❖ شیرنی شوک ۱۸۹۱ (۱۸۹۰)

له داری تزک

نام له گوری بدلوک

گوری بدلوک وپیش کورت

دروپنجکدهش وهوا کورت

- باره مورو له گورنریژ نراوه و کابراش به مویا نا ریویه.

مه سهل (۱۸۹۰)

* نه گه ترس هات قه پدگول وپیش تاجی ده کورتی. ۱۸۹۲ (۱۸۹۰)

❖ وپیش کمرتن ۱۸۹۳ (۱۸۵۸)

پینگای خراب پیشان دان. به خراب ری نرونی کردن: «چون هه لهو شاره ی نهوی تودا بهو حالمان کرد، کورتیان: نه و کج و کوبه دلیک و بابیان مریوه و پیکس، بایی تر کسیتی و بیرونی هون بویا به بانی وه سر ده کتفا، تا گوره مریوه، په سیده مریوه. چون وپیش کورتی و لهوی وایان پین کورت، کورتی: نه من هونقی بایم ون ناکم. ناره ی له مریوان هه رکی هینا تیرخانه مدهی خوروه.»

[نهمه ی لونی: بهی زمینل و گزول]

«- په صحت تیر بوه هاتوچوی سره مدهی دهکا. - جا په صحت کنگیتی به سره مدهی زانیره؟ بیرونی خبر نهوی وپیش کمرتوه.» ○ «- نهوی دایه دملقی چی په صحتی دهگل خرم خرم بل سره مدهی؟ - نه رولا مالت تارودان به، نه ری بهی وپیش مده مده.»

* ۱۸۹۴ (۱۸۵۸) هارشته پیش

له لای بشووه دانان.

مہرسل (۱۸۹۴)

۱۸۹۵/۱۸۹۶ * سہگ پورہی سولہی ہاری پیش

پیرستی به دنگ کردن و رازی کردن مزاحیم به دانی به ریل یا هرشتگی نر.

* ۱۸۹۶ (۱۸۵۸) هينانه پش

مؤلای خو نیزیک کردنمونه.

لیک در اوہ کانی تر (۱۸۵۸)

☆ ۱۸۹۷ (۱۸۵۸) یرون یش

(۱) بۆلای بەرامبەر بۆن.

(۱۲) به شرکت گماندن.

☆ ۱۸۹۷(۱۸۵۸) بهرلهش

سینگله پیش: نامادی به رنگار بونوره و له خوبرودی: «ناگم تاهاپان، دهه خن،
سینه دهه خن، ناگم تگه راپان، زهرن، زهه پان، به دیم لسه سه خن، عه چوکله
سورق خه ده کم، پللی جهنق، جملی، حه خه خه، گوروتال، له خلینگ نهنگان، له
تگه مای پاتوژان، به ره پیش، موزن، له ده خه پان، پوتن، په پوتن»
[موسسه: سورق]

☆ ۱۸۹۸/۱۸۹۸ یارکمل و یترکمل

قرتانی پاشا یا پیشتر گوی می‌دیوان بزرگ درویش. بزرگ زانیاری زیارت پاشا پشی و ازین
نیز یکی دایم.

☆ ۱۸۹۹ (۱۸۵۸) یاشووتس

بهر و دوا: «شاه بهاس بارگینی دینا له ناله بندی پایگرت و کوتی: کاکی ناله بندا نشو بارگیندم بی نال که نهما ناله کانیم پاشرووش بی لنده. کوتی: کاکی لهله! ناخر چون نال پاشرووش لندمدن؟ کوتی بارگینی خره! هر چون بدلیتم تباری نال بکه.»

(حاجتمنشی شمعمنشی: بهتری بددم)

۱۸۹۹ (۱۸۹۹) ❖ یاقوتی کردن

«ما به یک پیکره خمریکی جواهرات کان برون و پاشوریتشیان کردن، هتا جریه کبان کرده که نه لایک بتواند از خمری».

[کمال، پنجم: پ ۱۸۱]

☆ پاش و پاشی ۱۹۰۰ (۱۸۵۸)

(۱) زار و کژم: «نوروز زور نه‌خوش بودم به پاش و به پیش دردمدا».
(۲) کژم و شرمیندی نافرست: «به پاش و به پیش دصدردژی پان یی گردود».
(۳) مهر و دوا: ↓

لیک در اوہ گانی تر (۱۹۰۰)

☆ به یاس و به پیش ۱۹۰۶ (۱۹۰۰)

«به برهه‌ری خیره‌نوا دعائش بیست‌چهار کلی ده کنون/ کلی ده همون گنج‌نر به
باش و به پیش کلی هلدون»

(احمدی، بیگتان: بیٹی، خیر و سعادت)

☆ ١٩٠٢ (١٨٥٨) **بیعات**

پیشہات: «انسان ہرگز ہم سے یہ هیچ پختہانیک بہین قہلمی ہن، دوستی نیلامی ناپہ و ہنایہ»

[امدادی، قاضی، سمیع و میرمنوین: ۱۳۲]

☆ ۱۹۰۳ (۱۸۵۸) یشان

لەشدا.

☆ ١٩٠٤ (١٨٥٨) **یخار** - ١٢١٧ ز، ١٢١٨ ز.

☆ ۱۹۰۵ (۱۸۵۸) یتشاوریکه

رینگای کورتقر بز پشموه۱ پشاوره.

پیکهاته کانی له چاوگ وهرگیراو (۱۹۰۵)

✱ ۱۹۰۶ (۱۹۰۵) یتشاور که دانوه

له ری لادان یو کورټ بوننمره ی رینگ و ویش کسبک که و تنموره. پشاوره دانموره.

☆ پیشاپیش ۱۹۰۷ (۱۸۵۸)

بهرامبر: «خل من زهینج خلم دودا ولایک لهره پهمالنج مزن تالانی/ هلهان دندا لسه رکاتنج
هتجه لوانی/ بهرانبهر و پیشاپیش به لهره پهمالنج مهیان هله دنداره»
[همصدا به پتان: بهینی نسر و مالال]

☆ پیشایی ۱۹۰۸ (۱۸۵۸)

بهش/ لای پیشهوه: «سجه هینج دنگل به یانی/ هتجه مهالی مودی لهره یانی/ به خل و به سده
پهای خانی/ چونه پیشاپیش کاروانی»
[حوصدن مامه مری: بهینی بمم]

☆ پیشیاری- ۱۳۳۸/ پ. ۱۹۰۹ (۱۸۵۸)

لیک دراهو کانی رسته یی و شتوه رسته یی (۱۹۰۹)

~ پیشیاری قیامت یی- ۱۳۳۹/ پ. ۱۹۱۰ (۱۹۰۹)

☆ پیشیروند ۱۹۱۱ (۱۸۵۸)

۱) دستبندی چاروی: «خل شه من دمجورمه تهره و به ختجه به خانی ده کاکان/ لئی
به سوارمه هتجه ده خورمایی، گولتی ده قاپچه، بژی بالوریه ننگار/ پاشه بند و
پتجه به نمان له تهره هشی ده کسک و سوریه/ هه سور لسه خویان فرج دودا به هشمه
هه سار و تهره»
[همصدا به پتان: بهینی کاکسیر و کاکسیر]

← ۱۸۶.

۲) بهروانگی کار کردن.

☆ پیشیروند کردن ۱۹۱۲ (۱۹۱۱)

کاری پیشیروند کردن.

☆ پیشیچلو ۱۹۱۳ (۱۸۵۸)

که سیک که چلمی به کسم و ولاغ راده کیشی: «کوهده له حالج داینج له گهگت دمنچم
پتجه چلو و هاتر و خزمه تکاره/ جا لهوی لیتده پرم جراب و سوال و رملتاره»
[هتتالانی لازو، سعهید و مرسوسین: ۹۷]

۱ چلمودار، چلمو کیشی.

☆ ۱۹۱۴ (۱۸۵۸) پیش چاو

بدرچاو.

پیک‌هاته‌کانی له چاوگ‌وه‌ر‌گیراو (۱۹۱۴)

☆ ۱۹۱۵ (۱۹۱۴) پیش چاو تاریک بوون

زۆر توور، بوون. ۱! هارتای: بهری چاو تاریک بوون. واک شیتان لی‌هاتن. ده‌ری / کافر
بوون. چارم عمرز / عمرزی له‌ده‌دیت.

☆ ۱۹۱۶ (۱۹۱۴) پیش چاو چۆل کردن

له‌بەر‌چاو لاچوون: «هه‌رته له دلفت لانگ له‌کۆل که‌م / به‌سه ئه‌بجاری پیش چاو چۆل که‌م.»
[په‌په‌نیا، کانی‌م‌ه‌ل: ۱۴۵]

☆ ۱۹۱۷ (۱۸۵۸) پیش‌خان

«م و زین مانته پیش‌خانی / ده‌ستیان کرد به‌گیرانی / کاری به‌گیره، خۆلا ده‌زان!»
[مان، ئۆخه‌س موزم‌ه‌ریه: ۳۱۹]

↓

☆ ۱۹۱۸ (۱۸۵۸) پیش‌خانه

زۆری کوش دا‌ک‌د‌ن: «له‌پاش گه‌په پیش‌خانه / کاک هه‌مه تۆ ماچی که، مه‌له‌سه‌په‌ری
مه‌وله»
[هه‌مه‌نی په‌ش‌ان: به‌پاش هه‌زه‌ای مه‌نگو]

لێک‌د‌راوه‌کانی‌تو (۱۹۱۸)

☆ ۱۹۱۹ (۱۹۱۸) خانوونک (خانویه‌ک) و دوو پیش‌خانه

بریتی‌یه له‌بێ‌زۆر.

☆ ۱۹۲۰ (۱۸۵۸) پیش‌خزمه‌ت

تۆ که‌ری به‌رده‌ستان: «ئهمه خاتوون ده‌په‌رت. ده‌په‌رێ برایم له‌مه‌ه‌رێ هه‌که، له‌وان له‌بێ‌ه‌تان
که‌په‌ / یا پانگی ده‌ست‌په‌ته‌ند و پیش‌خزمه‌تی ده‌ کاکه‌میرانی ته‌که‌م سه‌ری برایی به‌په‌ن و
به‌ده‌نی برایی شه‌و که‌نه‌وه له‌به‌ر مه‌ریای ده‌ خه‌نچه‌ری.»
[په‌سوو به‌اله‌کی: به‌په‌ی برایی‌ک]

☆ ۱۹۲۱(۱۸۵۸) **پیش‌دان**

دانی پیش‌نیرمژ یو کار کردن؛ دانی بیانی.

☆ ۱۹۲۲(۱۸۵۸) **پیش‌در**

سرجله. سرگله: «له‌شکرک هه‌ستو، له‌شکرکی گه‌لن هه‌دیه/ له‌هه‌سنان به‌خو و به
موازده کړه‌لته‌وه سه‌رکړه‌یه/ ... هه‌هه‌لن نه‌سکری غه‌یه‌یه/ پیش‌درویان کړه‌به‌به‌یه...»
[هوسن شنه: به‌نډی‌سولږ]
«هه‌هه‌م ده‌و وانه‌و/ سق سوارت لږ مه‌وان به‌و/ سه‌رکړه‌ی هه‌لږخان به‌و/ پیش‌درویان
سله‌مان به‌و»

[په‌پانډان، کانی‌موان: ۱۹۶]

☆ ۱۹۲۳(۱۸۵۸) **پیش‌خوان**

میز و ته‌به‌ی چروکی سر دست‌فروش که ورد‌واله‌کانی له‌سر داد‌می.

☆ ۱۹۲۴(۱۸۵۸) **پیش‌خوړ**

زرعات و دغل‌دوانی به‌ شینی فروشار. هاونای: شین‌خوړ. ← پیتی ش اژیر نیزکی
شین.

پیک‌هاته‌کانی له‌ چاوگ‌وهر‌گیراو (۱۹۲۴)

☆ ۱۹۲۴(۱۹۲۴) **پیش‌خوړ کران**

☆ ۱۹۲۴(۱۹۲۴) **پیش‌خوړ کردن**

فروشتنی دغل‌دوان به‌ شینی و به‌ر له‌ گیشتی.

☆ ۱۹۲۵(۱۸۵۸) **پیش‌هه‌م‌وول**

پیشای له‌شکر.

☆ ۱۹۲۶(۱۸۵۸) **پیش‌کار**

۱) کاربه‌دستی حزن و ناغا: «خاتون‌په‌ریخان ده‌یگوت: کوی‌خای نه‌و هاره‌ی کوانی/؟
پیش‌کاری خرم به‌ل بانگ یکنه‌ مه‌پانډی/ هه‌مان به‌سه‌ری خرم سولاند ده‌ده‌م، یان به
فوره‌لن»

[ملن، فزاعلی موزمهریه: ۵۸۷]

۱۲) بمرتومبر، هژکاری وندی هانتی کار یا پرودارنک: «کسی نه مځت له مځانه/ په پېی
سه بچار هوکړنه/ چوکه پښکار شه پاته/ دست مځگر له کارنه»
[پښور، ۷۰۴]

☆ ۱۹۲۷ (۱۸۵۸) **پتش کړ**

زقایی پشه ری زین: «... جا (نعمه د شاه) بلوی نه کوی خوی نا لاسه لوی
باله کی. سوری نسی بو، کولی خیری به پښکاری زه پوه کړد، کله ی خیری به مری
په پوه کړد، کپی له پاشگری خو سوار کړد و مانره بل تیر خلی خینی ماره بان.»
[خوشن شعله. په پتی لاس و خه زال]

← پتی ز (زیر نیرکی زین).

☆ ۱۹۲۸ (۱۸۵۸) **پتش گیره**

← ۱۷۲۶.

☆ ۱۹۲۹ (۱۸۵۸) **پتشور**

۱) نو کس یا شته ی که بهر له کس یا شتیکی ترو: «شعله کی پشور ولمان نوو فی نو
په پشه پوه بو...»

[نسن، کله پیاو: ۱۵۲]

۲) تابه پتی جگاپه ک که بهر له شونی مبه ست هملک و ترو: «لا پری پشور.»

۳) هر دوو دسی نو گپان دارنه ی که له سر دست و پی درون و کمر تونه پشه و بان:

«[تانه] پشوری له پاشوری کوشتن.»

[مهن: پامو لای]

☆ ۱۹۳۰ (۱۸۵۸) **پتش مامان**

ژنی بهر دست و یارید د پری مامان.

☆ ۱۹۳۱ (۱۸۵۸) **پتش مدرگ**

که تنک که ژانی خزی له ریگی شنیک. که تنک. پان نامانجیک ده خانه مترسی
و فیدای دهکا.

لیک دراوه کانی رسته یی و شپوه رسته یی (۱۹۳۱)

~ ۱۹۳۲ (۱۹۳۱) **چوکه، پتش مدرگی گوران**

«ناسری ده پکوت: هه زین مکی له دنیا م نه لسه نه نه لک به منی ده لکی/ ده تو نازانی هر
چوکه پشمرگی گوران/ نه گه ر پیتو خواته خواته نه لک پکوللی/ جا نم به ۵ په پوه کی

پتک‌هاته‌کانی له چاوگ‌وه‌رگیراو (۱۹۳۷)

☆ ۱۹۳۸ (۱۹۳۷) پتسواز هاتن

بەرەوبەر هاتن: «ئەندەر عاقلی چازان، کتێب لەسەر بەری دەستی دانیژن، سوێندی بە کتێبەکه
بۆ بۆلێن بەلگە پتسوازێت بێ، هەروێه بە خزمەتت دەگەم بە عاسانی بێگەری و حەقی خۆتی لێ
بەستنی.»

[مان، نۆخەفی موزەطەرپە: ۵۷۷]

پتک‌دراوه‌کان (۱۹۳۷)

☆ ۱۹۳۹ (۱۹۳۷) پتسوازی

بەرەوبەر چوون.

☆ ۱۹۴۰ (۱۹۳۹) پتسوازی کردن

بەرەوبەر چوون، وەرگرتنی تاسەرزۆیانی ئەر/ ئەرمان: «سەری خۆتێن پووت گەن و پەرخواس
وەرە پتسوازی سەری بکە، پکێلی بکێن و گەری لەسەر سەری دانیژن، بۆ ئەوەندە بۆ سەری
بپێت سەریاندی.»

[! : بەینی برابم و مەمەلی مەطشان]

«کاروگەرمەنی لەپێش دەگەم، پتسوازی دەگەم.»

[بەرو]

☆ ۱۹۴۱ (۱۹۳۹) پتسوازی لێ کردن

«کە گەشتە شاری، پتسوازیان لێ کرد و دەرویان دا.»

[هوسێن شەفە: بەینی لاس و خەزانی]

← ۱۹۴۰.

☆ ۱۹۴۲ (۱۹۳۹) چوونه پتسوازی کەسێک

«ئێدێ مامەڕەش پەلۆکی ئاقل برۆ، سەری خۆی پووت گەن و پتێ خۆی پەرخواس کرد و
مانە، مانە پتسوازی.»

[حەمە سەله ئەرۆ: بەینی لاس و خەزانی]

← ۱۹۴۰.

☆ ۱۹۴۳ (۱۸۵۸) پتسەپر کە

رینگای کورترتر بۆ پتسەو: پتساوێر کە: «لە مەیدانی مەردەدا مەمەله گەری ئەبەردی لەبەر
مەرئان دەفێراند و لە پتسەپرکە پەلۆکی دا مەو چاوەلۆکی دەوستاند.»

[مەوار، شەڕمەخانه: ۵۱۹]

☆ پیشدنگ ۱۹۴۴ (۱۸۵۸)

۱۱ - سرگله‌ی کاروان.

۱۲ - سرگله‌ی من گدل.

مه‌سه‌ل (۱۹۴۴)

* به‌لا لمر قه‌تاری دا پیشدنگی کمر بی ۱۹۴۵ (۱۹۴۴)

باز: قه‌تار پیشدنگی کمر بی، لمری چا‌تر (چاک‌تر) نایی. قه‌تار پیشدنگی کمر

بی، تاخری به‌تزی‌بی ده‌چی. قه‌تار پیشدنگی کمر بی ده‌تزی‌بی ده‌گیری/

ده‌چی. ← ۱۷۴ د.

☆ پیشدل ۱۹۴۶ (۱۸۵۸)

لای پیشروی لش. = پاشدل.

☆ پیشتوه ۱۹۴۷ (۱۸۵۸)

لای به‌ری.

مه‌ته‌ل (۱۹۴۷)

§ گای ره‌ش له پیشتوه ۱۹۴۸ (۱۹۴۷)

گای سرور له پیشتوه

- بووک‌دل

☆ پیشینه ۱۹۴۹ (۱۸۵۸)

«بیل به‌ری به‌مه‌فت و تاگ‌ری کورته چال/ خلختر له خه‌مالی شهرینه باده‌ی تال/ به‌س ترس و

موم‌یدی بی‌نیشان و به‌لگه/ پشینه دملین: کس به‌خه‌پال نه‌بوره به‌مال»

[مغولر، جوارینه‌کانی طه‌بام]

مارتای: له‌میزینه. ← ۱۹۵۱.

☆ ۱۹۵۰ (۱۹۴۹) پیشیان

= بهرستان. «چروکه لسهیه، بیستورمانه له بهرستان و له پیشیانته»
[حمیدی بهستان: بهیتی شیخ‌رحمن و شیخ‌محمد]

☆ ۱۹۵۱ (۱۹۴۹) پیشیان

له‌میزینه‌کن. = پاخیان. «ناره شیخ‌محمد ده‌گوت: باب/ هر له زمانه ده پیشیان
هتا زمانه ده پاخیانته/ نه‌دهدی باب له بهر گوریان به‌گن/ هر گور له بهر بابیان به‌گن/
نه‌تو کانی، نه‌من جله/ تو دانیقه، من ده‌لیمه»
[حمیدی بهستان: بهیتی شیخ‌رحمن و شیخ‌محمد]

← ۱۴۵۱.

مه‌سه‌ل (۱۹۵۱)

* ۱۹۵۲ (۱۹۵۱) قسه‌ی پیشیان وه‌ک نه‌خشی به‌ردی وایه

نهری و هدرمازی پهن و مه‌سلی پیشیان.

لیک‌دراوه‌گانی رسته‌یی و شتوهر رسته‌یی (۱۹۵۱)

= به مه‌سه‌له‌ی پیشیان ۱۹۵۳ (۱۹۵۱)

به رای پیشیان، به‌گوتی پیشیان: «مال‌مال گوتی: ناسر نه‌مه به‌چنه ماله کور؟ گوتی:
وه‌لامی به مه‌سه‌له‌ی پیشیان و‌لاغ هه‌روه، جله‌وی و‌لاشان به‌ره‌ده‌ین چل ندرکی هه
مال‌کی، ده‌چین له‌وی ده‌سه‌به‌زین.»

[حمیدی بهستان: بهیتی ناسر و مال‌مال]

«هه‌گه‌گانه پگن له زاتی خود/ پامشای له‌م به‌زله، شای نه‌رز و سه‌ما/ به‌لای گه‌روه‌تان له
پیش مه‌لگیر/ گه‌فته‌گه‌ی پهلن له‌غیر و گه‌دا»

[نهمدی نووشی: بهیتی کهل و شای]

☆ به‌رخه‌گورپه‌ی پیش می‌گه‌لان ۱۹۵۴ (۱۸۵۸)

به‌رخه‌ی ده‌سته‌مۆ. = برشی به‌له کچی جران و له‌به‌ردلان: «خا‌ل‌ه‌و‌زین‌کی لسه‌یه سه‌من و
سه‌مه‌په‌لاه/ به‌رخه‌گورپه‌ی پیش می‌گه‌لاه/ خله‌کتن مه‌رزین‌دینی کچی مه‌راوه‌لیانه/ ناره مالی
له‌چنه‌په‌لیانه»

[حمیدی بهستان: بهیتی موم و زین]

☆ ده‌سته‌پیش‌خه‌ری / پیش‌که‌ری ۱۹۵۵ (۱۸۵۸)

← ۱۸۸۲.

☆ له‌پیش ۱۹۵۶ (۱۸۵۸)

مه‌سهل (۱۹۵۶)

✠ مار له ترسی سیری هه‌لله‌هات، سیریش له‌پیش کونی شین دبیره. ۱۹۵۷ (۱۹۵۶)

لنک‌دراوه‌کانی پرستیی و نامال‌پرستیی (۱۹۵۶)

✠ ماست بیج و له‌پیش سه‌گانی پرۆکی ۱۹۵۸ (۱۹۵۶)

یان: ماست بیج و له‌پیش سه / سه‌گی پرۆکی. کردمی ماست و له‌پیش سه / سه‌گی پرۆکردم. | حاورنای: نابیره بردن. دهره پی کردن. دهری سه‌گان پی کردن. و دگ سه‌گ تی‌بهریرون.

پنک‌هاته‌کانی له چاوی وه‌رگیراو (۱۹۵۶)

✠ گاروگره‌روونی له‌پیش که‌سپک کردن ۱۹۵۹ (۱۹۵۶)

کوشتنه‌روی ناژلی له پیشوازی نه‌ودا: «-کره کونی: دله‌ستایه‌تی چی؟ نه‌ره کتێبه کردونی به لوه‌مان. ده‌به‌ه‌وی کولت و کولتار ته‌کلیف و له‌وی سه‌ره به‌رن. چلن ه‌ستی وا ده‌لێس؟ - کونی: نا مینێواب به‌سه‌ره، ماله‌ سه‌رم بدا. گاروگره‌روونی له‌پیش ده‌که‌م، پێشوازی ده‌که‌م.» [قائمه‌ره‌به: به‌شی برام و مه‌مه‌لی ده‌شبان]
«کن به‌ره له خاتونه‌نه‌ستی که‌رم و کۆلاره / ده‌پناره قوریانی ده‌هێناره / گاروگره‌روونی له‌پیش مه‌م و به‌نگینان کراره»

[پێشوا]

لنک‌دراوه‌کان (۱۹۵۶)

☆ دله‌پیش ۱۹۶۰ (۱۹۵۶)

هه‌له‌مهر. زمان‌دریژ: «به‌رته‌ل‌خو و گورگه‌پیش / وه‌گ سه‌گی سه‌ره خۆله‌پیش / چه‌نه‌سه‌روک و ده‌له‌پیش / به‌غیشال و کتێبه‌کێش»

[هه‌له‌مهر. به‌ کورستان ۹۸]

✠ دله‌پیش بیرون ۱۹۶۱ (۱۹۶۰)

هه‌له‌مهر بیرون. زمان‌دریژ بیرون: «به‌ هوان که‌ر پلێم مه‌په‌که له مێهه / ده‌لێس: دیاره نه‌ست ئێستای له‌پێهه»

[هه‌له‌مهر. خاریک و بیرون ۱۵۰]

* له پيش برون ١٩٦٢ (١٩٥٦)

- ١) لمبرو موونی شتيک يا کمينک.
٢) له کايه و رڼه و کي بهر کي دا پشتر برون.

* له پيش چاو ١٩٦٣ (١٩٥٨)

مه سول (١٩٦٣)

- * دهگل کور نان دهځی، خردات له پيش چاو یح ١٩٦٤ (١٩٦٣)
له هر هلو سرچيکدا (استوبودا دهگل مروفي ناشي و ناشارفا و ...) نيناس و
ويژدان و دادپهروزي نايي لمبر بکري.
* هرچي له پيش چاوانه، له بېر ده لانه ١٩٦٥ (١٩٦٣)
هرچي له چاو دور یي. دل مېلي دض و لمبري دهکا.

ليک دراوه گاني رسته يي و شيوه رسته يي (١٩٦٣)

- = له پيش چاري من ١٩٦٦ (١٩٦٣)
له روانگي م. لمبر چاري م: «لمينگم گرا له سونمي خلم» خلك پېښه لږن
مخته گت دغه / له پيش چاري خلم سولتاني پلمه.
[پاښتني، گاني مرغان: ٧٠]

- = وهک شتيکي هر له پيش چارم برو ١٩٦٧ (١٩٦٣)
کمينک يا شتيک له خيال دا برون.
* خړ له پيش چاري کمينک شيرن کړن ١٩٦٨ (١٩٦٣)
له دلي کيکدا جنگاي خړ کړن دغه: «شنگ هات ددغه» سولتاني به سوري دځور له
مخته خړي له پيش چاريان شيرن کړه برو.
[شمسي لوفي: بهني شمسي شنگ]

- * کمينک / شتيک له پيش چاو کمون ١٩٦٩ (١٩٦٣)
نير له لا خړ شويست نه برونې نمو: «زه پنه ل نگر چوانکي چاکيښ برو. شوه روح و جاني
مږ، هڅه خفاني له پيش چاري گوت، مږ روحی په رڼه سر زه پنه ل.»
[شمسي لوفي: بهني زميندل و گلزل]
«پنه ل شوه پېچو. باري حېلي دغا، کورکي برو مږ. نږدې شوه قسه و گلزولکي دهگل
زه پنه ل هر مږ. هڅه خفاني له پيش چاري گوت دغه. کورکي برو په ل مانگ.»
[پښتو]

✱ له‌پیش چاری کسینک کمون ۱۹۷۰ (۱۹۶۳)

نیر له‌لای نو خوشه‌ویست نه‌بورون.

باوه‌پ (۱۹۷۰)

◇ ژن ننگه مووی سمریان یتموه (پورئ) گل‌ولم دی‌کون و ده فله‌شتی دیواری دمنین. چون‌که

ننگه له عه‌زی فری‌دری له‌پیش چاری می‌رده‌کیان ده‌کون.

✱ له‌پیش دانان ۱۹۷۲ (۱۸۵۸)

له‌بهر دانان.

☆ له‌پیش ۱۹۷۳ (۱۸۵۸)

پیشتر، به‌رلم شه: «توویکی له‌وی‌پیش واخلوی نه‌بورون/ ده‌ک گورگی برسی به‌خسه‌وه

نه‌بورون»

[مه‌لار، بۆگورستان، ۱۹۸۹]

= له‌په‌اش.

☆ هم‌وای پیش‌میری ۱۹۷۴ (۱۸۵۸)

ی‌ک‌یکه نه‌ه‌وا کۆنه‌کانی موکریان.

(۱) سەرتا، دەينىك. ۳ ئاخىر.

۱۲ لەسەرتادا، لە دەينىكدا: «ئۆزىڭگەرىيان بۆ ھۆنلەي/ ھەيىق گەورەپان لەدەلەي/ لەنى دەكرە چەتە پۇلەي/ خانلەل دەينانى ھەيىق چاپە/ ھەولەپشەس لە كەللەي سەرى ھەسەنخانى دەلەي»

[خالىسۈرۈ: بەنى بەم]

پىڭھەمبەر

۱۹۷۶

نەزەرايى خۇدا كە خەلكى بۇلاي نەو بانگ دەكا و نەوان دىنەمۇنى دەكا، لىزەدا مەبەست پىڭھەمبەرى نىسلاە (د.خ).

باوەر (۱۹۷۶)

لە بەرگەكانى پىشوردا:

ع ۷۲۵ پ.

- ◊ ۱۹۷۶ (۱۹۷۶) دەسجىبى ناچىرا پەسەندىتىن جۇرى دەسجىب (لانىكى پىڭھەمبەرى بۈۈ).
- ◊ ۱۹۷۸ (۱۹۷۶) كىچ لەپىشەدا مار بۈۈ، لە پەككىك لە شەپەكانى زەمانى پىڭھەمبەر، لەگەل نەسحابان بۈۈ.
- ◊ ۱۹۷۸ (۱۹۷۶) كوتيان: چۈنت تۆلە بۆ بىگەنەۋە؟ كوتى: پىمخۇشە لىفام بەسەۋە نەمى. پىڭھەمبەر فەرمۇرى: بىسۈتتىن با تۆزەكەي بى لىفامىن. سۈۋاندىيان و تۆزەكەي بۈۈ بە كىچ، ھەر بۈيەشە پىنەدانى كىچ ھىندە بىۋانە.
- ◊ ۱۹۷۹ (۱۹۷۶) ھەمۇر كەس دىمى ھەوت پىشى پىڭھەمبەر بە تىر بناسىن.
- ◊ ۱۹۸۰ (۱۹۷۶) ھىشتا پىڭھەمبەر نەھانزەتە دىنا نەگە (كە) خۇدا سۈتتىدى بە نىۋى دى (نەۋ) خۇارەۋە.

مەتەل (۱۹۷۶)

§ ۱۹۸۱ (۱۹۷۶) بەدەۋرى پىڭھەمبەرى

كلك لە تۆقى سەرى

§ ۱۹۸۲ (۱۹۷۶) سرسوزنی بن کولو کړی چ پټه مېرکه؟

- ۱۹۷۹ پ.

سویند (۱۹۷۶)

له برگه کانی پشوردا:

ج ۲۴۳۴ پ و ۲۴۳۳ پ.

† ۱۹۸۳ (۱۹۷۶) په جددی پټه مېرې

† ۱۹۸۴ (۱۹۷۶) په سړی پټه مېرې

† ۱۹۸۵ (۱۹۷۶) په شالی پټه مېرې

† ۱۹۸۶ (۱۹۷۶) په شېباکی پټه مېرې

† ۱۹۸۷ (۱۹۷۶) پو پټه مېرې نډگه نه مینې دورکی خردا/ خړلایه

یان: پو پټه مېرې کم نډگه... «پو پټه مېرې نډگه نه مینې خړلایه هرچی نه و

ولای نه تار لیکلایه مه تا نیکی ل کولی تاسو.»

[پرسوی نامری: نه لا]

† ۱۹۸۸ (۱۹۷۶) پو پټه مېرې سردار و موختاره

† ۱۹۸۸ (۱۹۷۶) پو پټه مېرې سفید و سرداره

† ۱۹۸۹ (۱۹۷۶) پو پټه مېرې خولا بڼ پټه مېرې هیناره

«خانم نه ستی کوئی: پو پټه مېرې خولا بڼ پټه مېرې هیناره/ ده گور پکړی ده نا

ده سره لگړ نه، مه تا نه مینم به چلو.»

[لالمه رب: بهی شخو درغ و شاهوون نه ش]

|| ناراش ده گورئ: پو پټه مېرې نډگه خردا بڼ پټه مېرې ده خولات هیناره.

† ۱۹۹۰ (۱۹۷۶) شوقه به شوقی خردا/ خولا و پټه مېرې

«ناله شوقه شوقه به شوقی خردا و پټه مېرې: به گورالی ده ره گورالی ده کم خنیه/

ده وړاند به گورای بابی لاسه خړی ده نه حمده خانی پالکویه/ جا چوڼ نه نکل ده بن له

ده گورالی خنای پکن و نلکویه»

[پوستا برابری کړ نه شوقه: بهی پو پټه مېرې]

دوعا (۱۹۷۶)

- ۱۹۹۱ (۱۹۷۶) □ پټه مېرته به گز دا چي
 «که به سالت ورو، دوو پاره خړی له کار خست، کوټی: وخترا ووستنیم دچا کوپه کوټی:
 پټه مېرته به گز لهچي نه یگی.»
- [سمېدحوسین رسولی: مهلمېني کمر و وخترا]
- ۱۹۹۲ (۱۹۷۶) □ پټه مېر شفاعدت یق نه کا
 ۱۹۹۳ (۱۹۷۶) □ پټه مېر به کزلې سینگت دادا
 «تا لکه کوټی: زله! نه به چت کړل؟ کوټی: مې: نه که ماته به کوټی: هک پټه مېر به
 به کړلې سینگت دادا، منډله کانی ناهت و...»
- [پاپانیانی، شمېرېانی زارمکی منډلانی موکریان: ۱۹۷]
- ۱۹۹۴ (۱۹۷۶) □ ده که مېنډی پټه مېر دا یی
 ۱۹۹۴ (۱۹۷۶) a □ روسوری دیوانی پټه مېر یی
 ۱۹۹۵ (۱۹۷۶) □ وېر نالای پټه مېرې کوری

مه سدل (۱۹۷۶)

- ۱۹۹۶ (۱۹۷۶) * زیاد له همدو پټه مېران چي پټه مېرې دیرحمه
 دؤستی خراب گرتن.

لیک در اووه کانی پرسته یی و نامال پرسته یی (۱۹۷۶)

- ۱۹۹۷ (۱۹۷۶) = خټی مولودی پټه مېرې
 چاکه و خټر و لی بوردن لرنگی (به بوندی) جیژنی له دایک برونی پټه مېر: «خاریک بود
 به مېر به پوله کی بد، کابرای لایمچی کوټی لای ناستنیم گرتی (که رمنی) خړی و شان
 یی: خټی مولودی پټه مېرې.»
- [سمېدحوسین رسولی: به مېر لایمچی]
- «به بیان منلیم به یزین په نگیل له من تاوونکی به یزین/ نه من سده کی به به رانیم به یز به
 خټی مولودی پټه مېر/ نه که مالن به به یز به یزیم به یز تاوونکی نه سوون»
- [پاپانیانی، کانی مرادان: ۱۹۸]
- ۱۹۹۸ (۱۹۷۶) = ژن نه گدر چاکیان هدبا، پټه مېر یان دجوو
 «پیتی ژ ازیر نیتکی ژن».

١٩٩٩ (١٩٧٦) سه مهری پښتلمېر

برتی به له مروڅي سارلیکه و فدیرحاله: «ژرډ گورگم به مهری پښتلمېر زانویه و دمستان
پېرېم و به معلوم پښکمنون.»

[مذوار، چښنی مجبور: ٥]

« لهت نهوړو له پښتني ته له لوتن پمسر که پښی دا نه په، کړی خوی له پرامېرې لسی دهگل
دمکره په پښتاني ته له لوتنه، تللوتلوی یو دمکره، خولامه مهری پښتلمېر یو.»
[مذوار، چښنی مجبور: ٥٢١]

٢٠٠٠ (١٩٧٦) سه هله له قه للاق، دنلوړک شه قشقه، کاسه که مېره یا پښتلمېر

مندان یو هدلوان و دوزینموی شتی شارواه له کایدا دبلین. بان: سوره: مورهه
خودا فرموی نهوړا. ← پیتی د (ژیر نرنکی داهیتان).

لیک در اووه کان (١٩٧٦)

☆ پښتلمېری تاخره سان ٢٠٠١ (١٩٧٦)

حمزوشی محمسه (د.خ): «همچند دهگم و دمکریم/ له پهر خونای ده بارانق و له پهر
همپای ده هملایت خو نایه هارار دهگمه پښتلمېری تاخره سانق، په پور بی له دمردق
هر له به لایه»

[په پښتاني، شمېش زانویه مندانق موکریان: ١٧]

← ١٩٥ ن.

پښکمنین

٢٠٠٢

حاله تیک نه دېوچاری مروڅ، که به مزی شادی و خوشی یا گالنه پښ کردن، ودي دی
و زورتر دنگبکی تابینتی دهگل دی: «گړیا گړی یو گړی سر شاگر نړیا/ شم پلن و
پرامېره نه پوریا پړیا/ نخی هوندر و جرانیه دمیا گرامون/ کن پښکني جاريکی مه زار جار
گړیا»

[مذوار، چورننه کانی خیملم]

باوهر (٢٠٠٢)

◊ نده جل و برکت بسووتی دمن پښکمنی و نایب و اېنوتی که غمته. ٢٠٠٣ (٢٠٠٢)

◊ نده له سر نان خوارن پښکمنیت پښ نموه شمیتان جزووت پتوه دهکا. ٢٠٠٤ (٢٠٠٢)

[ختمیہ نان نمڈورا]

لیکدراوه کانی پرستهي و نامل پرستهي (۲۰۰۲)

- ۲۰۱۱(۲۰۰۲) ~ نو عالمه مرد/ دمرد لهبر ښکونين
له قولاي دلره و به ماويه کي زور ښکونين: «... کابري ملهني دمکوت: به منق بڼه دن
خه لکي خوږخوږ/ دمباکي چهغه وک پلوهي چوپه/ وه کاري تڼه و وه نسي نو گرپه .
موايه دمستي بل په کاکي پانده لغت و په کما نو عالمه دمرد لهبر ښکونين.»
[پرسوي نلري]
- ۲۰۱۲، ۲۰۱۳، ۲۰۱۴، ۲۰۱۵، ۲۰۱۶، ۲۰۱۷، ۲۰۲۲. ۵۲۰۲۲ ←
- ۲۰۱۲(۲۰۰۲) ~ نومونده/ هيند ښکونين برون چرمي زگان ديتا
↑
- ۲۰۱۳(۲۰۰۲) ~ نومونده/ هيند ښکونين برون چرمي زگان ديتا
← ۲۰۱۱.
- ۲۰۱۴(۲۰۰۲) ~ نومونده/ هيند ښکونين برون کهنه زگ برون
۲۰۱۱→: «پاهان به سره ماته کم له سره ماته پوز بل کترانه، نوره نده ښکونين هه مويان
کهنه زگ برون.»
- [ننښن، کله ياد: ۱۷]
- ۲۰۱۵(۲۰۰۲) ~ نومونده/ هيند ښکونين برون گرپه ناومان به چاري دا دهاته خوار
← ۲۰۱۱.
- ۲۰۱۶(۲۰۰۲) ~ نومونده/ هيند ښکونين برون له سر زگ کونديرون
← ۲۰۱۱.
- ۲۰۱۷(۲۰۰۲) ~ دملني پت پته کونين
جوان و سرنج واکينش: «بازلکي هه په دملني چلچراي رنگورنگه ... ته ماشاي مهر شنگ
دهکي، دملني پت پته کونين...»
- [کمال، ښکونين: ۱۸]
- ← ۲۰۱۸.
- ۵۲۰۱۷(۲۰۰۲) ~ قسه/ کاري واي ده کرد سره قهر پي پي ده کونين
← ۲۰۱۱.
- ۲۰۱۸(۲۰۰۲) ~ هه موي گياني/ له شي پته کونين
نافرشي جوان و تروير. ۱- ← ۲۰۱۷.

* له پرمه ی پښکمنین دان ٢٠٢٧(٢٠٠٢)

حالتیک له پښکمنین که لودا، زار و لڼو ناکرتموه و زړرتر به هزی وڼک که وتنی لږدکان
دنگی پرمه ی دگل دی. ← ٢٠٢٨ و ٢٠٢٩.

* له قللوی پښکمنین دان ٢٠٢٨(٢٠٠٢)

↑

* له فیشلوی پښکمنین دان ٢٠٢٩(٢٠٠٢)

«هاگریدک پاهو پاه کفاپره، هڅنده نه مایو له فیشلوی پښکمنینې بدم، به سته زمانه
پترو پو نیازی مەر به راستی نه تراله.»

[نماین، گهمپاو، ٢١١]

← ٢٠٢٨ و ٢٠٢٧.

* له قلاوی پښکمنین دان ٢٠٣٠(٢٠٠٢)

لند کاو و له قرو لای د ل و به د مگی بهرزوه، پښکمنین: «هوسیک له قلاوی پښکمنینان دا و
ملیکی کوی: بی بی جان خانم چوڼ که له کی واکت ده بن مری دان؟»

[مجن، جهمک کول ٥٨]

«میت مسکائی به راستین و مری له گل ناکری: راسته گی چه نه وڼک گپرام، ناها کوی
که و له قلاوی پښکمنین دا: نیستا بوریه پپاریکی حیسایی.»

[نماین، گهمپاو، ١٤٩]

* وه پښکمنین خستن ٢٠٣١(٢٠٠٢)

بوونه هزی پښکمنین.

* وه پښکمنین کموڼ ٢٠٣٢(٢٠٠٢)

بن نیختیار پښکمنین.

لیک در او ده کان (٢٠٠٢)

☆ به پښکمنین ٢٠٣٣(٢٠٠٢)

له کانی پښکمنین دا، به پښکمنینوه: «خه زال به پښکمنینوه روی ده پپره مام کرد. کوی
پوهی نایی بدم وه لای لسان چاک مدزانی و پپاریکی ناللی...»

[معی شمسی: بهیتی لاس و خمرال]

«توره کز بوو له بهر قه ره واکه کی دمناو کولینه/ له جوجوړیان دپوهی به لانا و له
جوجوړیان دپوهی به پښکمنینه»

[سعد لهرامی: بهیتی کاکه سورو کاکه خمر]

☆ پښکمنیناری ٢٠٣٤(٢٠٠٢)

↓

☆ ۲۰۳۵ (۲۰۰۲) **پنگه‌نینی**

مؤکاری پنگه‌نین.

☆ ۲۰۳۶ (۲۰۰۲) **دم/ زاربه پنگه‌نین**

لیتربزه، سرور و خوش: «... ره زاسوک و خولق شیرین و روخوش و دجه پنگه‌نین بو.»
[بدلیس، شعرخانه: ۱۶۲]

«منال برزق، جوان، شیر، زاربه پنگه‌نین، تایی ده‌یخ ئیستا چلن یخ.»
[شمیری، میرزا: ۱۹]

«خاندان جواب دله، زاربه پنگه‌نین/ لک لهرمان‌په‌وی لالانی زه‌مین»
[محممدی لوتفی: به‌یتی میرزای لاهی شاه]

☆ ۲۰۳۷ (۲۰۰۲) **هله‌ک پنگه‌نین**

«ته‌بیری نه‌لئی که مانه و له‌ده‌ستی که یخ‌سره و ده‌درکه‌وتروه و ژلی این‌کیشاره/
هله‌ک پنگه‌نینی به‌کوره‌ده‌نگی لاز و فولینگ له‌گرمی نه‌بلوه‌بلوره»
[محممدی لوتفی: به‌یتی شلر محمود و مرزینگان]

۲۰۲۵.

☆ ۲۰۳۸ (۲۰۰۲) **فلق/ فرقه‌ه‌زیری پنگه‌نین**

«برا لک چیت؟ - من عایله‌ی ئهم نه‌فسه‌ره‌م! بو به‌فلقه‌ه‌زیری پنگه‌نین.»
[مؤار، چلنتی‌مجهور: ۲۰۸]

↓

☆ ۲۰۳۹ (۲۰۰۲) **قرب‌وه‌زیری پنگه‌نین**

«به‌پانه‌ک به‌قرب‌وه‌زیری پنگه‌نینی لزلجی ره‌خه‌به‌ره‌اتم.»
[بیلور]

په‌که‌وتن

سازگار ده‌گل و تمل و تمل.

پتکه‌هاته‌کانی له‌چاوگ‌وه‌رگیراو (۲۰۴۰)

✱ نانی کس/ مالی کسیتک په‌که‌وتن یا نه‌که‌وتن

↑

دایز شمرنگ بز پاراستی بی؛ سازکراو له من، پەرځ، چهرم یا پلاستیک: «جا بیینه سروکاری مه لایان، مځنډیکان پتلاو له بیر چوو له پښ ګڼ، مځنډیکان مځره له بیر چوو له سره بیالوتن، مځنډیکان شاقه له بیر دمچوو دمبه رخل چه لځتن...»
[محمود ګمنای: بهمنی برابزک]

لنک دراهه کانی رسته یی و شتوه رسته یی (٢٠٤٢)

٢٠٤٣(٢٠٤٢) په پتلوت (پتلوتان/ پتلریان) سرچار

به خیرهنانی میرانه.

٥٢-٤٣(٢٠٤٢) نه په پتلاری تنګ، نه خانه ی/ مالی به چنګ

(خانه ی به چنګ: مالپک که شمر و ناکوکی تن دا بی. ا. ناراش ده گورتی: نه کهری لښګ، نه په پتلاری تنګ نه خانه ی/ مالی به چنګ.

پیک هاته کانی له چاوګ وه رګیراو (٢٠٤٢)

٢٠٤٤(٢٠٤٢) * پتلار له شرتنیک کردنوه

٢٠٤٦، ٢٠٤٥، ١٧١٦-.

٢٠٤٥(٢٠٤٢) * پتلاری غمری بی بردنه شرتنیک

↑: «دیکوت: رفله چورنکی پتلاری غمری بییت مځاره تهره شو هاره/ تهره چورنکی پتلاری غمری بییت مځاره ته ماله که ی من/ تهره سه پښ چاپخانه په کت بل دکریم به لوباره»
[الله غمری: بهمنی سه غمری سولوسین]

٢٠٤٦(٢٠٤٢) * پتلاری غمری بی له لای کسینک یا شرتنیک کردنوه

«چرونګه پتلاری غمری بی له کن تر کرمده، له کن تر برونه به میران و به په لوبانه»
[الله غمری: بهمنی سه غمری سولوسین ٩١]

٢٠٤٤-.

٢٠٤٧(٢٠٤٢) * پتلاری کسینک له سر چاو یا له سر سر دانان

١) به خیرهنانی میرانی نازیز له کانی هانتی دا.

٢) درکړدن، دوور کردنوه یا لی خستنې شو له پله و پایه بک: «... خه جن خل نه من به نکریم له مځناری، پتلوت له سر چاو، بکرلوه دواړه...»
[سه پخو شتن پسرول: بهمنی خه چ و سه پخو شتن]

لیکدراوه کان (۲۰۴۲)

☆ هده پیلار ۲۰۴۷(۲۰۴۲)

نهو بره پوول، خووری یا پهنیری که - جگه له بهرات- دهری به گوان.

پیمه په

۲۰۴۸

نامرازکی دپانی دمکدریز، یو هلگریځی څول و کاری له چه شنه که هیندیک جار
یو هلقه نند، به مېهستی خیراتر گردنی، گوتهدارنیک بهناوی ته پهری تی ددهمن.
← ۱۹۱۴ ز و ۱۹۱۵ ز.

سویند (۲۰۴۸)

له بهرگه کانی پېشودا:

ع بهو لوبی ده سینگى پیمه په دایه- ۱۲۴۳ ب.

مه سول (۲۰۴۸)

له بهرگه کانی پېشودا:

ع پیمه به دمت ناوالاندوه سوکه- ۱۴۴۶ ز.

☆ سیلار ته که هات به پیمه په پشی ناگیرئ ۲۰۴۹(۲۰۴۸)

یا: پشی سیلار به پیمه په ناگیرئ.

لیکدراوه کانی تر (۲۰۴۸)

■ ددان/ ددان پیمه ۲۰۵۰(۲۰۴۸)

ددانزل: «په کی نیم هغه لوبی سېسپه/ ددلی پتوره وهکو پیمه په/ حاسه پانیه، دایه له
هغه/ سات به لای لودا، چهند به دغه په ا»
[ننمندی لوتلی: بهی بلرم و گولنام]

پیکهوه

٢٠٥١

بیمه کوه، له گڼل پیک.

دوعا (٢٠٥١)

٢٠٥٢ (٢٠٥١) ☒ پیکهوه پیرو خنډو بن

وه کړو پیرو زیایی به د مږ گریان و بړوک و زاوا ده گوتړی. ↓

٢٠٥٣ (٢٠٥١) ☒ پیکهوه داپودامه زراو بن

↑

پیناو

٢٠٥٢

(١) نهوی که بدلتی خزی نه بر دؤته سر و قدرزی خزی نه داورتموه؛ مشکلوزمه.

(٢) ړینگ، ړیناز: «له پیناوی منان خزی بهخت دمکړه؛ بله نه وی نازیان نه خنډو...»

[شمیری، هلوامه: ٩٢]

(٣) خاڼ، مږ: «په پوره به سر به دوی به نان و تاروګ/ سر دلمه نه وږنه بل هه سوړ نا پېاروګ/

له م وږنه که هه دمیک دت و دمېو/ مه ربه نه می مه وږنه له پینارو تاروګ»

[هلوامه، چوارځنه کانی خه بیام]

پیکهاته کانی له چاوگ وهر گیراو (٢٠٥٤)

٢٠٥٥ (٢٠٥٤) ✕ کس یا شتیک ده پیناوی کس یا کارنګ نان

بهخت کردنی گیان، کس، مال یا شتیک له ړینگای کس یا کارنګ دا: «هه رخ بانګ

له سر بانګی لږه به کس ډیر نه کړوه/ پورولگی له رخ مات له رلاوه/ ده لن: برام چو، نو

کړه وی ماوه، دمیوه به خنډی دمکم هه سوړ مالی خنډی دمکم ده پیناوه»

[مان، نؤمه می موزم: ١٨٢]

«په پینا! تاروم لږه به سوړ، جگم سوړتاره/ هه ریوی شارانم به ننگینه شم لږه لږه لږه/ شاری

به میوه له چننگان چو، نه سوړم ده پیناوی تر تاره»

[پنځو]

لیکدراوه کان (٢٠٥٤)

٢٠٥٦ (٢٠٥٤) ☆ پردو پیناو

مشکلوزمه، نؤبال لمنه ستز.

پنک‌هاته‌کانی له چاوگ‌وه‌ر‌گیراو (٢٠٥٦)

✱ بە‌پە‌رد / پە‌رد و پێ‌تاو‌ پە‌رد ٢٠٥٧ (٢٠٥٦)

مشک‌ۆ‌زمە پە‌رد: «هە‌م‌ا به‌ پە‌رد و پێ‌تاو‌م بێ‌ شە‌گەر چۆ‌کی مە‌نە‌گوتی له‌ دە‌رک و له‌ مە‌یوان /
شە‌سەر بۆ‌هە مە‌نە‌گوتی هە‌مە تە‌ریکە و پە‌خته‌خە‌ن / به‌ پە‌رد و پێ‌تاو‌م بێ‌ شە‌گەر وه‌‌دووم نە‌گوتی
بۆ‌ مە‌کی پاشای خۆ‌راسان»

[مە‌ولانا: بە‌هێ‌ی مە‌رد و مە‌دا]

«شە‌ه خاتونێ‌ن سە‌ری له‌ گۆشە‌کان له‌ پە‌نجە‌زان دە‌ربە‌خە‌نی / شە‌ه مە‌رە‌مە‌م شە‌گەر شە‌ه
مە‌خسوسە‌ت حاسل بوو پە‌رە‌پێ‌تاو‌م بێ‌ شە‌گەر شە‌ه‌ش بۆ‌ بە‌نگینی پە‌لیات نە‌خە‌نی»
[حە‌مە‌دی بە‌مە‌دان: بە‌هێ‌ی مە‌م و زە‌ین]

☆ پێ‌تاو‌دار ٢٠٥٨ (٢٠٥٦)

مشک‌ۆ‌زمە، نۆ‌بال لە‌نە‌ستۆ.

پنک‌هاته‌کانی له‌ چاوگ‌وه‌ر‌گیراو (٢٠٥٨)

✱ پێ‌تاو‌دار پە‌رد ٢٠٥٩ (٢٠٥٨)

مشک‌ۆ‌زمە پە‌رد، نۆ‌بال لە‌نە‌ستۆ پە‌رد.

پێ‌نج

٢٠٦٠

ژ‌مارە‌ی سە‌ره‌کی هە‌وتای چوار + پە‌ک: «بە‌س گۆ‌ژ به‌ لە‌ناو پێ‌نج و شە‌ش و هە‌وت و چوار /
مە‌ی فە‌رکە دە‌ناوێ‌نە‌هە‌رە هە‌ک بە‌هە‌ری پار / لە‌تانی له‌ گۆ‌ژە‌و مانگی دۆ‌کی بە‌ری / تاشە‌زانی
بە‌هە‌رگۆ‌ژە بە‌ری پاشە‌مە‌وار»

[مە‌وار، چوارێ‌نە‌کانی شە‌ه‌رام]

مە‌تە‌ل (٢٠٦٠)

له‌ بە‌رگە‌کانی پێ‌ش‌رودا:

٥ پێ‌نج مانگ بە‌هە‌ری به

بۆ‌خۆ‌ی حاکم

بە‌رگی پە‌ڕێ‌کی به - ١٦٦٠ / ب.

۵ ورده واک هرزن

روده واک بزئ

به پتجان بزی دمن

به دوران دمن - ۱۹۳۶ / ب.

۲۰۶۱(۲۰۶۰) ۵ پتج نامکن، نه گزشتیان هبه و نه نیک

- دستموانه

کایه (۲۰۶۰)

۲۰۶۲(۲۰۶۰) ۵ پتچهرده

← ۹۷۵ / ب.

جیتو (۲۰۶۰)

۲۰۶۳(۲۰۶۰) ۶ - بلن پتج - پتج - نی مت ده کتج.

مهسهل (۲۰۶۰)

له بهرگه کانی پشورده:

۵ دهگه پتجن دهگه شهن، همدوی توخی دیزی رشن - ۲۰۸۲ / ن.

۲۰۶۴(۲۰۶۰) * کهری پتچهرانی، جاشکی دور ریالی دمن

دبهریک بیان نیز دهگل: دیلی نوس ناجی رشن کورزی نای / لی پمیل نای.

لیک در او ه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۲۰۶۰)

له بهرگه کانی پشورده:

۵ پتج: بهرگه کانی همر پتچهرزان/ گنم و جل بهی هرزان - ۲۹۸۶ / ب.

۲۰۶۵(۲۰۶۰) ۸ دهگه چواره/ پیرزن نازاره/ دهگه پتجه/ کلکی نچه

← ده همدوی شوقان (پتی د).

لنک دراوه کان (۲۰۶۰)

☆ ۲۰۶۹(۲۰۹۰) پيتشتمنى

پيتج تمنى.

پيتك هاته كانى له چاوگوه رگيراو (۲۰۶۶)

☆ ۲۰۶۷(۲۰۹۱) كره نه دوو پيتشتمنى

كوټ پرېنوه.

= ۲۰۶۸(۲۰۹۷) دووگس ههنا شمردمگانك له نيرشاردا خولانهوه. له گاننى مالاولايى دا په گيان ده

تمنكى له بن پنى خوى دى. سروكېكى لاقى له سردانا و بزوى كه هاوله كى شك نه كا و داواى بهشې لى نه كا. وازى له مالاولايى هينا و دستى گردوه به قسان و هه لى نه پرېوه. بى خهبر لهوى كه دؤسته كشى پاره كى ديروا دؤسته، كه زانى نوره به ته مای فېلى به كوتى: نهرى بز هينده لى له سردم دؤى؟ ده بيكه دوو پيتشتمنى و نه جاتان ده نيدى!

☆ ۲۰۶۹(۲۰۹۰) پيتج په هلموى

سكه پكې سرده مى همه رمزا شای په هلموى. لايه كى ونه ي خوى تى دايه و لايه كى ديكى شيرخور شيد. نيزيك به ۴۰ گرمى قورساى هه به و ۲۲ عمباره.

☆ ۲۰۷۰(۲۰۹۰) پيتج تير

جزونك تمگ كه پيتج فېشه كان دهخوا: «تمگه كى م پيتج تيركى تله خراب بر.»

[معارف، ج۱، ۲۷]

☆ ۲۰۷۱(۲۰۷۰) پيتج تيرى ته ستردار

جزوى په منلى پيتج تير.

☆ ۲۰۷۲ (۲۰۶۰) **پنج خشته کی**

شیرینک ینگھاترو له چمند بهندی هارکیش که هر کام له بهندکان پنج خشته و
سروای خشتهی دواپی هر بهندی له خشته کانی تر حیاواز و له گدل خشته کانی دواپی
هر سرو بهندکان هارچه شنه:

سولتانی هه سرو له دن مایی هه ساری
چاروی که له زانن ده گرن شیری شکاری
بل هه مکی رازی چه من و بادی به ساری
زوالی که ههرا خشته سرو خرچپی زاری
هر له حنه له خندهی که گول و ناله ده پاری

گول هاته مریق لاکسی له حوسنی پوتی ما دا
له رزی لیدی به رزی له رفان زوالی که بادی
هه ترکی له دم په رچه و نه گریچ به بادی
چین و خوتن و هیندی به شاهایی سه پادی
به گهر هه سرو عالم که پوره میخکی شماری

[لومانی]

☆ ۲۰۷۳ (۲۰۶۰) **پنج شمه / شهمز**

پوژی شهمی ههوترو، دواپی جوار شمه و بهر له ههینی.

باوه (۲۰۷۳)

له بهرگه کانی پیشوردا:

ع ← ۲۲۹۱ / ب.

☆ ۲۰۷۴ (۲۰۶۰) **پنج فوره**

هه سرو کاته کانی نوژ: «هه سروان فتولیان پو دلیو نه که بهنیتسه (نانه) به لان مایی له فیر و
به سته زمانه / نه که له سر تانی و له سر به رمالی / هه سرو پنج له رفان ده پاری به له بهر باره گای
ده خواهنی گوره و گرانه»

[بهمی طبع هره و خانوونستی]

← ۲۰۷۹.

☆ ٢٠٧٥ (٢٠٦٠) **پنجفري نور**

هر پنج نوري بهاني. نيورې، نيوران، شيوان و خورتان: «لم بهک و هم دور/
له خلت له جرمه هلبور، بويه کتريه تانه سوو/ په کسر مهوام لېلېنديو/ له سر
موراله ماچان/ هر پنجه پنه خولام چو»

[پاښتني، کلتوري امان. ٩٦]

☆ ٢٠٧٦ (٢٠٦٠) **پنج قامک**

بريچ. پلار: «نور پنجه قامک به»

☆ ٢٠٧٧ (٢٠٦٠) **پنج دود وړونک**

چند وړونک، ماربه کي کورت: «پنج دود وړونک له دود خپلېسې بهک مه تا چارو دود
مه لږ و د کړتېره/ د خپلېره به لږ و خرناس و څښکاره»
[لغتنامې لاري، سميد و ميرسونين]

ليک در اوه کاني رسته يي و نامال رسته يي (٢٠٧٧)

دنيا/ هر ور پنج دود وړونک

~ ٢٠٧٨ (٢٠٧٧)

«دنيا پنج دود وړونک، دنيا نهگ پتو دلت گره نهگ هر خوځي و به هارېره/ که سږک
دېنېس به خه پناکي و به په پناښتېره به څاڅ مه لکېسې و به لږ به بارېره/ نوره هر
مروږه، زينو لږه»

[لغتنامې لاري: به پني زميندل و گلزدل]

☆ ٢٠٧٩ (٢٠٦٠) **پنج پخته**

← ٢٠٧٤

☆ ٢٠٨٠ (٢٠٦٠) **پنج دم**

خاځي پله يا زماري پنج.

☆ ٢٠٨١ (٢٠٦٠) **پنج مين**

↑

پيوان

٢٠٨٢

دياري کړدنې ناست و راډي شتيک به پني يکه ي پيوان: «کوتې: سوارا ماينت
کرتو پنه، به پلوه تانه ناگه به من، پلوي شمې من پيږه و پلوه ماله خولج، نو جوانو

لهو مایندی دهر، نه گور به ویت توله بزرگوار به توله خولت بکوه نه گه توله خست بول
نه گوار به مال خولت دایند و هیچ دهنکی مه که.

[هو-خولت غمغه: بهینی لاس و خمزول]

«دهر بخت بهره و مه لخلول و ماشوچول/ گو-مه لفته، مه سوو دهنگی بخت و دلایل/ خه-مانی
دایانه سوووه، گهره ویت سهرکار/ لاکرمان و پهلوانی مه به لهو کرپه»
[مهلوار: جوارینه کانی خمیلم]

مه تهل (٢٠٨٢)

§ به نیرتکینک و دوولیان ٢٠٨٣(٢٠٨٢)

خواردنی دهخوا یی پتران

- مه دهی (٢)

مه سهل (٢٠٨٢)

* رینکی پیتره سر بگری ٢٠٨٤(٢٠٨٢)

یان: رینکی بکه جی بگری، رینکی پیتره سر بگری.

* کهچه ره بی "بهرم" یی بیان نه ده پتره دیکوت: ستره ٢٠٨٥(٢٠٨٢)

یان: بۆته کهچه ره بی "مهال" یی. کهس یی ناپتری له خولرا دهل: شازده. ١
سهره خول و یی پرس، له ناست نیش یا کهس و شتیک، بیرو بوز چون دهر پین، خول له کار
مه لفرانن.

لینک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (٢٠٨٢)

= کهس به ره بی ناپتری ٢٠٨٦(٢٠٨٢)

باهیخ یی نه دوران و به میند نه گران: «چه نه سالی دا به نه چون/ تالی خه لک بول بول/ کهس
به ره بی نه ده پتران/ تاجار دایانه کهران»

[مهلوار: بول کورستان: ١٨٢]

= کهس گوری به کلاری ناپتری ٢٠٨٧(٢٠٨٢)

↑

لینک ها ته کانی له چاو گوهر گیراو (٢٠٨٢)

* به ره بی گمره پتران ٢٠٨٨(٢٠٨٢)

نامدروزی مهلو مریجی سهرتر له توانای خول برون. ١ هاونای: له ناشی سهره لی کردن.

* ۲۰۸۹، ۲۰۸۲) قهر پتران

- ۱) و سمرکردنی خزل و قور له کانی شین بژ خزشه و ستردا قور و سمرکردن.
 ۲) گریایی زور و یین جی: «چن جوانه خالی لیری/ بژ ده گری و قورده پیری/ تیره مه لده ده گوله یه سترت/ به لهیری بابی خیری»
 [ایوانیانی، کانی موها: ۱۱۶]
 «باشه نمر گریان و قهر پترانت له چی؟» چا نمره گریان و قهر پترانی بژ چی؟
 ↓ (۳)

پتیک هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (۲۰۸۹)

* ۲۰۹۰، (۲۰۸۹) له چنگ/ داخ که سیک قهر پتران

- «مزار له چنگ خیرکو لیری دپتران»! مارتای: له داخ/ له چنگ که سیک رهک
 ورج بفسر خزل دادان. له چنگ که سیک زاله هاتن.

* ۲۰۹۱، (۲۰۸۲) له شتیک نه پتران

- ابژ ده غل و دانرولف ده گرتی. ۱! چاو به نمر نه گرتن. نه برون و دهی نه هاتی
 نمر: «- نوسال گنه کم ۵۰ ده غاری دهی. - ۵۰ ده غارا و طلا می لئی ناپیری».

لیک دراوه گان (۲۰۸۲)

☆ به پتران ۲۰۹۱، (۲۰۸۲)

- ۱) به مزی پتران: بهینی به کی پتران: ۲۰۹۲.
 ۲) زور: بهینی فیلان: «مه ره لپ رهق و ده گریو گپوان/ نمریم گریه رهک قورله مپوان/ ماچم مه زمان گریه به پتران»
 [موسون شمشه: بهینی مه سه نه غمیل و خمر مه ل]

مه ته ل (۲۰۹۱)

§ به کیشانه، به پترانه، به لیوانه ۲۰۹۲، (۲۰۹۱)

ته لمان/ ته لمان له پیش چارانه

- له مند و چا

☆ ۲۰۹۳ (۲۰۸۲)

که نیک که جوخین دایوی.

۲۰۹۱ (۲۰۸۲) خرمین پوران

«مالان مالان نه شيونئ/ بهماره و خاڪه لايونئ/ خه زمانه گوان ده پيئونئ/ گدېي من ده شنه (ده چيټه نيزي)»

[مباحثات، کافور، ۳۰]

پاش دروخته و کلوش کیشان و گیزه کردن و هلاک و شستن و قورونه کمو کردن و باله کمو کردن و ... سووری گنم و جز ساز دجیو. شوچار نۆری پیتان بوو. به گیله دصانبانوا، گیله بان پر ده کرد و دار گیلان ری ده حست و ناوا دصانبانوا:

پیک: خودا پیک و سو فیہ

کے لیے رہنگی ٹاو فریہ

دود: خودایه به شیزنی توو

سنة: بهارگیتی نایات و حالهستی

لہو کرگاہی ہرہ خستہ

جواب: ہر گھنٹہ ۷۰ چوار پاری نہ نہیں

حایر و حیران و حیران و حیران و حیران

پيڻج: ٻه گهٽي مهينن ۾ ريان

گہنم و جوت بہن مہرمان

نتیجہ: یہ شکوک کی حاجی پان

به هیمنه تی غه زایی بان

حکومت: پاکستان کا ملک

بہرہ گنتی، حیات، تبدیلی، حایز و حاسمانی، نیکو گوشت

هفت: نووی نیلامی هو به گشت

کراؤن ٹاپریڈی بہ خدمت

ملک: ترکی **نہی: بہ زیادہی**

بہ کہم نہ بی! بل خاتری معہ معہ دی نہ بی

۱۰: ده هزار سلولات ہیں کہ پتھری

پایان: یازده پسرانی (گورانی) از زنی باقوب، به همراهی از زنی و صاحب (پول)

نوازده: بهره‌کشی‌ها را نوازده نیم‌گامی به‌خدایت تن‌کشی

سینزده: زباد دویج وسطی توکمه تی دینی فیصله/ زباد دویج دینی محامه دی دهگل

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۰۹۷ (۲۰۹۵) * پتړه خهريک بوون

خهريکي کار يا مهسليمهک بوون.

۲۰۹۸ (۲۰۹۵) * پتړه ديار بوون

د مرکون و ناشکرا سوونی چلونه تي و حاله تیک له رواله تدا: «دایکي نه پیتیت

مناله کان یی بایان پتړه ديار یی.»

۲۰۹۹ (۲۰۹۵) * پتړه گېر نه بوون

۳۳۸۶ - ۳۳۹۰ ب.

۲۱۰۰ (۲۰۹۵) * پتړه ماندو بوون

۲۱۰۱.

۲۱۰۱ (۲۰۹۵) * خو پتړه دونه پیتان

مارتای: خو تی نه گپانندن.

پتړه بوون

۲۱۰۲

۱) به تدا بوون، خهريک بوون: «خهريک سالان پتړه بوو فاسيدیکی به به پیت و به ملمان

و دهست نه ده گوت پری دهسریکیکی له بل کاکه میرانی ده تارین دوه پاه»

[پسوو باله کی: بهی پراپوک]

«چه نه ساله پتړه به پیدون، مپشتا نه پیدونده.»

[خوسین شمع: بهی خهريک و خافون نهستی]

«پتړه پووم تدا تریلی بنورسم، نه ماسام گره ده پتړه چورکیکی تریلی و شیرن و

پراپوک سات...»

[ممن، بارگی پاران: ۱۱]

۲) له دار کورتن: «فروینگ مات، خهريک به سه پلمات، گپه گزای کابه گری (له پیتون نه به)

دای دنا پتړه، دای مات پتړه بوو.»

[خوسین شمع: بهی خهريک و خافون نهستی]

۳) به دهست نینسانی ناشیار و خراب یا کار و مهسليمه کی چمتو نموه گرفتار بوون:

«دایکی سلسه کی به فاسریکی گوت: چه پله تی توره نه مامه ده گول نه پتړه بوو.»

[ممن، لاری، لاس و خهريک: ۱۲]

۴) هه بوون، خاوس بوون: «پیتان خیری، خهريک وای پتړه دهین لاسه که کی به پله فامکی

پیاوی دهین.»

[لالممن]

«هایه‌تینی تابه‌کار/ پاسکمان پتورن و مگرو دلار/ پمپیان وک سپی چنار/ دلیان‌تخت له چوار
که‌نار»

[بهمنی حمدم]

مه‌سه‌ل (٢١٠٢)

له بهرگه‌کانی پینشودا:

٥ برستی په‌گی هاری/ هاری پیریه- ١٥٣٢/ ب.

- * ٢١٠٣ (٢١٠٢) چه‌به‌ره‌شره چ پتوره یج، چ لی‌رومی
حالی مرؤفی یی‌ده‌سه‌لات، که‌سینک که‌باهی بی‌دانه‌ندری و گرینگابه‌تی یی‌نه‌دری.
* ٢١٠٤ (٢١٠٢) داهبا/ ده‌عبای زیره‌ک به‌دندوکی پتوره دهی
ایز ویشه‌که‌وی زیره‌ک داواناسه؛ به‌سمر داوه‌کاندا باز ددها و غزیان لی‌لاددها و نه‌نانه‌ت
جاریوار به‌دندوکی حمولی و‌لانیانی داو ددها و له‌وکاته‌دا به‌دندوکی پتوره دهی. «ده‌لین
ده‌عبای زیره‌ک به‌دندوکی پتوره دهی، باهم که‌خه‌ت و تینشای منی دهی، گرتی: دله‌ بویه
مه‌رتا و خولینشی مه‌ده‌سه‌ به‌سه، به‌ق له‌ مه‌ده‌سه‌ی تینی به‌خولنه و جلی مه‌لاجاس چلری
بگه‌وه.»
[مه‌زار، چلشی‌مه‌قور: ٢١]

← ٢١١٨.

- * ٢١٠٥ (٢١٠٢) ژنی متدله‌به‌ر لایه‌کی پتوره تیه
نه‌رک‌گرانیی و وه‌خت‌گر بونی متدال.
* ٢١٠٦ (٢١٠٢) که‌ر ده‌که‌ باره‌ه‌نگیشی پتوره یج گورگ همر ده‌مخرا
٥١٩/ ب.
* ٢١٠٧ (٢١٠٢) له‌ که‌رینکی ده‌گه‌ری نالینکی پتوره یج
تاییه‌تینی مرؤف یا تاقم و نیزامی به‌شلتاغ و ته‌شقله‌چی. «یان: له‌ که‌رینکی ده‌گه‌ری
یی‌ونالینکی پتوره یج.»
* ٢١٠٨ (٢١٠٢) مالی دنیا‌یه‌ چلکی دسته، جاری وایه‌ پتوره دهی و جاری وایه‌ لئی‌ده‌توره
مال و سامان نایه‌ردوامه، که‌وابوره‌ نه‌ برونه‌که‌ی فیز و ده‌عبی دهی و نه‌ نه‌برونه‌که‌شی
غهم و به‌زار: «تیه‌لا به‌ که‌پهم خولای ده‌مالت و مالت ده‌تیه‌ره، مالی منیاب چلکی

دوستی به، جاری وایه پیویه دهین؛ جاری وایه لویه پیویه، شیدی لازم ناگا له دلی خلای
پکی به گری...»

[نصحه منی لوتلی. سه هیدومیر سوین ۵]

یا: مالی دنیا/ دنیا به وک چلکی دست وایه. مالی دنیا به چلکی دست/
دستی به: «چلکی دست مالی دنیا وک ده لهن/ مال به دست په یمان هکته و بزه لهن»
[هیدین]

لیک در اوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۱۸۰)

له بهرگه کانی یشود:

ع چارنکی پیویه/ هید بهردی ده لهنیتی- ۲۷۸۸/ پ.

ع زمانیکی پیویه/ هید بهردی لهرم ده کا- ۲۷۹۱/ پ.

ع خز زگی گا و که لاهم پیوه نی ۲۱۰۹ (۲۱۰۲)

نمودی خوار دوسه بهسه و چی دیکم پین ناخوری. ا هاونای: جهرالم له زگم نه ناره.

ع حوت روگی گولیه ی پیویه ۲۱۱۰ (۲۱۰۲)

(۱ خوار دمنی و شله منی زور پیس.

(۲ ۲۱۱۵-.

ع دنیا هزار نه خشی و سهریشی/ سهریشی پیویه ۲۱۱۱ (۲۱۰۲)

رسته ی دل خشی دانموی نه خشه.

ع دهنی سهری پیوه نی/ نیه ۲۱۱۲ (۲۱۰۲)

پین دنگ و هست برون. ا یان: هدر دهنی سهریشی پیوه نی/ نیه.

ع دهنی لاتی همه دهنی پیویه ۲۱۱۳ (۲۱۰۲)

(لاتی همه دهنی: قاچی دست کرد.) ا به کاوه خ و سه بر سه بر رویشتن: «کوتی: ناسپه گت

کوتی تاره کی کوه، پنهویه رسته به. کوه: هشی و دهنی ا کوتی: به پنه بهر. ناک

تار بهلوه ناسپ رسته به، و بهر به دهنی؛ ده کوت لاتی همه دهنی پنه به.»

[پسوی ناسی: نه لار]

ا هاونای: دهنی میروان دهنی تر.

ع دهنی لهن دارنکی هیچ که لای پیوه نیه ۲۱۱۴ (۲۱۰۲)

بز مرونی پین هیرا و پروزش ده کوتری.

۲۱۱۵(۲۱۰۲) = سرما هدمو شتیکی پتویه

سرما ماکدی هدمو نه خوشی یدک: ۲۱۱۰.

۲۱۱۶(۲۱۰۲) = وهنازانم(وهنازانی، وهنازانج) سدریشی پتویه

له لا بین بایهخ بوونی نمو و دهیند نه گرتی: «پاره کوری میگه له، شوقه، سامی له سهگ
شکاره، چاو له چاری ناکا، چه لای ناکا، لپسی نادا، وک سری پتوه نه بین، به میندی
ناگین...»

[نسموی، هلوامهبره: ۱۸]

«فاسیده و فاسیده ده جوئدی به/ سری خه زلیت به پتوه به قوریانی ده سدری به/ ...

کس ناگی له کس نیبه/ وهنازان پای خه زال همر سهریشی پتوه به و مری نیبه»

[سه مدهوسن رسوولی: بعضی لاس و خه زال]

پتک هاته کانی له چاوگ وهرگیراو (۲۱۰۲)

۲۱۱۷(۲۱۰۲) % باش چاک پتوه برون

«دهی پیری سه گباب، بهستم له گهل بوه مانگ تلر گهم بوری، ناغا به گیانی خرت شم
سیاست بوری، ریل بوری پاریم ده کرد، به گوری ناگات له خرت بین، نه چی فروری شمانه به خری،
باش پتوه برون: شم لام تات و شولام تات...»

[نسمین، گله پیاو: ۱۷۱]

↓

۲۱۱۸(۲۱۰۲) % به دنلوک پتوه برون

له گیر کونتن و گرتار بوونی خراب و رزگاری نه هاتن: «فهری دلتی تارده توری/ دایه ستر
ده گهل رسووی/ به دشوگن پتوه بوری»

[رسووی نابری]

← ۲۱۰۴، ۲۱۱۷ و ۲۱۱۹.

۲۱۱۸(۲۱۰۲) % به دست کس یا شتیکنده پتوه برون

«حکومتی تارده تی که له لای خوارویش به دست هیزه پلژ تارایه کانه پتوه بوری/ دهسه لاتی
تووی نه بوری پیشگیری له کارواریان بکا.»

[موی، ناویندکاو: ۱۸]

۲۱۱۹(۲۱۰۲) % پیس پتوه برون

۲۱۱۸ → «چارم له چاری بولولان نایه/ تلر پیس پتوه برون مهرکیک خولایه»

[مهوار، بۆکریستان: ۲۱۲]

«تورکاته که هدمو کرمه ل په کوریان دی/ هاوریشانی مورسا کوتیان: پیس پتوه برون.»

[مهوار، تورکاتی بهر: ۳۷۰]

❖ دل پتیره برون ٢١٢٠ (٢١٠-٢١)

خز و رستن: «زه پندل له دلی خویښه نه منده دې دل پتیره یې برون هېچ مژگی خوی نه برون...»
 [نعمتی لوتلی: بهی زه پندل و گوزل]
 «مشتی دموږی کاروتی پتیره / هرنه ندی خه لکی دلم دل پتیره / بمره به ټکر به برون
 جوړه سته»

[پایانې: کانی مراد: ٩٨]

«بریندارم مهربوره / ماچت ده کم له پوره / دلیکی به خوی کړه / کوا مېنده ی منی دل
 پتیره»

[ناله پند]

❖ له گدل کړی پتیره برون ٢١٢١ (٢١٠-٢١)

له گدل مړی یې ناقل تن کتون. به دست مړی یې ناقله گرفتار برون.

❖ مانی شو ټیک / که ټیک پتیره نه برون ٢١٢٢ (٢١٠-٢١)

حق یا بدی شون: «ټیک به مړه نه برون: «پتیه سمه کاروباری شکی هار بهان:
 له خوی هاستا، دسلی دلیه موږین: «که جوړه سواره ی به چار دنگوتی به / دپکوت:
 به خدای نو جوړه سواره مانی به غدايان پتیره نه...»

[نعمتی بهی: بهی ناسروماله]

«به مانی خه لک زکمره مړه، نه ما نه مړه پوښم له و گره کیمسکي دلت نه گپې،
 به مړی مړی مانی کسی پتیره نه، مانی خه لای خوه.»

[نهمی: مړه: ٩٨]

❖ لوږ پتیره برون ٢١٢٣ (٢١٠-٢١)

حالی شون یا شتی خاوتن و به دور له شتانی که دینه هوی له نوږ چرون امیز و
 پیسای و چارین و (...): «له بهکان هه مو لوږان پتیره به، به خاوتن مانی شتی
 به. له (پتیره نه لای) جوړه کمان نه که بلکین لوږ پتیره به، خات باران هه مو ولای
 له نوږ برون.» ا هاونای: به نوږ برون.

پتیره چوون

٢١٢٤

(١) دیاری برون بړ ماله که ټیک به بونه: مندا ل برون. له حج هانته وه. خانو کړین.
 مال دانان و شتی له مایه.

(٢) دین دهمی شیرنی خاوتن و ناقله گوزینه دی بوک و زاوا.

(٣) پره گرتن (سرایت کردن).

په‌ند (۲۱۲۴)

له بهرگه کانی پيشوودا:

ع لمر ناوه مه‌خوره نابرووی پتیره پچى / پچى - ۲۶ / د.

لنک‌دراوه کانی رسته‌یى و نامال رسته‌یى (۲۱۲۴)

= وهگ سووتاری هدر پتیره ده‌جى

۲۱۲۵ (۲۱۲۴)

بهرگرتن و بلا‌یوونه‌ره و پتیره‌یادبوونی نمر: قورگه‌کاری / گزنده‌کاری قهت خلاسی ناپه و وهگ سووتاری... ○ شت رۆژده‌گل‌رۆژئ گران ده‌جى و وهگ سووتاری... ○ کراسه‌گم دراهه و وهگ سووتاری... ○ ده‌چاری ناروخی لى‌هانز و وهگ سووتاری هدر را پتیره ده‌جى.

پتیه‌دان

۲۱۲۶

۱) گستر و تیر را کردنی نهندامینکی تایبعت که له دوویشک و مار و هیندینک له چروچانه‌ومری دیک‌دا هیده و بۆ‌بى‌هست کردن یا کوشتنی نیچیر یا دوزمن یا مزینى خوین که‌لکی‌لى‌ورد‌گیرى: «کوتى خاتوونه چنگینکى زقر دلموق. کوتى وهه پتیش، ده‌لین نه‌میل‌لریش لورى لى‌کره و مه‌مور بووت به نه‌رگه‌ته و نه‌نگه‌سوریه هیندیان پتیره‌دا مه‌مور ده‌چاری مه‌ستا.»

[همه‌مهریه: به‌بش زمه‌میل‌لرۆژدا]

«کى لى‌لریش به چچان/ چه‌ی با پتیه گلچان/ کى پتت ده‌لن ناچه‌ره/ پتیره‌دا هه‌له‌په‌زه»
[پایان‌بانی، کانی‌مرادان: ۳۷]

۲) لیدان: تى کوتان یا لى‌هه‌لقورینجانبان و نفورج لى‌گرتن: «مامند لمر کچه بۆ دگرتى؟
ده‌بان پتیره‌دا؟»

۳) گرتن و داجستى زارکى درکه و په‌نجه‌ره و شتى لهر چه‌شنه: «هه‌جى په‌رسپاری
لینه‌کره، ده‌رگه‌کى لى‌پتیره‌دا لى‌لدا و بلی.»

[قاله‌مهریه: به‌بش هه‌ج‌مهرج و خاتوون‌نخسترا]

۴) له‌سهریه‌ک داناسى لاپه‌ره‌کانى شتى وهگ کتیب و ده‌تەر و گۆقار: «کتیبه‌کى پتیره‌دا
با برۆین.» | هاتوای: وێک‌نان.

۵) پتیره‌وساندن: «دایکم به همرک ده‌ستان نانی پتیره‌دا.»

باوهی (۲۱۲۶)

له بهرگه کانی پیتوردا:

ع ← ۸۶۹ ت ۲۶۰۳ و ۸۴۱ ب.

۲۱۲۷(۲۱۲۶) ◊ مار یی نیزی خردا به هیچ کهسه نادا، خردا که نیجازی دا پیتوردا.

مهسهل (۲۱۲۶)

* ۲۱۲۸(۲۱۲۶) پیتوردان له وزهزی خوشتره

لیدان له مهره شوگوپشه خوشتره.

* ۲۱۲۹(۲۱۲۶) تهنور ههتا گرمه دهی نانی پیتوردا

کدک وهرگرتن له دهرفتی رهخساو بژ دپهراندنی کار: «نانی خلی شاکو به تهنوری

گرم پتوره تا ناها/ حاجی تگر چاری دهره پتن به پتوت»

[حاجی لاسری کلایدا]

لیک دراوه کانی رسته یی و نامال رسته یی (۲۱۲۶)

~ ۲۱۳۰(۲۱۲۶) وهک ماری پیتوردهم

مهره شهید: «کوتی: بگ پتوره، بهر لوپهانی نهگ تارانه سهروگر لکی دهشکتن، نهگ پتوره

وهک ماریت پتوره دههم»

[خهه نانه مفلور: مطابقت]

یان: ههره پدهمیری خردای وهک ماری مهره هشت پیتوردهم.

~ ۲۱۳۱(۲۱۲۶) ههرچی دهستی بژ دهی وهک مار پیتوردهم

گرانیی شتومک و کله پیل و دهکرتن نه هانتی.

پیک هاته کانی له چاوگ وهرگیراو (۲۱۲۶)

* ۲۱۳۲(۲۱۲۶) سووک پیتوردان

خو پیتورتن، چنچکه لیدان.

[مهمه تهنوری نه: لایز نوتکی سووک پیتورتن]

✱ شهپسته/ شهپستکه پتردهان ۲۱۳۳(۲۱۲۶)

«سرستان ره‌لورگه‌ست، جولاپک پرو شالی توره‌ی دمچی، هه‌چهنده‌ی هه‌کووگه‌ی دلویت
و شهپسته‌ی پترده‌دا...»

[خه‌مچو ناننه‌خلو: هه‌قابه‌ت]

«هه‌روه‌گوو جولآ شهپستکه‌ی پترده‌ده/ لایره‌ په‌رده‌ی سه‌راپه‌رده‌ی نه‌مب.»

[ناری]

← ۱۷۳۳.

✱ قوچ پیردهان ۲۱۳۴(۲۱۲۶)

(۱) نه‌په‌ری قازانج کردن: «میتندی قازانج کرد تیری پترده‌دا.»

(۲) بریتی له به یه‌گ‌جاری ویزان کردن. «ا حاونای: به‌قوچئ کردن.

✱ کرت پتردهان ۲۱۳۵(۲۱۲۶)

(۱) ژنیز، جینجکه لیدان.

(۲) به‌کدی سه‌ره‌وزین.

✱ کرلایره/ نان پتردهان ۲۱۳۶(۲۱۲۶)

(۵) ۲۱۲۶ → «لایه له‌په‌ر نانی بوو، وای‌کرده نانی پترده‌دا پایه‌کی لایره‌ده.»

[خه‌مچو ناننه‌خلو: هه‌قابه‌ت]

پیوه‌کردن

۲۱۳۶

(۱) دیزوو، به‌ن یا همر هه‌ودایه‌ک ده‌گونی دهرزی، سورزو و ششی له‌م بابهنه‌ را‌کردن:

«ده‌ریژکی هه‌تا، دلوژکی له‌ریه‌په‌ی سه‌ی پترده‌کرده و موویدوژکی هه‌ینی پترده‌کرده و گزی‌دا و
له‌سه‌ره‌دانی ده‌ریژکی چه‌قاند.»

[هه‌مهور نه‌خلو: هه‌قابه‌ت]

(۲) «دلیک مه‌ره‌ی لایره‌ده‌کرده/ باب تروتنی پترده‌ده‌کرده»

[هه‌وار، بو‌گورستان: ۱۶۲]

← پیتی ت(ژور تیرتگی تروتن).

(۳) راز و سور، گوناح و تاوان، هه‌له یا هه‌شارگی که‌نیک ناشکرا کردن: «هیسان

هه‌له‌په‌له‌ی خاتین پترده‌ی گه‌روه‌ی؟ ده‌ی توخم و ترووی له‌سه‌ر نه‌وی هه‌(گه‌ری).

[کمال، لایه‌مه‌مه‌ده: ۳۶۹]

(۴) له شیش دان، پل به شیشه‌وه کردن.

(۵) قامک بۆ قرون بردن.

(۶) پترده‌لاوسین.

لیک دراهه کانی رسته یی و نامال رسته یی (٢١٣٧)

٢١٣٨ (٢١٣٧) ۴ خز زنگیاندی لمبریتوناکی

کدم نبوونی شونی چرا.

پتک هاته کانی له چاوگ وهر گیراو (٢١٣٧)

له بمرگه کانی پیشوودا:

۵ بزن پیتره کردن- ٢٤٠٨ و ٢٤٠٩ / ب.

٢١٣٩ (٢١٣٧) ۴ زنگیانه لمبریتونا کران

زور بوونی شونی چرا.

٢١٤٠ (٢١٣٧) ۴ بز پیتره کردن

↓

٢١٤٢ (٢١٣٧) ۴ تیز پیتره کردن

↓

٢١٤٣ (٢١٣٧) ۴ جزد / جزد پیتره کردن

فاسک بژ بردن. ← ١٤٥٢ / ب.

پتوهنان

٢١٤٤

١) نهقه لی کردن. تیرماویشته کسینک: «جا بابا که لاک دهک و لته مه بدانن / مه گهر خوردا

دما کس به سهفت و له بالی وان تازانن / پللی مه لاتن و تیر پیتره نانن»

[هوسن شمه: بهینی بزر و ودا]

«تیرد دور و دچنگمان دی، خفنگنیکم پیتره تا، سور دمازانن نه چه نگویت.»

[موزار، چیشی مجبور: ٧٨]

«دما منجهم لیمه لکشا، دو دما منجهم پیتره تا...»

[موزار، چیشی مجبور: ١٩١]

٢) دار به ناوروه نان: «له تیرم اسلی مالککش دلویان پیتره تا بوون و تیریان کردیلوه.»

[هوسن شمه: بهینی بزر و ودا]

٣) لی زیاد کردن. مه زوتر و زوتر تواندنن قه. کار بیان که سینگ: «باسی شلی وای

دنگز پاپوه و قسه وای دنگرد که منیش به به به لئی وه شک که و تم، گوتم: مه باس تاها

پیتره پاپه تله و پیتره دتلی، خر مه مور خه لک هه خراپ تیه.»

[نمسن، کچه پیاو: ١٠٦]

«عمالی دمرگت به قوم نگیبر، تاریخی شوقن‌گنجانی تر تو راو نایب موبته‌زانا له‌باری تیره
توری پتوره‌دنا.»

[کمال، نینجهمه‌م: ب ۲۵۸]

۱۴) عدل کردنی کرور و سزبه و سه‌ماور: «په‌پانان پیش مجتور ده‌چلوه منگوت، چرای
مه‌لمه‌کره، کروری پتوره‌دنا و به‌مالی راندخت.»

[مهن، چهمین‌کول: ۵۴]

«هاتم لقمه‌دهم ته‌پلی بازگه‌شتی/ که خلم فریخدا چورمه سه‌ر پاشتی/ لقم پتوره‌دا به
په‌لیچکاتی/ به دستیش دمرگت جیوت ده‌له‌ی شانی.»

[سولتان شاه‌ی]

۱۵) پتوره‌لکانین و لیکتر قایم کردنی دور یا چمند شت به چسب یان شتی تر.

۱۶) دانانی دور یان چمند شت له‌لای به‌ک به‌شیربه‌ک که سه‌ردایه‌کیان له‌نیواندا نهمین:
«کرتیان: نه‌ه‌ه‌ی‌پلا واده‌ی، نه‌نگو سچلور دلتاره و سه‌له‌و دلتاره و سه‌ره‌گین و سه‌ره و
شتی وار پتوره‌ناره شوه تیره‌نلانی را ده‌ی.»

[وستنبرایمی کولنه‌طانی: به‌پنی لاس و خزان]

۱۷) پیش مردان و به‌ی‌پلا کردنی سه‌ر بژ له‌موران بژ جینی سوز و له‌لای خواروه بژ لای
سه‌ره: «ناسر دهلن: دا هسته تهر مه‌په‌ی پتوره‌ن، تهروش به‌شیره‌تی ناسری مه‌په‌گی
پتوره‌دنی.»

[سهمه‌می باله‌کی: به‌پنی ناسر و مال‌نار]

ب ۱۸۷۴(۱۰).

۱۸) لینان: «شگره‌ی پریم شوقسه‌ی له‌میری ده‌پست تهراره/ چوبه‌چن هه‌ریژکی نویسی،
ملری میره‌نچی پتوره‌ناره.»

[مان، دلخعی موزمطریه: ۳۶]

لیک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی (۲۱۴۴)

له‌بره‌گ‌کانی پشرودا:

• ناری پتویتی/ به‌مالیوه‌تی بژسوی لره‌نله- ۱۵۴۰/ د

• دلی ناری پتویتی- ۱۵۲۴/ د

پیک‌هاته‌کانی له‌چاوگ‌وه‌رگیراو (۲۱۴۴)

له‌بره‌گ‌کانی پشرودا:

• بین پتوختن- ۱۳۳۰/ ب.

* پال پیرمان ۲۱۴۵(۲۱۴۴)

← ۲۹۰(۴۰)

* پیر پیرمان ۲۱۴۶(۲۱۴۴)

← ۱۶۵۳

* تینگ پیرمان ۲۱۴۷(۲۱۴۴)

دم پیرمان، بین پیرمان.

* خزل پیرمان ۲۱۴۷(۲۱۴۴)

به نیازی دابین برونی جنسی له کمبیک یا شتیک جروتن کردن: «گویشا شهرمی له
کهره که چله له نموده، هه سوو پلاژ خالژانی به پچرک و هه زانیره دنا، خزی پیره دنا و
هه لیره ش نهمه چای لهیه.»

[پرسوی ناسری: نهال]

جنتو (۲۱۴۷a)

* دنیا نه ساره خزی پیرمان ۲۱۴۸(۲۱۴۷)

* داغ پیرمان ۲۱۴۹(۲۱۴۴)

(۱) لپانی داغ.

(۲) ره کر هه مره بژ ترساننی سداژ ده گرتی: «داغت پیره جیم.»

* دم/ دم پیرمان ۲۱۵۰(۲۱۴۴)

«مارک له بهر ده رگی هاته ده رگی، شهره گکی دم پیره دنا، شهره گکی خوارده ده.»

[مان، قو خطی موزمطریه: ۳۲]

* دست پیرمان ۲۱۵۱(۲۱۴۴)

بریتی به له ده رکردن له کزل خز کردنده.

* سمر پیرمان ۲۱۵۲(۲۱۴۴)

(۱) به کومل بهر شتی جرون.

(۲) برو تن کردن: «ته من له موی جیگیان شاره دنا نهم، ده لچن و لاغ مراده، هه راستی و لاسی

سه ری پیره دنا له رگی ده ده نهم.»

[ظه نمری: بهمنی مهر و وشا]

✱ سدگ پترنن ۲۱۵۳ (۲۱۵۴)

وړدان و دورو كړندهوى به سوړكايى و بڼ حورمى به ده: «تڼدم لوټوډېه؟ ناخلفه
دموډم؟ گرتي: پرې پرې، هه ليمه گېر سټنه، ناخلفم وېستلې سدگم پټوړه دناى.»
[نمېرى، ميرزا: ۱۳۷]
«لېاني هه پېرې گولې له مست نه يېن په گارتان ټاپه، چارلېكې تر په لاسه به يېن سه گتان پټوړه دندېم،
مه پېرې له پېرې هېم لاچن.»
[نمېرى، ميرزا: ۱۳۷]

✱ قامگ پترنن ۲۱۵۴ (۲۱۵۵)

په سند كړنى نيومروكي نامه يان به لگېهك به لېداني قامكي به موروړه ككې به چنگاي
مور يان نيزا.

✱ كل پترنن ۲۱۵۵ (۲۱۵۶)

ده ناور هارېشتي ديزه و گوزده.

✱ مل پترنن ۲۱۵۶ (۲۱۵۷)

۱) دس به كار بوون، وېرې كمرتن: «به لن جا خولم هېرېان خراست و ملهان پټوړه نا و
پوښتن.»
[معموروړه گناوى: بهي نسر و مالمال]
۲) كار كړنى بڼ: هه لېسنگانن و لېك دانره: «... شمراڼ هه موو كارلېكې به ټالډ دكڼ،
وهك مه (ټيمه) نهين هه مل پټوړه ټين.»
[سپه هوسن پسرولي: هه لېهت]
«هه پېرې گرتي: من په كېك دمې له لره، هه پېرې نا، ټر به كارې شمراڼ ټاپه، ټر ټازاي، به لام
نو هه لېهت و هه مل پټوړه دندې.»
[هزار، چلېشې سېور: ۴۲۲]

پټوړه نووسان

۲۱۵۷

۱) پټولكاني شتيكي نووړوك به شتيكي تر: «چاروړه له و سه پان ټر ټاپه له دلوروړه لېنگي
دورلېنگي هه لېهت و پټوړه دندې.»

[نمېرى، هاورمېر ۵]

۲) ترند پټولكان يا پټولكانسي شتيك به شتيكي ديكه ده.

۳) نووړسي درد و نه خوړسي تاستم بېرون، نه خوړسي يهك كه زورتر بېاويري
لې ده كورتمه: «لېك ټر جار به چلوي دلمه لاسه و دېگرت: ټر پټوړه دندې به بېرې، هه
ټر وړنگ كرت له شي سافم به خلمه نه دي، نه خلفم پټوړه نووړسا.»

[مېن، بارگې پاران: ۱۲]

مه‌ته‌ل (۲۱۵۷)

§ هدرچی هات پیره‌نوسا ۲۱۵۸ (۲۱۵۷)

- نپو

لیک‌دراوه‌کانی رسته‌یی و نامال‌رسته‌یی (۲۱۵۷)

≈ وهک نوسه‌گهی پیره‌نوسا ۲۱۵۹ (۲۱۵۷)

(۱) نویژک و زاسنی برون.

(۲) کسپک که له کارنک‌دا زور بین‌داگری ده‌کا. ↓

پیک‌هاته‌کانی له چاوگ‌وه‌رگیراو (۲۱۵۷)

× وهک چه‌له پیره‌نوسان ۲۱۶۰ (۲۱۵۷)

← ۲۱۱۲ ر ۳۰۱۹ ب.

× وهک قیل پیره‌نوسان ۲۱۶۱ (۲۱۵۷)

↑

پاشکۆ

چاوساغي نەلف بیتی / ۴۰۵

چاوساغي بابەتی / ۴۳۷

سەرچاوه نوێ یه کان / ۴۴۱

چاوساغي نهلفيتي

نيرتکه کان - ليکدراوه کان - ليکدراوه کاني رسته يي و نامال رسته يي - مه سمل - په ند -
پنک هاته کاني له چاوگ وهرگير او - مه تل - دوعا - فر - جنبو - زمان خه له تينه - سوئند - نيونورتک

نومو شيراز/ نژ شيراز حاکم يي و به ختک مایب يي. ست
کلار به پرو ليکي ۹۷۳

نومو په پهلوه لت له چي/ چي به/ خز گشت نه پير پورخه ۱۱۲۷
نومو په پهلوه لت له چي/ چي به/ خز گشت نه پير پورخه ۱۱۸۱
نومو پيواره بي/ ني/ نين/ ۱۲۹۵
نومو پيلم نيزي خز انمنگوز. نيرو/ ۱۵۸۸
نومو تشکي پال د ندي/ ۳۱۲
نومو عالمه مرد/ د صرد لمير پيگميني ۲۰۱۱
نومو صوبه له پياوان نه ناهني نه گمر ... ۱۳۵۷
نومو/ پدک دني/ سير/ نمر/ پدک دني/ پپوار ۱۶۳۰
نومو تل چوني ده گل پار؟ ۶۶
نومو درزيه کي برو، نومي پانابه کي کيمه؟ ۳۱۰
نومو له عيني د پير/ ۴۳
نومو/ هيند پيگميني بروين چهرمي زگان ديشا ۲۰۱۲
نومو/ هيند پيگميني بروين چهرمي زگان ديشا ۲۰۱۳
نومو/ هيند پيگميني بروين کهمزگ بروين ۲۰۱۴
نومو/ هيند پيگميني بروين گمر گمر ناورسان سه چاري دا
دهاته خوار ۲۰۱۵

نومو/ هيند پيگميني بروين لمر زگ گمونيرون ۲۰۱۶
نومو/ پيريني عيني پرو ليکي ناپيني ۱۴۲۲
نومي/ هچي/ هرجي يي يا لاني حمرزي ده گرت ۵۱۶۳۹
نومي/ هر گس دنگه جزيه کي پاشاي خواره يي ۴۲
نومي/ هي ژان فولا پيگه/ ني/ هي پياوان بستينگه ۱۳۷۸
نوشک پير ۱۰۷۰
نيسان به هچ نمری به پيري دصري ۱۴۷۷
نيسان نيه هر نومد به پيشي نيشاني به سر کشاره ۱۸۴۲
نيسان/ پياو تا ناقل دهي پير دهي ۱۴۲۹
نيسان/ پياو نه گه به پيري فيره پلاو خوارون برو دست بو
گوزنچکي ديا ۱۴۸۰

بلي پولايه و دايکي سنگي خارا/ عولاديان ديمي رک
دکي همار/ فقيه و هزار يي ده گرت دفتار ۹۹۹
بار له پشي جبراني نکمي. نموش ده زده صحت ده گري ۱۲۰

ناسرمت/ حافرت له په اسسوري چمب حرفاده. شمر ي
راسني کيمه/ ده شکي ۱۰۳۵
ناو شا/ له پردي ناصر د ميمره ۴۷۵
نار دزاني پهنري مهاي له گري به ۱۲۱۲
نار نه پالوين ۳۰۸
ناري پياوان دي نه گوتسي ۱۲۹۴
نای پيري ۱۴۲۹
نای/ وي له پردت دم ۴۷۷
نموش سوار و نه مرانيمه/ نمران/ پياده ۱۲۶۸
نموش خه مده دژم/ داپچورت مسمري گوم/ نموشک نموشک
لبنه دژم ۴۱۸
نموشم دله دانه/ چاري به د ونگانه/ هالنزي رک
په موده ۱۲۴۵

نموشن رورور ۹۵۱
نموش به مده خني هات به پهلوري ددات ده شکي ۱۲۳۷
نموش ترس هات فله گول دپيش ناغي ده گموني ۱۸۹۲
نموش جيزه يي پندي هر و دژم گول يي دده يي ۱۸۳۲
نموش مردا داي پالور ده ۵۲۹۲
نموش سيلار هات پيشي ناگيري ۱۸۶۹
نموش گسريشت پسي ددوالي يان قسول ماکم/ خرابيان
يي ده گموني ۱۸۳۳
نموش بوخت پياو ني. حاکمي به پياو بزانه ۱۳۳۸
نموش پاکی يي پاکی ۲۳۸
نموش پيشه له مالي نموش. مشکان غلي پيانه ۸۴۸
نموش چاره/ پيرزيه نازاره/ نموش پنجه/ کلکي تنجه ۲۰۶۵
نموش سوار و پياده کيمه يي/ يي مانونه بروني
ليکده گن ۱۲۶۴

نموش مهران مديره له کوزي. پشکل/ کيبل مان ديرو له
پيرزي ۱۰۶۱
نموش لمبره يي/ نيرو/ نموش لمبره يي/ نيرو/ ده گموني
له مبره پيري ۱۲۱۶
نموش نموش. چ په گموني. ي. ... ده گموني ۱۲۳۰

- به نيز نيكيت و دوليزان، حواريان دهخوايي پيژان ۲۰۸۳
 به هزار پارانمرو و لالانمرو ۱۸۸
 به ناقلې كسيك پيگمېن ۲۰۱۹
 بهيارو ۱۳۲
 بهبانمرو ۳۶۹
 بهدو / پرد و پشاور بورن ۲۰۵۷
 بهپشت ۷۰۱
 بهپيچريما بورن ۱۸۱۰
 بهپيچريما لسه گردن ۱۸۱۱
 بهپيرصمري كلاله كمرى ۱۴۴۶
 بهپيگمېن ۲۰۳۳
 بهپيرو ۱۶۸۸
 بهپيى نيلان بورن (ي شينك) ۱۶۴۳
 بهپيگي سوك ۱۶۹۲
 بهدوري پيگمېرى / كلگ له تولى سمرى ۱۹۸۱
 بهر شيند ۷۸۴
 بهر له پشت گرانيز كدوتن ۶۳۵
 بهرخه گرانيز پيش مېن گلان ۱۹۵۴
 بهرخي پيرصمري ۱۴۷۱
 بهرداي / بهردنكي پوروي له سمر لسه / كار / مسهله ليهك
 دانان ۱۹۰۸
 بهردهپشت ۶۹۸
 بهردم شدي پانمروانه، نه دينم يې و نه نهمانه ۳۴۲
 بهرزنه ۱۷۱۸
 بهرگيره ۱۷۱۹
 بهرله پيش ۵۱۸۹۷
 بهرهماني پشتخوري / نه گير مېلېنموي لمبرم مري ۶۰۶
 بهروپشت ۷۰۵
 بهروپيلي كسيگمرو چورن ۱۵۹۰
 بهروپيلي كسيگمرو هانز ۱۵۹۶
 بهروپيچك ۱۷۲۰
 بهروپشت ۷۰۲
 بهروپشت بؤ كس نه بورن (ي كسيك) ۶۳۶
 بهروپشتنملمس ۷۰۴
 بهري يې ۱۶۹۴
 بهري يې چورنه پشني يې ۱۶۹۵
 بهري پنت بخوري سدهفرت دپته ري ۵۱۶۹۴
 بهسمرپيره ۱۶۹۳
 بهقند جوريك لمبر پارانمرو ۱۴۶
 بهقند منقلي سمر پشني لانك نيزانين ۷۵۰
 بهقند / لهقندمرو بهري خز يې رانگيشان ۱۶۴۹
 بهلا لمرو قنداري دا پيشنگي كمر يې ۱۹۴۵
 بهلا روك پوروشريه لاش داسورپيره ۹۴۷
 بهدافل ۱۷۲۱
 بهندي چمرگ و دل / دلان پسان ۵۸۷
 بهن گورد ۱۷۴۲
 بههار پير بور ۱۴۳۱
 بهر شالدي / جهدي ده پشني دابه ۶۱۷
 بهويگمېرى سمر دار و صوختاره ۱۹۸۸
 بهويگمېرى سمد و سمر دار ۵۱۹۸۸
 بهويگمېرى نه گه نه ميني دركي خوردا / خولا به ۱۹۸۷
 بهوقورخانه / قورخانه خولا بؤ پيگمېرى هيتاره ۱۹۸۹
 بورن به پوروش پوروز ۹۳۰
 بورن به پيازيكي دپگه ۱۳۳۱
 بورن به نيسكرپيت ۱۸۴۵
 بورونه بهندي دنيا / عالم ۱۲۰۷
 بورونه پيار ۱۳۳۱
 بورونه پيار ۱۳۳۳
 بورونه پيازيكي كسيك ۱۳۳۵
 بورونه پيشه ۱۵۹۹
 بورونه / گردنه پوروشوري سمر دست ۹۵۰
 بؤ پيازيكي ژن و دهان ۱۲۹۷
 بؤ پيشه گردن ۱۶۰۲
 بؤ چارصمري گري پيشه، نيزنكي پيازيكي پيشاور ده گري
 دگمن ۱۶۱۹
 بؤ حوت پشت بهس بورن (ي شينك) ۷۵۷
 بؤ خز دروت بورن و بؤ خلطك پوروت بورن ۱۹۰۸
 بؤ دلفي به پيشه بورى ؟ ۱۶۹۱
 بؤ كسيك پارانمرو ۱۴۱
 بؤته پيشته بهللم ۱۸۵۵
 بؤته وشترى نيز بهمزيه ۱۲۴۰
 بؤرپياو ۱۳۹۹
 بؤپشپرواني ۷۵۵
 بؤپمت گردن ۱۰۱۸

بین‌یچ ویمنا ۱۸۱۴

بین‌یچ ویمنا برون ۱۸۱۲

با ۱

باها ۱۶

پادرمستبار برون ۹۷

پاپه ۸

پاپه‌ئی ۹

پاپوچه ۷

پاتشا ۱۸

پاتزل ۱۹

پاتزل / دهرین لمبر داگمنن ۲۳

پاچ ۳۰

پاچال ۱۰

پاچرا ۱۱

پاچ کاری ۳۳

پاچه کوله ۳۵

پاچورلکه ۳۴

پادار ۱۲

پاداران بگرن / بگرن. بین‌پانی خزانن ۱۳

پاداری ۱۵

پادشا ۳۶

پار ۶۲

پار نافل‌تر بروی لوسال ۶۷

پاراستان ۷۸

پاراستش ۷۲

پاراسنوره ۱۴۰

پاراسنورولانوره ۱۴۷

پارازو ۸۰

پارازو برون ۸۱

پارازو کردن ۸۲

پارپارنسی ۸۷

پارچه ۸۸

پارچه‌پارچه ۸۹

پارچه‌پارچه برون ۹۰

پارچه‌پارچه‌کردن ۹۱

پارچه‌پارچه‌ی / چه‌قرا / شیر / نشتنر... کردن ۹۲

پارورو کردن ۱۱۰

پاره ۱۱۹

پاروییزلار ۷۱

پاروو b11۸

پاروو ۹۳

پاروو بزلردن ۱۰۵

پاروو داگرتن ۱۰۸

پاروو دمنی / لاپ / پا ۱۰۰۱ حسن ۱۰۹

پاروو له زار به‌ریزور، بژ کوشی باشه ۹۸

پاروو له زاری خورمتان و ده زاری کسبکی دیگه مان ۱۱۱

پاروو له قه‌دم زاری ۹۹

پاروو خانن c11۸

پاروو همتا نه‌پجوری طروت نادری ۱۰۰

پاروو‌بیزر ۱۰۶

پاروو‌پاروروکردن ۱۰۷

پاروو‌گلین ۱۱۷

پارودی شمرمن ۱۱۸

پارودی کسبک ده وژن کمرن ۱۱۳

پارودی کسبک ده وژندا برون ۱۱۲

پارودی گموره پنی‌ده‌خنکی ۱۰۱

پارودی همورو کسب نه‌پودی کار. کسب یا شنبک ۱۱۴

پاریزر ۱۲۰

پاریزر بردن ۱۲۲

پاریزر برون ۱۲۳

پاریزر بژ بردن ۱۲۴

پاریزر داف ۱۲۵

پاریزر داگرتن ۱۲۶

پاریزر کردن ۱۲۷

پاریزر لئ‌سنانشن ۱۲۸

پاریزر لئ‌کردن ۱۲۹

پاریزر ننگاوتن ۱۲۱

پاریزر کار ۱۳۳

پاریزر کاری ۱۳۴

پاریزر گا ۱۳۵

پاریزر گار ۱۳۶

پاشه‌تورک ۱۸۹	پارنیزگار ۱۳۷
پاشه‌خان ۵۱۸۹	پارنیزگاری ۱۳۸
پاشه‌خران ۱۹۰	پارنیزم ۱۳۹
پاشه‌خشتنگ ۱۹۱	پاساری ۱۴۹
پاشه‌داره ۱۹۲	پاساری نوخسی ملری ۱۵۱
پاشه‌داس ۱۹۳	پاش ۱۵۲
پاشه‌قول دان ۱۶۷	پاش چوول ج‌ناکری ۱۶۲
پاشه‌گا ۱۹۴	پاش و پیش ۱۹۰۰
پاشه‌گلک ۱۹۵	پاش و پیش‌رای ا قسه / قسان مزاین ۲۰۵
پاشه‌گل و پیش‌گل ۱۸۹۸	پاش و پیش‌رای ا کسپک کرده بهک ۲۰۴
پاشه‌کژ ۱۹۷	پاشه / پاشی سردوان و جمعیت باشه ۱۶۵
پاشه‌کزل ۱۹۸	پاشا / بهرگی موت لی مبارک یی ۴۳
پاشه‌کزل کردن ۱۹۹	پاشا / پادشاهی یی مه‌گان ۴۹
پاشه‌گورد ۱۷۴۳	پاشا / پادشاهی لامه‌گان ۵۲
پاشه‌گورد ۲۰۰	پاشا / پادشاهی له‌زور ۵۳
پاشه‌ماله ۲۲۳	پاشا / پادشاهی لصر ۵۴
پاشه‌ماله‌ی کسپک بیرون / نه‌یون ۲۲۴	پاشا / پادشاهی صحر و حاسان ۵۰
پاشه‌مه ۲۲۵	پاشا / پادشاهی فودرت ۵۱
پاشه‌مه باس / زمسی کسپک کردن ۲۲۸	پاشاراد / پادشاه ۴۵
پاشه‌مه صری میران دهرن ۲۲۶	پاشازادانه / پادشازادانه ۴۷
پاشه‌نیز ۲۰۱	پاشازاده / پادشازاده ۴۶
پاشه‌نیره ۲۱۱	پاشارار / پادشازار ۴۸
پاشه‌نیرم / نیرک‌نیرم ۲۱۲	پاشان ۱۸۳
پاشه‌خان ۲۱۳	پاشار ۵۱۸۳
پاشه‌دژ ۲۱۴	پاشای صوبلی و ناهر / ناخرت ۵۵
پاشه‌دژ کرده‌نمه ۲۱۵	پاشایانه / پادشایانه ۵۶
پاشه‌درار ۲۱۶	پاشایستی / پادشایستی ۵۷
پاشه‌دورژ ۲۱۷	پاشایی ۵۹
پاشه‌گشه ۲۱۸	پاشیار ۱۸۴
پاشه‌گهرت ۵۲۱۸	پاشیاره ۱۸۵
پاشه‌گهرت کردن ۵۲۱۸	پاشه‌صیری لاقه‌گر ۱۵۳
پاشه‌ل ۲۲۰	پاشه‌مید ۱۸۶
پاشه‌ل کافوش بیون ۲۲۲	پاشه‌مه کردن ۱۸۷
پاشه‌ل گواوی ۲۲۱	پاشه‌یانه ۱۸۸
پاشه‌لوشکه ۲۱۹	پاشه‌یانه ۳۸۲
پاشه‌پیش ۱۸۹۹	پاشه‌یانه ۳۸۴
پاشه‌پیش ۲۰۲	پاشه‌یانه ۳۸۳

باشویش کردن ۵۱۸۹۹	پاک‌خوارین ۲۵۹
باشویش کردن ۲۰۳	پاک‌خوارینی بژ کردن ۳۶۱
باشور ۲۰۶	پاک‌خوارینییی ۲۶۰
باشورلیغیند ۲۰۹	پال ۲۹۰
باشوردیز ۲۱۰	پال ینونان ۲۱۵۵
باشی تری غمشمی بری ۱۵۹	پال ینونان ۲۹۱
باشی صورت کیزان لسه ده‌گمرته خیزار/ لیوان ۱۶۳	پال دلمره ۲۹۲
باشی سالی سلاسانی ۱۶۰	پال پینک‌دلی ۵۲۹۳
باشی همسور چاکان، خراپیه ۱۵۵	پال کردنمه ۲۹۵
باشی همسور چاکان، خراپیه ۱۶۵	پال لن‌دان ۲۹۵
پاک ۲۳۲	پال لن‌دلمره ۲۹۶
پاک ۲۳۵	پال دپلی کمسک دان ۲۹۷
پاک ۲۸۲	پال دمرکسی مردای دن ۲۹۹
پاک ۲۸۷	پال وئ‌دن ۲۹۸
پاک برونمه ۲۵۲	پال ونگدان ۳۰۰
پاک کردن ۲۵۵	پالاغ ۳۰۶
پاک کردنمه ۲۵۳	پالاورن ۳۰۷
پاک کردنمه ۲۵۶	پالاورن ۳۰۹
پاک له پاک ۲۸۳	پال‌دینم ۳۱۰
پاک له پاک برون ۲۸۵	پال‌دینم به‌گور ۳۱۱
پاک له پاک‌کردن ۲۸۶	پاله ۳۱۷
پاک له پاکین، کسی کاکین ۲۸۵	پال‌پشته ۳۰۲
پاک و پیس لیک جوی گرونمه ۱۵۲۵	پال‌یران ۳۲۱
پاک و پیس لیک‌دران ۱۵۲۵	پال‌یرانه ۳۲۶
پاک و ناپاک ۲۶۲	پال‌یرانندی ۳۲۷
پاکانه ۲۵۱	پال‌یرانندی کردن ۳۲۸
پاکانه بژ کردن ۲۵۲	پال‌یرانی سن‌سمر ۳۲۲
پاکانه کردن ۲۵۳	پال‌یرانی فسان، کوله‌اری دستان ۳۲۵
پاک‌پاک ۲۵۵	پال‌یرانی کول‌لیران ۳۲۹
پاک‌مرشت ۲۵۵	پال‌یرانییی ۳۳۰
پاک‌میرس کردن ۱۵۳۵	پال‌یریش ۳۰۳
پاک‌میرس ۱۵۳۳	پال‌یریش ۷۰۶
پاک‌میرس ۲۵۶	پال‌یریش ۳۰۵
پاک‌میرس ۵۲۵۸	پال‌یریش ۳۰۵
پاک‌میرس کردن ۵۲۵۶	پالور ۳۱۳
پاک‌میرس لیک جوی گرونمه ۲۵۷	پان ۳۳۲
پاک‌میرس لیک‌دان ۲۵۸	پان برونمه ۳۵۵

پشت به هرکس بهستی خودا بهوت (به نهرت) پشت	برچی سبی هه‌هه‌هه ۴۶۵
دشکستن ۶۳۸	برچی کمینگ ناستین ۴۶۸
پشت بئ بهستن ۶۳۷	برد ۱۷۳۳
پشت بئ بهاردن ۶۴۰	برد ۱۷۲
پشت پیته نیشان ۶۴۱	برد هه‌له‌هستن ۴۷۹
پشت تئ کردن ۶۴۲	پردله ۱۷۲۴
پشت ئن کردن ۶۴۳	پردله ۴۸۵
پشت دان ۶۴۵	پردولن ۴۸۶
پشت دق برون ۶۴۶	پردوینتار ۲۰۵۶
پشت شکان ۶۴۷	پردوینتار ۴۸۲
پشت کردن ۶۵۴	پردوینتار برون ۴۸۴
پشت له زگ نه‌هه‌هه‌هه‌هه‌هه ۶۵۶	پردی سهرات ۴۸۷
پشت له کارا کارنگ سارد برونه‌هه ۶۵۷	پردی لیاهمت پسان ۴۸۰
پشت له هه‌هه‌هه سوار نه‌هه‌هه‌هه ۶۵۸	پردی لیاهمت پسان ۵۸۸
پشت لودس‌لودس برون ۶۵۵	پرس ۴۸۸
پشت ئن دله‌هه ۶۶۰	پرس بئ کردن ۴۹۱
پشت ئن‌هه‌هه‌هه ۶۵۹	پرس/ بره‌هه‌هه به کمینگ برون ۴۹۰
پشت هه‌هه‌هه‌هه ۶۶۲	بره‌هه‌هه‌هه‌هه ۴۹۳
پشت ونکه‌هه ۶۶۱	بره‌هه‌هه‌هه‌هه بئ کردن ۴۹۴
پشت‌ای/ به‌هه‌هه‌هه‌هه ۶۶۷	برسبار ۴۹۵
پشتار ۷۰۷	برسبار ئن کردن ۴۹۶
پشتاو‌هه‌هه ۷۰۹	بره‌هه ۴۹۸
پشتاو‌هه‌هه/ برون ۷۰۸	بره‌هه‌هه‌هه ۹۱۴
پشتبه‌هه‌هه ۷۱۶	بره‌هه‌هه‌هه‌هه ۱۴۸۹
پشتبه‌هه‌هه ۴۳۷	بره‌هه‌هه‌هه ۵۶۳
پشتبه‌هه‌هه برون ۶۳۹	بره‌هه‌هه‌هه ۵۶۴
پشتت شکان ۶۴۸	بره‌هه‌هه‌هه ۵۱۳
پشتتت کردن ۶۴۴	بره‌هه‌هه‌هه‌هه‌هه‌هه ۵۱۴
پشتتتت و به‌هه‌هه‌هه‌هه‌هه ۵۶۴	بره‌هه‌هه‌هه ۵۸۱
پشتتتار ۷۱۷	پسان ۵۸۲
پشتتتت ۷۱۸	پسانن ۵۹۱
پشتتتتت نهمی ۷۵۱	پسانه‌هه ۵۹۴
پشتتتتت ۷۱۹	پسرپس ۵۹۹
پشتتتت ۷۲۰	پسیر ۶۰۰
پشتتتت کردن ۷۲۱	پشت ۶۰۱
پشتتت ۷۲۲	پشت به کمینگ برون ۵۶۳
پشتتتت ۷۲۶	پشت به کمینگ فایم برون ۵۶۳

پشک لن هاروشتر ۷۹۷	پشتهين ۷۳۰
پشک هاروشتر ۷۹۶	پشتميزه ۷۳۱
پشکووش ۸۰۱	پشتهسور ۷۳۲
پشکيل ۸۱۰	پشتهسر ۷۳۳
پشکيلان ۸۱۱	پشک ۷۳۵
پشمين ۸۱۲	پشتهکدرا ۷۳۶
پشور ۸۱۵	پشتهماره ۷۳۷
پشور يا ۸۲۹	پشتهماسي ۷۳۸
پشور بين هملچين ۸۱۷	پشتهمال ۷۳۹
پشور خوارونه ۸۱۸	پشتهمله ۷۴۱
پشور دان ۸۲۱	پشتهوبا ۷۴۲
پشور سولر برون ۸۲۲	پشتهوشکيش ۷۴۳
پشور له سمرهظ برون ۸۲۳	پشتهره ۷۴۴
پشور لن بران ۸۲۴	پشتهوپنا ۱۱۹۶
پشور هاتن ۸۲۵	پشتهوپنا ۷۲۷
پشور هاندمير ۸۲۶	پشي خؤ له کسيک کرده ۶۶۳
پشور هملکيشار ۸۲۷	پشي دوشي خؤ داغ کردن ۶۶۴
پشور هملنهاتن ۸۲۸	پشي سمر و گوشني سورره ۶۰۳
پشوردرير برون ۸۱۹	پشي کسيک به فداوه برون ۶۱۳
پشوردريري ۸۲۰	پشي کسيک فاييم برون ۶۶۵
پشي ۸۳۰	پشي کسيک گرزن ۶۶۶
پشي پشي بؤ کردن ۸۳۱	پشي کسيک گهرم برون ۶۶۷
پشيله ۸۳۲	پشي کسيک له برسان شکان ۶۵۲
پشيله پشين سالي خؤش دمين ۸۳۷	پشي کسيک له حمرا/ حمور دان ۶۶۸
پشيله پشي: سالي خؤش دمين ۸۳۸	پشيتنډ ۷۷۱
پشيله پشي: سالي خؤش دمين ۸۱۴	پشيتنډ به مني ۷۷۸
پشيله ده دوشي کسيک هاروشتر ۸۶۴	پشيتنډبهتر کوم برونه ۷۷۹
پشيله ده فرمان: دا پباري دمين ۸۵۰	پشيتنډبهسته. له غم رسته ۷۸۲
پشيله دمين راي بگني تهگه نخرن ۸۵۶	پشيتنډ ۷۷۵
پشيله له ماله کسيک چيتکه نه کردن ۸۶۷	پشيتندي به گري ۷۸۹
پشيله مردوز/ مردود: شکان تليليليانه ۸۵۲	پشيتندي گرچر/ گري چن ۷۹۰
پشيله پايزه ۱۰۶	پشيتنډسور ۷۱۰
پشيله پايزه ۸۷۳	پشيتنډسز ۷۱۲
پشيلهش سيلي هميه ۸۵۱	پشيتور ۷۵۲
پشيلهشور کردن ۸۶۵	پشيتوراز برون ۷۵۳
پشيله ي زفته ي ۸۷۵	پشک ۷۹۱
پشيله ي پادشا/ پاشا ۸۷۴	پشک حسن ۷۹۵

- بشیلدی ریمه‌بیشتی ۸۷۶
 بشیلدی کوز دور ده ماله کمینک نه‌کرده ۸۶۸
 بشیلدی کرز له ماله کمینک ناو نه‌خوردنموره ۸۶۹
 بشیلدی ماله میرانی ۸۷۷
 بشیلدی ماله میرانی ۸۷۷
 پلار ۸۸۹
 پلار دار ۸۹۷
 پلاروگوش ۸۹۸
 پلاری کمینک خواردن ۹۰۲
 پلار ۸۸۲
 پلار تی‌گرتن ۸۸۴
 پلار ری‌حالانن ۸۸۵
 پلار عاریشتن ۸۸۶
 پلاری‌کوزی ۸۸۷
 پلیته ۹۰۶
 پلیته‌کی دا‌کشته، دوکلی ده‌گا ۹۰۸
 پنج ۵۹۰۸
 پنگ ۵۹۰۹
 پهر له شرتینگ خورتن ۱۰۰۷
 پهر/ پهروسینه‌نه ۱۰۰۴
 پهروله ۱۰۰۸
 پهروله‌هالینار ۱۰۱۱
 پهروله/ زرم دبه پهرقم ۱۰۱۰
 پهروله‌پایزه ۴۰۷
 پهروله‌نیشان ۱۰۱۲
 پهروله‌ی بدهشت ۱۰۱۳
 پمت ۱۰۱۵
 پمت شل کردن ۱۰۲۱
 پمت کردن ۱۰۲۲
 پمت له‌سمر داسالان ۱۰۲۳
 پمت/ پمتک پساندن ۱۰۱۹
 پمت/ پمتکی نیتصامیت، نیتصامیت، نیتصامیتی... ده‌سل/ نه‌سل کمین ۱۰۱۵
 پمت‌پمتی ۱۰۲۸
 پمت‌پمتی بی‌کردن ۱۰۲۹
 پمت‌پمتی بی‌کردن ۱۰۲۰
 پمتی خز بده‌ستموره هاتن ۱۰۲۴
- پعتی سموت‌اشا نه‌بیورد ۱۰۲۵
 پعر ۱۰۶۵
 پعر ننگاوتن ۱۰۶۹
 پعراسو ۱۰۲۳
 پعراسوی دهم‌زردی/ دهم‌زردین ۱۰۴۰
 پعراسوی راست ده بده‌پعتی کمینکا: نهمون ۱۰۴۱
 پعرانن ۱۱۱۴
 پعرانتموره ۱۱۲۲
 پعرابه‌ره ۱۱۲۵
 پعره‌سمر ۱۰۷۱
 پعره‌سمری فادرتاغای ۱۰۷۲
 پعره‌پوچک ۱۰۸۵
 پعرور ۱۰۴۷
 پعرور ۱۰۴۵
 پعدورگیر مودن ۱۰۴۶
 پعدین ۱۰۴۷
 پعدین بز‌هالان‌زاده‌یه ۱۰۴۸
 پعدین مین ۱۰۴۹
 پعدین/ پعدینکی به‌گول مین ۱۰۵۰
 پعدینکی قلم مین ۱۰۵۱
 پعدست ۱۲۲۱
 پعرسلزیکه ۱۰۵۳
 پعدیز ۱۰۷۳
 پعدیز دورکردن ۱۰۷۴
 پعدو ۱۰۸۶
 پعدوی شین ۱۰۹۶
 پعدوی شین له‌سمر شانی کمینک دان/ دانان/ دروین ۱۰۹۷
 پعدوی شینت له‌سمر شانی ۱۰۹۸
 پعدویهک له کمینک دادرین ۱۰۹۹
 پعدی ۱۰۵۷
 پعدی دستیان له‌دلی‌دوره ۱۰۶۰
 پعدی مین ۱۰۶۲
 پعدیز ۱۰۶۳
 پعدیزگی ۵۱۰۶۴
 پعدین ۱۱۰۲
 پعدینموره ۱۱۳۶
 پعدیره ۱۱۲۸

- پير پور برون ١١٣٠
 پير پور كردن ١١٣١
 پدك ١٢٢٥
 پدك نه شنيك/ كسبك نه گموتن ١٢٣١
 پدك حسر ١٢٣٦
 پدك كدوش ١٢٢٩
 پدك كدوشه ١٣٣٦
 پدككور ١٢٣٣
 پدككور پدككور نه دور شايي ١٢٣٤
 پدل ١١٦٥
 پدل ١١٦٨
 پدل ١١٧١
 پدله ١١٧٣
 پدله ١١٨٣
 پدله ١١٨٧
 پدله دان ١١٨٤
 پدله دهريگ به تاسانتيوچه ١١٨٨
 پدله پدل ١١٨٠
 پدله پوروش ٩٥٤
 پدله/ پدله دهزاراها (...) ١١٦٩
 پدله دهه ١١٨٢
 پدله ١٢٣٥
 پدله ١٢٣٩
 پدله دهه ١٢٤٤
 پسا ١١٨٩
 پسا بؤ (كس/ شوش/ شنيك) برون ١١٩١
 پسا دان ١١٩٢
 پسا گرهن ١١٩٣
 پسانابات/ پسات ١١٩٨
 پسنه ١٢٤٥
 پسيه راوش ١٢٤٩
 پسيه چهلان ١٢٥٠
 پسيه پيري ٥١٠٦٢
 پسيه پيري ٥١٢٥٠
 پسيه ت هلمري ١٢٤٦
 پسيه شنيك ١٢٥١
 پند ١٢٠٢
 پمند بهسر هاتن ١٢٠٩
 پمند بهسر هاتن ٥١٢٠٩
 پمند يي كردن ٥١٢٠٩
 پمير ١٢١١
 پمير كردن ١٢١٤
 پمير ١٢١٨
 پميري پسته ١٢١٩
 پميري هم ٥١٢١٩
 پميري شنيك ٥١٢١٨
 پمير ١٢٥٢
 پميت خوارد ١٢٥٣
 پميت گيره كرد ١٢٥٤
 پموش پارو ٨٣
 پزل پولي ديشن ٩٧٥
 پزل هوشنست ٩٨٣
 پولي بد و دهلي له مرگوتن دمرگه ٩٧٠
 پووت ٩٨٠٨
 پووت برون ٩٨٠٨
 پوچ ٩٠٩
 پوچ كردن ٩١٢
 پوچت كرد. دلاوي كلاري شروچت كرد ٩١٣
 پوچدك ٩١٥
 پوچدل ٩١٦
 پور ٩٩٠٨
 پور به كاردهن ٩٩٠٨
 پور به سيميل ٥٩٠٨
 پورش ٩٢٨
 پورش دانه دست ٩٣٤
 پورش و (شنيك/ كسبك) يي دك پدك برون ٩٣٥
 پورشان ٩٤٣
 پورش بهسر كردن ٩٣٣
 پورش هم ٩٤٤
 پورشكه ٩٤٥
 پورشكه ٩٥٥
 پورشكه كردن ٩٦٠
 پورشكه له كا بزاردن ٩٦١
 پورشكه دهمي كردن ٩٦٢

- بردشکه / چیلکه ده عەرز ژانەر / وژانەر ٩٥٨
 بردشکه / چیلکەژمە کردن ٩٥٩
 بردشکه‌مەلا ٩٦٤
 بردشەلاش ٩٥٣
 بردشەپەلاش ٩٤٦
 بردشور ٩٤٨
 بردشوی بە پشتەستۆ / پشتەستۆپەر نیی. نادر دە‌گرن ٧١٣
 بردشوی بە ستۆ / پشتەستۆپەر نیی. نادر دە‌گرن ٩٤٩
 بردشی کەشیک فری‌دان ٩٣٧
 بردشی کەشیک هەلا‌روتر / هەلا‌ریشتر ٩٣٦
 بردشیک یە‌ن‌مەدان ٩٣٨
 بردشیک نە‌هێنان ٩٣٩
 بردل ٩٦٥
 بردل پێ‌هە‌شرانەر ٩٧٦
 بردل پێ‌هە‌ستەر ٩٧٦
 بردل دە‌ پێ‌تە‌پالاغ ناخەین ١٨٤٨
 بردل دە‌ پێ‌تە‌پالاغ ناخەین ٣٠٨
 بردل دە‌ پێ‌تە‌پالاغ ناخەین ٥٩٧٦
 بردل دە‌ شینگ کەوتن ٩٧٧
 بردل کولانە‌نەر ٩٧٨
 بردل و پە‌ین یە‌ دە‌ک پە‌ک برون ١٢٥٦
 بردل و پە‌ین یە‌ دە‌ک پە‌ک برون ٩٧٩
 بردل‌پەرست ٩٨٢
 بردل‌دار ٩٨٤
 بردل‌داری ٩٨٥
 بردل‌کی ٩٨٦
 بردلی خە‌لکی گە‌زان / گە‌رفان‌دەر ٩٧١
 بردلی سە‌ی ٩٨٨
 بردلی کەشیک خوارن ٩٧٧
 بردلی نە‌خە‌د ٩٨٩
 بردلی نۆ‌شور ٩٨٨
 بردلی نیشک / ویشک ٩٨٧
 بز ٩٩٢
 بزە‌یز ٩٩٥
 بزە‌لا ٩٩٨
 بزە‌لاخۆر ١٠٠٢
 بزە‌لاکۆز ١٠٠٣
 بزە‌ور ٩٩٦
 بز ١٦٣٨
 بز بە‌ حە‌رزە‌ / حە‌رزەر / گە‌ر نە‌یوون ٥١٦٥
 بز بە‌ حە‌رزە‌ / حە‌رزەر / نیشک / ویشک / دق برون ١٦٥٠
 بز پێ‌زان ١٦٥٣
 بز پێ‌زان ٢١٤٦
 بز ئی‌یان ١٦٥٤
 بز ئی‌نە‌نە‌نەر ١٦٥٥
 بز چە‌قاند ١٦٥٦
 بز خوار وانیان ١٦٥٨
 بز دە‌ بە‌ند چە‌رو ١٦٥٩
 بز دە‌ دەرک نان ١٦٦٠
 بز دە‌ گە‌ویرە‌ چە‌رو ١٦٦١
 بز دە‌یر یە‌ حە‌زان ٥١٦٥٨
 بز داکیشان ١٦٦٢
 بز دەرگی کەشیک حە‌سن ١٦٦٣
 بز گە‌رن ١٦٦٥
 بز لە‌ یە‌ی کەشیک بە‌سن ١٦٦٦
 بز لە‌ کلک نان ١٦٦٨
 بز لە‌دەر نە‌هاتن ١٦٦٧
 بز ئی‌بە‌ین ١٦٦٩
 بز ئی‌داخە‌ن ١٦٧٠
 بز ئی‌نان ١٦٧١
 بز ئی‌هە‌یتان ١٦٧٣
 بز نە‌یوون / یە‌ن‌ نە‌یوون / یە‌ت چە‌رو / یە‌ی نە‌یوون (....) ١٦٧٤
 بز هە‌یتانەر ١٦٧٧
 بز وە‌ حە‌رز / حە‌رز نە‌کە‌وتن ٥١٦٧٤
 بز (٠- تە‌- تە‌) (زان) لە‌ چە‌رو تا ١٦٤١
 بز (٠- تە‌- ی. - یان....) لە‌دەر چە‌رو ١٦٤٠
 پیا‌دە ١٦٦٠
 پیا‌دە ناگە‌نە‌ سواری ١٦٦٥
 پیا‌دە‌ی ١٦٦٩
 پیا‌لە ١٦٧٠
 پیا‌لە‌رە‌گی ٥١٦٧١
 پیا‌و ١٦٧٢
 پیا‌و بە‌ دە‌ست زایە‌ برون ١٦٤١
 پیا‌و نە‌ هە‌قی / حە‌قی مە‌لی وێ‌زان نە‌ین ١٣٠٢

- پیادی کمر نسی لن ناگیرن ۱۳۱۴
 بین باز ۱۶۹۸
 بین بئال ۱۶۹۹
 بین بخت ۱۷۰۰
 بین بختی ۱۷۰۱
 بین بقورنه ۱۷۰۲
 بین به قورنه ی سمریه کلاوه ۱۷۰۳
 بین به قورنه ی شاخوار ۱۷۰۴
 بین به قورنه ی گمردن بوش ۱۷۰۵
 بین به قورنه ی گمردن سور ۱۷۰۶
 بین به کولکه ۱۷۰۷
 بین به ممرزانی ۱۷۰۸
 بین بان ۱۶۳۹
 بین بارزه ۱۷۱۱
 بین بارزه کردن ۱۶۵۱
 بین بارکه ۱۷۱۲
 بین بارکه کردن ۱۶۵۲
 بین بشله ۸۷۸
 بین بشی ۱۷۱۳
 بین بیلکان ۱۷۱۰
 بین بیلکه ۱۷۰۹
 ینت مرزگی خنن نانی مزا میت له زگی دینته ده ۱۶۶۴
 بین تانه ۱۷۱۴
 بین تانه ۱۷۲۵
 بین تار ۱۷۱۵
 بین تادی شمیری له شونیک/ لای که سیک کردنه ۱۷۱۶
 ینت دینم پورتیک چمنه کیلویه ۱۶۰۸
 پینتیک مملهمین ۱۶۶۰
 بین چال ۱۷۱۷
 بین چانوره ۱۸۰۲
 بین چرا ۱۷۵۵
 بین چراو ۱۸۰۶
 بین چک ۱۷۵۶
 بین چکه ۱۷۵۷
 بین چلا و بروج ۹۱۸
 بین چل بروج ۹۱۷
 بین چمبرانزل ۲۵
 بینچ وینا ۱۱۹۷
 بینچ وینا ۱۸۰۹
 بینچ وینا نمبرون ۱۸۱۳
 بین چورن ۱۸۱۵
 بین چورن ۱۸۱۹
 بین خاوس ۱۷۵۹
 بین خرم ۱۷۶۰
 بین خواس ۱۷۶۱
 بین خوس ۱۷۶۲
 بین خوست ۱۷۶۳
 بین خوست کردن ۱۷۶۴
 بین خوله ۱۷۶۵
 بین خوله برون ۱۷۶۶
 بین خور ۱۸۲۱
 بین خور بین کردن ۱۸۲۳
 بین خوری فعلی بان، بجه بهمشتن ۱۸۲۲
 بین دادان ۱۸۲۴
 بین دزگن ۱۷۶۷
 بین دزه ۱۷۶۸
 بین دزه گن ۱۷۶۹
 بین دزیکه ۱۷۷۰
 بین دهشت ۱۷۷۱
 پیر ۱۴۱۷
 پیر ۱۵۰۱
 پیر برون ۱۴۴۹
 پیر له پیری ممرانه، له حمل و داری پروانه ۱۴۳۳
 پیر د خور ی ۱۴۱۸
 پیریشزکه ۱۴۴۸
 پیریمور ۱۰۹۹
 پیریمور ۱۴۵۰
 پیر کردنی ۱۴۲۱
 پیر ستره ۱۴۹۳
 پیر ۱۴۵۲
 پیر سیاب ۱۴۵۸ اب معنا ۱۴۵۹ اب ۱۴۵۴
 پیریمراز ۱۴۵۵
 پیر دلیک ۱۴۵۷
 پیر صدگ ۱۴۵۸

پښتارښت هاست (پښتارښت هاستېډم، پښتارښت

هاتېډي، ١٠٠٠ ١٨٤٩B

ښته ١٨٥٤

ښته خړڅي كړدن ١٨٥٧

ښتي بهرازيه ديباغي نايه ١٨٤٣

ښتي سمرت به نعلمت/ نعلمت يې ١٨٤٠

پېسېډو ١٥٣٩

پېسكه ١٥٤٠

پېسكتر ١٥٤١

پېسكترې گلار ١٥٤٢

پيسه ١٥٤٣

پيسه كه ١٥٤٤

پيسه مال ١٥٤٥

پيسه سوگ ١٧٧٤

پيسې همورو پياران ١٥٤٧

پيسې ١٥٤٦

پيش ١٥٨٧

پيش ١٨٥٨

پيش برونو، بروخ ١٥٨٣

پيش بېملا كړدن ١٨٦٢

پيش بېن گرتن ١٨٦٤

پيش چار ١٩١٤

پيش چار تاريك برون ١٩١٥

پيش چار چول كړدن ١٩١٦

پيش خوارونو، ١٥٨٣B

پيش گيران ١٨٦٨

پيشراي (تالان گېټونو ١٨٧٠

پيشراي (كسېك برونه/ بېملا كړدن ١٨٧١

پيشراي (لشكر گېټونو ١٨٧٢

پيشراي (مېي گېټونو ١٨٧٣

پيشراي، برونو، بېن گرتن ١٨٦٣

پيشات ١٩٠٢

پيشان ١٥٨٤

پيشان ١٩٠٣

پيشاو ١٩٠٤

پيشاوې كه ١٩٠٥

پيشاوې كه دانو ١٩٠٦

پيرمهيه كي بې خوراي به خيرونه كا ١٤٥٩

پيرموتون ١٤٦٠

پيره كمر ١٤٦١

پيره كمر و زنگوله؟ ١٤٦٥

پيره كمر و قمراسه؟ ١٤٦٦

پيره كمرې چېسمن لې خورش هاترو ١٤٦٣

پيره گلار ١٤٥٣

پيره صم ١٤٦٧

پير لور ١٧٧٢

پير و پيشيان ١٤٥١

پير و پشيار ١٤٩٢

پير وړ ١٧٧١B

پير وړ كه ١٧٧٢

پير وړ كه سوك ١٧٧٢B

پيري ١٤٧٢

پيري درماني نيه ١٤٣٤

پيري و ضايفري، همورو به كيري ١٤٧٤

پيري و هزار عجب ١٤٧٣

پيري ناخوش ١٤٣٣

پيريزون ١٤٨١

پيريزون دوه دري، كېرېان كوشې به خنجرې ١٤٨٣

پيريزوني لمرهادكوړ ١٤٨٤

پيريزوني نژار سي، سالي زار ١٤٨٥

پير زابېن ١٨٣٥

پيس ١٥٠٢

پيس به پيسې ١٥١٥

پيس برون ١٥٣٦

پيس بروني كار ١٥٢٧

پيس پترو برون ١٥٢٨

پيس پترو برون ٢١١٩

پيس كړدن ١٥٢٩

پيس له پيسې دهالې ١٥٠٩

پيسايي ١٥٣٥

پيسايي پرول و ماله ١٥٣٦

پيس پيس ١٥١٥B

پښت ١٨٣٩

پښت گوزېن ١٨٤٩

پیشوازی کردن ۱۹۴۰	پیشاوریش ۱۹۰۷
پیشوازی لی کردن ۱۹۴۱	پیشای ۱۹۰۸
پیشود ۱۹۲۹	پیشوار ۱۹۰۹
پیشوئیل ۱۷۷۵	پیشواری لیاستن بن ۱۹۱۰
پیشوئیل کردن ۱۷۷۶	پیشویند ۱۹۱۱
پیشوئیل کرو ۱۷۷۷	پیشویند کردن ۱۹۱۲
پیشینان ۱۹۵۰	پیشوینمندی ۲۰۶۶
پیشینه ۱۹۴۹	پیشوچلور ۱۹۱۳
پیشینیان ۱۹۵۱	پیشوخان ۱۹۱۷
پیشمیر ۱۹۷۶	پیشوخانه ۱۹۱۸
پیشمیر شفاصفت بز نه کا ۱۹۹۲	پیشوخرصمت ۱۹۲۰
پیشمیرت به گزداچی ۱۹۹۱	پیشوخوان ۱۹۲۳
پیشمیرم به کولی سینگندادا ۱۹۹۳	پیشوخور ۱۹۲۴
پیشمیری ناخرهسان ۲۰۰۱	پیشوخور کران ۱۹۲۴
پیشک ۱۵۸۶	پیشوخور کردن ۱۹۲۴
پیشکین ۲۰۰۲	پیشووان ۱۹۲۱
پیشکین گرتن (پیشکین گرتسی. پیشکین گرتی. ...) ۲۰۲۱	پیشوور ۱۹۲۲
پیشکین گریانه ۲۰۰۸	پیشوورلی ۱۹۲۵
پیشکین هانتی کسکیک ۲۰۲۲	پیشوکار ۱۹۲۶
پیشکیناوی ۲۰۳۴	پیشوکردن ۱۸۶۵
پیشکینسی ۲۰۳۵	پیشوکو ۱۹۲۷
پیشکوتن ۲۰۴۰	پیشوکردن ۱۸۶۶
پیشکوره ۲۰۵۱	پیشوگیر ۱۷۳۶
پیشکوره پیر و خورن بن ۱۴۱۹	پیشوگیر ۱۹۲۸
پیشکوره پیروخورن بن ۲۰۵۲	پیشوهایان ۱۹۳۰
پیشکوره داهوداموروان بن ۲۰۵۳	پیشومرگ ۱۹۳۱
پیشوکل ۱۷۷۸	پیشومرگایندی ۱۹۳۴
پیشوکل کردن ۱۷۷۹	پیشومرگ ۱۹۳۳
پیشو ۱۵۸۶	پیشوور ۱۹۳۵
پیشو لاقه ۱۷۸۰	پیشوورتری ۱۹۳۶
پیشو لاقه پین دادان ۱۷۸۱	پیشومرگ ۱۹۴۳
پیشو لاقه لینار ۱۷۸۲	پیشوئیل ۱۹۴۶
پیشو لاقه هاروشتن ۱۷۸۳	پیشونگ ۱۹۴۴
پیشلور ۱۷۸۴	پیشومر ۱۹۴۷
پیشلور ۲۰۴۲	پیشواز ۱۹۳۷
پیشلور له شورینک کردنمه ۲۰۴۴	پیشواز هانت ۱۹۳۸
پیشلور (پیشلورنار) پیشلورنار) سرچار ۲۰۴۳	پیشوازی ۱۹۳۹

پىلارى غەرىبى بىرە شۇنىڭ ۲۰۴۵
 پىلارى غەرىبى دەلەي كەسكىگ يا شۇنىڭ كۈنمە ۲۰۴۶
 پىلارى كەسكىگ لىمەر چاۋ با لىمەر سەر دانان ۲۰۴۷
 يىنەم ۱۷۸۵
 يىنەم ۲۰۴۸
 يىنەم ۱۷۸۶
 يىنەم ۲۰۵۴
 يىنەم ۲۰۵۸
 يىنەم ۲۰۵۹
 يىنەم ۲۰۶۰
 يىنەم ۲۰۶۱
 يىنەم ۲۰۶۲
 يىنەم ۲۰۶۹
 يىنەم ۲۰۷۰
 يىنەم ۲۰۷۱
 يىنەم ۲۰۷۲
 يىنەم ۲۰۷۳
 يىنەم ۲۰۷۴
 يىنەم ۲۰۷۵
 يىنەم ۲۰۷۶
 يىنەم ۲۰۸۰
 يىنەم ۲۰۸۱
 يىنەم ۲۰۷۷
 يىنەم ۲۰۷۹
 يىنەم ۱۵۹۸
 يىنەم ۱۸۱۷
 يىنەم ۱۶۰۳
 يىنەم ۱۶۰۶
 يىنەم ۱۶۰۴
 يىنەم ۱۶۰۹
 يىنەم ۱۶۰۰
 يىنەم ۱۶۱۰
 يىنەم ۱۶۱۳
 يىنەم ۱۶۱۴
 يىنەم ۱۶۷۵
 يىنەم ۱۶۱۶

تا كىزىك نەمروغى، كەندالېك پەر نايىتەرە ۵۴۱
 تانى يىت ۷۵۶
 تاندىلە لە دەش سى سى ۹۹۴
 تىر يىنە نەمروغى ۲۰۹۶
 تىر كەسكىگ نە پاچ نەشكان ۳۱
 تەبەكى پەر. تەبەكى / تەبەكى مالىيە ۵۲۸

جستار/ زستان پینرپیرو. هارسار رودود / فینتخت
 جز ۱۶۱۱
 جگ‌گورگ / پهنی کسبک حتر ۷۰
 جگ‌گورگ / و جگ‌گورگ هر بود ۵۴۸
 جگ‌گورگ / ان هر بود ۵۴۹
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۵۵۰
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۵۹۰۸
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۲۰۹۳
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۱۱۵
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۱۶۸۱
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۱۲۵۹

جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۶۰۴
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۵۱۷
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۱۸۲۸
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۱۰۹۰
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۵۱۸
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۵۲۴
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۵۵۱
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۵۵۲
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۵۵۳
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۸۰۵
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۱۱۰۷
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۷۳۱
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۲۶۳
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۸۷۹
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۱۵۴۸
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۸۸۰
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۱۵۶۱
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۱۲۷۱
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۱۱۴۴
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۱۸۶۱
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۳۴۷
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۲۱۰۴
 جگ‌گورگ / جگ‌گورگ‌های. نان... / ان هر بود ۴۳۷

تحت پال دانه ۲۹۴
 تحت پال دانه ۱۲۵۷
 تحت پال دانه ۱۲۵۸
 تحت پال دانه ۵۷۶
 تحت پال دانه ۱۲۳۷
 تحت پال دانه ۵۰۳
 تحت پال دانه ۱۸۲۵
 تحت پال دانه ۶۶۹
 تحت پال دانه ۴۵۰
 تحت پال دانه ۱۵۱۶
 تحت پال دانه ۱۴۲۵
 تحت پال دانه ۵۴۷
 تحت پال دانه ۱۵۱۷
 تحت پال دانه ۱۵۱۸
 تحت پال دانه ۲۱۲۹
 تحت پال دانه ۸۸۸
 تحت پال دانه ۵۸۸
 تحت پال دانه ۵۸۴
 تحت پال دانه ۱۱۳۲
 تحت پال دانه ۱۱۳۳
 تحت پال دانه ۵۳۰
 تحت پال دانه ۵۷۳
 تحت پال دانه ۵۷۴
 تحت پال دانه ۵۷۵
 تحت پال دانه ۲۱۴۲
 تحت پال دانه ۱۱۱۷
 تحت پال دانه ۱۱۰۶
 تحت پال دانه ۱۱۳۵
 تحت پال دانه ۱۸۰۳
 تحت پال دانه ۸۹۱
 تحت پال دانه ۲۱۴۷

جاری‌چک ۱۲۷۷
 جزود / جزود پینرکردن ۲۱۴۴

- خز به پساو زابین اخلام به پساو دوازتم، خزوت به پساو
 دوازتم ۱۳۵۱
 خز پاراستن ۷۶
 خز بان کردنده ۳۴۸
 خز پساندن ۵۹۲
 خز پشله شور کردن ۸۶۶
 خز پماندنمه ۱۱۲۴
 خز پیار حراپ کردن ۱۳۷۱
 خز پیس کردن ۱۵۳۰
 خز پیره دهرنه مینان ۲۱۰۱
 خز پیرمان ۳۲۱۴۷
 خز زگی گا و کلام پیره نی ۲۱۰۹
 خز زنگیانی لمبر پیرماکی ۲۱۳۸
 خز له پادی نی ۳۹۵
 خز له کسبک / شنگ پاراستن ۷۷
 خز له کسبک / لن خسته سر پشت ۶۷۳
 خز له پیش چاری کسبک شیر کردن ۱۹۶۸
 خز وه / وهک خز دهچن، گلزله وهک پز دهچن ۹۹۳
 خز پهرینه ۴۵۷
 خزین دادان ۱۸۲۷
 خز خسته سر پشت ۶۷۲
 خزلی قورنته سدودی خزوت به پساو / سدودی خملگی
 چانه ۸۹۳
 خز و بره کت پم به جدالی ۵۳۲
 خزری سدودودی پشه سدودی ۱۹۹۷
- ۵
- دایچران ۴۳۹
 دایچرانن ۴۴۱
 دایچراو ۴۴۷
 دایچرین ۴۴۲
 دایچرین ۴۵۸
 دایچرین ۱۱۳۶
 دایچر ۱۴۹۴
 دایچر ۱۴۹۶
 داد / شکلی کسبک پیرین ۵۰۱
- دار به خلگی دانیه به پیری دایلیه ۱۴۷۱
 دار و پهرود ۱۰۴۳
 دار / دست نه پشت دان ۲۷۴
 داروچ ۹۱۹
 دارگورده ۱۷۴۴
 داری بهر گرتنه ۱۷۳۲
 داری بهر دال ۱۷۲۲
 داری جاورنچک ۱۷۲۸
 داری له پشتی سه / سهگی دی، پیاری دهرا ۲۲۳
 دارنکمه دارنکست، دارنکی، ... به دهستومه همرود سدودی
 پیسه / گوانی ۱۵۱۹
 داسوکی / داسوکی ماله خالان، حاروشته پاغمالان ۱۵۴
 دایبا، دهعبای زبرهک به دندوکی پیرو دهی ۲۱۰۴
 داغ پیرمان ۲۱۴۹
 داسیریس ۱۵۹۵
 دانگ بهرمان ۱۱۱۸
 داونز پاک ۳۶۴
 داونز پاک ۲۶۵
 داونز پیر ۱۵۶۶
 دایکت دهگیم به پیره / زنگرلی به لای قورنوه ۱۶۹۰
 دوان / دهان پیرمه ۲۰۵۰
 دل پم برون ۵۵۴
 دل پهرینه سر کسبک ۱۱۰۹
 دل پاک ۲۶۶
 دل پاک ۲۷۵
 دل پاک ۲۶۷
 دل پاک ۳۶۱
 دل پیری ۵۵۵
 دل پیس ۱۵۶۷
 دل پیس ۱۵۶۸
 دل پیس له کسبک کردن ۱۵۶۹
 دل پیره برون ۲۱۲۰
 دلی خز کردنه سریشک ۸۰۱
 دلی دل خوازی نان و پیروزه ۱۶۲۶
 دلی کسبک پاک کردنه ۲۶۷
 دم بان کردنه ۳۴۹
 دم پشکورتن ۸۰۶

- دم لمر شت ٨٥٧٧
دم هيناهه پيش ١٨٧٦
دم/ دم پيرمان ٢١٥٠
دم/ دمپروچ ٩٢٠
دم/ دمپيس ١٥٧٢
دم/ زاربه نيکسين ٢٠٣٦
دمپلور ١٢٢٨
دله پيش ١٩٦٠
دله پيش برون ١٩٦١
دنيا همري پيرميرنکي ١٤٦٨
دنيا لمر شتي گا / حاسي ورگه ران ٦٧٥
دنيا لي پر کرد ٥٥٦
دنيا نه هاره حزي پيوضي ٢١٤٨
دنيا همزار به حوشي / سمرنشي / سمرنشي پيريه ٢١١١
دنيا/ حوسر پينچ دورو روژنيکه ٢٠٧٨
ده بمر شيند چهلانف ٧٨٥
ده بمر شينددا برون ٧٨٧
ده بمر/ له بمر شيند نان ٧٨٨
ده پست گوتان ٦٧٨
ده پشندا برون ٦٧٧
ده بين کرد ١٦٨٣
ده بين هملکيشان ١٦٨٤
ده بين دابرون ١٦٨٢
ده پيشي خؤدا به هرولانده ١٨٥٠
ده زگره شت/ پشاي گيراي ٥٦٧٨
ده که مسمي پشه مبردا بي ١٩٩٤
ده ناري زمزميشي هملکيشان پاک ناپيتمه ٢٤٠
دمرا/ لمر بری بين يانت مرم ٥١٦٩٤
دعي به کبري کرمي له شتي کسلي بنودي ٩٣١
دضه مه بنو تهريل/ دهگنيم دهک ييجو اييجرود/ پشيله ٨٤٧
دمره ران ١١٣٧
دمره ران ١١٣٩
دمره ران ١١٣٨
دمره ران ١١٤١
دمره ران ١١٤٧
دمره پيس/ دمه پيسه که ١٥٧٠
دمره پيس ١٥٧١
دمرمانی پیری مرده ١٤٧٨
دمرياک ٢٦٨
دمرياکي ٢٦٩
دمت به پارانه ره کرد ١٤٢
دمت به پژولونه سورتن ٩٩٧
دمت يان کرده ره ٣٥٠
دمت پهراندن ٥١١١٨
دمت پيرمان ٢١٥١
دمت لي پهراندن ٥١١١٨
دمت و پنجهت نمرزي ١٢٤٧
دمت پا شتيگ ده پست قورن گرتن ٦٧٩
دمت پا شتيگ ده پست قورن نان ٦٨٠
دمستان له من غوازي و چاوان له پيرميراني ١٤٥٦
دستپس ١٥٧٢
دستپس غوري/ پيش گمري ١٩٥٥
دسته پارو ٨٤
دسته پيار ١٤٠٦
دستورين سيلگ ١٨٠٠
دستي خانجهمي خسته/ هارشته پشته سنز ٧١٥
دستي بل قودي دمپ زاري دادميرن ٤٤٠
دستي پشماره نبرون ٧٤٦
دستي خز ره پيش خستن ١٨٨٢
دستي گس شتي گس ناخوړتن ٦٢٤
دستي گسنيک له پشماره پشته نره ٧٤٧
دستيگ کرده پيش و دستيگ کرده پاش ١٨٠
دستيگ کرده پيش و دستيگ کرده پاش ١٨٨٠
دسر/ کيک همپه ج! گزه/ پر له کاريله ده پشته ٥٢٠
دهه ١٧٣٣
دهگل پاک برون (ده گل پاک، ده گل پاک، ...) ٢٤٨
دهگل گوز نان ده غزي. خودات له پيش چار بين ١٩٦٤
دهگلک نسکمه و پيشيني دهگنه کرملي شاي ١٨٤١
دطني به پورشکات تي ناخوړه ٩٥٧
دطني بي پشاره ١٥٨٥
دطني پشيله حدوت مالانه ٨٥٧
دطني پيري دوچاويان شوره ١٠٦١
دطني بين له ميروان/ ميروان دني ١٦٧٢
دطني پنت پندکني ٢٠١٧

- دطنی پیردکمر، نووکی بهردلو: ۵۱۴۶۶
- دطنی بیرزنی دولی‌رژاوه: ۱۴۸۶
- دطنی ینشای، لاشکری / لاشکری بۆ گرتوم: ۱۸۲۷
- دطنی ده زگیشتهانی گناره: ۵۲۷۸
- دطنی دؤنی سسگی به پهری مریشکی ده قالیسی
- مهلسموردن: ۱۰۶۷
- دطنی سمری پیتره نی / نه: ۲۱۱۷
- دطنی سینگ له پهنی داکوتراوه: ۱۲۵۵
- دطنی گورگه، له خشی همر ده‌چیته پتشی: ۱۸۷۵
- دطنی گزشتی گای پیری خواردو / خواردوره: ۱۴۹۹
- دطنی لانی‌همه‌لانی پیتره: ۲۱۱۳
- دطنی له پاوی / اهافز: ۳۹۶
- دطنی له کونه‌تینگکی شمتانی ده‌میریه: ۱۱۴۵
- دطنی له‌مین دارنگی هیچ گلا‌ی پیتره به: ۲۱۱۴
- دطنی مریشکی بین‌به‌کولکیمه: ۱۷۰۸
- دطنی مهره‌میری پشمه: ۴۳۰
- دطنی نه‌ستی‌رووشوور: ۹۵۲
- دم / دمپاراد: ۸۵
- دماریار: ۱۴۰۲
- دورانیشت: ۷۵۹
- دورویشت: ۷۶۰
- دورنیک / گم‌نیک مه‌لهم‌مین: ۱۱۶۱
- دور برانه، پردنکیان نژوانه: ۴۷۴
- دور سبزی به‌سوموت و دور پاشا / پادشای زۆردار له‌سمر
- له‌خزنگی ناخو‌رتنموه: ۴۰
- دور گام مه‌به ههموور جی‌به‌گیشان پین ده‌گیتله: پشت ساله
- خولم نه‌مین: ۶۰۹
- دور ساری ریش / دور گانی گمش / هموزنگی پان / دور کونه
- پتری: ۳۳۴
- دور مدیم به‌روا دیوی گه‌لا‌زنی. یا ووره پردی یا ووره بازی: ۴۸۱
- دوروشته‌گی: ۷۵۸
- دورگ به شیشه نه‌سپاردن: ۸۷۱
- دورس خراب پشنتندی بنگن. ده‌مه‌جین دسین: ۷۷۶
- د(شار بۆ ر‌دینی پاشای قات نه: ۴۱
- دباری بین، دباری ر‌دنی بین و دزی کوبی ر‌غنی بین، ناین له
- پشکل جانر بین: ۶۲۵
- دبرنکی تاریک تاریک / تنی‌دا پیلوتنکی یاریک: ۵۱۲۷۸
- دپارلمن: ۱۱۴۸
- دپهرمین: ۱۱۴۹
- رازت له‌کی به‌کینک بین. برت له‌کن هه‌زاری: ۴۸۹
- دات د‌اوسن: پال ونگدن، ده‌مسمین خولاه / خودار لئ
- بسن: ۳۰۱
- دینگی پیتره سمر بگری: ۲۰۸۴
- دسلت سوار و بۆ‌جوت پیاده بی‌ارسل / دسویان و ...: ۱۲۶۲
- دسب ده پلاوی گه‌سینگدا د‌اوسن: ۹۰۳
- د‌نور پسار: ۵۸۹
- د‌سی له پاشت به‌جین سبتین: ۱۸۲
- د‌سی / حدک خودا پاکت کانمه: ۲۴۴
- د‌پیش خستن: ۱۸۸۱
- د‌پیش گم‌رتن: ۱۸۷۸
- د‌پیش گم‌رتن: ۱۸۸۴
- د‌گی پیلواشی هم‌وین: ۵۱۳۸۱
- د‌نگ‌چار: ۱۴۰۳
- د‌رحم به‌ستالی سمر پشتی لاک‌ایش / نه‌کردن: ۷۵۱
- د‌رحم / موحه‌بیت پهرینه سمر گه‌سینگ: ۱۱۱۰
- د‌روم‌رور د‌سی چه‌وره، پاشرله د‌سی شه‌ره: ۲۲۷
- د‌روپاک: ۳۷۰
- د‌روته / لات پ‌له‌وانی خودابه: ۳۲۵
- د‌رووسوری دیوانی ین‌ده‌سبر بی: ۵۱۹۹۴
- د‌روی تۆم به‌م‌روین بین: ۱۰۵۲
- د‌روی حز چه‌رین: ۴۵۳
- د‌رۆن له پیار بگره و گه‌م له ژن: ۱۳۱۵
- د‌رۆنی لئ م‌روزی بیس ناین: ۱۵۲۰
- د‌رۆی ر‌دش به‌پیل گه‌سینگمه، هاتن: ۱۵۹۵
- زار پر له خوزین بوون: ۵۵۸
- زار پرکردن: ۵۵۷
- زارت پر بین له خوزین، له‌کن کس ماویری د‌روی ک‌ی: ۵۵۹
- زار مه‌لهم‌چران: ۴۴۱
- زاری حه‌لکی ک‌ونه‌م‌یوار بین پ‌م‌روزی تنی‌بستی: ۱۰۸۸

دالم بڼې به پرد به سړی دا معړو ۴۷۱
زستان پشملوشتن بڼ، نهک پاشملوشتن ۱۸۶۰
زستانان حرب، هاونسان پر ۵۲۱
زگ به پشتمه نروسان ۶۸۱
زگ پر بوو ۵۹۰
زگ پر گردن ۵۹۲
رگی پر له نان و ډبه، چمنی ولسی له حویه ۵۳۲
زگی پر، بڼه پشپره ۵۲۲
رمان به گور پشگورتن ۸۰۸
زمان پشگورتن ۸۰۷
زمان پاراو ۸۶
زمان پاک ۳۷۱
زمان پاکسی ۲۷۲
زمان بیس ۱۵۶۴
زمانات له پشتمه نروسان ۷۱۴
زمانی گمبیک له پاش، له پشتمه نروسان ۷۱۴
گمبیک ۱۱۶۸
زمانی گمبیک له پاش، له پشتمه نروسان ۷۱۴
گمبیک ۶۸۲
زمرین معیون و پهرین نهوړنای گمبیک ۱۱۱۱
زحانه کی بیسه ۱۵۲۱
رمد، فوژلی پر له بارد ۵۷۶
زنگبانه له دیزوکران ۲۱۳۹
زوری فکر لی، مه کوره، له کورنۍ پسا له دینۍ گری دوه ۵۸۵
ریاد له همدور پشتمه نروسان حرب پشتمه نروسان ۱۹۹۶
زیند پارو ۵۱۱۸
زیندوگنی مردو پشتمه ۱۲۲۵

سپرون له معری پنی گمبیک دان ۱۶۹۶
سپرونیکي له بهری پنی دا ته پنی سړی له معری و د معری
گوت ۱۶۹۷
ساحب، سیمه پشتم ۵۷۶۱
ساروی پایز ۸۰۸
سال به سال خوزگم به پار ۶۸
سپه و پانه، سڼ مسمکی له بنانه ۳۳۵
سه، سڼی بڼه سورتار ۵۱۷۳
سعت سالی بگهی ینگانه پشتمی ناخوړی دینۍ نشورنی ۱۲۲۲
سر پشتمان ۲۱۵۲
سر ده پلاوگوشت گرتن ۹۰۱
سر ده پلاوگوشت سون ۹۰۰
سر و پاشی راگمبشتر ۶۰
سر، سره پات به دمت برون ۱۰۳۲
سر، له سر پشی لانگن ۷۴۹
سره پرم به گمبیک ینکمه پشتم ۵۲۰۲۲
سریاک ۲۳۳
سریاله ۳۱۸
سریان ۳۳۸
سریشتند ۵۷۹۰
سریشک ۷۹۸
سریشک برون ۷۹۹
سره سوزی بڼه گورنۍ چ پشتمه نروسان؟ ۱۹۸۲

ژن بهاری گکا تر، به دنیا ناین پمرو ۱۰۸۹
ژن بهاری بگا تر، به دنیا ناین پمرو ۱۲۹۰
ژن دلمن: نانی نیشکم دمت گورنۍ، نهک پلاو له پمادی
هموی ۱۱۹۰
ژن نه و پپاریش بڼ، دلیک و ماریش نه ۱۳۷۹
ژن همیه پیاو دهکا به پمند، هی واته دهیکا سره پند ۱۲۰۳
ژن همیه پیاو دهکا به پمند، هی واته دهیکا سره پند ۱۳۱۶

- سرنامی خن بهرین ۴۵۱
سرلورسی بن پراسرو ۱۰۲۷
سرلورسی بنزیس ۱۵۲۲
سرما همور شینگی پزیمه ۲۱۱۵
سرمای پیریزن ۱۴۹۰
سرما به که سری کموی دیمه رتن ۱۱۱۶
سرهیت ۱۰۴۰
سروین ۵۱۸۰
سری پیسه و قوونی پاکه ۱۵۰۷
سری خمت خمته / پشی خنوته ۶۰۸
سری دنیا به پورش گیران ۹۴۰
سری زل دولته، پنی زل سمینته ۱۶۴۲
سری سیر (پوز) بنی پیواز برون ۱۶۳۴
سری کس با شینگ پان گردنره ۳۵۱
سری کیری لی گیر ده کم، ده غمائی دا پیر ده کم ۱۴۴۰
سری یدکه و بنی دوو، به قوونی باب و باپرت عملجرو ۲۰
سه کوی جزلا ۱۳۳۷
سهگ بوئی سولهی باوی پیش ۱۸۹۵
سهگ پیژمان ۲۱۵۳
سهگ له پشتمی کسینک نژیان ۷۴۸
سهگ دمی کاروان تیرمی ۱۱۳۴
سهگ نهگه سجنیسی انجیمتی سهگ، چاوی ناور دهگا، گرت،
بژ چاک بوونهوی پیواز و بنی سوزی ده علی دهگن ۱۶۲۰
سوار سوار بن یا پیاده سوار بن؟ ۱۲۶۱
سوار هتا نه پیری نایبته سوار ۱۱۰۴
سوار ناگی له پیادهی نه ۱۲۶۶
سوارلی خلگی حور پیاده ۱۲۶۷
سورم سورم همنسیری / همنسیرم به کسیری / وهگ بابولدی
پشسیری ۱۲۱۷
سورک پیژدان ۲۱۳۲
سوزگه پمواندن ۱۱۱۹
من بهندی پش ۷۶۲
سیر به پیوازی دلی: بژنت لی دی ۱۶۳۷
سیسه پیر ۱۱۰۱
سیلاز نهگه هات به پشتمی پیش ناگیری ۲۰۴۹
سینگ دهرمواندن ۱۱۴۰
سینگ ره پیش خستن ۱۸۸۴
سینگ ده پیش خستن ۱۸۸۶
سینگ شیری پاش ماگر ۱۶۶
سینگیکم داگرتا چل پراسوری همور ۱۰۲۸
شابی حو دان و قیت علیه پیر ۱۱۶۲
شاخی لوزنر و تره غسدت له پش من بهشتا به هیجت
دانابنیم ۶۸۵
شینک یا کسینک به پهلره هاش ۱۵۹۲
اشینگ (پونه / گردنه پمزی دم نورنگان ۱۰۹۵
شلک پیکنین ۲۰۳۷
شه / شی ۱۷۳۸
شپ شپین به پورل کردن ۹۸۱
شپینه ۱۷۳۹
شپینه / شه پیکنه پیژدان ۲۱۳۳
شخفته پایز ۴۰۹
شعرت پدین ۱۱۱۲
شعرت به شعرتی خورا / خولا و پینفمیران ۱۹۹۰
شعرت به شعرتی پیاران ۱۳۷۷
شعربل پیوان نهانز / نهانز ۱۴۱۸
شعربارو دهگل کسینک سمون / نه کردن ۱۱۶
شعربشله ۸۸۱
شعردکل، شکلی پیادی گورچه ۱۳۹۵
شعش پا له هورزی دوو پا له پشمن / حاجکه دهجاری گیر له
فدلتش ۲
شعشپای دووس / نهگه علیه دی ده دمت فم ۳
شعشپیش پین دادا ۱۸۲۹
شعل نیه و پای شکاره ۶
شعل / گریز / مایاریم ۷۴
شعل / گریز / مایاریم ۷۵
شوی پایز به سال ناین / پیادی نبله معال نای ۴۰۲
شعیتان پالت پیژدمن ۵۲۹۱
شعیتان پهلوی کرد، چاونکی گریز سور / چاونکی حوی کوز
کرد ۱۱۷۵
شعیتان پیکنین ۲۰۲۳
شعیتان پیکمین ۲۰۲۴

- کاری، مه‌له. شیتانی ده‌گله ۱۱۷۸
 کاری پشیمه‌رو: ناگاته نیمر ۱۱۱۲
 کاری حیر به‌دی لښ بکه ۱۱۷۷
 کارته‌ی پشت ۷۶۱
 کارنکی ز کارنکی دمن پدگ هخی ۱۲۲۸
 کاس پباران ۱۶۰۵
 کچ دگ داره‌گرنزی رایه، هه‌چی هات پلارنکی دارنشی /
 نډگر ۸۸۳
 گرانکی به‌ری به پسی: سخان به‌ری به پاکی هر له دوری
 پسه‌گدی دمرو ۱۵۱۲
 گرانکی به‌ری به پسی: سخان به‌ری به پاکی هر له دوری
 پسه‌گدی دمرو ۲۳۷
 گردنه پندی وژوگار ۱۲۱۰
 گردنه پپار ۱۳۵۲
 گردنه دور پشتره‌نی ۲۰۶۷
 گردنه / لښ گردنه هه‌شی پاک و نژی پیس ۲۴۹
 گردناه چوله‌گدی پارستان ۷۹
 گرمانچ همتا باران نه‌گاته سر شمیری بابی، هر وطن کره‌ی
 دی ۱۱۸۵
 گل پیژنان ۲۱۵۵
 گلاری همزه‌بالدار: نه نیکی هیه و نه دروومان ۳۳۳
 گلک لسمر نهری: پشتن دانان ۶۸۳
 گلک لښ ده نهری: پشتن نان ۵۷۸۳
 (کلوری دین) / دپشه‌خوارا پر به دستي ۵۳۱
 که‌پنکی پاش بارانی ۱۵۷
 که‌پزبان ۳۳۹
 که‌چه به‌ری به‌ری: بیان نه‌هینرا ده‌گوت: سیزه ۲۰۸۵
 که‌به لاق ده‌بستره‌رو و پپار به هسی خزش ۱۲۹۳
 که‌نه‌گه باره‌فنگیشی پیژه یڼ گورگ هر ده‌خوار ۲۱۰۶
 که‌نه‌گه پششی به بارزو، نمنا، ده‌سی یاری به‌ری سر
 پششی ۶۲۸
 که‌نه‌گه به پشتمه خوارن ۱۸۵۲
 که‌به‌پار ۱۶۰۶
 که‌ری پیچ‌فرانی، جاشکی دور ریالی دمن ۲۰۶۴
 که‌ری دور ریالی، هر جاشکی دوری: نابانی لښ دمن ۱۱۹۹
 که‌ری: کس به پدولی به‌هراوی بکمر دښ، ده له نساوی ده
 ده‌نکس ۹۷۲
 کس به پپار دانمار ۱۳۵۳
 کس به پپار نزامین ۱۳۵۴
 کس به دور پاروون نه‌هکاوه ۱۰۲
 کس به به‌ری ناپیژن ۲۰۸۶
 کس یڼ پپار نیمر ۱۳۵۵
 کس گوری به کلاری ناپیژن ۲۰۸۷
 کس نا، جیمبار سرپال یڼ ۳۱۹
 کس یا شینگ ده پشیری کس یا کارنک مان ۲۰۵۵
 که‌سپک گردنه تنگه اوابرونه‌رو پلور ۳۱۶
 که‌سپک گردنه سریشک ۸۰۲
 که‌سپک / می‌پک له پشت برون ۶۸۴
 که‌سپک / شینگ له پش چار کورن ۱۹۹۹
 که‌سپک / شینگ ده‌پش خذ دان ۱۸۸۸
 که‌نعل بان ۳۷۵
 که‌له‌پر ۵۷۷
 که‌له‌پار ۱۶۰۷
 که‌لویانول ۲۶
 که‌لویانول: ده‌مرو: پزبان ۲۸
 که‌لویانول: نیندیگومش ۲۷
 که‌لویانول: ضناج‌باشی ۲۹
 که‌لوی سور پلورن ده‌خوار ۸۹۴
 که‌وشان ده یڼ که: بنه‌پر به‌ری ۵۱۶۱۲
 که‌وشی پشه‌چی قهت باشریانی پیژن ۱۶۰۵
 که‌ولی سن پمانان نابین ۱۲۰۱
 که‌وی پسان ۵۹۰
 که‌ی یڼ ده‌چی؟ یڼ ده‌چی؟ یڼ ده‌چی؟ ۱۸۱۶
 که‌وت پیژنان ۲۱۲۵
 که‌وتیان پشپه گسوت به‌درومانه: به درمان ده‌شی: ده
 ده‌وت‌کرمان: ده‌پشاره‌رو ۸۵۳
 که‌وتیان که‌رویشک چ فسلنیک خوشه؟ کوتی: پلار، به‌رو
 شه‌ندی نه سه‌ه‌گ: بپشینی و نه داسی ۴۰۱
 که‌وتیان: هوزر یڼ وا لغزیری؟ کوتی: لیدر زبیری پاشوم ۱۶۱
 که‌وده پیتی پیوزن، دول‌دول ده‌خوارن ۱۶۲۸
 که‌وی پیژن ۱۴۹۱
 که‌ولیزه مان پیژن ۲۱۳۶
 که‌ونگی که‌سپک ده پته‌پت کورن ۴۱۶
 که‌ونه‌پنیر ۱۲۲۰

- له پشتمندی پیاری ۷۷۷
له بهریان دهین وطنی. له ولبان دهین پیری ۱۰۵۹
له یین کومتن ۵۱۷۸
له پیاروخی خشتن ۱۳۸۱
له پیاروخی کومتن ۱۳۸۵
له ینست دهرچرون ۱۸۵۳
له پیک(پش) دان له ماییک(پش) دان ۵۱۵۸۶
له ییش شتیک داورستان ۵۱۷۸۶
له ییش قسه‌ی خۆ داورستان ۵۱۷۸۶
له تاندیز کومتن ۵۹۹۴
له ترسی هار په‌نا بۆ سار برون ۱۱۹۵
له ترسی ناوڕ په‌نا بۆ سار برون ۱۱۹۶
له چادی ییس به‌دورو یی ۱۵۶۲
له چنگ/ داح کسبیک فیر پیران ۲۰۹۰
له چوار په‌لان گویی ساغ برون ۱۱۷۰
له حدوت گورزان یه‌ک پوچ دهین ۹۱۰
له حواری دطیعی هطیعی: له کارین دطیعی په‌رویه ۱۰۹۲
له دار و له به‌دورو: له‌عس‌ت یین له به‌دورو ۱۰۴۴
له دهریایی دهره‌یان و ده پانایی گردنوه ۳۶۱
له دینی بارو(پارگه‌تاز) بهم ۶۳
له په‌رو‌ی‌سان پرسی: کهنگی زستانه؟ کونی: هه‌ره‌یه‌کی
زییاسی یین ۵۰۸
له زار دهره‌یین ۱۱۶۶
له زۆر‌زبانان مه‌هره. له زۆر‌گه‌راوان بیره ۵۰۹
له ژن ژنه و له پیار پیار ۱۳۲۴
له سەت/ سەد سولر پشت نه‌کردوه ۶۸۸
له سەر گاز/ گاه‌رای پشت کومتن ۷۶۶
له سه‌رمه‌یه‌کی ده‌گه‌ری: خۆی یین به‌شکینن ۱۰۳۱
له سه‌پان: فو‌له. له ولاخان: شله. له پیاری: فو‌له ۱۳۱۷
له سیری هه‌تا پیروزی ۱۶۳۱
له شان و پیل برون/ کومتن ۱۵۹۷
له شتیک نه‌پیران ۲۰۹۱
له شیر/ شیر یه‌ک پاکتر برون ۲۵۰
له نلقه‌ی ینکمین دان ۲۰۲۸
له نلقای ینکمین دار ۲۰۳۰
له قیلی دهره‌ره/ له به‌غری سه‌ی‌ت‌ره/ له وشتری بلیندره/ له
پشله‌ی نوی‌ت‌ره ۸۴۶
له کرمانجیان پرسی: شا سه‌ری به‌ چی ده‌شو؟ کونی: به
ده‌شاری ۵۱۰
له کل‌زه‌ک‌م ماره‌ حار و سه‌م/ شا له ده‌یای دوه‌ن ده‌به‌م/ ده
پزملی/ پشتملی بابت ویم ۷۲۵
له کهرنکی ده‌گه‌ری نالیکی پیره یین ۲۱۰۷
له کس نه‌په‌چانه‌وه ۱۸۰۵
له کیر و گود سه‌ره‌شک برون ۸۰۰
له لاق په‌یین ۱۱۱۳
له ناش زۆر یین چرون و له رێبه په‌له گره‌ن ۱۱۷۹
له نه‌سه‌پان پرسی: سه‌رت گه‌ری‌به؟ کونی: سوار ده‌رامی ۵۰۷
له نه‌ستریان پرسی: سه‌رت گه‌ری‌به؟ کونی: جو ده‌رامی ۵۰۶
له‌بهر پارانه‌وه ۱۴۵
له‌بهر ینکمین زان کردن ۲۰۲۶
له‌پاش ۲۲۹
له‌پاشان ۳۳۰
له‌په‌رو‌ی‌ برونوه ۱۰۷۶
له‌په‌رو‌ی‌ کومتن ۱۰۷۷
له‌پیش ۱۹۵۶
له‌پیش برون ۱۹۹۲
له‌پیش چار ۱۹۹۳
له‌پیش چادی کسبیک کومتن ۱۹۷۰
له‌پیش چادی من ۱۹۶۶
له‌پیش دانان ۱۹۷۲
له‌سه‌ر به‌دی کسبیک نه‌ کردن ۴۲۸
له‌سه‌ر پشت خشتی ده‌گا ۶۸۹
له‌سه‌ر به‌ت و سه‌یگی خۆ دانیشتن ۱۰۳۷
له‌سه‌ر یین برون ۵۱۷۸۶
له‌سه‌ر ییش خۆ داورستان ۵۱۷۸۶
له‌سه‌ر ره‌ی پشت کومتن ۶۹۰
له‌سه‌ر کسبیک خۆ پیاره‌راپ کردن ۱۳۷۲
له‌سه‌ر مالی خه‌لک پیاروخی کردن ۱۳۸۲
له‌سه‌رمه‌ی فو‌ره‌سان/ فو‌ره‌حانی هه‌لمه‌ری به‌قا/ باوه‌رت پسی
ماک‌م ۱۱۵۸
له‌ش ییس برون ۱۵۷۸
له‌ش ییس کردن ۱۵۷۹
له‌ش‌یه‌س ۱۵۷۷
له‌ش‌یاغی و پاشایی ۵۸

مردوي پارهاونسي، نورمال بؤي دهگم/ دهگم
گرمهيني ۶۵

مريشك لاساي قاري كرده قوسي پچرا/ دڤا ۱۳۵
مريشك نهگه پاشكلكي ميمور منلكهگي دهخواسمه.

پاشكلهگي دهبرن چاك دهني ۱۹۶
مريشكيم ميه زنگي زنگسي/ منلكه دهگا پر به

چنگسي ۵۶۸

مشاره ۱۷۵۱

مشك بؤ زؤر پهريني به ۱۱۰۵

مل پيرمان ۲۱۵۶

مليان ۳۶۱

منال نهگه برسي، پيش مهلانگدان پيرازنگ لمت دهگم و
لهبري دست و يني دهمن و شلگي گوني يني دهگزن و پيرازي

له كولاڤان فرئ دهمن ۱۶۲۱

منفال نهگه لسي گرت، پيرازي جووتراو دبسر مهلاشوي
دهمن ۱۶۲۲

منفلت به پورشن ۹۲۹

ميرگم وپيش مريگي/ ت كروي ۱۸۷۹

ميرميري پته ۴۲۹

ميري پشت سالان، نه دهوشري و به دهوشن ۶۱۲

ميري پيلهدير ۱۹۹۹

مهكرت ۱۷۵۳

مهلاشيني به حوتان پاورنگر ۱۳۳۷

مهلهپشته ۷۷۱

مهلهيني به ۱۸۰۱

مور له پياران دي ۱۳۳۶

مور نهسانن ۵۹۳

موري پياران لن نهغزن ۱۳۵۶

موزي پشت ۷۹۹

موزميري پشت ۷۷۰

موزله ۱۷۵۲

ميش/ شتي پسر له شتي پسر ديشي ۱۵۱۳

ميشوله/ كيچي كونهپنجهي ۱۶۰۸

مهبله ينيگمين دان ۲۰۲۹

مهگل كروي ييزه بوي ۲۱۲۱

مهگل كهنيك پياشوي كردن ۱۳۴۳

مهگوره ۱۷۴۸

مهو سابه/ هابرا هانته نمو پايه ۴۱۱

مهويردي نم نهگه يني دا هانبه شاري ۴۷۸

مهوجاش ۲۳۱

مهويش ۱۹۷۳

مهوله ۱۷۴۷

مئي پيرسي ۵۰۲

مئي پيرسيه ۵۱۲

مئي پيركردن ۱۵۳۲

مئيره هعا بانه/ هموي مؤمي سريانه ۳۳۱

مئيگ برونه كيزه و پهنير ۵۱۲۱۶

مئي نمرونه پيار ۱۳۳۶

مئي گيري پيار ۱۳۵۵

مايگ ۵۱۵۸۶

مار له ترسي سيري هلمهعات، سيريش لهپيش كوني شين
دبسر ۱۹۵۷

ماري پشت ۷۶۸

ماحت يني و لهپيش سهگاني روكدي ۱۹۵۸

مافي شونيك/ كهنيك ييزه نموي ۲۱۲۲

مافي دنياه چلگي دسته، جاري وابه ينيوي ديبني و جاري
وابه لئي وهتيره ۲۱۰۸

ماينگ ميه له دهشته/ ميندت نيري له پشته ۶۱۰

ماينگ ميه له دهشتن/ لهرتالدي گوري له پشن ۶۱۱

ماينگ ميه له همرالني/ گوزان داديتني پر به قهرتالي ۶۱۳

ماينگ ميه له همرالني/ گوزان داديتني پر به قهرتالي ۵۲۵

مايهپروج ۹۲۳

مايهپروج هانتمو ۹۲۴

مردن پير و جواني نازاني ۱۵۴۱

مردوپيرست ۱۲۲۴

مردوي بهييزه/ پمزي سه قرونيهمو ۱۶۸۹

مردوي بهييزه، پمزي به قرونيهمو ۱۰۸۷

- ناپاک ۲۷۷
 ناپاکی ۲۷۸
 ناپار ۱۴۱۲
 ناپاری ۱۴۱۳
 ناپاری کردن ۱۴۱۴
 نازاس دور / حیامی چ پاشایه‌گن ۴۴
 ناعیلاجی / ناچارسی هه‌صوره شینگى به پاری دوا ۱۳۲۸
 نانه‌جیب سمری وه پاشایه‌تی رابگا هه‌ر نانه‌جیبه ۶۱
 نانه‌به‌دی ساله خوت له پلاروگوشی حه‌لکی خۆشتره ۸۹۹
 نانێ کس / مالی گه‌نجک یێ گه‌وتن یا نه‌گه‌وتن ۲۰۴۱
 نانێ نه‌ پوارزی ده‌گرن ۱۶۲۹
 نفوسی پس رشتی ده‌ به‌زی ده‌ن ۱۵۱۴
 نه‌ پیلاری ته‌نگ. نه‌ خانه‌ی / مالی به‌جنگ ۵۲-۴۳
 نه‌ پنی هه‌یه و نه‌ پانی / به‌ هه‌صوره سالان ده‌راس ۲۸۰
 نه‌ پنی هه‌یه و نه‌ پانی / بو‌خزی ده‌شته سهرابن ۳۷۹
 نه‌ پرئساره و نه‌ پیچراهه ۱۸۰۷
 نه‌ سهری سه‌ریه. نه‌ قه‌جگی پوارزی ۱۶۳۲
 نه‌ گه‌رنگ به‌ به‌مۆی فیر یێ و نه‌ پیار به‌ ژن ۱۲۴۱
 نه‌ پیچانه‌ره ۱۸۰۴
 نه‌ری پشت ۷۷۲
 نه‌زم‌پس ۱۵۸۰
 نه‌فس‌گیش پیته‌ پیش ۱۸۶۱
 سه‌بگره‌ ناپاری ۱۴۱۴
 سوژ پتیه‌ به‌رن ۲۱۲۳
 سوژ له‌ پشت گه‌نجک کردن ۶۹۱
 سوژ دۆلۆز دواک ۲۷۹
 نیازپاک ۲۸۰
 نێره‌پار ۱۴۱۵
 نێسه‌-گه‌ریان کسه‌ره‌ سه‌ریشک. کیری گه‌مۆی بو‌خسۆزی
 هه‌لگه‌رت ۸۰۳
 نێره‌وان‌پاک ۲۸۱
 نێره‌وان‌پیس ۱۵۸۱
 نێره‌وله‌که ۱۷۳۱
 نێره‌شی پانه‌ هه‌لبه‌گرن ۲۴۳
 وا رام‌سی با دینفوت نه‌پس ۵۸۶
 وا نه‌دواوه‌ پیته‌ کرن ۱۶۰۱
 واشمان لێ-پرسی هه‌رجاگه‌ ۵۱۱
 ورچی له‌ پیش هه‌لبه‌رتی پێکه‌ستی نایه‌ ۱۱۶۴
 ووده‌پول ۹۹۱
 وویای پشت‌ه‌وت به‌ ۷۴۵
 وشتی په‌ڕژن ۵۱۴۹
 ووله‌ ۱۷۵۴
 وهره‌ نالای پێه‌مه‌یری گه‌ری ۱۹۹۵
 وه‌پانه‌وه‌ گه‌وتن ۱۴۴
 وه‌پشته‌گرن خه‌تن ۶۹۳
 وه‌پشته‌گرن خه‌ترای سه‌ با کارنک ۶۹۶
 وه‌پشته‌گرن دان ۶۹۲
 وه‌پیش خه‌تن ۱۸۸۵
 وه‌پیش داو ۱۸۸۷
 وه‌پیش کردن ۱۸۸۹
 وه‌پیش گه‌وتن ۱۸۹۰
 وه‌پیش گه‌وتن ۱۸۹۳
 وه‌پێکه‌نین خه‌تن ۲۰۳۱
 وه‌پێکه‌نین گه‌وتن ۲۰۳۲
 وه‌هه‌نگی ته‌مه‌رو جلیک به‌رم له‌ بانی / وه‌هه‌نگی سه‌رمه‌ر عه‌لم
 یه‌ی رانی ۱۸۳۷
 وه‌دای یێ و خه‌وشای گه‌س یا شینگ (گه‌وتن ۱۷۸۹
 وه‌ره‌ شه‌یشم / به‌ به‌ی پشتم ۶۳۳
 وه‌ره‌ شه‌یشم / به‌ به‌ی پشتم ۷۰۰
 وه‌سه‌ر پشت گه‌رن ۶۹۵
 وه‌سه‌ر زه‌له‌ په‌م‌پین ۱۱۵۳
 وه‌سه‌ر ژن په‌م‌پین ۱۱۵۲
 وه‌سه‌ر پشت گه‌رن ۶۹۴
 وه‌سه‌ر په‌م‌پین ۱۱۵۰
 وه‌ک به‌رووت ده‌ره‌مه‌یزای شه‌ یا گه‌نجک ۱۱۴۲
 وه‌ک پاچی هه‌رم‌سی / ته‌رم‌س به‌رون ۳۲
 وه‌ک پاشیری به‌وشی وایه‌ ۳۹۳
 وه‌ک پنی خه‌رن ۴۱۸

- روک پشته مالي حمام عمر د ژوي / دصی بدمست کس /
 په کيکهو بور ۷۴۰
- روک پشله ست سرمان ددهم زگی خرم پښ تير نان ۸۵۸
- روک پشلی بن زير وايه ۸۵۹
- روک پشلی بن سفت چاري پياوي ددريتي ۸۶۱
- روک پشلی بن سفت وايه ۸۶۰
- روک پشلی وايه قوت پشني وه هرزي ناکوي ۸۶۲
- روک پشلی. بسن کورسي گهرينييتي و سهر کورسي
 گرتناپتي ۸۵۵
- روک په پولهی بدهشني وايه ۱۰۱۵
- روک پري مېش ۱۰۶۸
- روک پنجهی دست ۱۲۵۸
- روک پوشي برېږي لي کړد ۹۴۱
- روک پوشي برېږي لي هان ۹۴۲
- روک پولا برون ۱۰۰۱
- روک پياران ۱۳۲۹
- روک پيره پري سري مزي کړيږه ۱۵۶۹
- روک پيساي / گوري وايه، همتا چيلگي تين ودهي بلني
 زياتر دی ۱۵۳۸
- روک چگي پيل وايه. قوت له بار ناکوي ۱۱۷۲
- روک جرو پارانه ۱۵۵
- روک چالي پيريز لي کړد ۱۵۸۷
- روک چدله پيرورسان ۲۱۶۰
- روک سوناري عمر پيره دهچي ۲۱۲۵
- روک شينگي عمر له پيش چام برو ۱۹۶۷
- روک هېشه ک دهر پري اي شت يا کمينگ ۱۱۵۳
- روک قبل پيرورسان ۲۱۶۱
- روک کمری ديزه پښ چمقاند ۱۶۵۷
- روک کير و پهنير برون ۱۶۱۵
- روک گونلگي پهمو حاردر و وايه. تازه نمرعي ناکا ۱۲۵۲
- روک ماري پيرورسان ۲۱۳۰
- روک مشک و پشله برون ۸۷۲
- روک بورسه کي پيرورسون ۲۱۵۹
- روک نيسک / سروريش بړ کس نېرون ۷۰۳
- روک ولاغي عمر وسره پير ۱۱۵۵
- وهازان / وهازاني. سرشي پيريه ۲۱۱۶
- هاروي همتا شلکه به فرانيکه. نهگه پير برو ديتيه
 پهناتينگ ۱۲۰۰
- هاريت ۷۷۳
- هاريشنه پيش ۱۸۹۵
- هېږ ۵۹۹
- همتا پيرنگ دهری. ست جران دهری ۱۵۵۲
- همتا جعلي بلومړی. نهگه پيريش وگه پري ۱۵۵۳
- همتا دار برو ناري دهوار / نهگه پريان پياوي دهوار ۱۳۱۰
- همتا دوری پوردي ۵۹۰۸
- همتا د ژوي پاک ۲۸۸
- همتا د ژوي پاک عمر لمن چنگي حزم دلو ۲۸۹
- همتا ناوژوي نهگه پري ۵۲۶
- همتا ناوژوي نهگه پري ناني ۶۱۱
- هر مېره ۵۰۰
- هر نورمال خوزگم به پار ۷۰
- هرترک چاوت له پيش مرگندا پته دهری ۱۸۵۹
- هرچي دصی بړ دهری روک مار پشترده ۲۱۳۱
- هرچي له پيش چارانه، لمېردانه ۱۹۶۵
- هرچي هات پيرورسا ۲۱۵۸
- هردهلي بالاغه ۳۰۷
- هرگس پاروي شيرني بړخزي دهری ۱۰۵
- هرگس دصی زړ پشته پيش له دصی دهری ۱۸۷۷
- هرگس مالي همنيري بخوا پيرورزي پيرورده ۱۰۷۵
- هرستانه سر پاشور ۵۲۰۸
- هرستانه سر پاشور ۵۲۰۸
- هرلېران ۵۵۳
- هرلېراو ۵۵۵
- هرلېراو ۵۵۹
- هرلېرين ۵۵۹
- هرلېان ۵۹۵
- هرلېاند ۵۹۶
- هرلېاو ۵۹۷
- هرلېاندرو ۵۹۸
- هرلېگورون ۸۰۹
- هرلېراند ۱۱۶۳

- هدایمیرین ۱۱۵۵
 هدایمیری بانی نه/ سمری سین/ توکی نه ۳۸۱
 هدایمیری لای نه/ دامنیش قوونی نه ۱۱۵۷
 هدالنه‌مالله‌سقا/ دندورک شقشقه/ گاهه‌گه‌مبهر/ پا
 پینه‌سمر ۲۰۰۱
 هدساندی گورز پروچی دهین ۹۱۱
 هدسور گیانی/ لشی پینه‌گس ۲۰۱۸
 هدناسی همیه/ دوانی نه/ پراسوری همیه و گزشتی نه/
 مدسکی همیه و شیر یه ۱۰۳۹
 هدناوت زمش بین پهای گول/ به رور تون و به شعر جل/ لیس
 حیشدا قسای زل ۱۳۳۰
 همرای پیش‌میری ۱۹۷۶
 همرل سه‌شون‌نگارپ/ دوهم هیلکه‌ه‌لارم/ کوچ و کوچ‌بارپ
 سیه‌م به‌سای رور گارم ۱۲۰۶
 همرل پنه ۴۳۱
 همرل پیش ۱۹۷۵
 هدی بین به‌چور ۱۸۱۸
 هیچ‌که‌مرور چه‌که ۹۲۷
 هیچ‌لورچ ۹۷۵
 هیچ‌لورچ ۹۲۶
 هیلانه‌په‌پور ۱۰۰۶
 هیلانه پیش ۱۸۹۶

ی

- پا دهبه‌سا/ به توم همیه پشت‌ریما ۷۲۹
 پاخودا چاری پیست له داستان گورز بین ۱۵۶۳
 پاخودا له نه‌هسی چاریس به‌دور بین ۱۵۶۰
 پاخودا/ حاک سی‌بندی پشتین/ پشت شکن ۷۱۳
 پاخولا به‌جیننی/ به‌جیننی میوانی سازیز/ به رور به‌عار به
 شعری پایز ۴۰۴
 پاخولا/ خودا همر پیر بی و جوان سیه ۱۴۲۰
 پاڭ گال دئی پاڭ پموز ۱۲۴۳
 به‌ک سمر و همرار پا ۴
 به‌ک (ئ) / قمر کردن و به‌ک (ئ) / بر کردن ۵۱۵
 به‌ک‌پای له ده‌شئن/ دور‌سای گم‌شئن/ خستی لیسمر
 ده‌شئن ۶۱۵

چاوساغي بابه تيبی

باوهر - پهنډ - جنيو - داب - داووده رمان - دوعا - زمان خه له تينه - فر -
کايه و غوړاني - مه تل - ليک دانه ودي خه ون - مه سدل - نيوونر تکه

ينگ نين ۲۰۰۳ هـ تا ۲۰۰۷	۵ باوهر
چار پميرس ۱۱۰۸	مري يي ۵۱۶۹۱
چارويس ۱۵۵۰ هـ تا ۱۵۵۹	پانزل ۲۲
چرايين ۱۷۹۶ هـ تا ۱۷۹۹	باررو ۹۴ هـ تا ۹۶
خو پيس کردن ۱۵۳۱	پاساري ۱۵۰
ده بدر پشنيډ چدفانين ۷۸۶	پاشيانيه ۳۸۵
د سلت سوار و بزخوت پياده يي (د سلی / د حقان و ۱۰۰۰ ۱۲۶۳	پاک ۳۳۵
زگ پر بوند ۵۶۱	پان ۳۳۳
ساري کس با شنيک پان گردنمره ۳۵۲	پايز ۳۹۸ ر ۳۹۹
شنيک يا کسيک بپيلهوه هاتن ۱۵۹۳	پرج ۴۶۱
له پش چاوي کسيک کمون ۱۹۷۱	پرچندرتر ۴۷۱
وشتري پيريزن ۵۱۴۹۱	پرس يي کردن ۴۹۲
دوک پشله وابه فعت پشي ده حدري ناکمري ۸۶۳	پسان ۵۸۳
هدليه پيرن ۱۱۵۶	پشت ۶۱۶
④ پهنډ	پشتمل ۷۲۳ ر ۷۲۴
پرو ۱۷۵۵ ر ۱۷۶۱	پشنيډه ست. له غم و مت ۷۸۳
⑤ جنيو	پشمن ۸۱۳
پار ۶۳	پشود ۸۱۶
پاش ۱۵۳	پشله ۸۳۷
پاشل ۲۲۱	پلينه ۹۰۷
پالدين ۳۱۱	پوړل ۹۶۷ ر ۹۶۸
پرو ۴۷۷	په پورله ۱۰۰۹
پشت شکان ۶۴۸ ر ۶۴۹	پم ۱۰۶۶
پمزي شين ۱۰۹۸	پمراسور ۱۰۳۴
پمنجه ۱۲۴۶	پمرسلترکه ۱۰۵۴ هـ تا ۱۰۵۶
پير ۱۴۲۱	پمري ۱۰۵۸
پير ۱۴۵۳ ر ۱۴۵۴	پميرين ۱۱۰۳
پيس ۱۵۰۴	پياو ۱۲۷۳ هـ تا ۱۲۷۵
پيسکيز ۱۵۴۲	پيارچاک ۱۳۶۲ هـ تا ۱۳۶۴
پينست ۱۸۴۰	پيس ۱۵۰۳
پيش ۱۸۵۹	پيسايي ۱۵۳۷
پينج ۲۰۶۳	پيل ۱۵۸۷
	پيراز ۱۶۱۷ ر ۱۶۱۸
	پيراز فروش ۱۶۳۱

بن نه چرو ۱۸۱۸

جهمه ندم بن / بن بر برون ۵۵۰

خو پیرمان ۲۱۴۸

سن بهمنی پشت ۷۲۳

میج دیوچ ۹۲۶

پشیل ۸۴۷

پنیر ۱۲۱۶ و ۱۲۱۷

خرین دادان ۱۸۲۸

دایچر او ۴۴۸

کایه و گۆزانی

باللزدی دویژم / بانوگت به دریزم ۳۸

پاریارنجی ۸۷

پالهلوانی سن سهر ۳۲۲

پشتینه ۷۷۵

پشکیان ۸۱۱

پشیلدی ماله میرانی ۵۸۷

پیاده و سوار ۱۲۶۱

پینچه ورد ۲۰۶۲

شلم، کوژم، تاپارژم ۷۴

گۆی بهرنه / گۆی پروسکیت ۴۵۲

ه داب

پانۆل / دهین لهسهر داگمتن ۲۴

پشتینه بهستن ۷۸۰ و ۷۸۱

پوول ۹۶۹

داوودهرمان

هنگ ۵۹۰۸

هپواز ۱۶۱۹ هتا ۱۶۲۲

دوعا

پاراستن ۷۳

پاک کردنه ۲۴۴

پهچ ۴۶۲

پردویناو ۴۸۳ و ۴۸۴

پشتیرمان ۷۲۸

پشتیران ۷۵۴

پیاده ۱۲۶۲

پیارچاک ۱۳۶۵

پیر ۱۴۱۸ هتا ۱۴۲۰

پیره گهر ۱۴۶۲

پیشه بهیر ۱۹۹۱ هتا ۱۹۹۵

پینکمه ۲۰۵۲ و ۲۰۵۳

پین رقه دم ۱۷۹۱

چارپیس ۱۵۶۰

چارى پیس ۱۵۶۲

دینش گوتن ۱۸۷۹

له باش بهین مان ۱۸۲

لیکدانه وهی خهون

پشت ۶۱۸

پشتینه بهستن ۷۷۹

پیوارچاک ۱۳۶۰ و ۱۳۶۱

پیاری گوره ۱۳۹۵

پیسایی ۱۵۳۶

پینکمین ۲۰۰۸

مه تهل

به بیزان ۲۰۹۲

به پیژو ۱۶۸۹

پا ۲ هتا ۴

پانۆل ۲۰ و ۲۱

یادشا ۳۷ هتا ۳۹

پارور ۹۷

پاش ۱۵۴

پاک ۲۳۶

پالهلوان ۳۳۳

پان ۳۳۴ هتا ۳۳۶

پابه ۳۷۸ هتا ۳۸۱

● فڤي

به پیژو ۱۶۹۰

پشتنل ۷۲۵

سەرچاوه نوێیەکان

کوردی:

- بەحری، ئەحمەد. چاپنەکراو: گەنجی سەریەمۆر. ٤ بەرگ.
- حوسێنپور(هێدی)، جەعفەر. ١٩٩٩: دەستەپوێخچە ژاراوی ژنانی موکریان- سونید. کتێبی هەرزان.
- حیاسی، خالید(هێدی). ٢٠٠٤: ناوئەشکاو(بیرۆدیی هێدی)، هەولێر، ناراس.
- سەمەدی، عەبدوللا. ١٣٨٢: وێنەکانی کلاری کوردی، گۆفاری مەهاباد، شماره ٣٣، ٣٧-٣٩.
- قازی، رەحیم. ١٣٥٩: پێشەمەرگە، چاپی دووهم، - تیشک.
- گەمال، پەشار. -: هەمەدۆک. وەرگێڕانی عەبدوللا هەسەزادە، ٤ بەرگ. بەغدا، -.
- نانەوازادە، عەلی. ٢٠٠٥: فەرھەنگی کوردیی هەرمەن بەرگی دووهم(پ-ت)، چاپی دووهم، هەولێر، موکریانی.

فارسی:

- انوری، حسن. ١٣٨٢: فرھنگ پزۆگ سخن، ٨ جلد، چاپ دوم، تهرآن، سخن.
- خضرائی، امین. ١٣٨٢: فرھنگنامە امثال و حکم ایرانی، شیراز، نوید.
- فتاحی‌قاسی، قادر. ١٣٦٢: صنعت جولایی و لغات و اصطلاحات آن در مهاباد، نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی تبریز، شماره ١٣٠، ١٣٦٢، ٨٨-٥٧.
- معروفی، ابراهیم. ١٣٥٥: جولایی یا جولاهگی در کردستان، نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی تبریز، شماره ١١٧، ٢٤-٤٨.
- میرزانی، منصور. ١٣٧٨: فرھنگنامە کنایه، چاپ دوم، تهرآن، امیرکبیر.
- نجفی، ابرالحسن. ١٣٧٨: فرھنگ فارسی هامیانە، ٢ جلد، تهرآن، نیلوفر.